

วารสารสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีที่ 24 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2564)
Volume 24 Issue 2 (July - December 2021)
ISSN:2730-275X

JSOC

Journal of Social Sciences
Srinakharinwirot University

วารสารสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีที่ 24 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2564)
Journal of Social Sciences
Srinakharinwirot University
Volume 24 Issue 2 (July-December 2021)
ISSN: 2730-275X

วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีที่ 24 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2564)
Journal of Social Sciences Srinakharinwirot University
Volume 24 Issue 2 (July-December 2021)
ISSN: 2730-275X

ข้อมูลทั่วไปของวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กำหนดออกปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน) และฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) บทความที่ขอตีพิมพ์ในวารสารจะมีผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) พิจารณาก่อนการรับตีพิมพ์บทความในรูปแบบผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อผู้แต่งและผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Double-blinded Peer Review) จำนวน 2 ท่านต่อบทความวารสารฯ รับพิจารณาบทความประเภท บทความวิจัย (Research Article) และบทความวิชาการ (Review Article) ตลอดจนบทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) และบทความวิชาการรับเชิญ (Invited Article) ออกเป็นครั้งคราว

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ยินดีรับผลงานวิชาการเพื่อพิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ลงในวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อย่างไรก็ตาม ทักษะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในผลงาน เป็นของผู้นิพนธ์ ผู้ใดที่จะนำผลงานฯ ไปเผยแพร่ต้องได้รับอนุญาตจากผู้นิพนธ์เป็นลายลักษณ์อักษร และกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเตรียมผลงานวิชาการโดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้นิพนธ์ทราบล่วงหน้า การพิจารณาของกองบรรณาธิการในการพิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ลงในวารสารฯ ถือเป็นที่สุด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนคณาจารย์ นักวิชาการ และนิสิตคณะสังคมศาสตร์ รวมถึงผู้สนใจทั่วไปได้เผยแพร่ผลงานวิชาการ
2. เพื่อสร้างสรรค์ พัฒนา และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางวิชาการและวิทยาการวิจัยใหม่ ๆ ทางด้านสหวิทยาการสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

สาขาวิชาที่เปิดรับผลงาน

ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การพัฒนาชุมชน รัฐศาสตร์ การปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา นิติศาสตร์ สังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคม ประชากรศาสตร์ การบริหารและการจัดการ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การตลาด สื่อสารมวลชน การบัญชี การเงินและการธนาคาร การจัดการ การจัดการท่องเที่ยวและการโรงแรม การจัดการโลจิสติกส์ สังคมศึกษา สหวิทยาการทางสังคมศาสตร์

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ ดร.โกสุ่ม จันทร์ศิริ	คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชาคริต ชุ่มวัฒนะ	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.หทัยรัตน์ บุญโยป๊ะภู่มัก	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธันนิกานต์ สูญสินภัย	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กองบรรณาธิการ

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรกรณ์ เมฆแสงสวย	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
--	---

กองบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.เกษม จันทร์แก้ว	โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มูลนิธิชัยพัฒนา
ศาสตราจารย์สัญญาชัย สุวังบุตร	คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ศาสตราจารย์อนันต์ชัย เลาหะพันธุ์	คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.พันวิศ สัมพันธ์พานิช	สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฬณี ตันติกุลานันท์	วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดลฤทัย ไกวรรณะกุล	คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ กฤษเจริญ	บัณฑิตวิทยาลัยการจัดการและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูริ พวงศ์เจริญ	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รักษนก คชานูบาล	วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รักษพงษ์ วงศาโรจน์	คณะการจัดการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.มาตริณี รัชชตานนท์ชัย	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.ศยามล เจริญรัตน์	สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กองบรรณาธิการภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.ธิดินันท์ ชาญโกศล	คณะบริหารธุรกิจเพื่อสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ มูลศิลป์	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์พร นิพัฐวิทยา	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร ไทยจงรักษ์	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.กฤติยา คันธโชติ	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.ธนภูมิ อติเวทิน	คณะบริหารธุรกิจเพื่อสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กองจัดการ

นางสาวนนทพร มีศิริ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

นางเบญจมาศ เขมาศักดาสรรรค์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

นางสาวสินินาฏ ตรีเพ็ชร์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

นายอนุพันธ์ คำปัน

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

นางสาวนุชนาถ อุทัยศรี

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

นายภาณุพงศ์ หิรัญรัตน์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาผลงานวิชาการ

รองศาสตราจารย์ ดร.วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ

มหาวิทยาลัยศิลปากร

รองศาสตราจารย์วิวัฒน์ อุดมปิณฑิพย์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฬณี ตันติกุลานันท์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูเดช โลศิริ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวี ชัยพิมลผลิน

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวิศักดิ์ ฤกษ์เจริญ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภมรี สุระเกียรติ์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภุรี พวงค์เจริญ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณฑล จันทร์แจ่มใส

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิพิมพ์ ศรีปลั่งกัก

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อาจารย์ ดร.กนก จันทร์หา

โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยฝ่ายมัธยม

อาจารย์ ดร.ธนภูมิ อติเวทิน

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ ดร.ฐณวุฒ ชูติพงศ์เดช

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ ดร.อัญชลี สุขในสิทธิ์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ ดร.อรรถศิษฐ์ พัฒนะศิริ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ ดร.อิสริยะ สัตกุลพิบูลย์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ดร.ปองภพ ลีนะวงศ์

General Manager Joint Venture Coordination

Department, Summit Auto Body Industry Co., Ltd

ข้อมูลการติดต่อ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

114 ซอยสุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

โทรศัพท์: 0-2649-5000 ต่อ 11725 Email: jsocswu@gmail.com

Website: <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/JOS>

ผู้ออกแบบปก: อาจารย์ ดร.จีระเวทย์ ลิ้มโกมลวิลาศ

รายละเอียดการส่งผลงานวิชาการลงตีพิมพ์ใน
วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีที่ 25 ฉบับปี 2565
ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – มิถุนายน 2565
ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2565
ISSN: 2730-275X

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ขอเชิญอาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปส่งผลงานวิชาการได้แก่ บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความหนังสือ หรือบทความปริทรรศน์ เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ISSN: 2730-275X อยู่ฐาน TCI กลุ่มที่ 2 ซึ่งมีกำหนดออกปีละ 2 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 คือ ปีที่ 25 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2565)

ฉบับที่ 2 คือ ปีที่ 25 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2565)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนคณาจารย์ นักวิชาการ นิสิตคณะสังคมศาสตร์ รวมถึงผู้สนใจทั่วไปได้เผยแพร่ผลงานทางวิชาการ
2. เพื่อแลกเปลี่ยนทรรศนะทางวิชาการในสาขาสหวิทยาการทางสังคมศาสตร์
3. เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการและวิทยาการวิจัยใหม่ๆ ทางด้านสังคมศาสตร์ต่อไป

ข้อกำหนดผลงานวิชาการที่ลงตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์

1. เป็นผลงานวิชาการทั้งภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษในสาขาสหวิทยาการทางสังคมศาสตร์ และไม่เคยลงตีพิมพ์ในหนังสือและวารสารใดมาก่อน ยกเว้นเป็นผลงานที่ได้นำเสนอในการประชุมทางวิชาการแบบไม่มีเรื่องเต็ม (Proceedings)
2. ความยาวของต้นฉบับไม่เกิน 12 หน้า กระดาษ A4
3. ชื่อเรื่อง พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง ขนาดตัวอักษร 22 ตัวหนา มีชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
4. ชื่อผู้เขียน พิมพ์ชื่อผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ อยู่ใต้ชื่อเรื่องโดยขีดขอบกระดาษด้านขวาขนาดตัวอักษร 14 อักษรตัวเอียง และให้ระบุตัวเลขเป็นตัวยกท้ายชื่อผู้เขียน เพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ทำงาน และ E-mail ของผู้เขียนบทความทุกท่าน ไว้เป็นเชิงอรรถในหน้าแรก
5. ชื่อหน่วยงานของผู้เขียน พิมพ์ชื่อหน่วยงานผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ อยู่บรรทัดส่วนล่างสุด ในหน้าแรก ขนาดตัวอักษร 10 อักษรปกติ ควรระบุ หน่วยงานต้น เรียงไปจนถึง หน่วยงานหลัก และ E-mail (ผู้เขียนหลัก) และให้ระบุตัวเลขเป็นตัวยกท้ายชื่อหน่วยงานผู้เขียน เพื่อแสดงรายละเอียดชื่อผู้เขียนบทความทุกท่าน ไว้เป็นเชิงอรรถในหน้าแรก

6. **บทคัดย่อ (Abstract)** ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวทั้งสองภาษาไม่ควรเกิน 350 คำ หรือ 20 บรรทัด
7. **คำสำคัญ (Keywords)** ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ
8. ผลงานวิชาการจะต้องใช้ตัวอักษรและรูปแบบการพิมพ์ตามที่กำหนดไว้ในหัวข้อตัวอักษร และรูปแบบการพิมพ์
9. **บทความวิจัย** ให้เรียงลำดับดังนี้
  - 9.1 บทคัดย่อ (Abstract)
  - 9.2 บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหา กรอบแนวคิด และระบุวัตถุประสงค์การวิจัย
  - 9.3 ระเบียบวิธีวิจัย (Research methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การหาคุณภาพเครื่องมือ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
  - 9.4 ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
  - 9.5 อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ซึ่งให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
  - 9.6 สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
  - 9.7 รายการอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเนื้อหาเท่านั้น
10. **บทความวิชาการ** ให้เรียงลำดับดังนี้
  - 10.1 บทคัดย่อ (Abstract)
  - 10.2 บทนำ (Introduction)
  - 10.3 เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
  - 10.4 บทสรุป (Conclusion)
  - 10.5 ข้อเสนอแนะ (Suggestion)
  - 10.6 รายการอ้างอิง (References)
11. ผลงานวิชาการจะต้องใช้ระบบการอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิงตามที่กำหนดไว้ในหัวข้อ “การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิง”
12. บทความวิจัยจะต้องผ่านพิจารณาถ้อยแถลงจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) พิจารณาถ้อยแถลงทั้งบทความในรูปแบบผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อผู้แต่ง และผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Double-blinded Peer Review) จำนวน 2 ท่านต่อบทความ
13. บทความวิชาการจะผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากบรรณาธิการ (Editor Review)
14. กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการตรวจสอบและแก้ไขความถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในบทคัดย่อภาษาอังกฤษโดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้เขียนทราบล่วงหน้า

วิธีการและกำหนดส่งต้นฉบับ

ผู้พิมพ์ส่งต้นฉบับทั้งในรูปแบบ Microsoft Word และ PDF ไปยังทั้ง 2 ช่องทางดังนี้

1. ส่งต้นฉบับทั้งในรูปแบบ Microsoft Word และ PDF ผ่านระบบออนไลน์ของวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/JOS>
2. ส่งต้นฉบับทั้งในรูปแบบ Microsoft Word และ PDF ผ่านอีเมลของวารสารที่ jsocswu@gmail.com ระบุหัวข้ออีเมล “ขอเสนอผลงานวิชาการเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ”

เงื่อนไขอื่นๆ

1. กองบรรณาธิการจะมีจดหมายแจ้งผลการพิจารณาการลงตีพิมพ์ในวารสารเมื่อบทความดังกล่าวผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ และกองบรรณาธิการแล้ว
2. หากผลงานใดได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ เจ้าของผลงานจะต้องรีบดำเนินการแก้ไขต้นฉบับให้เสร็จและส่งคืนกองบรรณาธิการภายในเวลาที่กำหนด
3. กองบรรณาธิการจะไม่ส่งคืนต้นฉบับและแผ่นซีดีข้อมูลให้แก่เจ้าของผลงาน
4. กองบรรณาธิการจะส่งวารสารจำนวน 1 เล่ม ให้แก่เจ้าของผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์

การติดต่อสอบถามรายละเอียด

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(ติดต่อ: คุณเบญจมาศ เขมาศักดาสรรค์)

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

114 ถนนสุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

โทร. 0-2649-5000 ต่อ 11725

Email: jsocswu@gmail.com

การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิง

การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิงของวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ยึดตามแบบการอ้างอิงของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แสดงตัวอย่างได้ตามด้านล่างนี้ หรือสามารถค้นหารายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หรือตามชื่อเว็บไซต์ดังนี้

https://lib.swu.ac.th/th/images/researchsupports/apa_swu.pdf

1. การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง (Citation)

กรณีผู้เขียนต้องการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในเนื้อเรื่อง ให้ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนาม-ปี-เลขหน้า (Author-date-page in-text citation) โดยระบุชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ เลขหน้า หลังข้อความนั้น ๆ เพื่อบอกแหล่งที่มา ตามตัวอย่างดังนี้

- 1.1 สำหรับแหล่งที่มาภาษาไทย: (ชื่อ นามสกุล. ปีที่พิมพ์: เลขหน้า)
ตัวอย่าง (สุพิศตรา สุภาพ. 2536:18) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2543: 36)
- 1.2 สำหรับแหล่งที่มาภาษาอังกฤษ: (นามสกุล. ปีที่พิมพ์: เลขหน้า)
ตัวอย่าง (Smelser.1995:145) (Thomson and Thomson. 1993: 12-13)

2. การเขียนเอกสารอ้างอิง (References)

การอ้างอิงส่วนท้ายเล่มในรูปแบบเอกสารอ้างอิง ให้จัดเรียงรายการเอกสารตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่งตามตัวอย่าง ดังนี้

2.1 หนังสือ

ชื่อ นามสกุล. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ครั้งที่พิมพ์. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. (2547). **ไทยสิบสองปันนา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ศยาม.

Sebesta, Robert W. (2002). **Concepts of Programming Languages**. 5th ed. Boston, M.A.: Addison-Wesley.

2.2 หนังสือรวมบทความ

ชื่อ ชื่อสกุล. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความหรือชื่อตอน. ใน **ชื่อหนังสือ**. ชื่อบรรณาธิการ หรือผู้รวบรวม(ถ้ามี). หน้าที่ตั้งพิมพ์บทความนั้น. ครั้งที่พิมพ์. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์ หรือผู้จัดพิมพ์.

ตัวอย่าง

ศักดิ์ศรี แยมน์นาคา. (2544). รามเกียรติ์. ใน **สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. หน้า 15876 - 15887. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

Massaro, D. (1992). Broadening the Domain of the Fuzzy Logical Model of Perception. In *Conceptual and Methodological Issues*. Edited by H.L.Pick, Jr.; P.Van Den Brook; & D.C. Knill. pp. 119-150. Washington, D.C.: American Psychological Association.

2.3 หนังสือแปล

ผู้เขียนเดิม. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อเรื่องภาษาไทย**. แปลโดย ชื่อผู้แปล. ครั้งที่พิมพ์.

เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ชาเวิตซ์, เควิน เอ็ม. (2539). **ไขปัญหาอินเทอร์เน็ต**. แปลโดย กิตติ บุญยกิจโณทัย; มีชัย เจริญด้วยศีล และ อมรเทพ เลิศทัศนวงศ์. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยุคเข็ญ.

2.4 วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท หรือสารนิพนธ์

ชื่อ นามสกุล. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อเรื่อง**. ชื่อวุฒิปริญญา (สาขาวิชาเอก). เมืองที่พิมพ์:
ชื่อมหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ตัวอย่าง

เลิศชาย ศิริชัย. (2537). **การสูญเสียที่ดินและการตอบสนองด้านอาชีพของชาวนา:
ศึกษารณณ์หมู่บ้านภาคกลาง**. ปริญญาโทการศึกษาดุสิตบัณฑิต (พัฒน
ศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.

2.5 บทความจากวารสาร

ชื่อ นามสกุล. (ปีที่พิมพ์, วัน เดือน). ชื่อบทความ. **ชื่อวารสาร**. ปีที่(ฉบับที่): หน้าที่อ้าง.

ตัวอย่าง

สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, ม.ร.ว. (2540, มีนาคม). พระพุทธรูปพระพุทธรูปยอผ้าจุฬาโลก.
ศิลปวัฒนธรรม. 18(5): 38-39.

Harris, Mark N., Loundes, Joanne, and Webster, Elizabeth. (2002).
Determinants of Household Saving in Australia. *The Economic
Record*. 78(241): 207-233.

2.6 บทความจากหนังสือพิมพ์

ชื่อ นามสกุล. (ปี, วันที่ เดือน). ชื่อบทความหรือชื่อหัวข้อในคอลัมน์. **ชื่อหนังสือพิมพ์**.
หน้าที่ตีพิมพ์บทความ.

ตัวอย่าง

นวลจันทร์ จินตนาพันธ์. (2546, 14 กุมภาพันธ์). ปรับหนี้เพิ่มแรงขับฟื้นเศรษฐกิจ
ยั่งยืน. **คมชัดลึก**. หน้า 15.

2.7 แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์หรือปีที่สืบค้น). **ชื่อเรื่อง**. สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี (หรือ Retrieved
เดือน วัน, ปี), จาก (from) ชื่อเว็บไซต์

ตัวอย่าง

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2548). **หลักสูตรประกาศนียบัตร 1 ปี ด้านบริหาร
จัดการสำหรับผู้บริหาร**. สืบค้นเมื่อ 24 พฤษภาคม 2548, จาก [http://
news.swu.ac.th/newsdetail.asp?ID](http://news.swu.ac.th/newsdetail.asp?ID)

Kishwar, Madhu. (1997). **Women's Marginal Role in Politics**. Retrieved
October 2, 2000, from [http://www.freespeech.org/manushi/97/
politics.html](http://www.freespeech.org/manushi/97/politics.html)

ตัวอักษรและรูปแบบการพิมพ์

1. **ตัวอักษรการพิมพ์:** ใช้รูปแบบตัวอักษร TH Sarabun PSK, Single Space
ด้านบน 1 นิ้ว ด้านล่าง 1 นิ้ว ด้านซ้าย 1.25 นิ้ว ด้านขวา 1 นิ้ว
2. **รูปแบบการพิมพ์**

รายการ	ลักษณะตัวอักษร	รูปแบบการพิมพ์	ขนาดตัวอักษร
ชื่อบทความ	ตัวหนา	กลางหน้ากระดาษ	18
ชื่อผู้เขียนบทความ (ไทยและอังกฤษ)	ตัวเอน	ชิดขวา	16
บทคัดย่อ	ตัวหนา	ชิดซ้าย	16
เนื้อหาบทคัดย่อ	ตัวปกติ	-	14
หัวข้อใหญ่	ตัวหนา	ชิดซ้าย	16
หัวข้อย่อย	ตัวหนา	ใช้หมายเลขกำกับ	14
หัวข้อย่อย	ตัวปกติ	ใช้หมายเลขกำกับ	14
เนื้อหาบทความ	ตัวปกติ	-	14
การเน้นความในบทความ	ตัวหนา	-	14
ข้อความในตาราง	ตัวปกติ	-	12
ข้อความอ้างอิง	ตัวเอน	-	14
เอกสารอ้างอิง	ตัวหนา	ชิดซ้าย	14

ตัวอย่างการเขียนลำดับหัวข้อและตัวเลข

หัวข้อใหญ่

1. หัวข้อย่อย

1.1 หัวข้อย่อย

1.1.1 หัวข้อย่อย

1) เนื้อหา .....

1.1) เนื้อหา .....

1.1.1) เนื้อหา .....

(1) เนื้อหา .....

(1.1) เนื้อหา .....

(1.1.1) เนื้อหา .....

จริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการ (Publication Ethics)

1. บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ (Author Ethical Responsibilities)

1.1 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความที่ส่งให้วารสารพิจารณาตีพิมพ์จะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ใดมาก่อน ตลอดจนไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น

1.2 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของวารสาร

1.3 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น

1.4 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความต้องอ้างอิงผลงานของผู้อื่นอย่างเหมาะสม หากมีการนำผลงานเหล่านั้นมาใช้ในบทความของตัวเอง เช่น ภาพ ตาราง เป็นต้น

1.5 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความดำเนินการจัดรูปแบบและขนาดตัวอักษรตามแบบฟอร์ม (template) ของวารสาร

1.6 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความได้รับการตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิงทั้งในของรูปแบบ และเนื้อหา ทั้งในส่วนของกรอ้างอิงในบทความ และเอกสารอ้างอิง

1.7 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความปรากฏชื่อผู้ร่วมทำบทความทุกคน ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนในการดำเนินการบทความจริง

1.8 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัยนี้ และ/หรือมีผลประโยชน์ทับซ้อนจะต้องระบุในบทความ และแจ้งให้กองบรรณาธิการทราบ

1.9 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมถึงถึงการตกแต่ง หรือ เลือกลงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป

1.10 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความนั้น หากเป็นการศึกษาวิจัย และทำการทดลองในคนหรือสัตว์ทดลอง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรี สิทธิ ความเป็นส่วนตัว และสุขภาพของคน ขอให้แนบหนังสือรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์หรือสัตว์ทดลอง ทั้งนี้การอนุมัติให้ลงตีพิมพ์ขึ้นอยู่กับพิจารณาจากกองบรรณาธิการวารสารฯ ถือเป็นที่สุด

2. บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Editor Roles and Responsibility)

2.1 บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความที่ขอพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารที่รับผิดชอบ และไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว

2.2 บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ

2.3 บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพิจารณา

2.4 บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนและผู้ประเมิน

2.5 บรรณาธิการต้องมีการตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง และจะต้องระงับการประเมินและติดต่อผู้เขียนเพื่อปฏิเสธการตีพิมพ์เมื่อตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่น

2.6 บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียน เมื่อตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แม้ว่าผู้เขียนจะปฏิเสธถอนบทความตนเองก็ตาม

3. บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Reviewer Roles and Responsibilities)

3.1 ผู้ประเมินบทความต้องไม่เปิดเผยข้อมูลในบทความแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ช่วงระยะเวลาที่ตอบรับประเมินบทความดังกล่าวจนถึงเวลาที่บทความชิ้นนั้นได้ตีพิมพ์เผยแพร่แล้ว

3.2 ผู้ประเมินบทความต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนผู้ประเมินบทความ หากไม่แน่ใจต้องแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความ

3.3 ผู้ประเมินบทความควรพิจารณาตอบรับประเมินบทความเฉพาะสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ และหากมีส่วนใดของบทความที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ

แบบเสนอผลงานวิชาการเพื่อลงตีพิมพ์ใน
วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เรียน บรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ข้าพเจ้า นาย นาง นางสาว อื่น ๆ (โปรดระบุ) .....

ชื่อ - สกุล (ภาษาไทย) .....

(ภาษาอังกฤษ) .....

ตำแหน่งทางวิชาการ (โปรดระบุ)

ศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ ดร.

อื่น ๆ ระบุ.....

ที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ (ที่ติดต่อได้)

.....

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน..... โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร..... E-mail.....

มีความประสงค์ขอส่งผลงานวิชาการ เรื่อง :

ชื่อผลงาน (ภาษาไทย) .....

.....

ชื่อผลงาน (ภาษาอังกฤษ) .....

.....

ประเภทของผลงานวิชาการ

บทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือ บทความปริทรรศน์

ในกรณีที่ไม่สามารถติดต่อข้าพเจ้าได้ กองบรรณาธิการสามารถติดต่อบุคคลดังต่อไปนี้

ชื่อ - สกุล.....

โทรศัพท์..... โทรสาร .....

E-mail..... มีความเกี่ยวข้องเป็น.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าผลงานนี้ เป็นผลงานของข้าพเจ้าเพียงผู้เดียว

เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ที่เกี่ยวข้องในผลงาน

ผลงานนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และจะไม่นำไปเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่น ๆ อีก นับจากวันที่ข้าพเจ้าได้ส่งผลงานต้นฉบับนี้มายังกองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์

.....ลายมือชื่อเจ้าของผลงาน

แบบรับรองบทความวิจัยจากปริญญาานิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์

เรียน บรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ข้าพเจ้า ศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ ดร.

ชื่อ - สกุล .....

ที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ (ที่ติดต่อได้)

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน..... โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร..... Email.....

ขอรับรองว่าได้ตรวจสอบบทความวิจัยจากปริญญาานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง :

ชื่อผลงาน (ภาษาไทย) .....

.....

ของ ชื่อ - สกุล .....

ว่าถูกต้องตามหลักวิชาการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

.....ลายมือชื่อ
(.....)

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

บรรณาธิการแถลง

วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ 24 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2564) เป็นวารสารที่อยู่ในฐานข้อมูลศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index Centre [TCII]) กลุ่มที่ 2 เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2563 เป็นต้นมา วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานการวิจัย และการสังเคราะห์องค์ความรู้ทางวิชาการในด้านสังคมศาสตร์ ของคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และนิสิตนักศึกษา ผู้สาคาธาณชนและผู้ที่มีความสนใจในด้านสังคมศาสตร์ การจัดทำวารสารฯ ฉบับนี้ได้รับความสนใจจากคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาส่งบทความวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณาตีพิมพ์และผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งสิ้น 11 เรื่อง บทความเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นบทความที่มีเนื้อหาที่น่าสนใจและมีความหลากหลายของแขนงวิชาทางสังคมศาสตร์เป็นอย่างมาก เช่น การสื่อสารในสังคมสมัยใหม่ รัฐประศาสนศาสตร์ การจัดการด้านการศึกษา พฤติกรรมศาสตร์ การประยุกต์ภูมิสารสนเทศเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม และประวัติศาสตร์

ในนามของกองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้สนับสนุนบทความทุกท่านที่ให้ความสนใจในการส่งบทความวิจัยและบทความวิชาการมาเผยแพร่ในวารสารสังคมศาสตร์ นำไปสู่การต่อยอดและขยายองค์ความรู้ในทางสังคมศาสตร์สู่สาธารณชนต่อไป ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการประเมินบทความที่นำมาตีพิมพ์ในฉบับนี้ให้เป็นบทความที่มีคุณภาพและขอขอบคุณกองจัดการวารสารที่ทุ่มเท และเสียสละแรงกายและเวลาในการจัดทำวารสารสังคมศาสตร์ให้เป็นวารสารทางวิชาการที่มีคุณภาพเสมอมา

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ขอเชิญชวนคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิตนักศึกษา และผู้ที่สนใจทุกท่านส่งบทความเพื่อขอรับการพิจารณาตีพิมพ์ในฉบับต่อ ๆ ไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรกรณ์ เมฆแสงสวย
บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย	หน้า
การใช้สื่อสังคมในการสื่อสารประเด็นทางสังคมโดยเยาวชนมาเลเซียรุ่นใหม่ The Usage of Social Media to Communicate Social Issues by Young Generation in Malaysia <i>เจษฏา ศาลาทอง</i> <i>Jessada Salathong</i>	179
ผลการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏในยุควิถีใหม่ An Analysis of Changes in Morality and Ethics of Rajabhat University's Students in New Normal Era <i>ฐิตวัฒน์ หงษ์กิตติยานนท์ และ บุญเลี้ยง ทุมทอง</i> <i>Thitavan Horngkitiyanon and Boonleang Thumthong</i>	193
การพัฒนารูปแบบความร่วมมือในการแก้ปัญหาการลักลอบขนยาเสพติด ตามแนวชายแดนไทย-มาเลเซีย Developing a Cooperation Model in Solving the Problem of Drug Trafficking along the Thai-Malaysian Border <i>ปรีชญานันท์ นักพ็อน</i> <i>Preechaya Nakfon</i>	208
ปัจจัยทางชีวสังคมและความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักศึกษา สาขาวิชาการจัดการธุรกิจสายการบิน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ Biosocial Factors and Adversity Quotient of Airline Business Management Students, Bangkok University <i>พงศ์เสวก เอนกจันงศ์พร วีระเกียรติ รุจิรกุล กิ่งแก้ว ทรัพย์พระวงศ์ และ รัชดา รื่นรวย</i> <i>Pongsavake Anekjumnongporn, Werakiat Rujirakun, Kingkaew Subprawong and Ratchada Ruenruoy</i>	227
ปัจจัยการใช้แอปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล Factors Affecting the Use of Application for New Residential Buyers in Bangkok and Metropolitan Region <i>พนิดา ปุฒลี และ วรัญญา ตีโลกะวิชัย</i> <i>Panida Poommalee and Varanya Tilokavichai</i>	240

<p>ความสมนัยและความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุ ความพึงพอใจในปัจจุบันส่วนประสม ทางการตลาดและความภักดีต่อตราสินค้าของผู้โดยสารสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ The Correspondence Analysis and the Correlation between Generation, Satisfaction of Marketing Mix and Customer Loyalty: Full-Service Airlines พิชรุจน์ เปี้ยนวน้อย นันทวัน อินทชาติ และ อารีรัตน์ เส้นสด Pitcharut Pideonoi, Nantawan Intachat and Areerat Sensod</p>	258
<p>ทัศนคติในการจัดการความเสี่ยงองค์กรของผู้ปฏิบัติงานในภาคธุรกิจการบิน หลังสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโควิด-19 Attitudes to Risk Management of Staff in the Aviation Sector after the COVID-19 Pandemic เยาวลักษณ์ ประดิษฐ์ทวีสุข และ แสงแข บุญศิริ Yaowalak Pradittaweasuk and Sangkae Punyasiri</p>	271
<p>การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 และลักษณะทางกายภาพ ของเมืองด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และแบบจำลองพลศาสตร์ของไหลเชิงคำนวณ The Analysis of the Relationship between 2.5 Particulate Matter Distribution and Physical Characteristics of Urban Area by Using Geographic Information System and Computational Fluid Dynamics ศิรพัชร มังคัง พันทิพย์ ปิยะทัศนานนท์ และ สุธาทิพย์ ชวนะเวสสกุล Sirapach Mangkang, Pantip Piyatadsananon and Sutatip Chavanavesskul</p>	285
<p>การบูรณาการแนวคิดเพื่อกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินสำหรับการบริหารจัดการ อุทกภัยโดยใช้การประเมินมูลค่าความเสียหาย An Integrated Approach to Determine Land Use Zoning for Flood Management by Using Flood Loss Assessment สาโรจน์ โพธิ์เกษม และ สมฤทัย ทะสดวง Saroj Phokasem and Somruthai Tasaduak</p>	301
<p>การเปลี่ยนผ่านรามัญนิกายจากรามัญประเทศสู่ธรรมยุติกนิกายในสยามประเทศ และจากธรรมยุติกนิกายในสยามประเทศสู่การฟื้นคืนรามัญนิกายในพม่าประเทศ The Transition of Raman Nikaya from Ramannadesa in Siam and Dhammayut Nikaya in Siam to the Revitalization of Raman Nikaya in Burma องค์กร บรรจูน Ong Bunjoon</p>	317
<p>วัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัย สายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ Organizational Culture Affecting Efficiency of University Academic Support Staff of Srinakharinwirot University อัญญาชิสา ภัทรรศิริวรชยา Anchisa Phattarasiriwaratchaya</p>	333

การใช้สื่อสังคมในการสื่อสารประเด็นทางสังคม โดยเยาวชนมาเลเซียรุ่นใหม่

The Usage of Social Media to Communicate Social Issues by Young Generation in Malaysia

เจษฎา ศาลาทอง
Jessada Salathong¹

บทคัดย่อ

ในโลกยุคปัจจุบันเราได้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ถูกขับเคลื่อนด้วยภาคประชาสังคม ผ่านการใช้ประโยชน์ของเทคโนโลยีการสื่อสาร การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของคนรุ่นใหม่ในมาเลเซียในกิจกรรมทางสังคม รวมถึงบทบาทของสื่อสังคมในการสื่อสารประเด็นทางสังคมโดยเฉพาะการเมืองและกิจกรรมจิตอาสาโดยเยาวชนมาเลเซียรุ่นใหม่และรูปแบบของการสื่อสารดังกล่าว งานวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถามเชิงสำรวจเพื่อสอบถามเยาวชนมาเลเซียในด้านข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการเปิดรับและการใช้งานสื่อสังคมในประเด็นทางสังคม การเมือง และกิจกรรมจิตอาสาว่าเป็นไปในลักษณะใด ผู้ตอบแบบสอบถามอายุ 18-30 ปี ในช่วงเดือนสิงหาคม 2561 ในส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 ตัวอย่าง ในเดือนกันยายน 2561 หลังการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 14 ของมาเลเซีย (GE14) ซึ่งมหาเธร์ โมฮัมหมัดชนะการเลือกตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีเอาชนะพรรคอัมโน (United Malay National Organization / UMNO) ที่ผูกขาดอำนาจในการบริหารประเทศมาอย่างยาวนาน และส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางบวกกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น รวมถึงการใช้สื่อสังคมในการสื่อสารประเด็นทางสังคมของเยาวชนมาเลเซียรุ่นใหม่ด้วย ผลการวิจัยพบว่าแม้ว่าสื่อสังคมจะไม่ได้กระตุ้นให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมโดยตรงกล่าวคือไม่ได้ทำให้เยาวชนออกมาร่วมกิจกรรมทางการเมืองในเชิงกายภาพแต่สามารถเป็นช่องทางสำคัญในการเผยแพร่และส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในประเด็นทางสังคม การเมือง และกิจกรรมจิตอาสาได้โดยเฉพาะในช่วงการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 14 ในขณะที่เฟซบุ๊ก (Facebook) ยังคงเป็นสื่อสังคมที่ใช้กันอย่างแพร่หลายมากที่สุดแต่เยาวชนรู้สึกมีเสรีภาพในการแสดงออกอย่างมากผ่านสื่อสังคมอื่นอย่าง วอตส์แอปป์ (WhatsApp) และทวิตเตอร์ (Twitter) ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือและช่องทางสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมการเคลื่อนไหวทางสังคมและการมีส่วนร่วมของเยาวชน

คำสำคัญ: สื่อสังคม มาเลเซีย เยาวชน ประเด็นสังคม

¹อาจารย์ ดร.ประจำคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ

Lecturer, Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University, Bangkok.

Corresponding author e-mail: jessada.sa@chula.ac.th

ARTICLE HISTORY: Received 03 February 2021, Revised 01 March 2021, Accepted 16 March 2021

Abstract

This research focuses on how the Malaysian young generation exposes and communicates social issues through social media, including politics and volunteering. It is important to see changes in society caused by a unity of people with the use of communication technology. The research employed mixed research methods, both qualitative and quantitative methodologies. A questionnaire was used to explore how the young generation in Malaysia use social media to communicate social issues, politics, and volunteerism. A total of 285 questionnaires were collected from informants aged 18-30 years old in August 2018. For the qualitative part, the in-depth interview was conducted with three key informants in September 2018, after GE14. The findings suggest that although social media cannot trigger social movement in Malaysia yet, they have been increasingly used by young people in Malaysia for promoting participation in social issues, politics, and volunteerism, especially after GE14. Young people in Malaysia feel that they have more freedom of expression, especially on WhatsApp and Twitter. Therefore, social media has been perceived as a tool for promoting the intention to participate in social movements and providing a participatory platform for the youth.

Keywords: *Social media, Malaysia, Youth, Social issues*

Background

Southeast Asia has been regarded as a fast-growing and tech-savvy region. According to Spotify's The Culture Next: The Trends Defining Gen Z and Millennials in Southeast Asia report (2020), Gen Zs and Millennials are critically connected with digital world and this is a deeply socially conscious generation, and they are unafraid to show courage, as well as the vulnerability that they believe comes with authenticity and real change. The joint report on Southeast Asia's Internet economy by Google, Temasek, and Bain & Company (2019) or e-Economy SEA 2019 report highlighted that Southeast Asia's Internet economy continues to grow at an unprecedented pace as it hits yet another milestone, soaring to US\$100 billion this year. Moreover, the number of Internet users in Southeast Asia has increased by 100 million — many of whom are youths aged 15 to 19. As more of these young, digital-savvy and mobile-first Southeast Asians come of age, the region's Internet economy is set to grow further.

The advance of online communication technology causes immediate changes in people's way of life and media ecology. Due to communication technology disruption together with a change of receivers' behaviors, there is an impact on a media production and information sharing with receivers in compliance with globalization context, which a phenomenon and change can be interconnected quickly but still flow into the socio-political context in each country.

According to Bernama (2019), Malaysia ranks top five globally and highest in ASEAN for in mobile social media penetration. Internet Users Survey 2018 by Malaysian Communications and Multimedia Commission highlighted that social media has become an important tool for connecting people, building communities, voicing out one's opinion, and business' marketing and advertising. The survey also estimated that there were about 24.6 million social networking users in 2018, of those, 97.3% owned a Facebook account.

The article of Hwang and Kim (2015) entitled "Social Media as a Tool for Social Movements: The Effect of Social Media Use and Social Capital on Intention to Participate in Social Movements" verified the role of social media in promoting the intention to participate in social movements in Korean context by providing a participatory platform for the youth. In Malaysia, Noorriati, Saadiah; & Raja (2012) pointed out that a social media site also increases the quality of youth life since it serves variety of information and knowledge for the youth. This role of social media is vital for the young generation of a country.

It is difficult to separate social media and young generation as they grew up with it. Also, it is beneficial to know how the youth use social media for social issues. Malaysian youth is particularly interesting as they will become a core group to push forward the country. At the same time they are the generation of citizens who grew up in multicultural society surrounded by global dynamic changes and disruption. This research, therefore, focuses on how Malaysian young generation expose and communicate social issues with the focus on politics and volunteerism through social media as it is important to see changes of society caused by a unity of people with a use of communication technology. This is important as it can give a reflection and comparison on how the young generation in other ASEAN countries including Thailand use social media for social movement.

The aims of the research are to

- 1) Study Malaysian new generation's behavior on using social media for social activities
- 2) Explore a role of social media in promoting a social participation of the young generation in Malaysia

Literature Review

1. Media freedom and social media in Malaysia

Adhere to the national principles, such as Rukun Negara or Rukunegara (harmony of ethnic groups in Malaysia), the mass media is required to provide information which will be benefits to the country and avoid a conflict among the ethnic groups. Malaysians can access to the news and information from from all media platforms including newspaper, magazine, radio, TV, movies and the online. However, the media platform is under a tight control of the government and powerful political party. Meanwhile, some media do a self-censorship to avoid a problem with the government. According to “Internet and Social Media in Malaysia: Development, challenges and Potentials” (Wok, S.; & Mohamed, S. 2017), Malaysia has a history of media control through media laws and concentrated ownership. The government has issued four additional laws to control the media as follows:

- 1) Printing Presses and Publications Act: to regulate the media from reporting news threatening to national benefits and security.
- 2) Official Secret Act: to require a reporter to investigate news which is not from government’s confidential data otherwise he/she can be jailed.
- 3) ‘Broadcasting Act’: to allow the government to intervene the media’s works.
- 4) Internal Security Act: to ban news related communist or violating the national security

There are no laws on the freedom of press clearly stated in Malaysia’s constitution even there is an article on the fundamental liberties related the freedom of expressions. However, after winning the 14th general election or GE14 in 2018, the government led by Mahathir Mohamad vowed to increase a freedom of the media. Not only the attempt to abolish Anti-Fake News Act introduced by former Prime Minister Najib Razak, but to reduce a shareholding ratio owned by political parties in the media to mitigate the political power in media’s works. (Tan. September 2018 and December 2018). As a result, the freedom of Malaysian media ranked by the RSF gradually increased from 144 in 2018 to 123 in 2019 and to 101 in 2020 respectively.

Social media become a very important part of Malaysians’ life, and they have become the tool to express ideas freely, which can influence the opinions of others leading to social and political change. Based on Internet Users Survey 2018 by Malaysian Communications and Multimedia Commission, the top five social networking users in Malaysia are Facebook (97.3%), Instagram (57.0%), YouTube (48.3%), Google+ (31.3%) and Twitter (23.8%). In terms of content shared online, the most shared content was educational materials (71.3%). Then, 69.6% have shared entertainment

and humorous content, followed by latest news (63.9%). Meanwhile, 62.6% shared public service announcement. Aid effort, such as search for missing person, donation for medical aids and humanitarian mission, was shared by 55.9%. Less than half shared latest promotion and discount advertising (43.0%), while political related issue was the least frequent content shared online (32.1%).

2. Social media and social movement

Social movement refers to an activity done by a group of people with their objective. It can be either formal or informal coalition, such as a social movement to cause a change of society, politics, environment or health (Narupon Duangwises. n.d.). Diani (1992) developed definition for social movement as “networks of informal interactions between a plurality of individuals, groups and or organizations, engaged in political or cultural conflicts, on the basis of shared collective identities.” Suwida Thammanee Wong (2001) explains the process of the social movement as a group of people who feel strains because they do not receive a justice. Therefore, they spread out this through to the majority.

- 1) Belief that is the problem and needs to solve
- 2) Increase a number of people’s support
- 3) Mobilize human resources, fund and other to establish the organization
- 4) Set up the organization with the specific objective
- 5) Take an action to change
- 6) People who lost the benefits have reaction to crackdown the movement

with various actions

According to Hasan Obaid (2020), “Social media networks have replaced the pre-existing mobilization structures, hence becoming the new coordinating tool for almost all social movements in the world”. Social media is not only a tool for disseminating information and coordinating activities, it also represents an emotive platform for the construction of identities, sharing of emotions and building collective feelings (Wolfson; & Funke. 2017). The Oxford English Dictionary (2021) defines ‘clicktivism’ as “the use of social media and other online methods to promote a cause”. It is the use of social media for facilitating social change and activism and can include a whole a range of activities, as for example: organizing protests, facilitating boycotts, signing petitions, hacktivism, crowdfunding, online parody and satire, Google bombing, circumventing news blackouts/keeping people informed (Tzouvara. 2016).

This research, however, focuses on how Malaysian young generation expose and communicate social issues with the focus on politics and volunteerism through social media.

Research Methodologies

This study is mixed research methods, employed both quantitative and qualitative methodology. Survey by questionnaire was used to explore how young generation in Malaysia use social media to communicate social issues. In-depth interviews with university students and media experts was employed in April 2018 for the questionnaire design. Two experts in quantitative research and media in Malaysia checked the questionnaire's validity. Then, 30 copies of the approved questionnaires were pre-tested in Malaysia. According to various youth activities and reports by organizations under UN including Youth, Sustainable Consumption Patterns and Life Styles Report by UNESCO and UNEP (2020) youths are people aged 18-30 years old. The total 285 questionnaires, therefore, were collected from informants aged 18-30 years old in August 2018. The result of the survey, then, was processed by SPSS program.

For qualitative part, there are three key informants joined the in-depth interview that were conducted in September 2018, after GE14. The three informants are purposively selected to represent academic expert in youth and social issues, youth activism and social media in Malaysia. The three informants are;

- 1) Mohd.Fauzi B Fadzil, Research assistant at IPSAS-Institute for Social Science Studies, Universiti Putra Malaysia (UPM)
- 2) Muhammad Ikhmil Farisz Bin Mohd Hanif, MyCorps² Alumni
- 3) Norman Goh, former Malaysiakini Social Media Curator

The findings from the two methodologies shed the light for discussion on why, how and where do Malaysian young generation come to share information, common spaces, meaning, identity, activities and goals aiming for social change.

Results

1. Findings from the survey

1.1 Demographic information of the informants.

The informants are mixed in terms of background. About 60% of them are female and 40% are male. The age range is 18-35 years old with the mean of 25 years old. For ethnic background, about 63% are Malay, 23% are Chinese, 8% are Indian. Most of them have an undergraduate level of education (studying or graduated). For their hometown, 36% of them are from Kuala Lumpur as illustrated in Figure1.

---

²MyCorps is a Malaysian International Volunteering Program initiated by the Malaysian government through the Ministry of Youth and Sports Malaysia. (http://mycorps.my/about-mycorps/mission-and-vision/_)

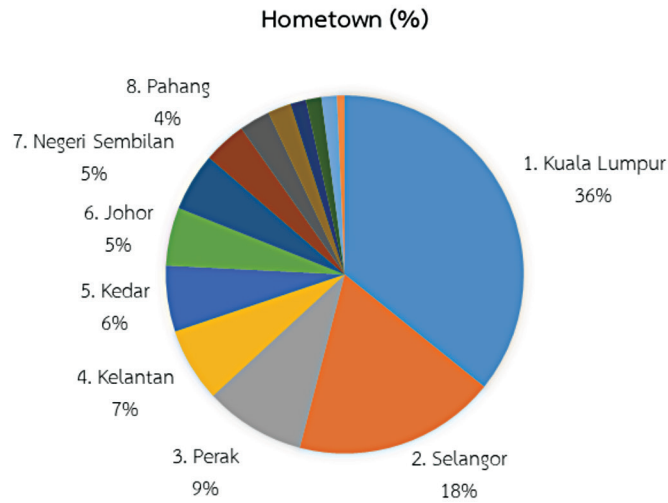

Figure 1 Informants' hometown in Malaysia

1.2 Social media usage

Facebook, WhatsApp, Instagram, YouTube and Twitter are top 5 of the most popular social media platforms that the informants have account. However, when the informants were asked about which social media that has been actively used for the past three months, WhatsApp is the most active social media followed by Facebook, Instagram, YouTube and Twitter. This trend is nearly similar with the number of people creating their profile in the social networking sites as indicated in Figure 2 and 3.

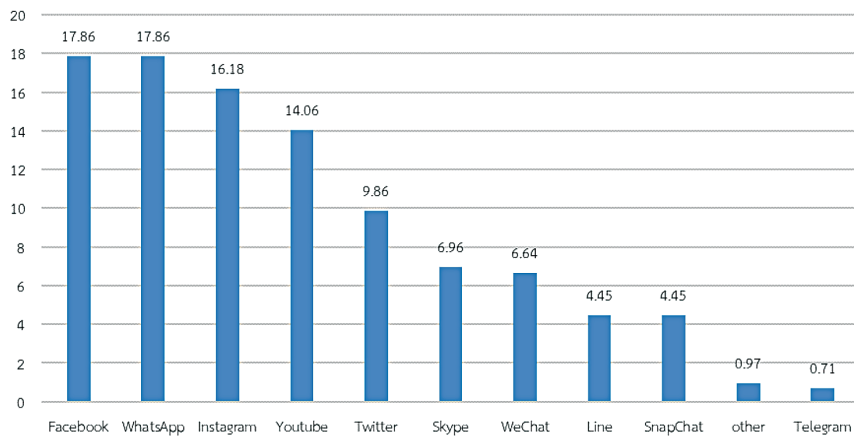

Figure 2 Social network sites with created personal profiles (percentage)

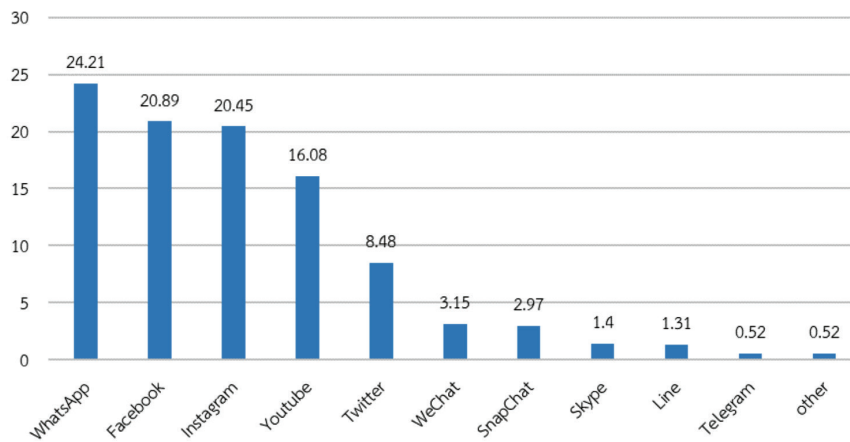

Figure 3 Actively used social networks in 3 months (percentage)

For the time spending in social media platforms, most of the informants spend 3-6 hours per day for keeping in touch and interaction with family and friends, and for finding information and entertainment as shown in Figure 4 and 5. Most of informants use a mobile phone to access the social media followed by a laptop, tablet and smart TV respectively.

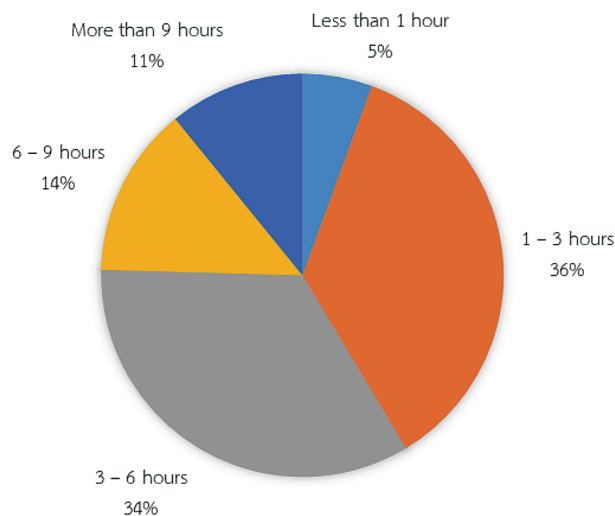

Figure 4 Time spending on social media per day (percentage)

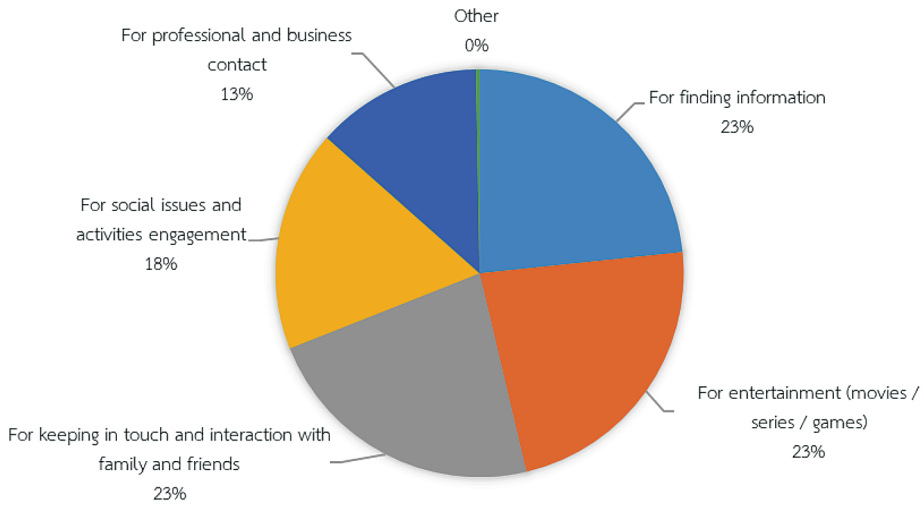

Figure 5 Social network usage purposes (percentage)

1.3 Social media usage for social activities

To examine the role of social media on promoting a social participation of the young generation in Malaysia, the survey found that the informants have experienced on using social media for social issues and movements. Then, when asked them //which social network they normally use for social activities (view, share, comment, like and post), the answer is identical with the question about the most active social media in general as can be seen in Figure 6. WhatsApp is the most preferred social media for Malaysian youths to use for social activities as presented in Figure 6. The informants also mentioned that they use WhatsApp for social issues every day.

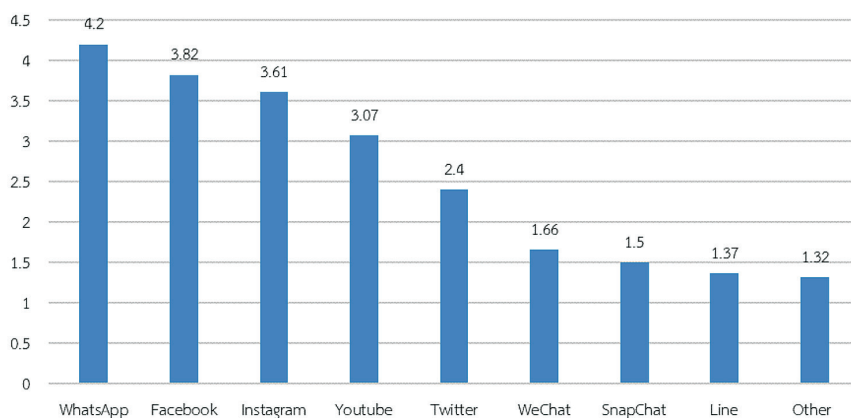

Figure 6 Social media usage level for social issues (0-5)

Most of young people in Malaysia use their social media to “view” in social issues in WhatsApp, Facebook and YouTube and to “like” in Instagram. The rest activities are share, post and comment. The least answer activity is “create a campaign”. However, Facebook seems to be the most used platform for the campaign creation. Meanwhile, the informants use social media everyday to discuss or talk to friends and family, to seek for information relevant to interesting issues and to observe what people are talking about. Lastly, Malaysian young people strongly agree that social media provides platform for networking community. Together with this, they perceive social media’s potential for expressing their voice and change the society.

2. Finding from the interviews

Although Facebook is the most popular and fundamental social media platform for Malaysians including young generation, the most influential social media for social activities among Malaysian youths are WhatsApp and Twitter.

Facebook is still the most popular platform among the youth in Malaysia because it is very convenient and easy to use. For example, checking news on Facebook’s timeline is more flexible while its contents are very various comparing to other platforms. Nevertheless, Norman Goh (2018), a Social Media Curator at Malaysiakini, also observed that Facebook trends in Malaysia is declining and aging, similar with many countries. Young generation in Malaysia are stepping away from this mainstream social media as they concern about their security and privacy.

WhatsApp, however, seems to be the most influential social media used for social issues especially politics. In the latest general election (GE14), according to Goh (2018), WhatsApp played a significant role as it has a high confidential and privacy. Politicians and their election canvassers used WhatsApp to gain their support through a chat group. Malaysian people like to set up their chat group at least one group per family. Especially, the rural areas in the eastern and some parts of western regions, there was community’s group chat to spread information on policy, campaigns as well as fake news on the general election. In this regard, WhatsApp was considered as a critical tool for the election. Although some people do not use Facebook, they have WhatsApp for communicating with friends for collecting information.

The key informants also mutually agreed that Twitter is another crucial platform that can trigger social activities. Mohd Fauzi Bin Fadzil (2018), a youth expert from the IPSAS-Institute for Social Science Studies, UPM, explained that the platform is widely used among elites, influencers and celebrities. Goh (2018) agreed that most of Twitter users are upper class. It is still a small group and has a number of well-educated users than others. Most of Twitter users are ministers, politicians, activists and it is used to

discuss and exchange views about political issues including, woman and education related issues. Unlike other platforms, Twitter focuses on the message so it attracts those who ‘love to read.’ As these elites, influencers and celebrities are opinion leader for Malaysian young generation, Twitter has a potential to be a platform to kick-start social activities and movement in Malaysia.

For Instagram, Malaysian young generation use it for their personal activities rather than communicating the public issues. According to Muhammad Ikhmil Farisz Bin Mohd Hanif (2018), a volunteer activist, Instagram’s ‘Instagram story’ is widely used to update their daily activity. Some people are very active to keep posting their story. There are two specialties of this new function. First, it will be automatically deleted in 24 hours and second, the user can see who watches his/her post which makes him/her feel of receiving an attention from others.

For YouTube, it has been used generally for entertainment such as watching music and movie rather than looking for knowledge or information. Goh (2018) also suggested that YouTube seems to have a less popular because people spend more time on Facebook which also allows people to watch news video.

Discussions

There are different perspectives about Malaysian youth and politics. Before GE14 the youth seemed to be distance from politics. Fauzi (2018) mentioned that although most of them, for some reasons, went to vote, they rarely wanted to involved in political issues. Reasons behind this are partly due to the political monopolization and strict media control in Malaysia. Malaysian youth were afraid to be threatened if they show over-politicized expression. However, Fauzi (2018) and Goh (2018) thought the Malaysian youth has both active and passive persons in politics due to their education background. Twitter seems to be an influential platform for young people to express their voice and communicate social issues. Youths talked about politics in Twitter increasingly. They felt a connection with other by ‘retweet’ the messages to make other see it as reference.

After GE14, the freedom of expression on social media in Malaysia has been gradually increasing. The most importance factor is the “Malaysian Tsunami” that collapsed UMNO’s political monopolization and Mahathir Mohamad’s stance after he was elected as a Prime Minister at that time. The government led by Mahathir Mohamad vowed to increase a freedom of the media and expression. One of them is to abolish Anti-Fake News Act introduced by former Prime Minister Najib Razak before GE14. This good signal gave a greenlight to young netizens to be more vocal. For example, when the Prime Minister wanted to take another position as Education Minister, there was a strong criticism on the social media until the Prime Minister dropped the plan.

Social media are influential platform to communicate and share stories about outcomes of social activities. They have a power to gather the youth to join volunteerism. However, in case of increasing the participation or volunteerism, the face-to-face communication is needed because the volunteer works required people who are really interested. The social media can attract new comers, especially, WhatsApp and Facebook have been used for communication among the volunteer groups and sharing their activities. Besides, social media can also spread news, such as benefits of volunteer works and increase of recognition, effectively. In addition, it helps fundraising as well. Still, young people seem to use social media for gathering information rather than creating their own volunteer activity.

Social media has been perceived as a tool for promoting the intention to participate in social movements and providing a participatory platform for the youth in Malaysia. However, to create social movements by “networking informal interactions between a plurality of individuals, groups and or organizations, engaged in political or cultural conflicts, on the basis of shared collective identities” like what Diani (1992) suggested or as we can see in other places in the world, this might not happen yet in Malaysia. It is partly due to the root and long history of media control. However, the study found that the social media has been increasing used by young people in Malaysia for promoting a participation in social issues, politics and volunteerism especially after GE14 as they feel that they have more freedom of expression especially on WhatsApp and Twitter.

Acknowledgements

This study is part of a research project entitled “ASEAN Cities in Transition: Towards Livable Smart Communities,” funded by Chula Unisearch, Chulalongkorn University. The author would like to thank Assistant Professor Dr. Jirayudh Sinthuphan for his encouragement and support and Weerabhat Boonma, Research Assistant, for his contribution to the study.

References

- Bernama (2019). **Malaysia Ranks Top 5 Globally in Mobile Social Media Penetration, Highest in Region**. Retrieved April 22, 2020, from <https://www.nst.com.my/lifestyle/bots/2019/01/456119/malaysia-ranks-top-5-globally-mobile-social-media-penetration-highest>
- Diani M. (1992). The Concept of Social Movement. **Sociol. Rev.** 40: 1–25.
- Duangwises, Narupon. (n.d.). **Social Movement**. Retrieved April 22, 2020, from <http://www.sac.or.th/databases/anthropology-concepts/glossary/137>

- Google; Temasek; & Bain & Company. (2019). **e-Conomy SEA 2019 Report**. Retrieved January 22, 2021, from https://www.blog.google/documents/47/SEA_Internet_Economy_Report_2019.pdf
- Hwang, H.; & Kim, K-O. (2015). Social Media as a Tool for Social Movements: The Effect of Social Media Use and Social Capital on Intention to Participate in Social Movements. **International Journal of Consumer Studies**, 39(5): 478-488.
- Malaysian Communications and Multimedia Commission. (2018). **Internet Users Survey 2018**. Retrieved April 22, 2020, from <https://www.mcmc.gov.my/skmmgovmy/media/General/pdf/Internet-Users-Survey-2018.pdf>
- Noorriati, D.; Saadiah, Y.; & Raja, S. R. K. (2012). Online Social Networking for Quality of Life. **Procedia Social and Behavioral Sciences**, 35: 713-718.
- Oxford English Dictionary. (2021). **Clicktivism**. Retrieved March 14, 2021, from <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/clicktivism>
- Sportify. (2020). **The Culture Next: The Trends Defining Gen Z and Millennials in Southeast Asia**. Retrieved January 22, 2021, from <https://ads.spotify.com/en-SG/culture-next/malaysia-2020/>
- Tan, CK. (2018, September 7). Mahathir Moves to Free Malaysian Media from Political Parties. **Nikkei Asian Review**. Retrieved April 14, 2020, from <https://asia.nikkei.com/Politics/Malaysia-in-transition/Mahathir-moves-to-free-Malaysian-media-from-political-parties>
- _____. (2018, December 4). Malaysia Media Spreads Its Wings as Mahathir Promises Free Speech. **Nikkei Asian Review**. Retrieved January 14, 2020, from <https://asia.nikkei.com/Spotlight/Asia-Insight/Malaysia-media-spreads-its-wings-as-Mahathir-promises-free-speech>
- Thammanee Wong, Suwida. (2001). Social Movement. **Journal of the Faculty of Arts, Silpakorn University**, 23(2): 32-54.
- Tzouvara, Maria. (2016). In **The Age of Clicktivism: The Use of Social Media in Facilitating Participation and Social Change**. Retrieved March 14, 2020, from <https://wpmu.mah.se/nmict161group2/2016/03/02/in-the-age-of-clicktivism-the-use-of-social-media-in-facilitating-participation-and-social-change/>
- UNESCO; & UNEP. (2020). **Youth, Sustainable Consumption Patterns and Life Styles**. Retrieved March 14, 2020, from <https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/32864/YSCP.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Wok, S.; & Mohamed, S. (2017). Internet and Social Media in Malaysia: Development, Challenges and Potentials Internet and Social Media in Malaysia. In: Peña-Acuña, Beatriz (ed), **The Evolution of Media Communication** (pp. 45-64). London: IntechOpen Limited.

Wolfson, T.; & N. Funke, P. (2017). Contemporary Social Movements and Media: The Emergent Nomadic Political Logic and Its Nervous System. In Smith, J; Goodhart, M; Manning, P; Markoff, J (Eds.), **Social Movements and World-System Transformation** (pp. 76–93). New York: Routledge.

Interviews

1. Mohd.Fauzi B Fadzil (personal communication, September 25, 2018)
2. Muhammad Ikhmil Farisz Bin Mohd Hanif (personal communication, September 26, 2018)
3. Norman Goh (personal communication, September 26, 2018)

ผลการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในยุควิถีใหม่

An Analysis of Changes in Morality and Ethics of Rajabhat University's Students in New Normal Era

ธิตวันต์ หงษ์กิตติยานนท์¹ และ บุญเลี้ยง ทุมทอง²

Thitavan Hornkitiyanon and Boonleang Thumthong

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงระยะยาวของระดับคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา และเพื่อศึกษาบทบาทในการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษา จำนวน 573 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ สอบถามข้อมูลทั่วไป สอบถามสำหรับวัดระดับคุณธรรม จริยธรรมที่ควรเฝ้าระวัง และสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ และการวิเคราะห์ล้อมกรอบข้อมูลสรุปผลการวิจัยปรากฏผลดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และเดือนตุลาคม 2563 พบว่า

1.1 ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ความซื่อสัตย์สุจริตมีค่าเท่ากับ 3.25 และ 3.25 คะแนน ตามลำดับ การวัดความแปรปรวนทั้ง 2 ครั้งพบว่า การวัดในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 มีความแปรปรวนเท่ากันทั้ง 2 ครั้ง (C.V.(%) = .17)

1.2 ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ความมีสติสัมปชัญญะมีค่าเท่ากับ 3.00 และ 2.99 คะแนน ตามลำดับ การวัดความแปรปรวนทั้ง 2 ครั้งพบว่า การวัดในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 มีความแปรปรวนเท่ากันทั้ง 2 ครั้งมีค่าใกล้เคียงกัน (C.V.(%) = .13, .14)

1.3 ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบมีค่าเท่ากับ 3.38 และ 3.38 คะแนน ตามลำดับ จากการวัดความแปรปรวนทั้ง 2 ครั้งพบว่า การวัดในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 มีความแปรปรวนทั้ง 2 ครั้งใกล้เคียงกัน (C.V.(%) = .45, .47)

¹อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี

Lecturer, Faculty of Nurse, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi Province.

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

Assistant professor, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Surindra Rajabhat University, Surin Province.

Corresponding author e-mail: boonleang4848@hotmail.com

ARTICLE HISTORY: Received 01 January 2020, Revised 03 August 2021, Accepted 07 August 2021

1.4 ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้วัดความยุติธรรมมีค่าเท่ากับ 3.41 และ 3.41 คะแนน ตามลำดับ การวัดความแปรปรวนทั้ง 2 ครั้งพบว่า การวัดในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 มีความแปรปรวนเท่ากันทั้ง 2 ครั้งใกล้เคียงกัน (C.V.(%) = .17, .18)

1.5 ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ความขยันหมั่นเพียรมีค่าเท่ากับ 3.12 และ 3.12 คะแนน ตามลำดับ การวัดความแปรปรวนทั้ง 2 ครั้งพบว่า การวัดในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 มีความแปรปรวนเท่ากัน (C.V.(%) = .47)

1.6 ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ความมีวินัยมีค่าเท่ากับ 3.34 และ 3.36 คะแนน ตามลำดับ การวัดความแปรปรวนทั้ง 2 ครั้ง พบว่าการวัดในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 มีความแปรปรวนใกล้เคียงกัน (C.V.(%) = .44, .45)

1.7 ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ความอดทนมีค่าเท่ากับ 3.15 และ 3.14 คะแนน ตามลำดับ การวัดความแปรปรวนทั้ง 2 ครั้งพบว่า การวัดในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 มีความแปรปรวนสูงสุดใกล้เคียงกันคือ (C.V.(%) = .45, .47)

2. แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงตัวบ่งชี้คุณธรรม จริยธรรมทั้ง 7 ตัวเป็นเส้นตรง และมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงค่าเฉลี่ยเป็นดังนี้

2.1 ตัวบ่งชี้ที่มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเท่าเดิมคือ ความรับผิดชอบ

2.2 ตัวบ่งชี้ที่มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นคือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร และความมีวินัย

2.3 ตัวบ่งชี้ที่มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงลดลงจากเดิมคือ ความมีสติสัมปชัญญะ ความยุติธรรม และความอดทน

3. ผลการวิเคราะห์หีบหบาทในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในระดับตนเอง ระดับครอบครัว และระดับสังคมพบว่า ค่าความถี่และร้อยละเรียงตามลำดับความสำคัญของบทบาทในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในระดับตนเองมากที่สุดคือ การอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่คิดเป็นร้อยละ 47.295 รองลงมาคือ การเข้าไปศึกษาในอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 20.268

คำสำคัญ: คุณธรรม จริยธรรม นักศึกษา ยุควิถีใหม่

Abstract

This research aims to assess the desirable characteristics of morality and ethics in students. This will enable us to understand long-term changes in the students' moral and ethical levels. The sample consisted of 573 students through multi-stage random sampling. The questionnaire is divided into three parts: general inquiries, moral and ethics measurement, and moral and ethical development. The data analysis includes finding frequency, percentage, analysis of variance, repeating measure ANOVA, and data envelopment analysis. The research results are as follows:

1. The analysis of morality and ethics of Rajabhat University students during July 2020 and October 2020 found that

1.1 The mean of the Integrity Indicator was 3.25 and 3.25, respectively. Both measurements of the variance showed that the measurements between July 2020 and October 2020 had the same variance on both occasions (CV%) = .17)

1.2 The mean values of the indicators of consciousness were 3.00 and 2.99, respectively. Both variance measurements found that the measurements during July 2020 and October 2020 had the same variance, both times with similar values (CV%) = .13, .14).

1.3 The mean of responsibility indicators was 3.38 and 3.38, respectively. From both variance measurements, it was found that the two measurements from July 2020 and October 2020 had similar variations (CV%) = .45, .47).

1.4 The mean values of the fairness indicators were equal to 3.41 and 3.41, respectively. Both variance measurements found that the two measurements from July 2020 and October 2020 had similar variance (CV%) = .17, .18).

1.5 The mean persistence indicators were 3.12 and 3.12, respectively. Both variance measurements showed that the measurements during July 2020 and October 2020 had the same variance (CV%) = .47).

1.6 The mean of the Discipline Indicator was 3.34 and 3.36, respectively. Both variance measurements found that the measurements during July 2020 and October 2020 had similar variance (CV (%) = .44, .45).

1.7 The mean values of the tolerance indicators were 3.15 and 3.14, respectively. Both variance measurements found that the measurements during July 2020 and October 2020 had the same maximum variance (CV%) = .45, .47).

2. Trends for changing the seven moral and ethical indicators in a straight line are likely to change the mean as follows:

2.1 Indicators with the same change trend are responsibility.

2.2 Indicators with an increasing trend are honesty, perseverance, and discipline.

2.3 Indicators with a downward trend are consciousness, justice, and patience.

3. The analysis of the role in moral development. Ethics at the self, family, and social levels frequency and percentage values are arranged in order of importance of moral development. Ethics at self-level is highest through parent teaching at 47.295 percent, followed by internet study, which accounted for 20.268 percent.

Keywords: *Moral, Ethics, Student, New normal*

บทนำ

ปรัชญาของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษามุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตที่มีความรอบรู้ทั้งในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติ สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์อย่างเป็นระบบ หมั่นแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดีรวมถึงเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ดังนั้นการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพดังกล่าวจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจน สามารถปรับตัวให้เข้ากับยุคแห่งการเรียนรู้ ได้รับการพัฒนาทักษะที่เน้นทักษะปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม รู้จักการสร้างสรรคร่วมกัน วางแผน รู้จักแยกแยะ รู้จักประยุกต์ วิจัยค้นคว้า สร้างผลงาน วางแผนและประมวลผลเป็น ผ่านการเรียนรู้ในรายวิชาที่มีเนื้อหาสาระและวิธีการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาของแต่ละสถาบัน (พัชรภา ตันติชูเวช. 2553; ประภาพร ชนะจีนะศักดิ์ และคณะ. 2563)

หลักการสำคัญของการพัฒนากรอบคุณวุฒิแห่งประเทศไทย มี 11 ประการ ได้แก่ (1) การบูรณาการทฤษฎีและปฏิบัติ (Integration) (2) ความเกี่ยวข้องกันที่เชื่อมกันในทุกภาคส่วน (Relevance) (3) การมีมาตรฐานเดียวกันในแต่ละวิชาชีพ (Standards) (4) ความน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ในระดับชาติและนานาชาติ (Accountability and Creditability) (5) ความเชื่อมโยงต่อเนื่องกันของรายวิชาและระหว่างวิชา (Coherence or Articulation) (6) ความยืดหยุ่นในการพัฒนาหลักสูตร (Flexibility) (7) พัฒนาการของผู้เรียน (Progression) (8) สมรรถนะหลักของผู้เรียนในหลักสูตร (Portability) (9) ความเป็นหนึ่งเดียวกันของระบบ (Unify or Integration) (10) หลักเกณฑ์ในการเข้าสู่ระบบการศึกษา (Access) และ (11) การเทียบโอนการเรียนรู้ที่มีมาก่อน (Recognition of Prior Learning: RPL) (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และคณะ. 2552) ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning outcomes) วิธีการเรียนรู้แบบใช้ผลลัพธ์เป็นฐาน (Outcomes based approaches) ได้ถูกนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ของบุคคลในการรับรองคุณวุฒิระดับชาติ ผลลัพธ์การเรียนรู้จะเพิ่มระดับของความซับซ้อนในด้านต่าง ๆ ตามระดับการศึกษา โดยในการจัดการเรียนการสอนคุณธรรม จริยธรรมให้กับกลุ่มผู้เรียนระดับปริญญาตรีนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาและเข้าสู่วัยทำงาน อีกทั้งยังถือเป็นกลุ่มคนไทยในยุค 4.0 ที่ควรจะมีคุณธรรมหนักกว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด อันจะเป็นผลให้มีการตัดสินใจที่ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ จนนำไปสู่การมีความประพฤติที่ดีงามและเป็นคนดีของสังคมซึ่งแผนงานคนไทย 4.0 สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ปีที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนคนไทย 4.0 ให้มีคุณธรรม มีทักษะชีวิต มีความรู้ มีจินตนาการ คิดเป็นทำเป็น พัฒนาคุณภาพชีวิตได้เต็มศักยภาพ และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (กมลวรรณ คารมปราชญ์ คล้ายแก้ว และพิชชาดา ประสิทธิ์โชค. 2564)

ที่ผ่านมาแนวคิดและแนวการสอนด้านคุณธรรม จริยธรรมในระบบการศึกษาไทยมีความพยายามพัฒนาผู้เรียนให้ได้เรียนรู้ คิดและทำตามหลักจริยธรรมหรือหลักเหตุผลตามบรรทัดฐานของสังคมซึ่งอาจจะเหมาะสมกับบริบทแวดล้อมของสังคมที่ผ่านมา แต่เมื่อสภาพโลกาภิวัตน์และสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความซับซ้อนมากขึ้นในทุกด้านในปัจจุบันจึงส่งผลให้การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้เป็นคนดี อาจขาดความสมบูรณ์ที่จะพัฒนาคนให้มีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างเท่าทัน (ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม. 2551)

ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับเทคโนโลยีที่สร้างความพลิกผัน (Disruptive Technology) และเกิดความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว โดยละเลยการให้ความสำคัญกับการพัฒนา

ทางด้านจิตใจ ทำให้คนในสังคมให้ความสำคัญกับความเป็นวัตุนิยม แสวงหาทางอยู่รอดจนละเลย คุณธรรมจริยธรรม ค่านึงถึงประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม เอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน และ มีการทุจริตคอร์รัปชัน นำไปสู่วิกฤตทางด้านคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2560)

ประกอบกับสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้ สถานศึกษาทั่วประเทศไม่สามารถเปิดการเรียนการสอนได้ตามปกติ ส่งผลให้สถาบันการศึกษาและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกแห่งต้องจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์วิกฤตโควิด-19 ด้วยแนวคิด “การเรียนรู้การศึกษา โรงเรียนอาจหยุดได้ แต่การเรียนรู้หยุดไม่ได้” ผ่านการเรียนการสอนทางไกล โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด อาทิ การใช้ช่องทีวีดิจิทัลและการเรียนรู้เสริมผ่าน โปรแกรมออนไลน์ต่าง ๆ การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามสภาพและความเคลื่อนไหว รวบรวม ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยมีขอบเขตการศึกษา ครอบคลุมนโยบายของรัฐบาล ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางและหลักการในการจัดการศึกษาทางไกล ตัวอย่างกรณีศึกษาที่มีการจัดการที่ดี และบทเรียนจากต่างประเทศจำนวน 4 ประเทศ ซึ่งเป็นประเทศแรก ๆ ที่เผชิญกับวิกฤตโควิด-19 ได้แก่ จีน อังกฤษ เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น ความคิดเห็นที่สะท้อนถึงปัญหาอุปสรรคการจัดการศึกษาที่เกิดขึ้น และแนวทางการแก้ปัญหาดังกล่าว ตลอดจนแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมในสถานการณ์ที่มี การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ ผู้ศึกษาใช้วิธีการผสมผสานในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลจากสื่อ ออนไลน์ต่าง ๆ เช่น เพจบุ๊ก โลก ทีวีเตอร์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2563)

สภาพแนวโน้มการเกิดปัญหาเชิงคุณธรรม จริยธรรมที่เพิ่มมากขึ้นนี้ หากปล่อยไปโดยไม่ได้ แก้ไขหรือป้องกันล่วงหน้าอาจเกิดผลเสียหายมาก ส่งผลให้จำเป็นต้องพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมใน ผู้เรียนมากขึ้น (มุ่งที่ผลิตและพัฒนากำลังคนให้เป็นคนดีมากกว่าการเป็นแค่คนเก่งเท่านั้น แต่ต้อง ควบคู่กัน)

อย่างไรก็ตามแม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาจริยธรรมในสถานศึกษา แต่การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษาที่ผ่านมา นั้น ยังไม่ได้ผลเท่า ที่ควรเนื่องจากประสบปัญหาหลายประการได้แก่ แนวทางนำหลักสูตรไปใช้ยังขาดประสิทธิภาพ เนื้อหาที่สอนไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหลักสูตร สภาพการให้ความร่วมมือของภาคีอื่นในการพัฒนา ผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมยังไม่เพียงพอ ความจำกัดของครู ด้านความรู้และทักษะในการจัดการ เรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และสภาพขาดการบูรณาการสอนคุณธรรม จริยธรรม ของวิชาต่าง ๆ ร่วมกันตลอดจนสภาพเนื้อหาที่ขาดความร่วมมือและไม่น่าสนใจเพียงพอ เป็นต้น

นอกจากนั้นสถานศึกษาต่าง ๆ มีความแตกต่างด้านศักยภาพ ทรัพยากร และสภาพแวดล้อม โดยที่ผ่านมามาสถานศึกษาจำนวนมาก ไม่ได้ใช้จุดแข็งของตนทางด้านศักยภาพและทรัพยากรในการ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในผู้เรียน ได้อย่างมีคุณภาพและ เกิดประสิทธิผล เช่น สถานศึกษาบางแห่งมีทรัพยากรแวดล้อมทางชุมชนที่เข้มแข็ง มีเครือข่ายกับชุมชนที่ดีชุมชนให้ความ ร่วมมือ แต่กลับไม่ได้ใช้จุดแข็งนี้ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนหรือสถานศึกษาบางแห่ง มีศักยภาพความพร้อมด้านสื่อ เช่น คอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ตแต่กลับไม่ได้ใช้จุดแข็งนี้ในการ ประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมเท่าที่ควร ในขณะที่สถานศึกษาบางแห่งขาดความพร้อม ด้านบุคลากรทั้งเชิงปริมาณคือ ครูต่างมีภาระงานสอนมาก ต้องทำงานหนัก และมีทักษะการสอนเชิง

จริยธรรมไม่ชำนานุมมากเท่าที่ควร แต่กลับให้หน้าที่ของครูต้องให้น้ำหนักให้ความสำคัญและทุ่มเวลาในการสอนคุณธรรม จริยธรรมในชั้นเรียนมากบ้างน้อยบ้าง ส่งผลให้ไม่สามารถสอนด้านคุณธรรม จริยธรรมได้เต็มที่ขาดประสิทธิภาพและละเอียดไปในที่สุด ทั้ง ๆ ที่มีวิธีการอื่นที่ควรให้ความสำคัญเป็นลำดับต้นร่วมด้วย เช่น การทำตัวแบบต่าง ๆ เชิงสัญลักษณ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม การส่งเสริมใช้พลังกลุ่มเพื่อนจัดทำโครงการ เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมตามความสนใจของกลุ่มหรือ การให้ความสำคัญกับการติงภาคี ผู้ปกครองที่มีความพร้อมเข้ามาร่วมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ในสถานศึกษาของแต่ละแห่งแตกต่างกันไปตามสภาพ (ซึ่งบางชุมชนหรือบางสถานศึกษาจะมีจุดแข็งด้านผู้ปกครองที่ให้ความร่วมมืออย่างดี) (ทิพาพร สุจारी และบุญเลี้ยง ทุมทอง, 2553) ประกอบกับในปัจจุบันพบว่ายังไม่ปรากฏผลการศึกษาดังข้อมูลของระดับคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในยุควิถีใหม่ (New Normal) ที่ประเทศไทยประสบปัญหาที่ต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งผลศึกษาการเปลี่ยนแปลงของระดับคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในยุควิถีใหม่ เพื่อให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้ในภาวะปัจจุบัน

การวิจัยนี้จึงสนใจในประเด็นการเปลี่ยนแปลงด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาที่กำลังศึกษาในสถาบันการศึกษาโดยการเลือกศึกษาในกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยใช้การเก็บข้อมูลระยะยาว (Longitudinal Data) หรือการเก็บข้อมูลด้วยการวัดซ้ำ (Repeated Measurement) เพื่อต้องการตอบปัญหาวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง 2 ประการคือ เพื่อวัดและวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติโดยการศึกษาปริมาณการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากผลในการวัด 2 ครั้งขึ้นไป และวิเคราะห์ว่าตัวแปรใดทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทั้งนี้ผลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาและสถาบันศาสนาในการวางแผนการรับมือปัญหาคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาและหาแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในอนาคตและสถานศึกษามีเครื่องมือวัดคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในยุควิถีใหม่ตามตัวบ่งชี้คุณธรรม จริยธรรม
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงระยะยาวของระดับคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในยุควิถีใหม่ตามตัวบ่งชี้คุณธรรม จริยธรรม
3. เพื่อศึกษาบทบาทแหล่งรับรู้ในการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในยุควิถีใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยในครั้งนี้คณะวิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏซึ่งจัดการศึกษาในระดับปริญญาตรี จาก 3 สถาบันดังนี้ (1) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ (2) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (3) มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ตัวบ่งชี้คัดสรรในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงคุณธรรม จริยธรรมยุควิถีใหม่ (New Normal) ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมีจำนวน 7 ตัวบ่งชี้คือ (1) ความซื่อสัตย์สุจริต (2) ความมีสติสัมปชัญญะ (3) ความรับผิดชอบ (4) ความยุติธรรม (5) ความขยันหมั่นเพียร (6) ความมีวินัย และ (7) ความอดทน โดยตัวบ่งชี้ 5 ตัวแรกเป็น ตัวบ่งชี้ความสำคัญที่

ควรเผื่อระวางซึ่งยึดหลักตามแนวคิดคัตสรรในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงคุณธรรม จริยธรรมคนไทย ของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2551)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยตัวแปรที่ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยตนเองและตัวแปรที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิจากสถิติที่มีอยู่แล้ว ตัวแปรที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ประกอบด้วยตัวบ่งชี้คุณธรรม จริยธรรมที่ควรเผื่อระวาง 7 ตัวได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีสติสัมปชัญญะ ความรับผิดชอบ ความยุติธรรม ความขยันหมั่นเพียร ความมีวินัย และความอดทน (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2551)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาปีที่ 1-5 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ บุรีรัมย์ และรำไพพรรณี ปีการศึกษา 2563 รวมจำนวนทั้งสิ้น 27,652 คน และมีกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย (1) นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จำนวน 233 คน (2) นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำนวน 289 คน และ (3) นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จำนวน 51 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 573 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling)

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยการปรับปรุงจากแบบสอบถามของนงลักษณ์ วิรัชชัย (2551) และของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (2551) เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจาก 3 มหาวิทยาลัยกลุ่มราชภัฏ และวัดระดับคุณธรรม จริยธรรมที่ควรเผื่อระวางรวม 2 ช่วงเวลาคือช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และเดือนตุลาคม 2563 ผู้วิจัยนำเสนอแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ตอนแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามเพื่อรวบรวมข้อมูลสำหรับวัดระดับคุณธรรม จริยธรรมที่ควรเผื่อระวาง 7 ตัวแปร ประกอบด้วยข้อคำถามแบบมาตรประมาณค่า 4 ระดับ รวม 7 ตัวแปร

โดยแต่ละตัวแปรมีข้อคำถามจำนวน 16 ข้อ รวมจำนวน 112 ข้อ และมีเกณฑ์การให้คะแนนแต่ละตัวเลือดังนี้ 1 = น้อยที่สุด 4 = มากที่สุด และแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในระดับตนเอง ระดับครอบครัว และระดับสังคม ประกอบด้วยข้อคำถามแบบการตอบสนองหลายตัวเลือก (Multiple Response)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ขออนุญาตเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง โดยอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนอย่างละเอียดในการเก็บข้อมูลและประโยชน์ของการนำข้อมูลไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัย ดำเนินการเก็บข้อมูลคณะวิจัยประสานงานกับผู้ประสานงานระดับสถาบัน โดยการให้ผู้ประสานงานในระดับมหาวิทยาลัยทำหน้าที่แจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 สถาบันและข้อมูลจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และข้อมูลจาก 3 สถาบันรวบรวมแบบสอบถามที่ตอบกลับส่งมาให้คณะวิจัยทางไปรษณีย์ โดยใช้ซองเอกสารที่ติดชื่อที่อยู่ของผู้วิจัยพร้อมติดแสตมป์ไว้แล้ว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามใช้การวิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เพื่อศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงคุณธรรม จริยธรรมของคนไทยตามตัวบ่งชี้ ประกอบด้วยการวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นเพื่อบรรยายลักษณะของตัวแปรคุณธรรม จริยธรรมที่ควรเฝ้าระวัง การทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของ ตัวแปรคุณธรรม จริยธรรมที่ควรเฝ้าระวังระหว่างช่วงเวลาโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated-measure ANOVA) การวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงคุณธรรม จริยธรรมที่ควรเฝ้าระวังและการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการของคุณธรรม จริยธรรมที่ควรเฝ้าระวัง

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์บทบาทและตัวแปรที่มีผลต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ประกอบด้วยการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยตัวแปรคุณธรรม จริยธรรมที่ควรเฝ้าระวังที่มี ตัวแปรของสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพศ อายุ ระดับชั้นปีและคณะที่สังกัด โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การวิเคราะห์บทบาทในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในระดับตนเอง ระดับครอบครัว และระดับสังคม ระดับคุณธรรม จริยธรรมที่ควรเฝ้าระวังและการวิเคราะห์ล้อมกรอบข้อมูล (Data Envelopment Analysis) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพคุณธรรม จริยธรรมที่ควรเฝ้าระวัง

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในยุควิถีใหม่ตามตัวบ่งชี้คุณธรรม จริยธรรมที่ควรเฝ้าระวัง 7 ตัวบ่งชี้จากการวัดรายไตรมาสรวม 2 ช่วงเวลา มีดังนี้

1.1 ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ความซื่อสัตย์สุจริตในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 ของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม มีค่าเท่ากับ 3.25 และ 3.25 คะแนน ตามลำดับ สำหรับความแปรปรวนของตัวบ่งชี้จากการวัดทั้ง 2 ครั้งพบว่า การวัดในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 มีความแปรปรวนเท่ากันทั้ง 2 ครั้ง (C.V.(%) = .17)

1.2 ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ความมีสติสัมปชัญญะในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 ของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม มีค่าเท่ากับ 3.00 และ 2.99 คะแนน ตามลำดับ สำหรับความแปรปรวนของตัวบ่งชี้จากการวัดทั้ง 2 ครั้งพบว่า การวัดในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 มีความแปรปรวนเท่ากันทั้ง 2 ครั้งมีค่าใกล้เคียงกัน (C.V.(%) = .13, .14)

1.3 ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 ของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม มีค่าเท่ากับ 3.38 และ 3.38 คะแนน ตามลำดับ สำหรับความแปรปรวนของตัวบ่งชี้จากการวัดทั้ง 2 ครั้งพบว่า การวัดในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 มีความแปรปรวนทั้ง 2 ครั้งใกล้เคียงกัน (C.V.(%) = .45, .47)

1.4 ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ความยุติธรรมในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 ของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม มีค่าเท่ากับ 3.41 และ 3.41 คะแนน ตามลำดับ สำหรับความแปรปรวนของตัวบ่งชี้จากการวัดทั้ง 2 ครั้งพบว่า การวัดในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 มีความแปรปรวนเท่ากันทั้ง 2 ครั้งใกล้เคียงกัน (C.V.(%) = .17, .18)

1.5 ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ความขยันหมั่นเพียรในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 ของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าเท่ากับ 3.12 และ 3.12 คะแนน ตามลำดับ สำหรับความแปรปรวนของตัวบ่งชี้จากการวัดทั้ง 2 ครั้งพบว่า การวัดในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 มีความแปรปรวนเท่ากัน (C.V.(%) = .47)

1.6 ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ความมีวินัยในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 ของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม มีค่าเท่ากับ 3.34 และ 3.36 คะแนน ตามลำดับ สำหรับความแปรปรวนของตัวบ่งชี้จากการวัดทั้ง 2 ครั้ง พบว่าการวัดในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 มีความแปรปรวนใกล้เคียงกัน (C.V.(%) = .44, .45)

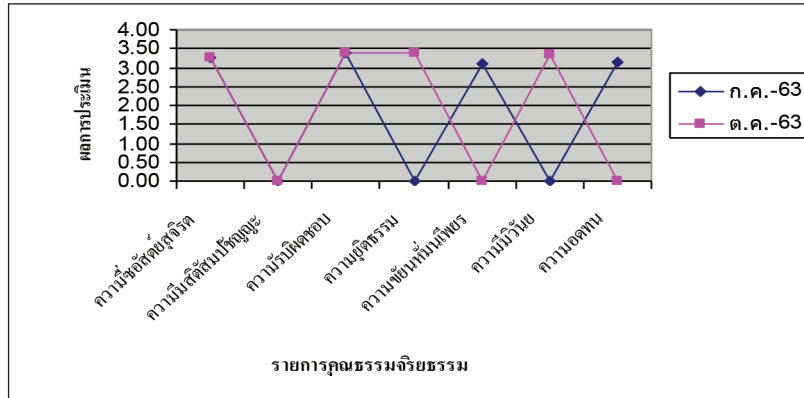
1.7 ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ความอดทนในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 ของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม มีค่าเท่ากับ 3.15 และ 3.14 คะแนน ตามลำดับ สำหรับความแปรปรวนของคะแนนจากการวัดทั้ง 2 ครั้งพบว่า การวัดในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 มีความแปรปรวนสูงสุดใกล้เคียงกันคือ (C.V.(%) = .45, .47)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอภาพแสดงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงตัวบ่งชี้ คุณธรรม จริยธรรม 7 ตัวในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงตัวบ่งชี้ คุณธรรม จริยธรรมทั้ง 7 ตัวเป็นเส้นตรง และมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงค่าเฉลี่ยดังภาพที่ 2 เป็นดังนี้

2.1 ตัวบ่งชี้ คุณธรรม จริยธรรมที่มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเท่าเดิมคือ ความรับผิดชอบ

2.2 ตัวบ่งชี้ คุณธรรม จริยธรรมที่มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นคือ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความขยันหมั่นเพียร และความมีวินัย

2.3 ตัวบ่งชี้ คุณธรรม จริยธรรมที่มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงลดลงจากเดิมคือ ความมีสติสัมปชัญญะ ความยุติธรรม และความอดทน

ภาพที่ 2 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงตัวบ่งชี้คุณธรรม จริยธรรม 7 ตัว

3. ผลการวิเคราะห์บทบาทในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในระดับตนเอง ระดับครอบครัว และระดับสังคมพบว่า ค่าความถี่และร้อยละเรียงตามลำดับความสำคัญของบทบาทในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในระดับตนเองมากที่สุดคือ การอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่คิดเป็นร้อยละ 47.295 รองลงมาคือ การเข้าไปศึกษาในอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 20.268

ตาราง 1: ค่าความถี่ ร้อยละ และลำดับของบทบาทในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในระดับตนเอง ระดับครอบครัวและระดับสังคม

รายการ	ค่าความถี่ (คน)	ร้อยละ	ลำดับ
1. การเลียนแบบบุคคลสำคัญที่มีคุณธรรม	39	6.81	3
2. การอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่	271	47.30	1
3. การอบรมสั่งสอนจากโรงเรียน/มหาวิทยาลัย	27	4.71	5
4. การปฏิบัติธรรมะ	24	4.19	6
5. การไปวัดเป็นประจำ	31	5.41	4
6. การอ่านคอลัมน์ธรรมะจากหนังสือพิมพ์	16	2.79	8
7. การฟังวิทยุ	15	2.62	9
8. การดูโทรทัศน์	23	4.01	7
9. การเข้าไปศึกษาในอินเทอร์เน็ต	119	20.77	2
10. การเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามประเพณีของไทย	8	1.40	10
รวม	573	100.00	

จากตาราง 1 พบว่า ค่าความถี่และร้อยละเรียงตามลำดับความสำคัญของบทบาทในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในระดับตนเองมากที่สุด 3 ลำดับแรกคือ การอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่คิดเป็นร้อยละ 47.295 รองลงมาคือ การเข้าไปศึกษาในอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 20.268 และการเลียนแบบบุคคลสำคัญที่มีคุณธรรม คิดเป็นร้อยละ 6.806 ตามลำดับ และลำดับความสำคัญของบทบาทในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในระดับตนเองน้อยที่สุดคือ การเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามประเพณีของไทย คิดเป็นร้อยละ 1.396

สรุปและอภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในยุควิถีใหม่ตามตัวบ่งชี้คุณธรรม จริยธรรมที่ควรเฝ้าระวัง 7 ตัวบ่งชี้จากการวัดรายไตรมาสใน 2 ช่วงเวลา มีดังนี้

1.1 ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ความซื่อสัตย์สุจริตในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 ของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม มีค่าเท่ากับ 3.25 และ 3.25 คะแนน ตามลำดับ สำหรับความแปรปรวนของตัวบ่งชี้จากการวัดทั้ง 2 ครั้งพบว่า การวัดในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 มีความแปรปรวนเท่ากันทั้ง 2 ครั้ง ($C.V.(%) = .17$) ซึ่งถือได้ว่านักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏมีระดับคุณธรรม จริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตในระดับดี โดยทั้งสองช่วงระยะเวลาดังกล่าวนักศึกษามีระดับคะแนนตัวบ่งชี้ความซื่อสัตย์สุจริตคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง

1.2 ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ความมีสติสัมปชัญญะในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 ของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม มีค่าเท่ากับ 3.00 และ 2.99 คะแนน ตามลำดับ สำหรับความแปรปรวนของตัวบ่งชี้จากการวัดทั้ง 2 ครั้งพบว่า การวัดในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 มีความแปรปรวนเท่ากันทั้ง 2 ครั้งมีค่าใกล้เคียงกัน ($C.V.(%) = .13, .14$) ซึ่งถือได้ว่านักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏมีระดับคุณธรรม จริยธรรมด้านความมีสติสัมปชัญญะในระดับดี โดยช่วงเดือนตุลาคม 2563 นักศึกษามีระดับคะแนนตัวบ่งชี้ความมีสติสัมปชัญญะลดลงเล็กน้อยกว่าช่วงเดือนกรกฎาคม 2563

1.3 ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 ของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม มีค่าเท่ากับ 3.38 และ 3.38 คะแนน ตามลำดับ สำหรับความแปรปรวนของตัวบ่งชี้จากการวัดทั้ง 2 ครั้งพบว่า การวัดในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 มีความแปรปรวนทั้ง 2 ครั้งใกล้เคียงกัน ($C.V.(%) = .45, .47$) ซึ่งถือได้ว่านักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏมีระดับคุณธรรม จริยธรรมด้านความรับผิดชอบในระดับดี โดยทั้งสองช่วงระยะเวลาดังกล่าวนักศึกษามีระดับคะแนนตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง

1.4 ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้วัดความยุติธรรมในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 ของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม มีค่าเท่ากับ 3.41 และ 3.41 คะแนน ตามลำดับ สำหรับความแปรปรวนของตัวบ่งชี้จากการวัดทั้ง 2 ครั้งพบว่า การวัดในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 มีความแปรปรวนเท่ากันทั้ง 2 ครั้งใกล้เคียงกัน ($C.V.(%) = .17, .18$) ซึ่งถือได้ว่านักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏมีระดับคุณธรรม จริยธรรมด้านความยุติธรรมในระดับดี โดยทั้งสองช่วงระยะเวลาดังกล่าวนักศึกษามีระดับคะแนนตัวบ่งชี้ความยุติธรรมคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง

1.5 ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ความขยันหมั่นเพียรในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 ของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าเท่ากับ 3.12 และ 3.12 คะแนน ตามลำดับ สำหรับความแปรปรวนของตัวบ่งชี้จากการวัดทั้ง 2 ครั้งพบว่า การวัดในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 มีความแปรปรวนเท่ากัน ($C.V.(%) = .47$) ซึ่งถือได้ว่านักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏมีระดับคุณธรรม จริยธรรมด้านความขยันหมั่นเพียรในระดับดี โดยทั้งสองช่วงระยะเวลาดังกล่าวนักศึกษามีระดับคะแนนตัวบ่งชี้ความขยันหมั่นเพียรคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง

1.6 ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ความมีวินัยในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 ของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม มีค่าเท่ากับ 3.34 และ 3.36 คะแนน ตามลำดับ สำหรับความแปรปรวนของตัวบ่งชี้จากการวัดทั้ง 2 ครั้ง พบว่าการวัดในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 มีความแปรปรวนใกล้เคียงกัน ($C.V.(%) = .44, .45$) ซึ่งถือได้ว่านักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีระดับคุณธรรม จริยธรรมด้านความมีวินัยในระดับดี โดยนักศึกษามีระดับคะแนนตัวบ่งชี้ความมีวินัยเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในแต่ละช่วง

1.7 ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ความอดทนในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 ของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม มีค่าเท่ากับ 3.15 และ 3.14 คะแนน ตามลำดับ สำหรับความแปรปรวนของคะแนนจากการวัดทั้ง 2 ครั้งพบว่า การวัดในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 มีความแปรปรวนสูงสุดใกล้เคียงกันคือ ($C.V.(%) = .45, .47$) ซึ่งถือได้ว่านักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีระดับคุณธรรม จริยธรรมด้านความอดทนในระดับดี โดยช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 นักศึกษามีระดับคะแนนตัวบ่งชี้ความอดทนลดลงเล็กน้อยกว่าช่วงเดือนตุลาคม 2563

โดยจากการวัดคุณธรรม จริยธรรมที่ควรเฝ้าระวัง 7 ตัวบ่งชี้จากการวัดรายไตรมาสใน 3 ช่วงเวลาพบว่า ความแปรปรวนของคะแนนจากการวัดทั้ง 3 ครั้งของแต่ละตัวบ่งชี้คือ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความมีสติสัมปชัญญะ ความรับผิดชอบ และความยุติธรรม มีค่าเท่ากันซึ่งแสดงให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อมาอธิบายปรากฏการณ์การวัดคุณธรรม จริยธรรมที่ควรเฝ้าระวัง 7 ตัวบ่งชี้ของนักศึกษาได้ดีที่สุด ทั้งนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวนเพียง 1 ครั้ง โดยการเก็บรวบรวมครั้งแรกในช่วงเดือนตุลาคม 2563 อย่างไรก็ตามการเก็บรวบรวมในช่วงที่ 2) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในขณะนั้น (Actual) ในขณะที่สองช่วงที่ 1) เป็นการวัดด้วยการคาดการณ์ (Expected) ซึ่งการวัดทั้งสองครั้งไม่มีข้อมูลขาดหายในแต่ละมหาวิทยาลัยราชภัฏที่ส่งไปเก็บข้อมูลเนื่องจากคณะผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือและติดตามกำกับอย่างต่อเนื่องทั้งความสัมพันธ์ส่วนตัวและการประสานทางโทรศัพท์ เพื่อให้คำแนะนำในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอภาพแสดงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงตัวบ่งชี้คุณธรรม จริยธรรม 7 ตัวในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงตัวบ่งชี้คุณธรรม จริยธรรมทั้ง 7 ตัวเป็นเส้นตรง และมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงค่าเฉลี่ยเป็นดังนี้ 1) ตัวบ่งชี้คุณธรรม จริยธรรมที่มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเท่าเดิมคือ ความรับผิดชอบ 2) ตัวบ่งชี้คุณธรรม จริยธรรมที่มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นคือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร และ ความมีวินัย 3) ตัวบ่งชี้คุณธรรม จริยธรรมที่มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงลดลงจากเดิมคือ ความมีสติสัมปชัญญะ ความยุติธรรม และความอดทน ทั้งนี้เป็นผลจากที่คณะรัฐมนตรี มีมติให้เลื่อนเปิดเทอมจากวันที่ 16 พฤษภาคม เป็นวันที่ 1 กรกฎาคม 2563 เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่อาจส่งผลกระทบต่อหลายด้านทั้งต่อตัวเด็ก ผู้ปกครองไปจนถึงครูและโรงเรียน ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการ จึงกำหนดแนวนโยบายการจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์วิกฤตโควิด-19 ตามแนวคิด “การเรียนรู้นำการศึกษา โรงเรียนอาจหยุดได้ แต่การเรียนรู้หยุดไม่ได้” ในทุกระดับชั้นและทุกประเภทการศึกษาทั้งการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา การศึกษาเอกชน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยการศึกษาสำหรับผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งการเตรียมความพร้อมทักษะที่สำคัญในช่วงปิดเทอมให้แก่ผู้เรียน ทั้งภาษาอังกฤษและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น โค้ดดิ้ง (Coding) เป็นต้น แนวนโยบาย

ดังกล่าวมีพื้นฐานการดำเนินการ 6 แนวทางและออกแบบการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2563) ซึ่งในแต่ละสถาบันได้จัดการศึกษาในระยะแรกด้วยวิธีทางไกล ใช้รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น Microsoft Team, Google Classroom, Zoom, Facebook live เป็นต้น และช่องทางอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้มีความน่าสะดวกเพื่ออำนวยความสะดวกและง่ายต่อการเรียนรู้ เพราะมีเป้าหมายที่จะให้นักศึกษาได้เข้าถึงการศึกษาอย่างทั่วถึง ซึ่งปัญหาในการเรียนในสถานการณ์ดังกล่าวพบปัญหาทางเทคนิคหลายประการ อาทิ เว็บไซต์สำหรับเรียนออนไลน์ล่ม ไม่สามารถเชื่อมต่อสัญญาณทีวีดิจิทัลได้ พบปัญหาในเรื่องเทคนิคการสอนของผู้สอนที่ไม่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียน คนส่วนใหญ่คาดหวังว่าการเรียนออนไลน์ในครั้งนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างเท่าเทียมกัน และช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2563) ซึ่งสอดคล้องกับ ปารีชาติ ชีระวิทย์ (2561) ที่ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ว่าวิธีการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมนั้นต้องมีการบูรณาการวิธีการ ที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติในการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งในและนอกห้องเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ตนเอง และการฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับ Enderle et al. (2018) ที่ทำการศึกษากลยุทธ์การสอนในการส่งเสริมสมรรถนะทางด้านคุณธรรม และจริยธรรมในผู้เรียนพยาบาลระดับปริญญาตรี พบว่า วิธีการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสม ผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองและอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียนเกี่ยวกับประเด็นความขัดแย้งทางจริยธรรม ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่มีความหมาย

3. ผลการวิเคราะห์บทบาทในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในระดับตนเอง ระดับครอบครัว และระดับสังคมพบว่า ค่าความถี่และร้อยละเรียงตามลำดับความสำคัญของบทบาทในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในระดับตนเองมากที่สุดคือ การอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่คิดเป็นร้อยละ 47.295 รองลงมาคือการเข้าไปศึกษาในอินเทอร์เน็ตคิดเป็นร้อยละ 20.268 ทั้งเพราะช่วงวัยของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาส่วนใหญ่ยังอยู่กับครอบครัวของตนเองเป็นหลัก ดังนั้นครอบครัวจึงมีผลต่อกระบวนการพัฒนาด้านต่าง ๆ รวมถึงคุณธรรม จริยธรรม ทั้งในทางบวก ลบของบุคคลตั้งแต่วัยเด็กจนถึงปัจจุบันซึ่งสถานะในครอบครัวเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เหมาะสมของบทบาทในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา การมีสัมพันธ์ภาพที่ดีในครอบครัวจะส่งผลให้เด็กมีภูมิคุ้มกัน จากพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ครอบครัวที่มีความอบอุ่น ใกล้ชิดกัน จะทำให้สมาชิกรู้สึกอบอุ่น มองโลกในแง่ดี และพร้อมที่จะแบ่งปันสิ่งดีให้คนรอบข้าง แต่สำหรับครอบครัวที่มีความขัดแย้งกัน หรือครอบครัวมีความเสี่ยงที่จะแตกแยก เด็กจะมีความเครียดสูง สุขภาพจิตเสื่อม มองโลกในแง่ร้าย มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของทิพาพร สุจารีและบุญเลี้ยง ทุมทอง (2553) ได้วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงคุณธรรม จริยธรรมของเยาวชนในสถานศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในระดับตนเอง ระดับครอบครัวและระดับสังคมพบว่า ค่าร้อยละเรียงตามลำดับความสำคัญของบทบาทในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในระดับตนเองมากที่สุดคือ การอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่คิดเป็นร้อยละ 24.51 โดยสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาและการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้เหมาะสมจะมีความสำคัญต่อการปลูกฝังความรู้ ทักษะ ทศนคติ ลักษณะนิสัยของเยาวชนได้มาก รวมทั้งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเยาวชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยพบว่า จากการวัดรายไตรมาสทั้ง 3 ช่วงเวลาคือในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 และตุลาคม 2563 พบว่า ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้คุณธรรม จริยธรรมที่ควรเฝ้าระวัง ทั้ง 7 ตัว ของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 573 คน โดยในช่วงการวัดครั้งแรกมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย (0.45-2.21) เพิ่มขึ้นเป็นระดับดี (2.22-4.00) ลักษณะการแจกแจงของตัวบ่งชี้คุณธรรม จริยธรรมที่ควรเฝ้าระวังทั้ง 7 ตัวบ่งชี้มีความเบ้เป็นลบทุกตัวบ่งชี้ยกเว้นตัวบ่งชี้ความขยันหมั่นเพียร และความตั้งใจเป็นบวก ยกเว้นตัวบ่งชี้ความขยันหมั่นเพียรและความอดทน ซึ่งมีความเบ้เป็นลบเล็กน้อย นั่นคือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีคุณธรรม จริยธรรมทุกตัวบ่งชี้ค่อนข้างดี มีคนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีคุณธรรม จริยธรรมช่วงเดือนตุลาคม 2563 ที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงเพิ่มขึ้นกว่าช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 มีตัวบ่งชี้ 2 ตัวบ่งชี้คือ ความยุติธรรม และความมีวินัย ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีค่าลดลงคือความขยันหมั่นเพียร และตัวบ่งชี้ที่มีค่าต่ำสุดทั้งสองช่วงเวลาคือ ความมีสติสัมปชัญญะและความอดทน ดังนั้นรัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจึงควรให้การศึกษารวมทั้งมีกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักศึกษามากขึ้นอันจะเป็นการช่วยปลูกฝังให้แก่ นักศึกษาอันอาจจะช่วยส่งผลต่อคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาให้มากยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

1.2 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยพบว่า อายุ ระดับชั้นปีและคณะที่สังกัดมีผลต่อตัวบ่งชี้คุณธรรม จริยธรรมที่ควรเฝ้าระวัง ดังนั้นทางรัฐบาลและมหาวิทยาลัยควรให้การศึกษากับนักศึกษาจะส่งผลให้มีคุณธรรม จริยธรรมที่ควรเฝ้าระวังปรับตัวเพิ่มขึ้น

1.3 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยเรื่องบทบาทในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในระดับตนเอง ระดับครอบครัวและระดับสังคมของนักศึกษาพบว่า ลำดับความสำคัญของบทบาทในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในระดับตนเองมากที่สุดคือ การอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่คิดเป็นร้อยละ 47.295 รองลงมาคือ การเข้าไปศึกษาในอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 20.268 ดังนั้นรัฐบาลจึงควรสนับสนุนให้สถาบันครอบครัว การใช้สื่อเชิงสร้างสรรค์ทางอินเทอร์เน็ตมีส่วนในการกระตุ้นเตือนและมีส่วนร่วมในสร้างคุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์ให้กับนักศึกษาได้ปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำตัวแปรจัดประเภทอื่น ๆ มาศึกษาวิเคราะห์คุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาที่ควรเฝ้าระวังในมหาวิทยาลัยราชภัฏอื่น ๆ เช่น มหาวิทยาลัยเอกชน วิทยาลัยชุมชน เป็นต้น

2.2 ควรมีการขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมในทุกจังหวัดให้มากขึ้นเพื่อจะได้เห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาที่ควรเฝ้าระวังในมหาวิทยาลัยราชภัฏได้อย่างสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการทำวิจัยเชิงสำรวจว่าปัญหาวิกฤตทางการเมืองของประเทศไทยที่ผ่านมา ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในยุควิถีใหม่ (New Normal) หรือไม่ อย่างไร

2.4 ควรมีการวิจัยที่หารูปแบบของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในยุควิถีใหม่ (New Normal) จากการเฝ้าระวังในแต่ละตัวบ่งชี้

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ คารมปราชนีย์ คล้ายแก้ว และพิชชาดา ประสทธิโชค. (2564). แนวทางการจัดการเรียนรู้ เรื่องคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรี. *วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร*. 11(1): 211-220.
- ทิพาพร สุจारी และ บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2553). การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงคุณธรรม จริยธรรม ของเยาวชนในสถานศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. มหาสารคาม: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2551). การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงคุณธรรม จริยธรรมของคนไทย. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม.
- ประภาพร ชนะจีนศักดิ์ และคณะ. (2563). การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของ ครูโดยใช้กระบวนการชุมชนวิชาชีพแห่งการเรียนรู้โรงเรียนวัดแพรงนก้อย. *วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร*. 10(2): 157-169.
- ปาริชาติ อีระวิทย์. (2561). การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาใน ศตวรรษที่ 21. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*. 11(1): 31-39.
- พัชรภาภา ดันดีชูเวช. (2553). การศึกษาทั่วไปกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในประเทศมาเลเซีย และสิงคโปร์ ศึกษาโดยเปรียบเทียบกับประเทศไทย. กรุงเทพฯ: คณะศิลปศาสตร์และ วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน และคณะ. (2552). กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ: กรณีศึกษากรอบคุณวุฒิทางการศึกษา ของต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็น ผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม. (2551). การวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง คุณธรรม จริยธรรมของคนไทย. กรุงเทพฯ: ศูนย์คุณธรรม
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). รายงาน “เรียนออนไลน์ยุคโควิด-19: วิฤตหรือโอกาสการศึกษาไทย”. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- Enderle, C.F.; Silveira, R. S.; Dalmolin, G. L.; Lunardi, V. L.; Avila, L. I.; & Dominguez, C. C. (2018). Teaching Strategies: Promoting the Development of Moral Competence in Undergraduate Students. *Revista Brasileira de Enfermagem*. 71(Suppl 4): 1650-1656.

การพัฒนารูปแบบความร่วมมือในการแก้ปัญหาการลักลอบ ขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย-มาเลเซีย¹

Developing a Cooperation Model in Solving the Problem of Drug Trafficking along the Thai-Malaysian Border

ปรีชญานันท์ นักพ็อน²
Preechaya Nakfon

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอรูปแบบความร่วมมือในการแก้ปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย-มาเลเซีย โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Document Analysis) ที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากการมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียในกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการแก้ปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย - มาเลเซีย เพื่อนำมาวิเคราะห์และสร้างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการสร้างความร่วมมือในการแก้ปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย - มาเลเซียที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรม โดยจากผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานด้านการสกัดกั้นยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย - มาเลเซียของหน่วยงานภายในประเทศมีลักษณะเป็นเครือข่ายระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และเครือข่ายนโยบาย เพื่อมุ่งสร้างกลไกการแก้ปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย - มาเลเซียอย่างเป็นระบบ ภายใต้การจัดการกระบวนการนโยบายสาธารณะในเชิงเครือข่าย ตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายในเชิงยุทธศาสตร์ร่วมกัน การจัดตั้งคณะทำงาน การจัดการทรัพยากรในการดำเนินงาน การกำหนดความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน ทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ พร้อมทั้งผลักดันให้มีการแลกเปลี่ยนและระดมความคิดเห็นระหว่างหน่วยงาน รวมทั้งการพัฒนาความรู้และทักษะเจ้าหน้าที่ภาครัฐภายในเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง สำหรับความร่วมมือภายใต้กรอบระหว่างประเทศ ควรกำหนดแนวทางความร่วมมือทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมให้ชัดเจนยิ่งขึ้น บนพื้นฐานของข้อมูลเกี่ยวกับกรอบนโยบายภายในประเทศ และกลไกการดำเนินงานด้านการ

---

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบความร่วมมือในการแก้ปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย-มาเลเซีย

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ

Assistant Professor, Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Bangkok.

Corresponding e-mail: bppreechaya@gmail.com

ARTICLE HISTORY: Received 23 January 2020, Revised 22 July 2021, Accepted 20 August 2021

แก้ไขปัญหาเสพติดของแต่ละประเทศ สำหรับความร่วมมือในระดับปฏิบัติการ ควบอยู่บนพื้นฐานของการจัดการเครือข่ายสาธารณะ ทั้งการกำหนดเป้าหมายร่วมกันจากข้อมูลสถานการณ์ปัญหาและบริบทแวดล้อมในการทำงานของหน่วยงานทั้งสองประเทศ ตลอดจนกำหนดส่วนงานและขอบเขตการดำเนินงานที่สามารถสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยปฏิบัติในระดับพื้นที่ให้ชัดเจน เพื่อนำไปสู่การจัดกลไกความร่วมมือย่อยระหว่างหน่วยงานอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: *ความร่วมมือ เครือข่ายนโยบาย การลักลอบขนยาเสพติด ชายแดนใต้*

Abstract

This article aims to present a cooperative model to address the issue of drug trafficking along the Thailand-Malaysia border. Document analysis and in-depth interviews with different stakeholders were carried out to serve as the basis for analytic induction, data interpretation, and the development of conclusions and a proposal on the guidelines for establishing cooperation to address this issue appropriately and concretely. The results reveals that an operation for drug interception along the Thailand-Malaysian border among local agencies involve intergovernmental networks and policy networks, which are aimed at establishing mechanisms for addressing this issue in a systematic fashion under network-based public policy management. This includes formulating strategic goals together, setting up a working group, providing operational resource management, defining responsibilities for respective agencies at the policy and operational levels, encouraging the exchange and brainstorming between relevant agencies, and building knowledge and skills of government officials within the network regularly. The guidelines for cooperation between these two countries under the international framework should be developed at the policy and operational levels. There should be guidelines for policy-level cooperation for governments or central agencies which focus on joint prevention and surveillance of the issue and the guidelines for policy implementation based on the local policy frameworks and mechanisms for addressing this issue of each country. In addition, there should be guidelines for operational-level cooperation which are based on public network management, including setting shared goals based on situations of this issue and the work context of relevant agencies in both countries and clearly defining units and scope of work which enable cooperation between area-based operational units, which result in tangible cooperative mechanisms among different agencies.

Keywords: *Cooperation, Policy network, Drug trafficking, Southern Thai border*

บทนำ

องค์การสหประชาชาติได้กำหนดให้การค้ายาเสพติดเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Crime) และได้จัดตั้งองค์กรขึ้นมารับผิดชอบเป็นการเฉพาะ คือ สำนักงานยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติหรือ UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime) ซึ่งมีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย และมีสำนักงานประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิกตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร เช่นเดียวกับการกำหนดให้การลักลอบค้ายาเสพติด (Drug Trafficking) เป็นอาชญากรรมข้ามชาติประเภทหนึ่งตามคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเช่นเดียวกับอาชญากรรมข้ามชาติในลักษณะอื่น ๆ อาทิ การก่อการร้ายข้ามชาติ (International Terrorism) การปลอมแปลงหลักฐานเกี่ยวกับตัวบุคคล (Identity Fraud) การลักลอบค้าอาวุธ (Arms Smuggling) การลักลอบขนคนข้ามชาติหรือแรงงานต่างด้าว (People Smuggling or Illegal Labor) การฟอกเงิน (Money Laundering) การลักลอบค้ามนุษย์หรือการประทุพผิตทางเพศต่อเด็ก (Human Trafficking or Pedophile) หรืออาชญากรรมทางเศรษฐกิจและคอมพิวเตอร์ (Financial Crime and Cybercrime) โดยประเทศไทยมีมาตรการทางกฎหมายที่ขยายเขตอำนาจรัฐ (Extension of Jurisdiction) ออกไปนอกราชอาณาจักร ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และกฎหมายว่าด้วยการประสานความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา (Mutual Legal Assistance in Criminal Matter)

ทั้งนี้ UNODC (2011) ประเมินว่า ยาเสพติดเป็นอาชญากรรมข้ามชาติที่สร้างรายได้มากที่สุดคิดเป็น ร้อยละ 20 ของอาชญากรรมทั้งหมด แต่มากถึงร้อยละ 50 ของอาชญากรรมข้ามชาติและการฟอกเงินจากยาเสพติด มีมูลค่าถึงร้อยละ 0.4 – 0.6 ของขนาดเศรษฐกิจโลก โดยรายได้จากอาชญากรรมเหล่านี้ได้ถูกนำไปใช้เพื่อต่อยอดธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมต่อไปอีก ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงของประเทศต่าง ๆ โดยประเมินว่าผลกระทบทางลบด้านสังคมและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากปัญหายาเสพติดมีมากถึงสองเท่าของรายได้จากธุรกิจนี้ แม้ว่าจะมีการนำรายได้บางส่วนจากอาชญากรรมต่าง ๆ ไปลงทุนในธุรกิจที่ถูกกฎหมาย แต่อาจส่งผลเสียทางเศรษฐกิจได้ เนื่องจากอาจเกิดการจัดสรรทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่บิดเบือน เช่น เกิดการเก็งกำไร การปั่นหุ้น หรือเกิดการแข่งขันทางธุรกิจที่ไม่เป็นธรรม เนื่องจากเจ้าของกิจการมีต้นทุนทางธุรกิจที่แตกต่างกัน หรืออาจทำลาย ความน่าเชื่อถือขององค์กรธุรกิจจนส่งผลเสียต่อบรรยากาศการลงทุนและระบบเศรษฐกิจโดยรวม

อาจกล่าวได้ว่ายาเสพติดนับเป็นมิติปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้แม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบาย มาตรการและการปฏิบัติหลายครั้ง แต่ปัญหายาเสพติดยังคงดำรงอยู่ โดยในบางพื้นที่พบว่า มีสถานการณ์รุนแรง แม้มีข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงอย่างเป็นรูปธรรมระหว่างกลุ่มผู้ค้าและผู้เสพยาเสพติดกับกลุ่มผู้ก่อเหตุความรุนแรงจะยังไม่ชัดเจน แต่เราอาจจะสรุปในขั้นต้นได้ว่า ปัญหายาเสพติดน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องหรือเป็นสถานการณ์คู่ขนานกันในแบบระนาบข้างกับเหตุการณ์ก่อความไม่สงบไม่ว่าจะเป็นทางตรงและทางอ้อม (ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี, 2549) โดยยังพบว่า พื้นที่ชายแดนไทย - มาเลเซีย ยังมีสถานการณ์ปัญหาการลักลอบค้ายาเสพติดข้ามแดนอยู่บ่อยครั้ง อันเนื่องมาจากลักษณะพื้นที่มีเขตแดนที่ติดกันระยะยาว และมีลักษณะที่เอื้อต่อการข้ามแดนในหลายจุด ส่งผลให้การดูแลด้านการสกัดกั้นยาเสพติดชายแดนเป็นไปด้วยความยากลำบาก การดำเนินการจึงต้องอาศัย

ความร่วมมือระหว่างสองประเทศอย่างจริงจัง โดยควรมีการกำหนดกรอบความร่วมมือในการแก้ปัญหา การลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย - มาเลเซีย เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวปฏิบัติร่วมกัน ที่ชัดเจน และประสานความร่วมมือในด้านต่าง ๆ สำหรับการดำเนินการอย่างเหมาะสม

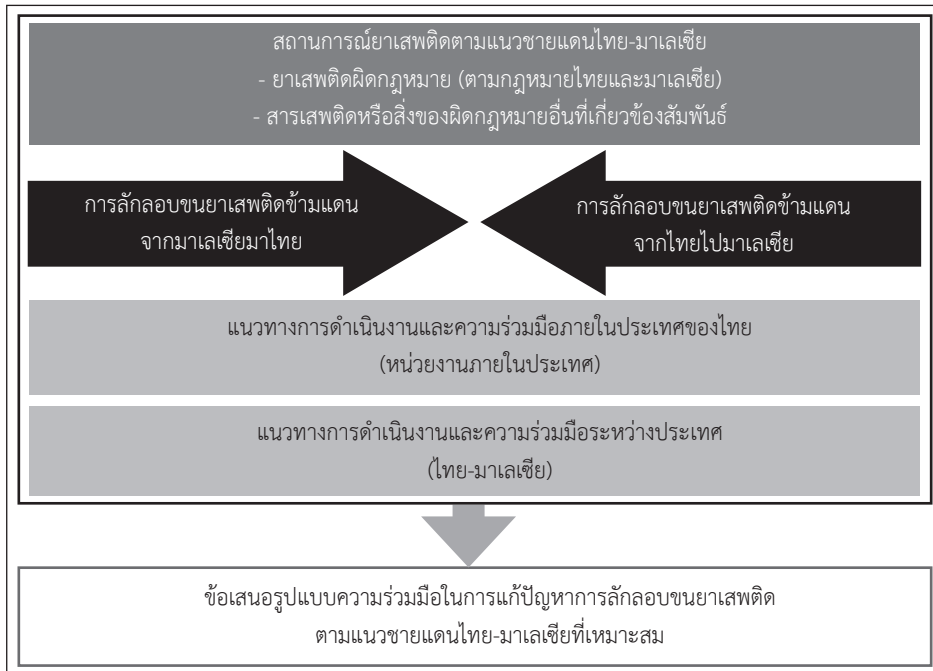
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานด้านการสกัดกั้นยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย - มาเลเซีย
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบความร่วมมือในการแก้ปัญหาการสกัดกั้นยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย - มาเลเซียที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มุ่งศึกษาสถานการณ์ปัญหา ยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย - มาเลเซีย ในลักษณะของปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดข้ามแดน โดยมุ่งเน้นยาเสพติดที่ผิดกฎหมายตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายยาเสพติดของประเทศไทยและมาเลเซีย รวมถึงสิ่งของผิดกฎหมายอื่น ๆ ที่มีลักษณะและพฤติกรรมกระทำผิดรูปแบบเดียวกันในพื้นที่ โดยจะพิจารณาทั้งในส่วนของการลักลอบนำเข้าจากประเทศมาเลเซียมาสู่ประเทศไทย และการลักลอบนำเข้าจากประเทศไทยไปยังประเทศมาเลเซีย ตลอดจนศึกษาลักษณะการแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่ในกลุ่มประชาชนในพื้นที่ชายแดนไทย - มาเลเซีย เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา ยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย - มาเลเซีย ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ด้วยข้อจำกัดในการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลจากประเทศมาเลเซีย การศึกษาค้นคว้าจึงมุ่งเน้นการเข้าถึงข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลในส่วนของผู้ใช้ยาเสพติด และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบขนยาเสพติด รวมทั้งประชาชนทั่วไปในพื้นที่ประเทศไทยเป็นหลัก ซึ่งลักษณะของชุมชนในพื้นที่ชายแดนไทย - มาเลเซีย ประชาชนในพื้นที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ทั้งความสัมพันธ์ในฐานะเพื่อนและความเชื่อมโยงกันในลักษณะเครือข่ายยาเสพติด ข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวจึงน่าจะเป็นตัวแทนในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย - มาเลเซีย ได้เพียงพอต่อการนำมาวิเคราะห์และดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

นอกจากนี้ ยังศึกษาแนวทางการดำเนินงานด้านการสกัดกั้นยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย - มาเลเซีย ทั้งในส่วนของความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภายในประเทศ และความร่วมมือในการดำเนินงานร่วมระหว่างประเทศไทยและมาเลเซียที่มีในปัจจุบัน เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาจัดทำข้อเสนอรูปแบบความร่วมมือในการแก้ปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย - มาเลเซีย ที่เหมาะสมต่อไป

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูล ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Document Analysis) จากเอกสารวิชาการต่าง ๆ หนังสือและบทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเอกสารราชการเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหา และแนวทางการดำเนินงานในการแก้ปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย - มาเลเซีย โดยการศึกษา นโยบาย แผน และยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านการแก้ไขปัญหาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ชายแดนใต้ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ควบคู่กับการศึกษาแนวคิดทางวิชาการในหลักการนโยบายสาธารณะ (Public Policy) การจัดการเครือข่าย (Network Management) การจัดการความร่วมมือ (Collaborative Management)

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงลึกจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการแก้ไขปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย - มาเลเซีย จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้รับผิดชอบนโยบาย จำนวน 1 ท่าน กลุ่มผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ จำนวน 8 คน และกลุ่มผู้เสพ หรือผู้ค้า หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบขนยาเสพติด ในพื้นที่ชายแดนใต้ จำนวน 11 ท่าน

3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นการประชุมกลุ่มย่อยจากผู้แทนหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการแก้ไขปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย - มาเลเซีย โดยมีการประชุม 3 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น จำนวน 36 คน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากศึกษาวิเคราะห์มาทำการประมวลและวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) ในรูปแบบของการวิเคราะห์สารระบบ (Taxonomy Analysis) แล้วใช้การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) เพื่อตีความข้อมูล และสร้างข้อสรุปข้อมูลจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่เก็บรวบรวมมา และนำมาจัดทำข้อเสนอแนวทางการสร้างความร่วมมือในการแก้ปัญหากลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย – มาเลเซียที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรม

ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหากลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย – มาเลเซียในปัจจุบัน

ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหากลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย-มาเลเซียในปัจจุบัน มี 2 ระดับหลัก ได้แก่

1. **ความร่วมมือภายใต้กรอบอาเซียน** พบว่า ประเทศอาเซียนมีความร่วมมือกันมานานแล้วในเรื่องของปัญหาเสพติด แต่ด้วยสถานการณ์ของอาชญากรรมข้ามชาติในรูปแบบยาเสพติดซึ่งเป็นปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ความร่วมมือในเรื่องนี้ต้องมีความเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่ออยู่ภายใต้กรอบความร่วมมือของประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (พณารัชปรีดากรณ์, 2559) ทั้งนี้ ปัจจุบันได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการอาเซียนเพื่อประชาคมอาเซียนปลอดภัยจากยาเสพติด ปี 2559-2568 โดยได้รับการสนับสนุนจากที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านยาเสพติด (ASOD) ครั้งที่ 37 ณ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย ในระหว่างวันที่ 24-27 สิงหาคม 2559 และได้รับการเห็นชอบโดยที่ประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านยาเสพติด ครั้งที่ 5 (ASEAN Ministerial Meeting on Drug Matters: AMMD) ณ สาธารณรัฐสิงคโปร์ ในระหว่างวันที่ 19-20 ตุลาคม 2559 โดยการดำเนินการภายใต้ความร่วมมือภายใต้กรอบอาเซียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเสพติด มี 2 เรื่องที่สำคัญ ได้แก่ 1) การประชุมเชิงปฏิบัติการอาเซียนด้านการสำรวจพืชเสพติดภายใต้แผนงานของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอาเซียน (ASEAN-NARCO) และ 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการเครือข่ายข้อมูลเฝ้าระวังยาเสพติดอาเซียน (ASEAN Drug Monitoring Network: ADMIN)

2. **ความร่วมมือแบบทวิภาคีระหว่าง ไทย – มาเลเซีย** สามารถพิจารณาได้ใน 2 ระดับ ดังนี้

2.1 **ความร่วมมือแบบทวิภาคีระหว่าง ไทย – มาเลเซีย** ระดับนโยบาย พบว่า มุ่งเน้นการจัดประชุมทวิภาคีเป็นหลัก โดยสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และ Narcotics Crime Investigation Department (NCID) ได้ประชุมร่วมกันในการประชุมทวิภาคีไทย-มาเลเซีย เรื่องความร่วมมือด้านการปราบปรามยาเสพติดเป็นประจำทุกปี ในลักษณะเหย้าและเยือน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา โดยแบ่งการประชุมออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับปฏิบัติการและระดับนโยบาย อีกทั้งยังพบว่า ความร่วมมือในการดำเนินงานร่วมมือกันระหว่างไทย - มาเลเซีย ต้องเป็นไปตามกรอบของกฎหมายของแต่ละประเทศเป็นหลัก ว่าเปิดช่องทางให้มีการดำเนินงานได้มากน้อยเพียงใด แต่ละประเทศให้ความสำคัญกับปัญหาเสพติดมากน้อยเพียงใด ซึ่งในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมักต้องเป็นประเด็นที่ทั้งสองประเทศเห็นความสำคัญตรงกัน โดยมักเป็นไปตามสถานการณ์ของปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อประเทศนั้น ๆ เป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังพบว่าการประสานของหน่วยงานกลางด้านการปราบปรามยาเสพติดของไทยและของมาเลเซียจะมีการ

ประสานกันเอง โดยอาศัยการประชุมของส่วนกลางในระดับนโยบายเป็นหลัก มากกว่าการประสานงานชายแดนในระดับพื้นที่ ทั้งนี้ ความร่วมมือระดับทวิภาคีระหว่างไทย-มาเลเซีย จะเป็นการประสานเรื่องข้อมูลเป็นหลัก เพื่อพัฒนาไปสู่ความร่วมมือในการดำเนินงานในเชิงปฏิบัติด้านต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมในลำดับต่อไป ซึ่งแม้ว่าที่ผ่านมามีการเปลี่ยนอะไรในระดับนโยบายที่ชัดเจน แต่การประสานความร่วมมือในระดับปฏิบัติการในพื้นที่ยังสามารถทำได้ดี

2.2 ความร่วมมือแบบทวิภาคีระหว่าง ไทย - มาเลเซีย ระดับพื้นที่ พบว่า รูปแบบและแนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซียในระดับพื้นที่ มักเป็นการประสานการดำเนินงานใน 2 ลักษณะคือ 1) การประสานความร่วมมือผ่านหน่วยงานกลาง คือ สำนักงานประสานงานชายแดนไทย - มาเลเซีย (Thailand - Malaysia Border Coordination Office: TMBCO) ซึ่งถูกจัดตั้งมาเพื่อให้เป็นเวทีกลางในการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของไทยและมาเลเซียในด้านต่าง ๆ โดยประเด็นด้านยาเสพติดนับเป็นประเด็นที่สำคัญประเด็นหนึ่งในการปรึกษาหารือกัน ส่งผลให้ TMBCO มุ่งเน้นการจัดประชุมร่วมระหว่างหน่วยงานของสองประเทศแต่รายละเอียดและผลการประชุมเป็นการตัดสินใจของหน่วยงานที่เข้าร่วมประชุม 2) การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานแต่ละด้านเอง โดยพบว่า แต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละภารกิจในพื้นที่มีการประสานความร่วมมือไปยังหน่วยงานในประเทศมาเลเซีย ทั้งในด้านการร่วมประชุม หรือขอความร่วมมือในการปฏิบัติการร่วม รวมทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ อาทิ การประสานเพื่อการสกัดกั้นหรือจับกุมผู้กระทำความผิดตามแนวชายแดน ในกรณีที่มิใช่ชาวชัดเจน รวมทั้งยังพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ของไทยกับมาเลเซียมักเน้นการสร้างความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ

รูปแบบความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดในพื้นที่ชายแดนไทย - มาเลเซียที่เหมาะสม

1. ความร่วมมือภายใต้กรอบภายในประเทศของไทย

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะการดำเนินงานด้านการสกัดกั้นยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย-มาเลเซียของหน่วยงานภายในประเทศ อาจกล่าวได้ว่า การดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ มีลักษณะเป็นเครือข่ายระหว่างหน่วยงานภาครัฐ (Intergovernmental Network) ซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญต่อสถานการณ์ทางสังคมการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปจากการที่รัฐเคยเป็นศูนย์กลางหรือเป็นผู้แสดงหลักไปสู่การแสดงบทบาทของภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมในลักษณะการแตกย่อยเป็นส่วนต่าง ๆ (Fragmented State) ที่มีลักษณะการดำเนินงานรูปแบบของเครือข่าย (Wright, 1994 อ้างถึงใน Frederickson, 2003: 242) เนื่องจากการดำเนินงานดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่เป็นของรัฐ ซึ่งรับผิดชอบหน้าที่ในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการแก้ไขปัญหาเสพติดไปสู่การปฏิบัติ โดยแต่ละหน่วยงานมีความแตกต่างกันในระดับอำนาจและบทบาทหน้าที่ ซึ่งเป็นไปตามหลักคิดที่ยอมรับว่ารัฐไม่ได้เป็นตัวแสดงที่มีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หากแต่กลับมีลักษณะที่เป็นพหุพจน์ มีความหลากหลายภายในกลของรัฐ ทั้งในด้านโครงสร้างและระดับชั้นทางการบริหารปกครองและในด้านจำนวนของผู้แสดงและบทบาทของผู้แสดงดังกล่าว (วสันต์ เหลืองประภัสร์, 2552: 63) และการยอมรับว่าภารกิจของหน่วยงานภาครัฐมีความซับซ้อนมากขึ้น รวมทั้งบางหน่วยงานมีภารกิจและเป้าหมายที่ทับซ้อนกัน ส่งผลให้การดำเนินงานของหน่วยงานในภาครัฐจำเป็นต้องปรับบทบาทและความสัมพันธ์

ระหว่างหน่วยงานภาครัฐด้วยกัน ทั้งนี้ เครือข่าย (Network) ถือเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือกลุ่ม หรือองค์กร ที่พร้อมยินยอมมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน หรือร่วมดำเนินการบางอย่างร่วมกันด้วยสถานะที่เท่าเทียมกัน โดยไม่ทำให้แต่ละคนหรือแต่ละองค์การสูญเสียความเป็นอิสระ (Alter; & Hage. 1993 อ้างถึงในนฤมล นิราทร. 2543: 6; เสรี พงศ์พิศ. 2548) โดยแต่ละบุคคล หรือกลุ่ม หรือองค์การเหล่านั้น ยังคงรักษาอัตลักษณ์และหลักการทำงานของตนเองไว้ หากแต่มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์กันทางความคิดและกิจกรรมการดำเนินงานตามความเหมาะสมภายใต้กฎเกณฑ์หรือเป้าหมายร่วมกัน (สัมพันธ์ เศษะอริก และคณะ. 2548)

ในขณะเดียวกัน การดำเนินงานดังกล่าวยังมีลักษณะเป็นเครือข่ายนโยบาย (Policy Network) ที่แต่ละองค์การหรือภาคส่วนที่ต่างกันมาร่วมดำเนินการกันในลักษณะเครือข่ายโดยมีประเด็นร่วมกันหรือมีนโยบาย หรือพื้นที่ที่เฉพาะเจาะจงในการกำหนดภารกิจร่วมกัน (Bevir. 2010) ซึ่งนับเป็นตัวแสดงใหม่ที่สำคัญสำหรับกระบวนการนโยบายสาธารณะที่สอดคล้องกับหลักการจัดทำนโยบายสาธารณะแบบประชาธิปไตย (Democratic Policy-making) เนื่องจากแต่ละหน่วยงานมีความรับผิดชอบในการดำเนินการในประเด็นเดียวกัน และเป็นความรับผิดชอบในการดำเนินการในพื้นที่เป้าหมายเดียวกัน ดังนั้น หลักการพื้นฐานในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภายในประเทศ เพื่อแก้ปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย – มาเลเซียนี้ คือการสร้างสมดุลระหว่างหน่วยงาน ทั้งด้านบทบาทและอำนาจในการดำเนินการ โดยความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานเหล่านี้ ซึ่งถือเป็นตัวแสดงทางนโยบาย (Policy Actors) ที่สำคัญของการขับเคลื่อนนโยบายด้านการแก้ไขปัญหาลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย – มาเลเซีย ต้องมุ่งสร้างรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างกันทั้งในขั้นตอนการกำหนดนโยบายสาธารณะ และขั้นของการนำนโยบายไปปฏิบัติผ่านกลไกการทำงานร่วมกันในรูปแบบการปรึกษาหารือ โดยมีหลักสำคัญคือการสร้างพื้นที่ให้แต่ละหน่วยงานได้เรียนรู้ซึ่งกันและกันผ่านการสื่อสารแบบสองทางที่ต่อเนื่องในประเด็นการระบุปัญหา การทำความเข้าใจในประเด็นและปัญหา การค้นหาทางเลือกในการแก้ปัญหา ตลอดจนระบุผู้รับผิดชอบในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ (อัมพร อารังลักษณ์. 2553) โดยกำหนดหน่วยงานกลางในการอำนวยความสะดวกและสนับสนุนให้กลไกเครือข่ายดังกล่าวสามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบในการดำเนินการดังกล่าว ควรพิจารณาจากอำนาจหน้าที่ ศักยภาพในการดำเนินงาน และเงื่อนไขในการทำงานที่แต่ละหน่วยงานมีอยู่เป็นสำคัญ โดยมีปัจจัยเสริมที่เป็นเงื่อนไขสำคัญ คือ ความเต็มใจที่จะเข้าร่วมเป็นเครือข่าย (นฤมล นิราทร. 2543: 11-12) เพื่อนำไปสู่การกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์และระบบการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน (เครือข่าย) ทั้งด้านภาวะผู้นำ การตัดสินใจ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และทรัพยากร และการสื่อสารระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่ส่งผลให้ขีดความสามารถในการจัดการหรือแก้ไขประเด็นปัญหาสาธารณะด้านต่าง ๆ รวมทั้งผลกระทบในเชิงลบต่อหลักความรับผิดชอบต่อสาธารณะของกลไกภาครัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (วีระศักดิ์ เครือเทพ. 2550)

เมื่อพิจารณาถึงการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย พบว่า มีกลไกการทำงานในส่วนต่าง ๆ ที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย – มาเลเซียดังนี้

1.1 ส่วนงานด้านการตรวจการผ่านแดน ทั้งในส่วนของคนและสินค้าข้ามแดน โดยมี 2 หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในพื้นที่ด่านชายแดน ได้แก่

1.1.1 สำนักงานศุลกากร ซึ่งมีหน่วยงานหลักในพื้นที่ชายแดนใต้คือ สำนักงานศุลกากรภาคที่ 4 โดยในพื้นที่ชายแดนไทย – มาเลเซีย มีด่านศุลกากรทั้งสิ้น จำนวน 9 ด่าน ได้แก่ ด่านสะเตา ด่านปาดังเบซาร์ ด่านบ้านประกอบ ด่านเบตง ด่านสุโหงโกลก ด่านบูเก๊ะตา ด่านวังประจัน ด่านตากใบ และด่านสตูล

1.1.2 สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ซึ่งมีหน่วยงานหลักในพื้นที่ชายแดนใต้คือ กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 6 โดยสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองที่ดำเนินการในพื้นที่ชายแดนไทย – มาเลเซีย ได้แก่ สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดสงขลา สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดสตูล สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดปัตตานี สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดยะลา และสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดนราธิวาส

1.2 ส่วนงานด้านความมั่นคง ที่รับผิดชอบในการเฝ้าระวัง ลาดตระเวน และตรวจตราในพื้นที่ชายแดน ได้แก่

1.2.1 หน่วยงานสังกัดการกองทัพไทย ซึ่งมีหน่วยงานหลักในพื้นที่ชายแดนใต้คือ กองทัพภาคที่ 4 ของกองทัพบกไทย โดยหน่วยงานย่อยที่ดำเนินงานในพื้นที่ 2 ส่วนหลัก ได้แก่ กองพลทหารราบที่ 15 และกองกำลังทหารพรานจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.2.2 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยหน่วยงานย่อยที่ดำเนินงานในพื้นที่ 2 ส่วนหลัก ได้แก่ กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 9 และกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

1.3 ส่วนงานด้านการปราบปรามยาเสพติด โดยในพื้นที่ชายแดนไทย – มาเลเซียมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ 3 หน่วยงาน ได้แก่

1.3.1 สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยหน่วยงานย่อยที่ดำเนินงานในพื้นที่ 2 ส่วนหลัก ได้แก่ ส่วนปฏิบัติการข่าวและปราบปรามยาเสพติด 5 สำนักปราบปรามยาเสพติด และสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค 9

1.3.2 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยมีหน่วยงานย่อยที่ดำเนินการในพื้นที่คือ กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 4 สังกัดกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด

1.3.3 ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่ โดยพบว่ามี 2 ส่วนหลัก ได้แก่

1) ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัด (ศอ.ปส.จ.) ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งรับผิดชอบดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดชาติที่กำหนดไว้ในแต่ละมาตรการ ซึ่งกำหนดให้ในแต่ละจังหวัดจัดตั้งคณะกรรมการโดยผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับจังหวัดตามกลไกที่กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดชาติ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อำนวยการศูนย์

2) ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดชายแดนใต้ (ศอ.ปส.จชต.) ซึ่งรับผิดชอบในการอำนวยการ และกำกับดูแลหน่วยงานทุกหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา (จะนะ เทพา สะบ้าย้อย และนาทวี) ในโครงการ หรือกิจกรรมที่ต้องดำเนินการเป็นพิเศษ เพื่อขับเคลื่อนงานด้านยาเสพติดให้ เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล โดยมีแม่ทัพภาคที่ 4 หรือผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 4 เป็นผู้อำนวยการศูนย์

1.4 ส่วนงานด้านการประสานงานชายแดนไทย – มาเลเซีย โดยมีหน่วยงานหลักคือ สำนักงานประสานงานชายแดนไทย – มาเลเซีย ซึ่งเป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานระหว่างประเทศ ดังรายละเอียดที่กล่าวมาแล้วในบทก่อนหน้า

อย่างไรก็ดี พบว่าการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภายในประเทศในปัจจุบันมุ่งเน้นการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ในภารกิจด้านการแก้ไขปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย-มาเลเซีย โดยพิจารณาจากอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของแต่ละหน่วยงานเป็นหลัก แต่ยังคงขาดการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ในการขับเคลื่อนงานร่วมกันในลักษณะเครือข่าย ส่งผลให้การดำเนินการในพื้นที่ยังมีลักษณะแยกส่วนการทำงาน โดยเน้นการรวบรวมผลการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานแล้วสรุปเป็นรายงานผลการดำเนินงานในพื้นที่ แต่อาจยังมิได้เป็นการสะท้อนผลการดำเนินงานในภาพรวมที่ชัดเจนโดยเน้นภารกิจและพื้นที่เป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของการดำเนินงานร่วม หรือการดำเนินงานที่มีการประสานงานเชื่อมต่อนระหว่างหน่วยงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินการในพื้นที่ โดยเฉพาะพิจารณาหลักการดำเนินงานตามความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานในปัจจุบัน สามารถเสนอแนวทางการร่วมมือในการแก้ไขปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย – มาเลเซียในกรอบภายในประเทศ ภายใต้การจัดการกระบวนการนโยบายสาธารณะในเชิงเครือข่ายได้ดังนี้

1.4.1 การกำหนดเป้าหมายการทำงานของเครือข่าย แม้ว่าในปัจจุบัน จะมีการกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านการแก้ไขปัญหาภัยเสพติดจากหน่วยงานส่วนกลาง โดยมุ่งเน้นให้เกิดกลไกการดำเนินงานในระดับพื้นที่ (ระดับจังหวัดและอำเภอ) โดยมีกลไกศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัด (ศอ.ปส.จ.) และศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอ (ศอ.ปส.อ.) เป็นกลไกกลางในการบูรณาการความร่วมมือของแต่ละหน่วยงานในจังหวัดและอำเภอ ในพื้นที่ชายแดนใต้เป็นสำคัญ รวมทั้งมีการกำหนดให้มีกลไกการดำเนินงานแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ชายแดนใต้เป็นการเฉพาะ โดยมีกลไกศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดชายแดนใต้ (ศอ.ปส.จชต.) เป็นศูนย์อำนวยการกลางในการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ แต่ยังไม่พบว่ามีแนวทางการทำงานของแต่ละหน่วยงานในพื้นที่ยึดตามกรอบการดำเนินงานที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่กำหนดจากส่วนกลางเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุทธศาสตร์การควบคุมตัวและผู้ค้ายาเสพติด แต่ยังคงขาดการกำหนดแผนปฏิบัติการร่วมในระดับพื้นที่ชายแดนไทย – มาเลเซีย ทั้งด้านเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานในระดับปฏิบัติการร่วมที่ชัดเจน โดยกลไกการทำงานหลักเป็นการมุ่งเน้นการทำงานโดยยึดพื้นที่ระดับจังหวัดเป็นหลักในการทำงาน ส่งผลให้การกำหนดเป้าหมายร่วมในการดำเนินงานในส่วนในพื้นที่ต่อเนื่องระหว่างจังหวัดไม่ได้ถูกกำหนดให้เป็นเป้าหมายหรือแนวทางในการดำเนินการร่วมกันระหว่างหน่วยงาน และระหว่างพื้นที่ที่ชัดเจน

ดังนั้น การสร้างแนวทางการร่วมมือในการแก้ไขปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย – มาเลเซียในกรอบภายในประเทศ ภายใต้การจัดการกระบวนการนโยบายสาธารณะในเชิงเครือข่าย ควรเริ่มต้นด้วย การกำหนดเป้าหมายในเชิงยุทธศาสตร์ร่วมกัน ตลอดจนการจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมในพื้นที่เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาเสพติดของชาติ โดยการกำหนดเป้าหมายในเชิงยุทธศาสตร์ในระดับพื้นที่ชายแดนไทย – มาเลเซียนี้ ต้องคำนึงถึงเป้าหมายของแต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบ ซึ่งควรพิจารณาจากตัวชี้วัดการดำเนินงานตามภารกิจของแต่ละหน่วยงานเป็นหลัก ซึ่งเป็นเป้าหมายของการดำเนินงานที่ต้อง

ยึดถือตามนโยบายและยุทธศาสตร์อื่น ๆ ของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อมิให้เป้าหมายในภารกิจด้านการแก้ไขปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย – มาเลเซียที่กำหนดขึ้นมานั้น เกิดความไม่สอดคล้องกับเป้าหมายของภารกิจหลักของแต่ละหน่วยงานรับผิดชอบ ซึ่งนับเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานในแต่ละหน่วยงานละเอียดหรือไม่ให้ความสนใจในการดำเนินงานด้านการแก้ไขปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย – มาเลเซียเท่าที่ควร อันเนื่องจากต้องให้ความสนใจกับภารกิจหลักที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดเป็นหลัก นอกจากนี้ ควรต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าหน่วยงานใดรับผิดชอบเป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานเพื่อกำหนดและกำกับดูแลการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายดังกล่าว โดยกำหนดให้ชัดเจนว่าหน่วยงานกลางที่เป็นฝ่ายอำนวยความสะดวกและกำกับดูแลยุทธศาสตร์ในการดำเนินการดังกล่าวคือหน่วยงานใด อันจะนำไปสู่การกำหนดบทบาทและโครงสร้างการดำเนินการในลำดับถัดไป รวมทั้งผลักดันและสร้างการรับรู้และยอมรับโดยทั่วกันให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบในการดำเนินงานในพื้นที่

1.4.2 การจัดการทรัพยากรในการดำเนินงาน เป็นการประสานข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรการดำเนินงานที่แต่ละองค์กรมี ทั้งในด้านงบประมาณ กำลังคน วัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินการ และระยะเวลาในการดำเนินงาน เพื่อพิจารณาว่า มีภารกิจหรือโครงการใดที่แต่ละหน่วยงานสามารถร่วมกันทำหรือบูรณาการกันได้จริงในทางปฏิบัติ จะนำไปสู่การกำหนดแผนงานเชิงบูรณาการการทำงานและงบประมาณร่วมกัน โดยมุ่งเน้นการบูรณาการการปฏิบัติของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีภารกิจโครงการในกลุ่มเป้าหมายเดียวกัน สามารถดำเนินการร่วมกัน เพื่อลดระยะเวลา กำลังคน การใช้งบประมาณ และเกิดการผสมผสานการปฏิบัติจนเกิดประโยชน์สูงสุดต่อกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งนับเป็นแนวทางการแลกเปลี่ยนทรัพยากรขององค์กรในเครือข่าย เพื่อการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เป็นการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ คุ่มค่า และประหยัด โดยเมื่อพิจารณาถึงลักษณะและแนวทางการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานในเครือข่าย รวมทั้งกฎระเบียบและกลไกการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐภายในประเทศพบว่า การประสานการจัดการทรัพยากรในด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ร่วมระหว่างหน่วยงานอย่างเป็นทางการอาจทำได้ยาก เพราะการจัดสรรและดำเนินการใช้งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ของแต่ละหน่วยงานเป็นไปตามระเบียบเฉพาะของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งแตกต่างกันไป โดยสิ่งที่สามารถทำได้คือ การประสานข้อมูลเพื่อรับทราบ ว่าหน่วยงานใดบ้างที่มีงบประมาณในการดำเนินการในแต่ละภารกิจ ในขณะที่หน่วยงานใดที่ยังขาดแคลนงบประมาณ เพื่อให้เกิดการประสานการดำเนินการร่วมในทางปฏิบัติ ในกรณีที่บางหน่วยงานมีงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานอย่างชัดเจนสามารถเป็นหน่วยงานหลักในการปฏิบัติงาน โดยอาศัยความช่วยเหลือหรือการดำเนินงานเสริมจากหน่วยงานอื่นในเครือข่าย ซึ่งอาจจะขาดแคลนงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานตามภารกิจดังกล่าว อีกทั้งยังช่วยให้ไม่เกิดการดำเนินการซ้ำซ้อนระหว่างหน่วยงาน ซึ่งอาจเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับผลลัพธ์จากการดำเนินงานที่ได้รับในพื้นที่

นอกจากนี้ในการประสานข้อมูลเกี่ยวกับแผนงานหรือตารางการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานในภารกิจที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน จะช่วยให้เกิดการดำเนินงานในลักษณะที่เสริมกันมากกว่าการแยกส่วนการทำงาน หรือ “ต่างคนต่างทำ” ในภารกิจเดียวกัน ย่อมสนับสนุนให้การดำเนินงานตามภารกิจนั้นบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.4.3 การกำหนดความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน เป็นการกำหนดภาวะความรับผิดชอบในแต่ละประเด็นที่เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายของนโยบายร่วมกันได้ เพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานในเครือข่ายมีความพร้อมสูงในการจัดการตามความรับผิดชอบของตนเองซึ่งตรงกับศักยภาพ และสร้างความรับผิดชอบร่วมกันในการประเมินผลนโยบายของเครือข่ายและรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของนโยบาย ทั้งนี้ ด้วยแต่ละหน่วยงานมีภารกิจตามสายงานหลักที่ต้องรับผิดชอบ ดังนั้น การกำหนดความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานในด้านการแก้ไขปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย – มาเลเซีย จึงควรมีความสอดคล้องกับลักษณะและวัฒนธรรมการทำงานของแต่ละหน่วยงานด้วย เพื่อมิให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในบทบาทและภารกิจ (Role Conflict) ของผู้ปฏิบัติงานในแต่ละหน่วยงาน โดยเมื่อพิจารณาจากอำนาจหน้าที่ตามสายงานของแต่ละหน่วยงานพบว่า ควรกำหนดความรับผิดชอบในการดำเนินงานเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1) การกำหนดความรับผิดชอบในระดับนโยบาย โดยหน่วยงานที่ควรรับผิดชอบในการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการปฏิบัติงานในพื้นที่ คือ คณะทำงานด้านการแก้ไขปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย – มาเลเซีย ตามที่เสนอไว้ข้างต้น ซึ่งการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการปฏิบัติงานในพื้นที่ดังกล่าวอยู่ภายใต้กรอบการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมของประเทศที่กำหนดจากหน่วยงานส่วนกลาง แต่เป็นการนำข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาและบริบทการทำงานในพื้นที่มาพิจารณาเพื่อกำหนดแผนปฏิบัติการในระดับพื้นที่ชายแดนไทย – มาเลเซียที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาและบริบทดังกล่าว เพื่อให้เป็นแนวปฏิบัติที่สามารถนำไปดำเนินการได้จริง

2) การกำหนดความรับผิดชอบในระดับปฏิบัติ โดยพิจารณาการดำเนินงานในแต่ละส่วนงาน ทั้งส่วนงานด้านมาตรการดูแลความมั่นคงในพื้นที่ ส่วนงานด้านการตรวจตราช่องทางผ่านแดน และส่วนงานบังคับใช้กฎหมายด้านการปราบปรามและสกัดกั้นยาเสพติดตามแนวชายแดน โดยการกำหนดความรับผิดชอบในระดับปฏิบัติดังกล่าว ควรมี 2 ลักษณะสำคัญ ได้แก่ การกำหนดแนวปฏิบัติของแต่ละหน่วยงานในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย – มาเลเซีย โดยพิจารณาจากอำนาจหน้าที่หลักของแต่ละหน่วยงาน และการกำหนดแนวปฏิบัติในการประสานและส่งต่อการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดเป็นกลไกการทำงานที่เป็นรูปธรรม ตลอดจนสร้างการรับรู้และความเข้าใจให้แก่ทุกหน่วยงาน เพื่อมีแนวปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน และสามารถประสานการทำงานระหว่างหน่วยงานได้อย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่สอดคล้องต่อเนื่องกันอย่างเป็นระบบ อาทิ เมื่อมีข้อมูลด้านการข่าวที่ชัดเจน สามารถประสานส่งต่อให้แก่หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินงานตรวจคนและสินค้าผ่านด่านชายแดนรวมทั้งหน่วยงานด้านความมั่นคงที่รับผิดชอบในการลาดตระเวนหรือตรวจตราตามแนวชายแดนได้ และเมื่อพบการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดน ทั้งจากจุดตรวจชายแดน หรือพื้นที่เส้นแดนธรรมชาติ สามารถดำเนินการส่งต่อยังหน่วยงานที่มีอำนาจในการดำเนินคดีตามกฎหมายได้ต่อไป โดยเป็นการดำเนินการตามกลไกที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน มากกว่าเป็นการดำเนินการประสานงานตามสถานการณ์ หรืออาศัยประสบการณ์และความคุ้นเคยของผู้ปฏิบัติงานเป็นหลัก เนื่องจากหากมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรในการปฏิบัติงานของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง อาจส่งผลให้เกิดความไม่ต่อเนื่องหรือปัญหาในการประสานงานจากผู้ปฏิบัติงานใหม่ที่ไม่มีความรู้การทำงานในภารกิจดังกล่าว

1.5 การแลกเปลี่ยนและระดมความคิดเห็นระหว่างหน่วยงานอย่างสม่ำเสมอ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่หลากหลายจากความรู้และประสบการณ์ขององค์กรที่มีความหลากหลายในการกำหนดนโยบายร่วมกัน เพื่อให้มีการวิพากษ์แนวคิดอย่างกว้างขวางและรอบคอบ โดยจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การสื่อสารภายในเครือข่ายเพื่อพัฒนากิจกรรม กระบวนการหรือกลไกของการดำเนินงานไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงพัฒนาเครือข่ายและนโยบายของเครือข่ายการดำเนินงานเพื่อการแก้ไขปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย - มาเลเซียที่สอดคล้องและสามารถรับมือกับสถานการณ์ปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลาได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งการประยุกต์ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ในการจัดการเครือข่าย เพื่อใช้ในการสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูล ที่นำไปสู่การประสานการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานในเครือข่ายอย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 การพัฒนาความรู้และทักษะเจ้าหน้าที่ภาครัฐภายในเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดองค์ความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงานที่สอดคล้องและเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายของทั้งสองประเทศที่อาจมีความแตกต่างกันในหลายประเด็น รวมทั้งสามารถนำหลักการทางวิชาการ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทันสมัยมาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดควรเป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานและดำเนินการพัฒนาบุคลากรจากหน่วยปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้รับโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะการทำงานด้านการแก้ไขปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดข้ามแดนได้อย่างสม่ำเสมอ มากกว่ามุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงานของแต่ละบุคคล ซึ่งไม่อาจรับประกันได้ว่าผู้ปฏิบัติงานจะสามารถพัฒนาศักยภาพในการทำงานของตนเองได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องและพร้อมรับมือต่อสถานการณ์ปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งนับเป็นเงื่อนไขสำคัญในการปฏิบัติงาน

2. ความร่วมมือภายใต้กรอบระหว่างประเทศ

ด้วยสถานการณ์การลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย - มาเลเซียส่งผลกระทบต่อสุขภาพและการแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่ตอนในของทั้งประเทศไทยและมาเลเซีย ตลอดจนการเป็นเส้นทางการขนยาเสพติดผ่านไปยังประเทศที่สามในลักษณะต่าง ๆ ส่งผลให้ประเทศไทยและมาเลเซียให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดข้ามแดนมากขึ้น และต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างกันในการดำเนินการ โดยสามารถกำหนดแนวทางความร่วมมือระหว่างไทย - มาเลเซียใน 2 ระดับได้แก่

2.1 ความร่วมมือในระดับนโยบาย โดยเป็นการกำหนดกรอบความร่วมมือเชิงนโยบายร่วมกันระหว่างประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย ซึ่งเมื่อพิจารณาแนวทางความร่วมมือในระดับนโยบายในปัจจุบัน พบว่า การสร้างความร่วมมือในระดับรัฐบาลหรือหน่วยงานส่วนกลางของทั้งสองประเทศเป็นไปด้วยดี โดยมีการจัดประชุมแบบทวิภาคี ซึ่งถือเป็นการแลกเปลี่ยนหารือ และเจรจาระหว่างรัฐบาลกลางของไทยต่อรัฐบาลมาเลเซีย โดยต่างฝ่ายต่างมอบหมายให้หน่วยงานรับผิดชอบในแต่ละพื้นที่ดำเนินการในระดับปฏิบัติต่อไป อย่างไรก็ตามพบว่าการอบความร่วมมือระดับนโยบายในปัจจุบันยังคงมุ่งเน้นแนวทางการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นในระดับหลักการพื้นฐาน

แต่อาจยังไม่มี การเชื่อมโยงสู่แนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในระดับพื้นที่ที่ชัดเจน ส่งผลให้การดำเนินงานในระดับพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันไปตามระดับความร่วมมือของหน่วยปฏิบัติในแต่ละพื้นที่เป็นหลัก บนพื้นฐานของการทำงานเชิงเครือข่ายและการทำงานด้วยวิธีการหุ้นส่วนไม่ได้มุ่งเน้นโครงสร้างสายการบังคับบัญชา แต่มุ่งเน้นการสร้างศักยภาพ (state capacity) ของรัฐและการกำกับดูแล (oversight) ตามแนวคิดของ Rhodes (1996 อ้างถึงใน พัชรีย์ สิโรตธ. 2557: 6) ดังนั้น รูปแบบการสร้างความร่วมมือในระดับนโยบายควรต้องปรับให้เป็นการสร้างความร่วมมือใน 2 ส่วน ได้แก่

2.1.1 ความร่วมมือในระดับนโยบายของรัฐบาลหรือหน่วยงานส่วนกลาง เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นในระดับหลักการพื้นฐาน โดยสร้างความต่อเนื่องในการดำเนินงานจากเดิมที่ปฏิบัติอยู่แล้ว ทั้งในส่วนของการประชุมแบบทวิภาคีประจำปี และการประชุมผ่านเวทีความร่วมมืออาเซียน ทั้งนี้ ในการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศพึงอยู่บนพื้นฐานของการสร้างและรักษาผลประโยชน์ของประเทศเป็นสำคัญ ดังนั้น แม้ว่าสถานการณ์ปัญหา รวมทั้งแนวทางปฏิบัติตามข้อกำหนดของไทยและมาเลเซียอาจมีความต่างกัน แต่ควรมุ่งเน้นการพิจารณาถึงปัญหาที่ร่วมกันและเป้าหมายร่วมที่เอื้อประโยชน์แก่ทั้งสองประเทศเป็นที่ตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรมุ่งเน้นการพิจารณาถึงแนวโน้มของสถานการณ์และความท้าทายในอนาคต มากกว่าการพิจารณาเพียงสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และมุ่งวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของปัญหาที่เกิดจากการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนระหว่างไทยและมาเลเซีย ว่ามีความเชื่อมโยงไปสู่สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่ตอนในของแต่ละประเทศ รวมทั้งกลายเป็นฐานในการค้ายาเสพติดระหว่างประเทศไปยังประเทศที่สามอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนับเป็นภัยคุกคามในวงกว้าง นอกจากนี้ แนวทางการสร้างความร่วมมือในระดับนโยบายจึงควรเป็นแนวทางที่มุ่งเน้นการป้องกันและเฝ้าระวังร่วมกัน โดยพิจารณาไปถึงแนวทางการนำกรอบความร่วมมือในระดับนโยบายไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมให้ชัดเจนยิ่งขึ้น บนพื้นฐานของข้อมูลเกี่ยวกับกรอบนโยบายภายในของทั้งสองประเทศ รวมทั้งกลไกการดำเนินงานด้านการแก้ไขปัญหา ยาเสพติดของแต่ละประเทศ ว่ามีลักษณะการดำเนินงานอย่างไร และความเป็นไปได้ในการประสานเชื่อมโยงการดำเนินงานร่วมระหว่างสองประเทศคือส่วนงานใด หรือแนวทางการดำเนินงานในลักษณะใด เพื่อให้กรอบความร่วมมือในระดับนโยบายดังกล่าวมีความเป็นไปได้ในการดำเนินการจริงในระดับพื้นที่ ตลอดจนการจัดทำระบบการติดตามข้อมูลการดำเนินงานอย่างชัดเจน เพื่อเห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ปัญหา อันเนื่องมาจากการดำเนินงานด้านความร่วมมือดังกล่าว และนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

2.1.2 ความร่วมมือในระดับนโยบายของหน่วยงานในพื้นที่ เนื่องจากรูปแบบการบริหารราชการแผ่นดินของไทยและมาเลเซียมีความแตกต่างกัน โดยโครงสร้างของหน่วยงานราชการในระดับต่าง ๆ มีความแตกต่างกัน ส่งผลให้รูปแบบของหน่วยงานในระดับพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งการบริหารราชการแผ่นดินของมาเลเซียกำหนดให้มีการกระจายอำนาจการปกครองไปในรูปแบบของมลรัฐ และกำหนดให้แต่ละมลรัฐมีรัฐบาลของตนเอง เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการกิจการภายในมลรัฐนั้น ในขณะที่ประเทศไทยเป็นรัฐเดี่ยวที่กำหนดให้มีรัฐบาลกลางเพียงรัฐบาลเดียวในการบริหารประเทศในทุกด้าน และกำหนดให้มีราชการส่วนภูมิภาคเป็นกลไกของส่วนกลางที่ไปประจำอยู่ในระดับพื้นที่ ซึ่งมีอำนาจการตัดสินใจจำกัด ต้องอยู่ในกรอบการตัดสินใจจากส่วนกลาง ส่งผลให้โครงสร้างการประสานงานเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างไทย - มาเลเซียที่ผ่านมา เป็นไปในลักษณะการสร้างกรอบความร่วมมือใน

แบบกว้าง แต่ขาดการลงรายละเอียดการปฏิบัติงานในแต่ละพื้นที่ ประกอบกับลักษณะการบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่นของมาเลเซียนั้น แต่ละรัฐมีอำนาจในการตัดสินใจในด้านต่าง ๆ ค่อนข้างเป็นอิสระในการดำเนินการจากรัฐบาลกลาง ส่งผลให้การตอบสนองต่อกรอบความร่วมมือด้านการแก้ไขปัญหาเสพติดในระดับนโยบายจากส่วนกลางของแต่ละพื้นที่ (รัฐ) มีความแตกต่างกันไป

ดังนั้น ในการสร้างความร่วมมือด้านการแก้ไขปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย - มาเลเซีย จึงควรให้ความสำคัญในการประสานงานและกำหนดกรอบความร่วมมือในระดับนโยบายของหน่วยงานในพื้นที่เพิ่มเติมด้วย เนื่องจากความหลากหลายของสถานการณ์ปัญหา วิสัยทัศน์และแนวทางการบริหาร ตลอดจนความพร้อมของหน่วยปฏิบัติในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันไป จึงควรสร้างกลไกการประสานความร่วมมือไปยังส่วนการบริหารงานของแต่ละรัฐของมาเลเซียที่ชัดเจน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาและความเป็นไปได้ในการดำเนินงานร่วมระหว่างพื้นที่แต่ละรัฐของมาเลเซียและพื้นที่แต่ละจังหวัดในประเทศไทยที่ชายแดนเชื่อมต่อกัน เพื่อเป็นการให้เกียรติเจ้าของพื้นที่ และสร้างการรับรู้ ประสานความเข้าใจ อันจะนำไปสู่การสร้างการยอมรับจากผู้บริหารในพื้นที่ที่เชื่อมต่อกันให้ชัดเจนมากขึ้น การสร้างความร่วมมือในระดับนโยบายของหน่วยงานในพื้นที่ดังกล่าวจึงนับเป็นกลไกกลางในการสนับสนุนให้เกิดประสานเชื่อมโยงกรอบความร่วมมือในระดับนโยบายของรัฐบาลหรือหน่วยงานส่วนกลางมาสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงานในระดับพื้นที่ได้อย่างชัดเจนและเป็นไปได้จริงมากยิ่งขึ้น

2.2 ความร่วมมือในระดับปฏิบัติการ จากผลการศึกษาที่นำเสนอไปข้างต้น อาจสรุปได้ว่าลักษณะการปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินงานในแต่ละภารกิจของไทยและมาเลเซีย นั้น มักเป็นไปในลักษณะเดียวกัน อาจด้วยลักษณะงานที่เหมือนกันส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมการทำงานขององค์การที่คล้ายกัน ทำให้พบว่าความร่วมมือในระดับปฏิบัติการในพื้นที่ที่มีพื้นฐานของการสร้างความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการและความคุ้นเคยกันระหว่างเจ้าหน้าที่เป็นกลไกสนับสนุนที่สำคัญ อย่างไรก็ตาม กลับพบว่าสิ่งที่เป็นเงื่อนไขและอุปสรรคที่สำคัญในการประสานความร่วมมือในระดับปฏิบัติการของหน่วยงานในพื้นที่ คือ กรอบการทำงานของแต่ละประเทศ ตลอดจนข้อมูลและระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ที่มีรายละเอียดแตกต่างกัน จึงทำให้การประสานความร่วมมือในระดับปฏิบัติการได้ในแนวทางกว้าง อาทิ การให้ข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินงาน แต่ยังมีข้อจำกัดในการดำเนินการร่วมในเชิงลึกตามข้อจำกัดที่กล่าวไปข้างต้น และกลายเป็นข้อจำกัดในการดำเนินงานของแต่ละประเทศเช่นกัน อาทิ กรณีของการที่ผู้กระทำผิดข้ามแดนไปยังอีกประเทศ แล้วเจ้าหน้าที่รัฐของประเทศต้นทางไม่สามารถเข้าไปดำเนินการต่อเนื่องนอกพื้นที่ได้ หรือกรณีของผู้กระทำผิดที่มีสองสัญชาติ ซึ่งมักใช้สิทธิดังกล่าวในการหลบหลีกการจับกุมของเจ้าหน้าที่รัฐในประเทศ นอกจากนี้ยังพบว่าการประสานความร่วมมือในระดับปฏิบัติการ ยังคงเป็นไปแบบแยกส่วน โดยเป็นการประสานระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละภารกิจ ส่งผลให้แนวทางการสร้างความร่วมมือในระดับปฏิบัติการในพื้นที่อาจยังไม่มีเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานร่วมกันที่ชัดเจน ดังนั้น การจัดตั้งคณะทำงานด้านการแก้ไขปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย - มาเลเซีย จึงสามารถเป็นกลไกที่รับผิดชอบในการประสานความร่วมมือกับปฏิบัติการในพื้นที่อย่างมีเป้าหมายและทิศทางที่ชัดเจน รวมทั้งหากมีกลไกการสร้างความร่วมมือในระดับนโยบายของหน่วยงานส่วนกลาง และหน่วยงานในระดับพื้นที่ตามข้อ 1 ย่อมสนับสนุนให้เกิดการสร้างความร่วมมือในระดับปฏิบัติการที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นเช่นกัน

อย่างไรก็ดี การสร้างความร่วมมือในระดับปฏิบัติการนี้ ควรอยู่บนพื้นฐานของการจัดการเครือข่ายสาธารณะ โดยมีการพิจารณาและกำหนดเป้าหมายการทำงานของเครือข่ายหน่วยงานระหว่างประเทศในระดับพื้นที่ให้ชัดเจนจากข้อมูลสถานการณ์ปัญหาและบริบทแวดล้อมในการทำงานของหน่วยงานทั้งของไทยและมาเลเซียในพื้นที่ เพื่อให้เป้าหมายในการทำงานมีความสอดคล้องและเป็นไปได้จริงของพื้นที่ ตลอดจนกำหนดส่วนงานที่สามารถสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยปฏิบัติในระดับพื้นที่ให้ชัดเจน พร้อมทั้งระบุหน่วยปฏิบัติและความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยให้ชัดเจนว่าควรมีขอบเขตหรือการดำเนินงานในลักษณะใด ที่ไม่ขัดต่ออำนาจหน้าที่ และกรอบการทำงานของแต่ละหน่วยงาน เพื่อนำไปสู่การจัดกลไกความร่วมมือย่อยระหว่างหน่วยงาน อาทิ การจัดประชุมระหว่างหน่วยปฏิบัติในแต่ละภารกิจแบบมีวาระที่ชัดเจน หรือชุดปฏิบัติการร่วมในบางภารกิจที่ขอบเขตของอำนาจตามกฎหมายทั้งสองประเทศสามารถทำได้ เพื่อให้เกิดกลไกการทำงานที่ชัดเจนมากกว่าเป็นเพียงการประสานความร่วมมือในรายการณ์ตามสถานการณ์ปัญหา ส่งผลให้ไม่เกิดความต่อเนื่องในการดำเนินการร่วมระหว่างประเทศ

ข้อจำกัดและเงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานตามความร่วมมือด้านยาเสพติดระหว่างประเทศไทย-ประเทศมาเลเซีย

ในการดำเนินงานตามความร่วมมือด้านยาเสพติดระหว่างประเทศไทย-ประเทศมาเลเซีย มีข้อจำกัดและเงื่อนไขความสำเร็จที่สำคัญ ดังนี้

1. ความแตกต่างด้านโครงสร้างการปกครองของประเทศ ส่งผลต่อการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ เนื่องจากมาเลเซียมีลักษณะโครงสร้างการปกครองแบบกระจายอำนาจไปในรัฐต่าง ๆ ส่งผลให้รัฐบาลกลางมีอำนาจในการควบคุมสั่งการแต่ละรัฐบางส่วนเท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากประเทศไทย มีลักษณะเป็นรัฐเดี่ยวที่มีอำนาจรวมศูนย์ที่รัฐบาลกลาง ส่งผลให้การประสานความร่วมมือในระดับนโยบายระหว่างสองประเทศ มิได้ส่งผลให้เกิดความร่วมมือในระดับพื้นที่อย่างจริงจังมากนัก โดยต้องมีการประสานความร่วมมือในระดับพื้นที่อย่างเป็นทางการเพิ่มเติม ซึ่งพบว่า ในแต่ละรัฐของมาเลเซีย มีนโยบายและแนวทางการดำเนินงานด้านยาเสพติดที่ต่างกัน ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งส่งผลโดยตรงต่อการสร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ชายแดนไทย – มาเลเซีย

2. ความแตกต่างในด้านข้อกฎหมาย ส่งผลให้เป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการสร้างความร่วมมือในการดำเนินการระหว่างประเทศ โดยสถานะของกฎหมายประเทศไทยกับประเทศมาเลเซียเกี่ยวกับยาเสพติดมีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพืชกระท่อม ซึ่งกฎหมายของไทยกำหนดให้พืชกระท่อมเป็นสารเสพติดผิดกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 โดยจัดพืชกระท่อมเป็นยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 5 ส่วนประเทศมาเลเซียกำหนดให้พืชกระท่อมเป็นเพียงพืชพิษ ซึ่งยังสามารถครอบครองได้ในฐานะยาที่สามารถใช้รักษาโรคได้ แต่ไม่สามารถจำหน่ายได้ ซึ่งจากสถานการณ์ปัญหาในปัจจุบัน ทางมาเลเซียเองได้มีความพยายามที่จะปรับปรุงกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหามากขึ้น ซึ่งอาจจะส่งผลให้แนวทางการดำเนินงานมีความใกล้เคียงกันกับประเทศไทย เนื่องจากเป็นพื้นที่ติดกันซึ่งมีสถานการณ์ปัญหาในลักษณะใกล้เคียงกันมากขึ้น ทั้งนี้ การปรับข้อกฎหมายเพื่อเอื้อให้เกิดการทำงานระหว่างกัน เป็นไปตามนโยบายและการบริหารของแต่ละประเทศ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการพิจารณายาวนาน ส่งผลให้การประสานงานในระดับพื้นที่มุ่งเน้นการประสานความร่วมมือในขอบเขตเท่าที่กฎหมายเอื้ออำนวยเป็นสำคัญ

3. ความแตกต่างในด้านภาษา ส่งผลให้การประสานความร่วมมือในรายละเอียดเชิงลึกยังไม่ค่อยเต็มที่ โดยปัญหาสำคัญในการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของไทยและมาเลเซียในระดับพื้นที่ คือปัญหาด้านภาษาและการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสื่อสารเนื้อหาเกี่ยวกับข้อกฎหมาย ซึ่งต้องใช้คำศัพท์เฉพาะทาง รวมทั้งข้อบังคับตามกฎหมายของทั้งสองประเทศยังมีความแตกต่างกันในหลายส่วน ส่งผลให้มีแนวปฏิบัติที่แตกต่างกัน การประสานการดำเนินการระหว่างกันในบางเรื่องจึงทำได้ยาก

4. ลักษณะความเป็นสังคมเครือขายของคนในพื้นที่ชายแดน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินงานในพื้นที่ พบว่า คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตามแนวชายแดนทั้งสองฝั่งมักเป็นเครือญาติ เครือขายหรือเพื่อนฝูงที่ใกล้ชิดกัน ซึ่งหากเป็นเครือขายของผู้ที่กระทำความผิด ลักษณะความใกล้ชิดดังกล่าวมักส่งผลให้เอื้อต่อการลักลอบขนยาเสพติดและสิ่งของผิดกฎหมายอื่นข้ามแดนได้ง่าย รวมทั้งด้วยข้อจำกัดตามกฎหมาย ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการติดตามจับกุมในกรณีที่ผู้กระทำความผิดข้ามชายแดนไปแล้ว ต้องใช้การประสานไปยังมาเลเซียเพื่อให้จับกุมกลับมา ซึ่งขึ้นอยู่กับแนวปฏิบัติตามกฎหมายของมาเลเซียเป็นหลัก และต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการยาวนาน

5. ข้อจำกัดในการดำเนินคดีกับบุคคลสองสัญชาติส่งผลกระทบต่อการทำงานด้านการปราบปราม โดยปัญหาเรื่องผู้กระทำความผิดที่ถือสองสัญชาติยังเป็นอุปสรรคสำคัญในการดำเนินการปราบปราม เพราะอาศัยการข้ามแดนไปมาเพื่อหลบหลีกการจับกุมของเจ้าหน้าที่ และเป็นช่องว่างของกฎหมายที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินการบังคับใช้กับคนกลุ่มนี้ได้ โดยในการดำเนินการจับกุมและดำเนินคดีบุคคลที่มีสองสัญชาติ คือมีสัญชาติไทย และสัญชาติมาเลเซีย เป็นสิ่งที่ทำได้ยุ่งยาก เพราะมักใช้ซึ่งต่างกัน และข้อมูลทะเบียนราษฎรของทั้งสองประเทศไม่เชื่อมโยงกัน ทำให้ไม่สามารถติดตามคนกลุ่มนี้ได้ เมื่ออยู่อีกประเทศหนึ่ง และกลายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ผู้กระทำความผิดนำมาใช้เพื่อหลบเลี่ยงการดำเนินการของเจ้าหน้าที่รัฐ โดยอาจเกี่ยวเนื่องไปถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม และศาสนา ของแต่ละประเทศ ทำให้ข้อกฎหมายของแต่ละประเทศไม่เอื้อต่อการสร้างความร่วมมือในการดำเนินการปราบปรามอาชญากรรมร่วมกัน

6. การประสานความร่วมมือระหว่างประเทศอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ของประเทศตนเป็นหลัก โดยสถานการณ์ปัญหาของประเทศที่แตกต่างกัน ย่อมนำไปสู่การแสดงบทบาทหรือจุดเน้นในการดำเนินการด้านการแก้ไขปัญหายาเสพติดในลักษณะที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ สถานการณ์ความร่วมมือระหว่างไทย - มาเลเซีย ขึ้นอยู่กับสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดในประเทศเป็นหลักกว่ามีความรุนแรงมากนักน้อยเพียงใด ซึ่งปัจจุบันพบว่า ในระดับนโยบายยังไม่มีการร้องขอจากมาเลเซียอย่างเป็นทางการที่ชัดเจนในการสกัดกั้นยาเสพติดจากชายแดนไทยไปยังมาเลเซีย อาจเนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของมาเลเซียอาจยังไม่อยู่ในระดับที่รุนแรงมาก หรือชี้ให้เห็นว่ามาจากการนำเข้าจากไทยมากจนก่อให้เกิดความรุนแรงในระดับที่เป็นวิกฤติจนต้องร้องขอความช่วยเหลือจากไทย

7. การประสานข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการประสานการทำงานระหว่างหน่วยงาน เนื่องจากแต่ละหน่วยงานมีการดำเนินการด้านข่าวและข้อมูลสำหรับการปฏิบัติงานตามภารกิจของตนเองแยกส่วนกันไป แต่การดำเนินงานด้านการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ต้องอาศัยการดำเนินงานตามบทบาทและอำนาจของแต่ละหน่วยงาน จึงส่งผลให้การประสานข้อมูลสำหรับการดำเนินงานกลายเป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับการดำเนินการร่วมระหว่างหน่วยงาน อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดที่สำคัญในการ

ประสานงานระหว่างหน่วยงานคือความไว้วางใจระหว่างกัน ซึ่งยังพบว่า ในการประชุมร่วมระหว่างหลายหน่วยงาน แต่ละหน่วยงานยังไม่สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากเกรงว่าข้อมูลบางอย่างอาจกระทบหน่วยงานอื่น รวมทั้งไม่ไว้วางใจว่าข้อมูลของหน่วยงานตนจะถูกนำไปใช้ในทางใด ส่งผลให้การแลกเปลี่ยนข้อมูลการทำงานเชิงลึกมักเกิดขึ้นในบางกรณีเท่านั้น

สรุป

กล่าวโดยสรุป รูปแบบความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย – มาเลเซียดังกล่าว นับเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตามแนวทางภารกิจนิยม แนวทางภารกิจนิยม (Functionalism) เป็นแนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการดำเนินการหรือทำภารกิจบางประการร่วมกัน ซึ่งประเทศที่เป็นเจ้าของดินแดนมีเป้าหมายในการดำเนินการร่วมกัน และหวังให้เกิดประโยชน์จากการดำเนินการในภารกิจนั้นร่วมกัน โดยแนวทางสร้างความร่วมมือในลักษณะดังกล่าว ต้องมาจากพื้นฐานของการเกิดฉันทมติหรือการเห็นพ้องต้องกันของรัฐบาลของแต่ละประเทศก่อน จึงจะนำมาสู่การกำหนดแนวทางความร่วมมือในการดำเนินการต่าง ๆ ได้ (Heartfield. 2013: 158) ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย – มาเลเซียดังกล่าวจึงเป็นความร่วมมือในภารกิจที่ถือเป็นปัญหาร่วมที่ทั้งสองประเทศได้รับผลกระทบจากปัญหาร่วมกัน โดยความร่วมมือระหว่างประเทศดังกล่าวพึงอยู่บนพื้นฐานของการให้เกียรติกันและเคารพในอำนาจอธิปไตยของแต่ละประเทศเป็นสำคัญ การสร้างความร่วมมือทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ จึงควรมุ่งสร้างวิสัยทัศน์ร่วมในการมองปัญหาความเดือดร้อนที่ทั้งสองประเทศได้รับ เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางการดำเนินการร่วมกันจากการพิจารณาถึงสถานการณ์ปัญหา รวมทั้งเงื่อนไขและบริบทของแต่ละประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรอบนโยบายและแนวทางการทำงานของแต่ละหน่วยงานภายในประเทศ และการกำหนดเป้าหมายที่เป็นประโยชน์ร่วมกันได้อย่างชัดเจน อันจะนำไปสู่การขับเคลื่อนแนวทางการดำเนินงานในระดับปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- นฤมล นิราทร. (2543). การสร้างเครือข่ายการทำงาน: ข้อควรพิจารณาบางประการ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พัชรี สีโรส. (2557). การจัดการปกครองและนโยบายสาธารณะ. วารสารการเมืองการปกครอง. 4(2): 1-12.
- วสันต์ เหลืองประภัสร์. (2552). การบริหารปกครองกับความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานของรัฐ. ใน การบริหารปกครองสาธารณะ: การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ 21. บรรณาธิการ อัมพร อารงลักษณ์. หน้า 62-84. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและสิ่งพิมพ์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2550). เครือข่าย: นวัตกรรมการทำงานขององค์กรปกครองท้องถิ่น บทวิเคราะห์ว่าด้วยการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแนวระนาบเพื่อการเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานและความรับผิดชอบต่อสาธารณะ. กรุงเทพฯ: ซีโน ดีไซน์.

- ศรีสมภาพ จิตรภรณ์ศรี. (2549). ทศวรรษความรุนแรงภาคใต้: ปฏิกริยาลูกโซ่ต้านอำนาจรัฐ. สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2563, จาก <http://www.manager.co.th/Local/ViewNews.aspx?NewsID>
- สัมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ. (2548). การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- เสรี พงศ์พิศ. (2548). วัฒนธรรมองค์กรของโลกยุคใหม่: เครื่องช่วยยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็งชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- อัมพร อารังค์ลักษณ์. (2553). การปกครองสาธารณะ: การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ 21 Public Governance. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Bevir, M. (2010). *Democratic Governance*. Princeton, NJ.: Princeton University Press.
- Heartfield, J. (2013). *The European Union and the End of Politics*. Winchester: Zero Book.
- Frederickson, George H; & Smith, Kevin B. (2003). *The Public Administration Theory Primer*. Colorado: Westview Press.
- UNODC. (2011). *Estimating Illicit Financial Flows Resulting from Drug Trafficking and Other Transnational Organized Crimes: Research report*. Vienna: UNODC.

ปัจจัยทางชีวสังคมและความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค ของนักศึกษา สาขาวิชาการจัดการธุรกิจสายการบิน

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

Biosocial Factors and Adversity Quotient of Airline Business Management Students, Bangkok University

พงศ์แสวก เอนกจันทพร¹ วีระเกียรติ รุจิรกุล¹

กิ่งแก้ว ทรัพย์พระวงศ์² และ รัชดา รื่นรวย¹

Pongsavake Anekjumnongporn, Werakiat Rujirakun,

Kingkaew Subprawong and Ratchada Ruenruoy

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักศึกษา สาขาวิชาการจัดการธุรกิจสายการบิน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ และ 2) เปรียบเทียบความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักศึกษา กับปัจจัยทางชีวสังคมเมื่อจำแนกตามเพศ ชั้นปี รายได้ของครอบครัว และผลการเรียน ตัวอย่างการวิจัยคือนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต จำนวน 240 คน จากสาขาวิชาการจัดการธุรกิจสายการบิน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ปีการศึกษา 2562 โดยการเลือกแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามประเภทให้เลือกตอบและมาตราประเมินค่า วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ค่าสถิติทดสอบที่เป็นอิสระต่อกัน การวิเคราะห์ความแปรปรวนหนึ่งทาง และการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ผลการวิจัยที่สำคัญพบว่า ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักศึกษาอยู่ในระดับค่อนข้างสูง และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อจำแนกตามผลการเรียน แต่ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักศึกษาไม่แตกต่างกันเมื่อมีเพศ ชั้นปี และรายได้ของครอบครัวแตกต่างกัน

คำสำคัญ: ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค การจัดการธุรกิจสายการบิน นักศึกษา

---

¹อาจารย์ ประจำคณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

Lecturer, School of Humanities and Tourism Management, Bangkok University.

²รองศาสตราจารย์ และนักวิชาการอิสระ

Associate Professor, and Independent Scholar

Corresponding e-mail: pongsavake.a@bu.ac.th

ARTICLE HISTORY: Received 14 February 2020, Revised 14 August 2020, Accepted 9 February 2021

Abstract

The objectives of this research are to 1) study the adversity quotient level of airline business management students, Bangkok University, and 2) compare the adversity quotient level of students from different biosocial factors: gender, year level, family income, and academic achievement. The sample was selected by multi-stage sampling resulting in 240 undergraduate students in the academic year 2019 from the Airline Business Management Department, Bangkok University. The research instruments are multiple-choice and rating scale questionnaires. The data were analyzed using descriptive statistics, independent sample t-test, one-way ANOVA analysis of variance, and multiple comparisons test. The major research findings are that the adversity quotient level of students was at a moderately high level. In addition, the students with different academic achievements indicated different adversity

Keywords: *Adversity quotient, Airline business management, Students*

บทนำ

ภาพรวมอุตสาหกรรมการบินของประเทศไทยช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2552 – 2561) จากสถิติพบว่า อัตราการเติบโตเฉลี่ย (Compound Annual Growth Rate – CAGR) ของผู้โดยสารทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 10.80 ต่อปี แบ่งเป็นการเติบโตของผู้โดยสารระหว่างประเทศเฉลี่ยร้อยละ 10 ต่อปี และอัตราการเติบโตของผู้โดยสารภายในประเทศเฉลี่ยร้อยละ 11.60 ส่วนการเพิ่มขึ้นของเที่ยวบินมีความสอดคล้องกับการเติบโตของจำนวนผู้โดยสาร คือมีเที่ยวบินเพิ่มขึ้นประมาณ 2.60 เท่า ซึ่งรัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนและส่งเสริมอุตสาหกรรมการบินในฐานะเป็นหนึ่งในกลุ่มอุตสาหกรรมแห่งอนาคต (New S-curve) ที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ โดยมีโครงการและมาตรการส่งเสริมที่สำคัญหลากหลายโครงการ (กองเศรษฐกิจการบิน ฝ่ายส่งเสริมอุตสาหกรรมการบิน สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย. 2562)

สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาหลายแห่งทั้งภาครัฐและเอกชนต่างเล็งเห็นความสำคัญที่จะผลิตบัณฑิตเพื่อสนองตลาดแรงงานในอุตสาหกรรมการบิน คณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จึงได้เปิดสาขาการจัดการธุรกิจสายการบินขึ้น เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพตอบสนองความต้องการของธุรกิจสายการบินและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง (มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. 2561) อย่างไรก็ตาม งานธุรกิจสายการบินเป็นงานบริการ คุณภาพการบริการถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสร้างความแตกต่างของธุรกิจให้เหนือกว่าคู่แข่งขั้นได้ และจะทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจ (ภาณุศักดิ์ สว่างบุญ. 2558)

ดังนั้น ผู้ที่ปฏิบัติงานในวิชาชีพนี้ต้องมีความอดทนสูง และมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อการให้บริการจึงจะประสบความสำเร็จ ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวมีความแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล เรื่องนี้ Stoltz (2001) เสนอความเห็นไว้ว่า แม้บุคคลจะมีความต้องการพัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมายหรือความสำเร็จตามที่หวังไว้ แต่มนุษย์มีความแตกต่างระหว่างบุคคล วิธีการตอบสนองในการดำเนินชีวิตย่อมแตกต่างกันไป และระดับของความสำเร็จในแต่ละคนก็แตกต่างกัน ยิ่งกว่านั้น ภายใต้บริบทของยุค

ดิจิทัลในปัจจุบัน ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีได้ก่อให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงในโลกการทำงานนานาประการ และก่อให้เกิดปัญหาหลายด้าน ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ระดับองค์กรและระดับสังคม บุคคลจึงต้องเตรียมตัวเองเพื่อพบกับอุปสรรคต่าง ๆ ที่จะต้องฟันฝ่าเพื่อสู่ความสำเร็จ ซึ่งอุปสรรคจะมีตลอดเวลาและเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้น ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (Adversity Quotient หรือ AQ) จึงเป็นคุณลักษณะสำคัญ เพราะเป็นความสามารถหรือพลังในตัวบุคคลที่จะมีความเพียร มานะ อดทน ตั้งใจจริง เพื่อเอาชนะปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ให้ได้ เป็นความฉลาดในการฝ่าวิกฤต ถึงแม้จะมีความยากลำบากเพียงใดก็ไม่ย่อท้อ เลิกล้ม หรือละทิ้ง (ธีระศักดิ์ กำบรรณารักษ์. 2548; Cicchino. 2015; Stoltz. 1997) คนที่มีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค ระดับสูงจะสามารถต่อสู้กับวิกฤต ความยากลำบากและเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จได้ในที่สุด (Stoltz. 2001; Rejojo-Howell. 2016)

จากที่กล่าวมา คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเชิงประจักษ์ว่าในสภาพปัจจุบัน นักศึกษาสาขาวิชาการจัดการธุรกิจสายการบิน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ปีการศึกษา 2562 มีระดับความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคเป็นอย่างไร และมีความแตกต่างกันหรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยทางชีวสังคมบางด้าน เช่น เพศ ชั้นปี รายได้ของครอบครัว และผลการเรียน เนื่องจาก ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ที่ควรสำรวจเป็นอย่างยิ่ง (Phoolka & Kaur. 2012) เพราะส่งผลต่อความสำเร็จในชีวิตของบุคคล ซึ่งการวิจัยเกี่ยวกับความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักศึกษานี้ยังมีจำนวนน้อย ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับภาควิชาและคณะฯ ในการกำหนดแนวทางปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตร เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักศึกษาสำหรับการเตรียมความพร้อมให้บัณฑิตก้าวสู่การทำงานในอุตสาหกรรมจัดการธุรกิจสายการบินและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการธุรกิจสายการบิน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการธุรกิจสายการบิน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ กับปัจจัยทางชีวสังคมด้านเพศ ชั้นปี รายได้ของครอบครัว และผลการเรียน

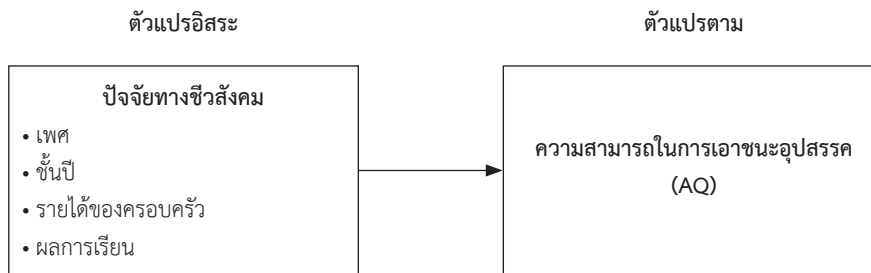
ประโยชน์ของการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบระดับเกี่ยวกับความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการธุรกิจสายการบิน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ปีการศึกษา 2562 องค์ความรู้ที่ได้สามารถใช้เป็นแนวทางบูรณาการสาระในหลักสูตรหรือจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อพัฒนาและส่งเสริมความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หรือผู้สนใจวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัยต่อยอดขยายผลให้ลุ่มลึกและกว้างขวางได้ต่อไป

สมมติฐานของการวิจัย

ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการธุรกิจสายการบิน มหาวิทยาลัยกรุงเทพมีความแตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามปัจจัยทางชีวสังคมด้านเพศ ชั้นปี รายได้ของครอบครัว และผลการเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (Adversity Quotient หรือ AQ) เป็นกรอบแนวคิดที่เสนอขึ้นจากการวิจัยทางด้านจิตวิทยา 3 สาขา ได้แก่ 1) จิตวิทยาการรู้คิด (Cognitive Psychology) เป็นแนวคิดที่เสนอว่าคนที่รับรู้ว่าคุณอุปสรรคเป็นความทุกข์ และตนเองไร้ความสามารถในการแก้ปัญหา จะยิ่งทำให้เกิดความท้อแท้และสิ้นหวังได้ในที่สุด ตรงกันข้ามกับคนที่รับรู้ว่าคุณอุปสรรคเป็นเรื่องชั่วคราว จึงมีกำลังใจที่จะฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ ไปสู่ความสำเร็จ 2) สรีรประสาทวิทยา (Neurophysiology) มีการเสนอว่าสมองมนุษย์ประกอบไปด้วยโครงสร้างที่สมบูรณ์ สามารถสร้างความเคยชินขึ้นมาได้ หากเปลี่ยนจิตใต้สำนึกใหม่และสร้างทัศนคติทางด้านบวกจะช่วยพัฒนาความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค ของบุคคลได้ และ 3) จิตวิทยาเวชประสาทและภูมิคุ้มกันวิทยา (Psychoneuroimmunology) เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสุขภาพกายและสุขภาพจิตของบุคคล ความเข้มแข็งของจิตใจและการควบคุมตนเองจะส่งผลต่อภูมิคุ้มกันต้านทานโรคร้ายไข้เจ็บ และการฟื้นตัวสู่สภาพเดิมได้อย่างรวดเร็ว (Cicchino. 2015; Stoltz. 1997)

Stoltz (2001) เปรียบชีวิตเหมือนการไต่เขา การที่บุคคลจะประสบความสำเร็จ ต้องมีความทรหด มุ่งมั่น เพราะความสำเร็จเป็นระดับที่จะต้องเคลื่อนไปข้างหน้าและเคลื่อนสูงขึ้น เป็นการก้าวหน้าในภาระหน้าที่ในช่วงชีวิต แม้จะมีอุปสรรคเข้ามากีดขวางบ้าง ก็ต้องฟันฝ่าจนสู่ความสำเร็จ เปรียบเหมือนนักปีนหรือไต่เขา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) พวกไม่สู้หรือพวกยอมแพ้ (the quitter) หมายถึงบุคคลที่ไม่กล้าต่อสู้หรือป็นปายเขา ประเภทยอมแพ้ตั้งแต่อยู่เชิงเขา เป็นคนที่ไม่ชอบขวนขวาย ไม่มี ความกระตือรือร้น เลือกที่จะไม่ทำอะไร พร้อมทั้งจะหลบเลี่ยงถอยหนี ถอนตัว และยอมแพ้อย่างง่ายดาย 2) พวกตั้งแคมป์หรือพวกที่ลี้มเล็กกลางทาง (the camper) หมายถึง พวกที่ปีนหรือไต่เขาไปได้นิดหน่อย

ทั้งหมดความพยายาม เป็นพวกกระตือรือร้นและมีความพยายามที่จะเผชิญกับอุปสรรคอยู่บ้าง แต่ก็มักจะยุติเพื่อหาที่หลบภัย เนื่องจากไม่ยอมท้อมหือดิ้นรนต่อไป และ 3) พวกต่อสู้หรือผู้เอาชนะ (the climber) พวกนี้ต้องการปีนสูงขึ้นไปอีกเรื่อย ๆ เติมไปด้วยพลัง มีวิสัยทัศน์ เรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดเวลา เป็นพวกท้อมหือไม่ยอมให้อุปสรรคอื่นใดเข้ามาขัดขวางเส้นทางสู่ความก้าวหน้า และยินดีเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ เพราะกลัวหือภัยที่จะผจญกับความยากลำบากในชีวิตด้วยความพยายามฝึกฝนและมุ่งมั่นอย่างแท้จริง โดยต้องการสร้างความก้าวหน้าและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น สังคม ประเทศชาติ และประชาคมโลก

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค ตามแนวคิดของ Stoltz (1997) ประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 4 มิติ คือ 1) การควบคุม (control) หมายถึงความสามารถในการควบคุมอุปสรรค สถานการณ์หรือปัญหาต่าง ๆ ให้ผ่านพ้นไปได้ 2) สาเหตุและความรับผิดชอบ (origin-ownership) หมายถึงความสามารถในการวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของปัญหา และผู้ใดควรเป็นผู้รับผิดชอบ 3) ผลกระทบ (reach) หมายถึง ความสามารถควบคุมอารมณ์ด้านลบ และผลกระทบที่เกิดความเสียหายได้อย่างไม่ย่อท้อและพินาศไปได้ และ 4) ความทนทานหรือความอดทน (endurance) หมายถึงความสามารถในการรับมือกับอุปสรรคต่าง ๆ มีกำลังใจที่เข้มแข็งในการเอาชนะอุปสรรค (Phoolka & Kaur. 2012)

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การศึกษาจากนักศึกษามหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี ชั้นปีที่ 2 พบว่าเพศชายและหญิงมีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (อารีย์ ชันติธรรมกุล. 2552) ในขณะที่ งานวิจัยอื่น ๆ กลับพบว่า เพศไม่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (กิ่งแก้ว ทรัพย์พระวงศ์, ปรศินีย์ เกศบุตตร และปิยวุฒิ ศิริมงคล. 2559; ปัทมา นานาเงิน, ทัศนศิริรินทร์ สว่างบุญ และ กุลภัสสร ศิริพรรณ, 2560; ลดารัตน์ ศรีรักษ์. 2556)

ส่วนการวิจัยเปรียบเทียบความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคกับปัจจัยทางชีวสังคมด้าน รายได้ของครอบครัวและผลการเรียน ได้แก่ การศึกษาของ ปัทมา นานาเงิน, ทัศนศิริรินทร์ สว่างบุญ และกุลภัสสร ศิริพรรณ (2560) เก็บข้อมูลจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่ามีระดับความสามารถ ในการเอาชนะอุปสรรคไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการวิจัยจากนักศึกษาระดับปริญญาตรี 6 สถาบัน ทั้งภาครัฐและเอกชนที่แสดงผลว่าความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับชั้นปี รายได้ของครอบครัว และผลการเรียน (กิ่งแก้ว ทรัพย์พระวงศ์. 2550) การศึกษา ในต่างประเทศจากนักศึกษาชาวมาเลเซีย ของ Khairani; & Abdullah (2018) พบว่านักศึกษาเพศชาย และหญิงมีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค ไม่แตกต่างกัน แต่พบว่าชั้นปี 1 มีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค ในระดับต่ำกว่านักศึกษาชั้นปี 2 และ 3 อย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้งคุณภาพทาง วิชาการกับความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก งานวิจัยของ Bakare (2015) จากนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายชาวไนจีเรีย แสดงผลว่าความสามารถในการเอาชนะ อุปสรรคเป็นตัวทำนายผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษได้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและตัวอย่างในการวิจัย คือ นักศึกษาชายและหญิงชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 ซึ่งกำลังศึกษาสาขาวิชาการจัดการธุรกิจสายการบิน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ การกำหนดขนาดตัวอย่างใช้สูตร Cohen (1988) โดยใช้โปรแกรม G* Power Computer Software ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95, $\alpha = 0.05$, effect size (f^2) = 0.02, power ($1-\beta$) = 0.80 ได้ขนาดตัวอย่าง 180 คน (Faul, Erdfelder, Buchner, & Lang. 2009) จึงกำหนดขนาดตัวอย่างเป็นจำนวน 250 คน เพื่อทดสอบขนาดกรณีข้อมูลขาดหาย วิธีเลือกตัวอย่างใช้แบบหลายขั้นตอน (multiple stage sampling) คือ ขั้นตอนที่ 1 เลือกแบบแบ่งชั้นโดยไม่เป็นสัดส่วน (Non-proportional Stratified Random Sampling) แบ่งนักศึกษาตามชั้นปีที่ศึกษาเป็นปีที่ 1-4 ขั้นตอนที่ 2 เลือกแบบกำหนดโควตา (Quota Sampling) กำหนดเพศชายและเพศหญิงให้มีจำนวนใกล้เคียงกัน และขั้นตอนที่ 3 เลือกแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จากนักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพ Main Campus

2. ตัวแปรที่ศึกษา แบ่งเป็น ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือ ปัจจัยทางชีวสังคมของนักศึกษา 4 ตัวแปร ได้แก่ เพศ ชั้นปี รายได้ของครอบครัว และผลการเรียน ส่วนตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (Adversity Quotient หรือ AQ)

3. เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม (questionnaire) แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 สอบถามปัจจัยทางชีวสังคม จำนวน 4 ข้อ ลักษณะเป็นแบบให้เลือกตอบ ส่วนที่ 2 แบบวัดความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค พัฒนาจากแบบวัดของ กิ่งแก้ว ทรัพย์พระวงศ์ (2550) ซึ่งมีสาระครอบคลุมลักษณะสำคัญทั้ง 4 มิติตามทฤษฎีของ Stoltz (1997) ลักษณะเป็นมาตรประเมินค่าแบบลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale) 5 ระดับ โดยให้ผู้ตอบรายงานตนเอง (self report) จากไม่จริง จริงเล็กน้อย จริงปานกลาง จริงมาก และจริงมากที่สุด จำนวนทั้งหมด 28 ข้อ ซึ่งมีทั้งข้อความเชิงบวกและเชิงลบ ตัวอย่างข้อคำถาม เช่น คุณคิดว่าเป็นการทำหน้าที่ได้เรียนวิชายากๆ เป็นต้น การให้คะแนนเรียงจาก 1-5 คะแนน สำหรับข้อคำถามเชิงบวกและกลับคะแนนจาก 5-1 สำหรับข้อคำถามเชิงลบ ค่าเฉลี่ยที่วัดได้ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ใช้เกณฑ์การแปลผล 5 ระดับดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 คะแนน หมายความว่า มีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคระดับต่ำ

ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 คะแนน หมายความว่า มีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคค่อนข้างต่ำ

ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 คะแนน หมายความว่า มีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 คะแนน หมายความว่า มีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคระดับค่อนข้างสูง

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 คะแนน หมายความว่า มีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคระดับสูง

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ความตรงด้านเนื้อหา (content validity) โดยการวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence: IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน วิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้เท่ากับ .83 ซึ่งจัดว่ามีคุณภาพผ่านเกณฑ์มาตรฐานของการวิจัย อย่างน้อย .70 (Cronbach. 1990) ที่จะนำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้

5. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยเก็บข้อมูลตัวอย่างโดยตรง ซึ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) จากนักศึกษานิติศาสตร์ สาขาวิชาการจัดการธุรกิจสายการบิน ปีการศึกษา 2562 ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ตามที่กำหนดไว้ 250 คน โดยแบ่งคณะผู้วิจัยออกเป็น 4 กลุ่มไปเก็บข้อมูลแต่ละชั้นปี เพื่อไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อนของข้อมูล และขณะเก็บข้อมูลคณะผู้วิจัยดำเนินการตามหลักจริยธรรมในการวิจัย โดยชี้แจงวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลยินยอมและเต็มใจตอบแบบสอบถามตามจริงสำหรับใช้ประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น ใช้เวลาเก็บข้อมูลประมาณสองสัปดาห์ ได้ข้อมูลกลับมา 243 ชุด คิดเป็นร้อยละ 97.20 เมื่อตรวจความเรียบร้อยแล้วได้ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ 240 ชุด คิดเป็นร้อยละ 98.77

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอ้างอิง (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ค่าสถิติทดสอบทีที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent Sample t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนหนึ่งทาง (One – way ANOVA analysis of variance) และการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธี Bonferroni และ Games-Howell

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ได้แก่ ค่าร้อยละของตัวอย่างที่เกี่ยวกับปัจจัยประชากรศาสตร์ 4 ตัวแปร คือ เพศ ชั้นปี รายได้ของครอบครัว และผลการเรียน แสดงผลว่า ตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้จำนวนทั้งสิ้น 240 คนเป็นเพศหญิงและเพศชายจำนวนเท่ากันคือ 120 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4 จำนวนเท่ากันคือร้อยละ 25 นักศึกษาร้อยละ 30 รายได้ของครอบครัว มากกว่า 70,000 บาท นักศึกษาส่วนมากร้อยละ 42.90 มีผลการเรียนระหว่าง 3.00 – 3.50
2. การวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ ข้อ 1 คือ การวิเคราะห์ระดับความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักศึกษานิติศาสตร์ สาขาวิชาการจัดการธุรกิจสายการบิน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ตารางที่ 1: จำนวน ค่าเฉลี่ย เบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักศึกษา สาขาวิชาการจัดการธุรกิจสายการบิน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ตัวแปร	n	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ)	240	3.663	.415	ค่อนข้างสูง

จากตารางที่ 1 แสดงผลว่า ค่าเฉลี่ยรวมจากการตอบแบบสอบถามวัดความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักศึกษานิติศาสตร์ สาขาวิชาการจัดการธุรกิจสายการบิน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จำนวน 240 คน มีค่าเท่ากับ 3.663 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .415 เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผลที่กำหนดไว้ แสดงว่าความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักศึกษานิติศาสตร์ สาขาวิชาการจัดการธุรกิจสายการบิน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ อยู่ในระดับค่อนข้างสูง

3. การวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ ข้อ 2 คือ การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการธุรกิจสายการบิน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ กับตัวแปรปัจจัยทางชีวสังคม การวิเคราะห์แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

3.1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบโดยใช้ค่าสถิติทดสอบที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent Sample t-test) เพื่อทดสอบสมมติฐานกรณีที่ตัวแปรปัจจัยทางชีวสังคมมีค่าเป็นมาตรฐานบัญญัติประเภทแบ่งเป็น 2 กลุ่มเท่านั้น จัดเป็นตัวแปรแบบทวิภาค (Dichotomy) งานวิจัยครั้งนี้ คือ เพศ

ตารางที่ 2: การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักศึกษา สาขาวิชาการจัดการธุรกิจสายการบิน มหาวิทยาลัยกรุงเทพกับปัจจัยทางชีวสังคมด้านเพศ

ปัจจัยชีวทางสังคม		ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค			ค่าสถิติทดสอบ	
		n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
เพศ	1) ชาย	120	3.626	.444	-1.384	.168
	2) หญิง	120	3.700	.382		

หมายเหตุ * $p < .05$, ** $p < .01$

จากตารางที่ 2 แสดงผลว่า เมื่อจำแนกปัจจัยทางชีวสังคมด้านเพศของนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการธุรกิจสายการบิน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ที่แตกต่างกัน มีระดับความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักศึกษาเพศชายและเพศหญิง สาขาวิชาการจัดการธุรกิจสายการบิน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ไม่แตกต่างกัน

3.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนหนึ่งทาง (One – way ANOVA analysis of variance) เพื่อทดสอบสมมติฐาน กรณีที่ตัวแปรปัจจัยทางชีวสังคม เป็นมาตรฐานบัญญัติและเรียงอันดับ ประเภทแบ่งไว้หลายกลุ่ม การวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชั้นปี รายได้ ของครอบครัว และผลการเรียน และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ (Multiple Comparisons) โดยวิธี Bonferroni และ Games-Howell

ตารางที่ 3: การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการธุรกิจสายการบิน มหาวิทยาลัยกรุงเทพกับปัจจัยทางชีวสังคมด้านชั้นปี รายได้ของครอบครัว และผลการเรียน

	ปัจจัยทางชีวสังคม	ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค			ค่าสถิติทดสอบ		ผลการเปรียบเทียบรายคู่
		n	$\bar{X}$	S.D.	F	p	
ชั้นปี	1) ปี 1	60	3.601	.427	1.640	.181	-
	2) ปี 2	60	3.741	.432			
	3) ปี 3	60	3.699	.370			
	4) ปี 4	60	3.603	.424			
รายได้ของครอบครัว	1) ไม่เกิน 30,000 บาท	48	3.655	.367	.792	.499	-
	2) 30,001 - 50,000 บาท	66	3.612	.418			
	3) 50,001 - 70,000 บาท	54	3.659	.409			
	4) มากกว่า 70,000 บาทขึ้นไป	72	3.720	.448			
ผลการเรียน	1) ต่ำกว่า 2.00	2	3.268	.025	6.743**	.000	3), 4) > 1), 2)
	2) ระหว่าง 2.00 - 2.99	75	3.506	.370			
	3) ระหว่าง 3.00 - 3.50	103	3.721	.398			
	4) มากกว่า 3.50 ขึ้นไป	60	3.774	.446			

หมายเหตุ * $p < .05$, ** $p < .01$

จากตารางที่ 3 แสดงผลว่า ปัจจัยชีวสังคมด้านชั้นปี และรายได้ของครอบครัวที่แตกต่างกัน นักศึกษามีค่าเฉลี่ยความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หรือกล่าวได้ว่าไม่มีความแตกต่างกัน แต่พบว่าด้านผลการเรียนของนักศึกษาที่แตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ พบว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนระหว่าง 3.00 - 3.50 คะแนน และ มากกว่า 3.50 คะแนนขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยของความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคสูงกว่านักศึกษากลุ่มที่มีผลการเรียนต่ำกว่า 2.00 คะแนน และกลุ่มระหว่าง 2.00 - 2.99 คะแนน

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาระดับความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (Adversity Quotient หรือ AQ) ของนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการธุรกิจสายการบิน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ปีการศึกษา 2562 ผลการวิเคราะห์ แสดงผลว่านักศึกษามีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคในระดับค่อนข้างสูง และสนับสนุนสมมติฐานบางส่วน กล่าวคือ ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค ของนักศึกษาจะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อจำแนกตามปัจจัยทางชีวสังคมด้านผลการเรียน โดยที่นักศึกษาที่มีผลการเรียนระหว่าง 3.00 - 3.50 คะแนน และ มากกว่า 3.50 คะแนนขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยของความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค สูงกว่านักศึกษากลุ่มที่มีผลการเรียนต่ำ แต่นักศึกษามีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค ไม่แตกต่างกันเมื่อปัจจัยทางชีวสังคมด้านเพศ ชั้นปี และรายได้ของครอบครัวแตกต่างกัน

อภิปรายได้ดังนี้ การวิจัยแสดงผลว่านักศึกษาสาขาวิชาวิชาการจัดการธุรกิจสายการบิน มีระดับความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค ค่อนข้างสูง ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยอื่น เช่น งานวิจัยของอารีย์ ชันดิธรรมกุล (2552) พบว่านักศึกษามีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค ระดับปานกลาง และการวิจัยของวรรณกร เพชรด้วง (2558) แสดงผลว่า นักศึกษามีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในสภาพปัจจุบันการแข่งขันทวีความรุนแรงขึ้นในทุก ๆ ด้าน นักศึกษาต้องปรับตัวมากขึ้น หรือเป็นเพราะนักศึกษาที่เป็นตัวอย่างแต่ละงานวิจัยเรียนอยู่ในสาขาวิชาที่แตกต่างกัน เนื่องจากผลการวิจัยที่ผ่านมาพบว่าสาขาวิชาเป็นปัจจัยหนึ่งส่งผลต่อความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค ของนักศึกษาด้วย (วรรณกร เพชรด้วง. 2558)

สำหรับผลการวิเคราะห์ที่แสดงว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนแตกต่างกันมีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับการศึกษาของ Bakare (2015) และเป็นการยอมรับสมมติฐานบางส่วน เรื่องนี้สนับสนุนแนวคิดของ Stoltz (1997) ที่ระบุไว้ว่าบุคคลที่มีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคสูงจะมีพลังที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเอง รวมทั้งทุ่มเทที่จะเผชิญกับความยากลำบากในชีวิตด้วย ซึ่งงานวิจัยของกมลพร แสนพิพิธ (2558) ศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักศึกษาคือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพ ความรับผิดชอบ และการมุ่งอนาคต สิ่งทีกล่าวมาล้วนสะท้อนได้ถึงผลการเรียนที่ปรากฏ

ส่วนการวิเคราะห์ที่พบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค ไม่มีความแตกต่างกันนั้น สอดคล้องกับการศึกษาของกิงแก้ว ทรัพย์พระวงศ์ และคณะ (2559); ปัทมานาถมเงิน, ทศนศิริพันธ์ สว่างบุญ และกุลภัสสร ศิริพรรณ (2560); และ ลดารัตน์ ศรีรักษ์ (2556) แต่ขัดแย้งกับการศึกษาของ อารีย์ ชันดิธรรมกุล (2552) อภิปรายได้ว่า อาจเป็นเพราะสภาพสังคมไทย ในยุคดิจิทัลนี้ นักศึกษาเพศชายและเพศหญิงได้รับการปฏิบัติจากครอบครัวและคนรอบข้างที่เท่าเทียมกันมากขึ้น เพศจึงไม่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค ก็ได้

ส่วนตัวแปรด้านชั้นปีของนักศึกษา ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาที่เรียนชั้นปีต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ Khairani; & Abdullah (2018) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ตั้งแต่นั้นปีที่ 1-4 ล้วนเป็นประชากรรุ่นซี (Generation Z) ซึ่งมีการดำรงชีวิตส่วนใหญ่ไปกับสื่อออนไลน์ หาความรู้ผ่านเทคโนโลยีได้ทุกที่ และสามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างไร้พรมแดน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. 2559) กิจกรรมต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวันมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ไม่ว่านักศึกษาจะอยู่ชั้นปีใด ทำให้ชั้นปีไม่ส่งผลต่อความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค ของนักศึกษา

นอกจากนั้น ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาที่มีรายได้ของครอบครัวแตกต่างกัน มีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค ไม่แตกต่างกัน ซึ่งให้ผลที่สอดคล้องกับการศึกษาของกิงแก้ว ทรัพย์พระวงศ์ (2550) และลดารัตน์ ศรีรักษ์ (2556) อภิปรายได้ในทำนองเดียวกันว่านักศึกษาเป็นประชากรรุ่นซี พัฒนาการทางบุคลิกภาพของคนรุ่นนี้จะคล้ายคลึงกันในการปรับตัว และการดำเนินชีวิตตามที่กล่าวมาข้างต้น อาจทำให้อิทธิพลของรายได้ครอบครัวที่มีต่อความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักศึกษาไม่มีบทบาทเท่าที่ควรเพราะฐานะที่ร่ำรวยหรือยากจนล้วนต้องพบกับ

อุปสรรคในด้านต่าง ๆ แทบทั้งสิ้น ผลการวิเคราะห์ด้านรายได้ครอบครัวของนักศึกษาจึงแสดงผลว่ามีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค ไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดในการวิจัยเช่นเดียวกับงานวิจัยอื่น กล่าวคือ การเลือกตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ไม่ได้มาจากการสุ่มทั้งหมด จึงอาจไม่ใช่ตัวแทนที่ดีนัก การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการเลือกตัวอย่างแบบสุ่มทุกชั้นตอน เพื่อให้ได้ข้อค้นพบจากตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดีของประชากรมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย นักการศึกษา ครู อาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ผลงานวิจัยนี้เป็นองค์ความรู้พื้นฐานสำหรับหาแนวทางบูรณาการการเรียนการสอนกับกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค ให้แก่นักศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับนักศึกษาที่มีผลการเรียนต่ำเป็นพิเศษ เช่น กิจกรรมค้นหาศักยภาพของตนเอง เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในความสามารถของตนเองและแก้ไขปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมอิทธิพลของตัวแปรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค และควรศึกษาเปรียบเทียบตัวอย่างนักศึกษาจากสถาบันทั้งของรัฐและเอกชน หรือเปรียบเทียบกับนักศึกษาชาติอื่น ๆ ในลักษณะการศึกษาข้ามวัฒนธรรม เพื่อให้ผลการวิจัยลึกซึ้งและกว้างขวางมากยิ่งขึ้น สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพด้านความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค ของนักศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมที่มีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กองเศรษฐกิจการบิน ฝ่ายส่งเสริมอุตสาหกรรมการบิน สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย. (2562). รายงานสภาวะอุตสาหกรรมการบินของประเทศไทย พ.ศ. 2561. สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2563, จาก <https://www.caat.or.th/th/archives/42379>
- กมลพร แสนพิพิธ. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. วารสารวิทยบริการ. 26 (3): 17-25.
- กิ่งแก้ว ทรัพย์พระวงศ์ (2550). **ความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี: รายงานการวิจัย ทนอดทนทุนการวิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.**
- กิ่งแก้ว ทรัพย์พระวงศ์, ปรีศนีย์ เกศะบุตร และปิยวุฒิ ศิริมงคล. (2559). ภูมิหลัง ความสามารถในการสร้างสรรค์ และ ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค ที่ส่งผลต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. **สุทธิปริทัศน์**. 30(93): 86-99.
- ธีระศักดิ์ กำปรรณารักษ์ (แปลและเรียบเรียง). (2548). **AQ อึดเกินพิภัด**. กรุงเทพฯ: บิสคิด.
- ปัทมา นาถมณเฑียร, ทัศนศิรินทร์ สว่างบุญ และกุลภัสสร ศิริพรรณ. (2560). การพัฒนาแบบวัดเชิงสถานการณ์เพื่อวัดความสามารถในการเผชิญและ ฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. 36(5): 54-62.

- ภาณุศักดิ์ สว่างบุญ. (2558). การเลือกใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. (2561). สาขาวิชาการจัดการธุรกิจสายการบิน. สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2563, จาก <https://www.bu.ac.th/th/humanities/airline-business-management>
- ลดารัตน์ ศรีรักษ์. (2556). ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสถิติธุรกิจแบบผสมผสานของนักศึกษาคณะบัญชี มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. **วารสาร มฉก. วิชาการ**. 17(33): 17-34.
- วรรณกร เพชรด้วง. (2558). อิทธิพลของบุคลิกภาพและการขัดเกลาทางสังคมที่มีต่อ ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคของนักศึกษา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการประมง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง. **วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**. 41(2): 109-128.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2559). **คุณภาพชีวิตต่างวัยของคนมีงานทำ**. กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.
- อารีย์ ชันดิธรรมกุล. (2552). ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของนักศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรีตามทฤษฎีของสตอลทซ์. **วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี**. 11(3): 49-55.
- Bakare, B. M. (2015). **Students' Adversity Quotient and Related Factors as Predictors of Academic Achievement in the West African Senior School Certificate Examination in Southwestern Nigeria**. Ibadan (Nigeria): University of Ibadan.
- Cicchino, N. C. (2015). **What is Adversity Quotient?**. Retrieved January 4, 2020, from <https://www.linkedin.com/pulse/what-adversity>
- Cohen, J. (1988). **Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences**. 2nd eds. Hillsdale, NJ: Lawrence Earlbaum Associates.
- Cronbach, L. J. (1990). **Essential of Psychological Testing**. New York: Harper & Row.
- Faul, F.; Erdfelder, E.; Buchner, A.; & Lang, A. G. (2009). Statistical Power Analyses Using G*Power 3.1: Test for Correlation and Regression Analyses. **Behavior Research Methods**. 41(4): 1149-1160.
- Khairani, A. Z.; & Abdullah, S. M. S. (2018). Relationship between Adversity Quotient and Academic Wellbeing among Malaysian Undergraduates. **Asian Journal Scientific Research**. 11(1): 51-55.
- Phoolka, E. S.; & Kaur, N. (2012). Adversity Quotient: A New Paradigm to Explore. **Contemporary Business Studies**. 3(4): 67-78.
- Relajo-Howell, D. (2016). **The Role of Adversity Quotient in Dealing with Everyday Challenges**. Retrieved January 4, 2020, from <https://www.psychreg.org/adversity-quotient/>
- Stoltz, P.G. (1997). **Adversity Quotient: Turning Obstacles into Opportunities**. New York: Wiley & Sons.

_____. (2001). **Your Adversity Quotient: Innovative Reader**. Retrieved January 4, 2020, from http://www.wintonbrill.com/bril001/html/article_index/articles/501-550/article517body.html

ปัจจัยการใช้แอปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

Factors Affecting the Use of Application for New Residential Buyers in Bangkok and Metropolitan Region

พนิดา ภูมลี¹ และ วรัญญา ตีโลกะวิชัย²

Panida Poommalee and Varanya Tilokavichai

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้แอปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 2) ศึกษาคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อการใช้แอปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบไคสแควร์

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ที่ส่งผลต่อการใช้แอปพลิเคชัน ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ลักษณะที่อยู่อาศัย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วนองค์ประกอบของการจัดรูปแบบเว็บไซต์และแอปพลิเคชัน ด้านการพาณิชย์ บริบท เนื้อหา ความเป็นชุมชน การปรับแต่งและการสื่อสาร ส่งผลต่อการใช้แอปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 2) คุณภาพการให้บริการพบว่าความเป็นรูปธรรม ความน่าเชื่อถือ การตอบสนอง การให้ความเชื่อมั่น และการเอาใจใส่ ส่งผลต่อการใช้แอปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

คำสำคัญ: แอปพลิเคชัน การให้บริการ ผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่

---

¹นักศึกษาลัทธิสุตรการการจัดการสำหรับการเป็นผู้ประกอบการเชิงนวัตกรรม บัณฑิตวิทยาลัยการจัดการและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพฯ

Master's degree Student, Innovative Entrepreneurship Management, Graduate School of Management and Innovation, King Mongkut's University of Technology Thonburi, Bangkok.

²อาจารย์ ดร.ประจำสาขาการจัดการสำหรับการเป็นผู้ประกอบการเชิงนวัตกรรม บัณฑิตวิทยาลัยการจัดการและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพฯ

Lecturer, Innovative Entrepreneurship Management, Graduate School of Management and Innovation, King Mongkut's University of Technology Thonburi, Bangkok.

Corresponding author e-mail: DrVaranya@gmail.com

ARTICLE HISTORY: Received 25 June 2020, Revised 03 August 2020, Accepted 13 August 2020

Abstract

The research objectives are as follows: 1) to study the factors that affect the use of the application for new residential buyers in the Bangkok Metropolitan Region 2) to examine service quality that affects the use of application for new residential buyers in the Bangkok Metropolitan Region. The samples include 400 people who bought a new residence. The data were collected using questionnaires and analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and chi-square test.

The results show that 1) the demographic characteristics (age, education, and average monthly income) affect the use of the application for new residential buyers, which was significant at 0.05 level. In addition, the application components (commerce, context, content, community, customization, and communication) affect the use of the application for new residential buyers at a significance level of 0.05. 2) The service quality, which consists of tangibility, reliability, responsiveness, assurance, and empathy, affects the use of the application for new residential buyers at a significance level of 0.05.

Keywords: *Application, Service, New residential buyers*

บทนำ

ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ข้อมูลมีบทบาทสำคัญต่อผู้บริโภคเพื่อใช้ในการตัดสินใจ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าเยี่ยมชมโครงการ การซื้อที่อยู่อาศัยสำหรับอาศัยอยู่เอง หรือเพื่อการลงทุน ซึ่งในปัจจุบันข้อมูลทุกอย่างอยู่บนออนไลน์ ส่งผลให้ผู้บริโภคในยุคดิจิทัลมีพฤติกรรมหาข้อมูลทางออนไลน์เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ ซึ่งการค้นหาค้นหาข้อมูลต้องง่ายสะดวกรวดเร็ว ขั้นตอนน้อย ต้องการข้อมูลเฉพาะบุคคล เข้ากับไลฟ์สไตล์ ไม่ใช่ข้อมูลทั่วไป เช่น ชอบทำครัวต้องการมีการแบ่งพื้นที่ทำครัวมีฉากกั้น ห้องเอนกประสงค์ที่กั้นทำเป็นห้องทำงานได้ คนที่ชอบแต่งตัวต้องการพื้นที่ตู้เสื้อผ้าใหญ่พิเศษ พื้นที่ห้องนั่งเล่นที่กว้างสำหรับคนที่ชอบสังสรรค์ที่บ้าน เป็นต้น อีกทั้งต้องการการติดต่อสอบถามที่รวดเร็ว ซึ่งในปัจจุบันมีเว็บไซต์และแอปพลิเคชันที่ใช้ในการค้นหาบ้าน เฟอ์นเจอร์ สินค้าตกแต่งบ้าน ผู้บริโภคในยุคดิจิทัลใช้เวลาต่อวันไปกับโลกออนไลน์ค่อนข้างมาก ทั้งเรื่องการเรียนรู้ การทำงาน การทำธุรกรรมทางการเงิน ความบันเทิง การซื้อสินค้าและบริการ ปัจจัยในตัวบ้านที่มีผลต่อการอยู่อาศัย ได้แก่ สิ่งป้องกันเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เช่น ระบบสัญญาณกันขโมย มุ้งลวดและเหล็กตัดเครื่องตัดไฟฟ้า ลัดวงจร และอื่น ๆ สิ่งอำนวยความสะดวกในตัวบ้าน ได้แก่ เครื่องใช้ไฟฟ้า การตกแต่งบ้าน เช่น ชุดเฟอร์นิเจอร์ การตกแต่งภายในรวมถึงชุดครัว การตกแต่งสวนนอกบ้าน และอื่น ๆ (เอกภณ จีระสุวรรณ, กองกฤษ ทัตชัยวัฒน์, และพรพรรณ วีระปรียากร. 2553) จากข้อมูลข้างต้น การซื้อที่อยู่อาศัยถือเป็นการลงทุนในระยะยาว ที่ต้องประกอบจากปัจจัยทางด้านต่างๆ ในการเลือกซื้อ (กุลธิดา เหลืองไพรินทร์. 2557) โดยในไตรมาสที่ 4 ปี 2562 พบว่ามีการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 55,885 หน่วย เป็นมูลค่าเงินกว่า 171,258 ล้านบาท (ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์

ธนาคารอาคารสงเคราะห์.2563)และปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับผู้บริโภคในการซื้อที่อยู่อาศัยจากโครงการบ้านจัดสรรคือการสร้างบ้านหรือคอนโดบางแห่งไม่ได้มาตรฐาน ไม่ถูกต้องตามหลักวิศวกรรม และไม่ตรงตามคุณสมบัติ ที่ระบุในสัญญาการก่อสร้าง รวมถึงมีข้อบกพร่องในการก่อสร้างอื่น ๆ จากสถิติการร้องเรียนของสำนักงานกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551-2562 พบว่ามีเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ จำนวน 22,741 เรื่อง (สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. 2562) ซึ่งเมื่อเกิดปัญหากับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยหลังจากการโอนกรรมสิทธิ์จากผู้ขายไปแล้วการให้ผู้ขายมาแก้ไขในภายหลังจะมีความล่าช้าและอาจแก้ไขไม่ได้เท่าที่ควร อีกทั้งผู้ประกอบการบางรายเพิกเฉยที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อผู้ซื้อ ในการซื้อที่อยู่อาศัยผู้ซื้อต้องมีการระวังต่าง ๆ ตั้งแต่ก่อนการโอนกรรมสิทธิ์ที่ต้องมีการตรวจสอบบ้าน และเมื่อโอนเสร็จแล้วอาจต้องมีการต่อเติม และตกแต่งภายในบ้านด้วย

ปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีแอปพลิเคชันอย่างแพร่หลาย ส่งผลให้การใช้ชีวิตมีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น (รัตนสินี ออมสินสมบูรณ์. 2559) จากสถิติข้อมูลของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยปี 2563 ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตใช้เพื่อค้นหาข้อมูลจำนวน 82.2% (สำนักยุทธศาสตร์ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. 2563) ทำให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีแอปพลิเคชันที่ใช้กับสมาร์ตโฟน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในยุคดิจิทัลที่ต้องการความสะดวกและรวดเร็ว เข้าถึงง่าย (เสมอ นิมเงิน. 2562) จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำการศึกษาถึงปัจจัยการใช้แอปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งแอปพลิเคชันทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ และผู้ให้บริการ เช่น ผู้ตรวจรับที่อยู่อาศัยใหม่เพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดปัญหาต่าง ๆ ของก่อสร้าง ผู้รับเหมาต่อเติมบ้านใหม่ ผู้ให้บริการงานตกแต่งภายในที่อยู่อาศัย ผู้ให้บริการรับจัดสวน หรือแม้กระทั่งการซื้อเฟอร์นิเจอร์ เพื่อตอบสนองความต้องการการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้บริการด้านต่าง ๆ สำหรับที่อยู่อาศัยใหม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้อุปกรณ์สำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อการใช้อุปกรณ์สำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

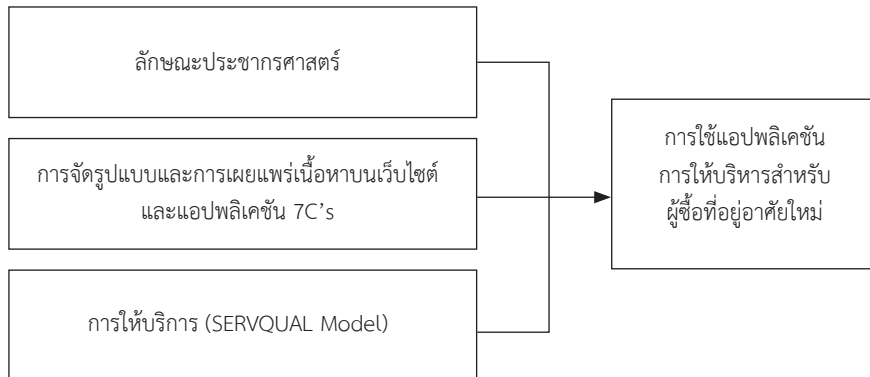
สมมุติฐานของการวิจัย

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ส่งผลต่อการใช้อุปกรณ์สำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. การจัดรูปแบบและการเผยแพร่เนื้อหาบนเว็บไซต์และแอปพลิเคชันส่งผลต่อการใช้อุปกรณ์สำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
3. คุณภาพการบริการส่งผลต่อการใช้อุปกรณ์สำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาเฉพาะผู้ที่อยู่ระหว่างดำเนินการซื้อที่อยู่อาศัยใหม่และผู้ซื้อที่อยู่อาศัยไปแล้วในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. ระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัยระหว่างเดือนกรกฎาคม 2562-มกราคม 2563

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับประชากรศาสตร์

ลักษณะประชากรศาสตร์นิยมใช้ในการแบ่งส่วนตลาดเนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับการเกิดอุปสงค์ (Demand) คุณลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้บริโภคส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยลักษณะประชากรศาสตร์ที่ใช้กำหนดการบริโภคของผู้บริโภค ได้แก่ 1. อายุ (Age) หมายถึง อายุของกลุ่มผู้บริโภคมีความสัมพันธ์ต่อการบริโภคสินค้าหรือบริการ ช่วงอายุที่แตกต่างกันทำให้ความต้องการแตกต่างกัน 2. เพศ (Sex) เป็นตัวแปรในการแบ่งส่วนการตลาด สามารถกำหนดสินค้าและบริการให้เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละเพศที่ต่างกัน 3. ลักษณะครอบครัว (Marital Status) จำนวนสมาชิกในครอบครัว และลักษณะของบุคคลในครอบครัวใช้สินค้าและใครเป็นผู้ตัดสินใจซื้อ 4. รายได้ (Income) เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการความสามารถในซื้อสินค้าและบริการส่งผลต่อไลฟ์สไตล์ของผู้บริโภค 5. การศึกษา (Education) เป็นตัวแปรที่ผลต่อรายได้และอาชีพซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค 6. อาชีพ (Occupation) เป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและรายได้ อาชีพที่ต่างกันอาจส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคแตกต่างกัน (ภาวิณี กาญจนภา. 2559; ภัทรดนัย พิริยะธนภัทร. 2558)

2. แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบการจัดรูปแบบและเผยแพร่เนื้อหาบนแอปพลิเคชัน

Rayport; & Jaworski (2001) ได้อธิบายองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จของแอปพลิเคชัน โดยมีองค์ประกอบ 7 ประการ ดังนี้ 1) บริบท (Context) คือการจัดวางองค์ประกอบของแอปพลิเคชัน โดยต้องคำนึงถึงประโยชน์และความสวยงาม เพื่อให้สะดวกต่อการเข้าถึง ค้นหาข้อมูล 2) เนื้อหา (Content) คือรายละเอียดของข้อมูลบนแอปพลิเคชัน ต้องมีเนื้อหาที่ชัดเจนถูกต้องครบถ้วน รูปแบบของตัวอักษร ข้อความ รูปภาพ เสียงประกอบ หรือไฟล์วิดีโอ เพื่อกระตุ้นให้ผู้ใช้ใช้งานต่อเนื่อง 3) ความเป็นชุมชน (Community) คือการรวมผู้คนสามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนทัศนคติ หรือทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การรีวิว หรือการติชมการให้บริการผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ 4) การปรับแต่ง (Customization) คือรูปแบบแอปพลิเคชัน ที่สามารถปรับแต่งการใช้งานให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้งานแอปพลิเคชัน เช่น การเปลี่ยนแปลงข้อมูลส่วนตัว การบันทึกข้อมูลล่าสุด ภาษาที่ใช้ เป็นต้น 5) การสื่อสาร (Communication) คือการที่ให้ผู้ใช้งานเข้าถึงแอปพลิเคชันได้ง่ายรวดเร็ว การติดต่อผ่านเว็บไซต์ แอปพลิเคชัน สื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ เช่น Facebook, Line Application เป็นต้น ที่ทำให้ผู้ใช้ได้รับข่าวสารได้รวดเร็วสามารถดึงดูดให้ผู้ใช้เข้ามาใช้งานได้อย่างต่อเนื่อง 6) การเชื่อมโยง (Connection) คือการเชื่อมโยงระหว่างแอปพลิเคชัน ไปช่องทางสังคมออนไลน์อื่น ๆ เพื่อให้สะดวกต่อการแลกเปลี่ยนข้อมูล 7) การพาณิชย์ (Commerce) คือขั้นตอนการสั่งซื้อผ่านแอปพลิเคชัน ทำให้เกิดธุรกรรมออนไลน์ ขั้นตอนการใช้งานควรง่ายสะดวก ปลอดภัยสามารถเลือกสินค้าและบริการให้ตรงกับความต้องการซึ่งจะเพิ่มโอกาสการสั่งซื้อสินค้าและบริการผ่านแอปพลิเคชันมากขึ้น

3. แนวคิดเกี่ยวกับการให้บริการ

การให้บริการที่มีคุณภาพหมายถึง การให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้รับบริการ คุณภาพการให้บริการได้ก่อให้เกิดสัมพันธ์ภาพที่ดีแก่ลูกค้า (Customer Relationship) เพื่อกระตุ้นให้ลูกค้ากลับมาซื้อสินค้าหรือใช้บริการซ้ำ (Customer Retention) เกิดกลุ่มลูกค้าที่มีความสัมพันธ์ที่ดีและยาวนานจากความภักดีในตราสินค้าหรือบริการตลอดไป (Customer Loyalty) (Parasuraman; Zeithaml; & Berry. 1988) เครื่องมือในการประเมินคุณภาพการบริการหรือ SERVQUAL ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibility) คือลักษณะทางกายภาพ สิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพ เช่น อุปกรณ์ บุคลากร ที่สามารถสื่อสารให้ลูกค้ารับรู้ได้ 2) ความเชื่อถือไว้วางใจ (Reliability) คือความสามารถการให้บริการตรงกันกับที่สัญญาให้ไว้กับลูกค้าอย่างถูกต้องทุกครั้งที่ได้รับบริการ 3) การตอบสนองต่อผู้ใช้บริการ (Responsiveness) คือการมอบการให้บริการอย่างเต็มใจ ตอบสนองตามความต้องการของลูกค้าอย่างรวดเร็ว ให้ลูกค้ารู้สึกว่าการติดต่อง่ายและสะดวก 4) การให้ความมั่นใจแก่ผู้ใช้บริการ (Assurance) คือ ผู้ให้บริการมีความรู้ ความสามารถในการบริการอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และสุภาพ ลูกค้าไว้วางใจและมั่นใจว่าได้รับบริการที่ดี 5) ความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้ใช้บริการ (Empathy) คือการให้บริการอย่างใส่ใจ เอื้ออาทรลูกค้าอย่างจริงใจ (ภานุพงศ์ ลือฤทธิ. 2560)

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นนท์จิชัย สุขมหา (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินความเป็นไปได้ของการใช้แอปพลิเคชัน FIXXHOME ในการทำธุรกิจ ผลการวิจัยพบว่าสิ่งที่ผู้บริโภคต้องการจากแอปพลิเคชัน FIXXHOME มากที่สุดคือ ความสะดวก รวดเร็ว ใช้งานง่าย ความสะดวกรวดเร็วในการเข้ารับบริการของช่าง ความน่าเชื่อถือ ความปลอดภัยคุณภาพของงานที่เข้าซ่อม และราคาของการเข้ารับบริการ ญรัฐพล แสงชัน (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษความเป็นไปได้ในการลงทุนธุรกิจแอปพลิเคชันมือถือสำหรับค้นหาศูนย์บริการรถยนต์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันค้นหาศูนย์บริการของผู้บริโภคขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการจัดรูปแบบของแอปพลิเคชัน คือ รูปแบบง่ายต่อการใช้งาน ไม่ซับซ้อน มีข้อมูลเนื้อหาครบถ้วน การติดต่อสื่อสาร การเชื่อมโยง และการพาณิชย์ ในระดับความสำคัญมากที่สุด และปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ในด้านมาตรฐานศูนย์บริการ คุณภาพและความรวดเร็วในการให้บริการความเหมาะสมด้าน ราคา มีระดับความสำคัญมาก ศูนย์มีการรับประกันหลังการใช้บริการ อีกทั้งในระดับความสำคัญมากที่สุดในด้านการจัดโปรโมชั่นร่วมกับศูนย์บริการรถยนต์ รัตนสินี ออมสินสมบุรณ์ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษานโยบายพัฒนาโมบายแอปพลิเคชัน ประเภทการคมนาคมขนส่งทางบก จากผลการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านข้อมูลสารสนเทศ ควรให้ข้อมูลที่เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้งาน เช่นการเก็บรักษาข้อมูลด้านความปลอดภัย ข้อมูลควรมีความเป็นปัจจุบัน มีการรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ แบบ Real Time มีการเชื่อมโยงกับแอปพลิเคชันอื่นเพื่อให้ผู้ใช้งานสะดวก และข้อมูลมีความถูกต้องแม่นยำ ปัจจัยด้านนโยบายแอปพลิเคชันผู้พัฒนาควรมีการพัฒนาการให้บริการให้ครบทุก Platform เพื่อเข้าถึงผู้ใช้งานได้หลากหลายกลุ่มนอกจากนี้ผู้ใช้งานยังคาดหวังในการใช้งานที่ง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน และข้อมูลที่แสดงผลตรงตามความต้องการของผู้บริโภค รวมไปถึงการสร้างความประทับใจในตัวแอปพลิเคชันเพื่อให้ผู้ใช้งานกลับมาใช้งานอีก ชูชาติ พันธุกนก (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Copfinder แอปพลิเคชันสำหรับการค้นหาสถานีตำรวจและหมายเลขฉุกเฉิน จากผลการศึกษาพบว่า ด้านการทำงานได้ตามฟังก์ชันงานของระบบและง่ายต่อการใช้งานระบบ ผู้ใช้ให้ความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด Copfinder สามารถนำไปใช้งานบนโทรศัพท์มือถือสมาร์ตโฟน ช่วยในการค้นหาข้อมูลของสถานีตำรวจและหมายเลขฉุกเฉินเพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้ใช้งานสามารถใช้โทรศัพท์ติดต่อ และสอบถามข้อมูลต่าง ๆ ตลอดจนขอความช่วยเหลือได้ตลอดเวลา จุฑารัตน์ เกียรติศรีศรี (2558) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อสินค้าผ่านทางแอปพลิเคชันออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ในเรื่องสินค้าที่ซื้อผ่านแอปพลิเคชันมีความ หลากหลายช่องทางการจัดจำหน่ายในเรื่องแอปพลิเคชันมีความพร้อมในการใช้งาน สามารถสั่งซื้อสินค้าได้ทุกที่ ทุกเวลา และการยอมรับเทคโนโลยี ในด้านแอปพลิเคชันสามารถช่วยผู้บริโภคให้ ได้รับความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้นมากที่สุด
- 2) ปัจจัยด้านความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือ ในด้านที่แอปพลิเคชันมีตัวตนที่สามารถ ตรวจสอบได้
- 3) ปัจจัยด้านราคา คุณภาพและความหลากหลายของสินค้าในแอปพลิเคชัน และความตรงต่อเวลาในการจัดส่งสินค้า ในด้านของราคาค่าจัดส่งที่เหมาะสม ความมีชื่อเสียง ของแอปพลิเคชันที่เลือกใช้เป็นประจำ รวมถึงคุณภาพของสินค้า ความโดดเด่นและความแตกต่างของสินค้า
- 4) ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์ การสื่อสารกับผู้บริโภค และความมีชื่อเสียงของแอปพลิเคชันมีผลเชิงลบในการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชัน หากการที่โฆษณาหรือ ประชาสัมพันธ์มากเกินไป เนื่องจากการเห็นโฆษณาซ้ำ ๆ หรือการแจ้งเตือนบ่อยเกินไปอาจก่อให้เกิดการรบกวนหรือสร้างความรำคาญให้แก่ผู้บริโภค ในส่วน

ของการศึกษาความแตกต่างของปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ผลวิจัยพบว่าอาชีพที่แตกต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางแอปพลิเคชันออนไลน์ของกลุ่มตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลแตกต่างกัน โดยกลุ่มนักเรียนนักศึกษามีค่าเฉลี่ยการตัดสินใจซื้อมากกว่าผู้ที่มิอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน แต่ในส่วนของปัจจัยประชากรศาสตร์ด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางแอปพลิเคชันออนไลน์ของกลุ่มตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลไม่แตกต่างกัน มาตฤภูมิ แยมบุญชู (2560) ศึกษาความเป็นไปได้ในการลงทุนธุรกิจแอปพลิเคชันมือถือสำหรับค้นหาผู้สอนพิเศษในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันมือถือเพื่อค้นหาผู้สอนพิเศษมีความสำคัญในระดับที่มากที่สุดกับปัจจัยด้านการจัดรูปแบบของแอปพลิเคชัน เช่น การมีฟังก์ชันที่ใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อน ข้อมูลรายละเอียดของผู้สอนครบถ้วน มีการแยกหมวดหมู่ของการใช้บริการ สามารถใช้งานได้ตลอด 24 ชั่วโมง รวมไปถึงมีการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวดสำหรับข้อมูลการชำระเงิน การคืนเงินหากไม่ได้รับบริการจริง และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดอยู่ในระดับที่มากที่สุดกับปัจจัยด้านสามารถดาวโหลดได้ฟรี รองรับหลายระบบปฏิบัติการ ผู้สอนมีความเชี่ยวชาญในการสอนและมีหนังสือประกอบการสอนที่มีคุณภาพ และสามารถรักษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียนได้ ทิพย์อนงค์ เจริญสวาทวงศ์ (2557) การศึกษาความพึงพอใจในเรื่องการเลือกบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างขนาดเล็กของประชากรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจในเรื่องการเลือกบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างขนาดเล็กเพื่อ ต่อเติม ตกแต่งหรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบที่อยู่อาศัย คือ คุณค่าของการบริการ คุณภาพของการบริการและความคาดหวังของลูกค้า คือ ความเป็นมาตรฐานในการให้บริการลูกค้า มีผลงานเป็นที่น่าเชื่อถือ มีการควบคุม งบประมาณและค่าใช้จ่ายให้เป็นไปตามงบประมาณที่กำหนดไว้เบื้องต้น ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในเรื่องการเลือกบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างขนาดเล็ก ในเชิงบวกคือความจงรักภักดีของลูกค้า ทำให้เกิดการว่าจ้างซ้ำรวมถึงแนะนำให้คนรู้จักเลือกใช้ใช้บริการ และปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการเลือกบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างขนาดเล็ก ในเชิงลบคือข้อร้องเรียนของลูกค้า

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ผู้ซื้อที่อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้หลักการคำนวณขนาดตัวอย่างจากทฤษฎีการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบในกรณีที่ไมทราบค่าสัดส่วนประชากร ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และสัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากรเท่ากับ 0.05 จากสูตรของ Cochran (1977) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 384 คน ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ทางผู้วิจัยจัดทำขึ้นซึ่งมีลักษณะข้อคำถามครอบคลุมในเรื่องที่มีความต้องการที่จะศึกษา โดยแบ่งข้อคำถามเป็น 4 ส่วนดังนี้

2.1.1 ส่วนที่ 1 คำถามพฤติกรรมการใช้บริการก่อนและหลังซื้อที่อยู่อาศัย โดยลักษณะของคำถามประกอบด้วยคำถามปลายปิด มีคำตอบเพียงคำตอบเดียว (Close-Ended Response Question) จำนวน 2 ข้อและเป็นคำตอบหลายตัวเลือก (Multiple Choice Question) จำนวน 7 ข้อ

2.1.2 ส่วนที่ 2 ข้อมูลการจัดรูปแบบและการเผยแพร่เนื้อหาบนเว็บไซต์และแอปพลิเคชันที่มีผลต่อการใช้แอปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ จำนวน 34 ข้อ โดยใช้มาตรวัดแบบช่วง (Interval Scale) 5 ระดับ ในรูปของลิเคิร์ตสเกล (Likert Scale) กำหนดระดับคะแนนความสำคัญ ดังนี้ 4.21–5.00 ระดับมากที่สุด 3.41–4.20 ระดับมาก 2.61–3.40 ระดับปานกลาง 1.81–2.60 ระดับน้อย 1.00–1.80 ระดับน้อยที่สุด

2.1.3 ส่วนที่ 3 ข้อมูลคุณภาพการบริการที่มีผลต่อการใช้แอปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ จำนวน 23 ข้อ โดยใช้มาตรวัดแบบช่วง (Interval Scale) 5 ระดับ ในรูปของลิเคิร์ตสเกล (Likert Scale)

2.1.4 ส่วนที่ 4 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามเลือกได้คำตอบเดียว (Close-Ended Response Question) จำนวน 7 ข้อ

2.2 การทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ด้วยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งมีเกณฑ์การยอมรับค่าตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป (Cronbach, 1990) จากกลุ่มตัวอย่าง 40 คน ผลการทดสอบพบว่าชุดข้อคำถามด้านการจัดรูปแบบและการเผยแพร่เนื้อหาบนเว็บไซต์และแอปพลิเคชันที่มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.954 และชุดข้อคำถามด้านคุณภาพการบริการ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.979 ซึ่งมากกว่า 0.7 ทั้งหมด แสดงว่าแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้มีความน่าเชื่อถือ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 400 คน

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบสมมติฐาน (Testing Hypothesis) ด้วยการวิเคราะห์ทางสถิติ สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ Pearson Chi Square เพื่อใช้หาความสัมพันธ์ของตัวแปร

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ด้านข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1: ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะประชากรศาสตร์	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	185	46.25
หญิง	215	53.75
รวม	400	100
2. อายุ		
20-30 ปี	97	24.25
31-40 ปี	182	45.50
41-50 ปี	80	20.00
51-60 ปี	37	9.25
61 ปีขึ้นไป	4	1.00
รวม	400	100
3. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	19	4.75
ปริญญาตรี	261	65.25
ปริญญาโท	119	29.75
ปริญญาเอก	1	0.25
รวม	400	100
4. สถานภาพ		
โสด	240	60.00
สมรส	153	38.25
หย่าร้าง	5	1.25
หม้าย	2	0.5
รวม	400	100
5. ท่านทำงานอยู่ในฝ่าย		
พนักงานบริษัทเอกชน	226	56.50
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	106	26.50
ธุรกิจส่วนตัว	54	13.50
รับจ้างอิสระ	7	1.75
อื่น ๆ	7	1.75
รวม	400	100
8. รายได้ต่อเดือน		
น้อยกว่า 20,000 บาท	36	9.00
20,001-30,000 บาท	135	33.75
30,001-40,000 บาท	83	20.75
40,001-50,000 บาท	54	13.50
มากกว่า 50,000 บาทขึ้นไป	92	23.00
รวม	400	100

จากตารางที่ 1 ผลจากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 53.75 และเป็นเพศชาย จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 46.25 โดยช่วงอายุที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุดคือช่วงอายุ 31-40 ปี จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 45.50 รองลงมาคือช่วงอายุ 20-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.25 โดยมีสถานภาพโสด จำนวน 240 คน คิดเป็นร้อยละ 60 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 261 คน คิดเป็นร้อยละ 65.25 รองลงมาคือระดับปริญญาโท จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 29.25 มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 56.50 รองลงมาคืออาชีพ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.50 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001-30,000 บาท จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 33.75 รองลงมารายได้มากกว่า 50,000 บาทขึ้นไป จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23 ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นลักษณะบ้านเดี่ยว จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 35.50 รองลงมาคือทาวน์เฮ้าส์/ทาวน์โฮม จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 28.25 และคอนโดมิเนียม จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 28.75

2. ผลการวิเคราะห์ด้านการจัดรูปแบบและการเผยแพร่เนื้อหาบนเว็บไซต์และแอปพลิเคชัน

ตารางที่ 2: ระดับความสำคัญด้านการจัดรูปแบบและการเผยแพร่เนื้อหาบนเว็บไซต์และแอปพลิเคชันที่มีผลต่อการใช้แอปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่

การจัดรูปแบบและการเผยแพร่เนื้อหาบนเว็บไซต์และแอปพลิเคชัน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ
บริบทเนื้อหา	4.17	0.54	มาก
ความเป็นชุมชน	4.21	0.60	มากที่สุด
การปรับแต่งความต้องการเฉพาะ	4.17	0.61	มาก
การสื่อสาร	4.14	0.62	มาก
การเชื่อมโยง	4.23	0.60	มากที่สุด
การพาณิชย์	4.17	0.64	มาก
	4.37	0.67	มากที่สุด
รวม	4.21	0.04	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญปัจจัยองค์ประกอบเว็บไซต์และแอปพลิเคชัน อยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 (SD=0.04) โดยระดับความสำคัญมากที่สุดได้แก่ ด้านการพาณิชย์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 (SD=0.67) ด้านการสื่อสารมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 (SD=0.60) และด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 (SD=0.60) ตามลำดับ ส่วนด้านที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญระดับมาก ได้แก่ ด้านบริบทมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 (SD=0.54) ความเป็นชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 (SD=0.61) ด้านการเชื่อมโยงมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 (SD=0.64) และด้านการปรับแต่งความต้องการเฉพาะมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 (SD=0.62) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ด้านคุณภาพการให้บริการ

ตารางที่ 3: ระดับความสำคัญด้านคุณภาพการให้บริการที่มีผลต่อการใช้แอปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่

คุณภาพการให้บริการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ
รูปธรรมของการให้บริการ	4.28	0.65	มากที่สุด
ความน่าเชื่อถือ	4.37	0.64	มากที่สุด
การตอบสนอง	4.26	0.67	มากที่สุด
การให้ความเชื่อมั่น	4.26	0.70	มากที่สุด
การเอาใจใส่	4.28	0.66	มากที่สุด
รวม	4.29	0.02	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับความสำคัญกับคุณภาพการให้บริการที่มีผลต่อการใช้แอปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยระดับความสำคัญด้านความน่าเชื่อถือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 (SD=0.64) ด้านความเป็นรูปธรรมของการให้บริการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 (SD=0.65) ด้านการเอาใจใส่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 (SD=0.66) ด้านการตอบสนองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 (SD=0.67) และด้านการให้ความเชื่อมั่นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 (SD=0.70) ตามลำดับ

4. ผลการวิเคราะห์การใช้แอปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

ผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสนใจในการให้บริการสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ จำนวน 367 คน คิดเป็นร้อยละ 91.75 มีความต้องการใช้แอปพลิเคชันในด้านตรวจรับที่อยู่อาศัยใหม่ก่อนการโอนกรรมสิทธิ์ จำนวน 261 คน คิดเป็นร้อยละ 65.30 รองลงมาคือตกแต่งภายในที่อยู่อาศัยใหม่ จำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 56.80 รับเหมาต่อเติมที่อยู่อาศัยใหม่ จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 53.80 และจัดสวน/ตกแต่งสวนของที่อยู่อาศัยใหม่ จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 28.20 การตัดสินใจเลือกใช้บริการทำการพิจารณาจาก ผลงานและคุณภาพ จำนวน 332 คน คิดเป็นร้อยละ 83 รองลงมาคือค่าบริการ จำนวน 258 คิดเป็นร้อยละ 65.50 ความรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน จำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 59.80 ผู้ให้บริการมีความรู้และความสามารถในวิชาชีพ จำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 48.30 ผู้ให้บริการมีคำแนะนำที่ดี จำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 47

5. ผลการทดสอบสมมติฐาน

5.1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ส่งผลต่อการใช้แอปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4: ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อการใช้แอปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่

ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้แอปพลิเคชัน	Sig.	P-Value	ผลที่ได้
อายุ	ผลงานและคุณภาพ	0.00*	14.36	ส่งผล
	ผู้ให้บริการมีความรู้ และความสามารถในวิชาชีพ	0.04*	9.77	ส่งผล
ระดับการศึกษา	ค่าบริการ	0.03*	8.79	ส่งผล
	ผลงานและคุณภาพ	0.01*	10.14	ส่งผล
	ความรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน	0.00*	15.48	ส่งผล
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ผู้ให้บริการมีคำแนะนำที่ดี	0.00*	18.13	ส่งผล
ลักษณะที่อยู่อาศัย	ค่าบริการ	0.02*	11.16	ส่งผล

หมายเหตุ * ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่าปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้แอปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านเพศ สถานภาพ และอาชีพไม่ส่งผลต่อการใช้แอปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ ส่วนปัจจัยด้านอายุ ส่งผลต่อเรื่องผลงานและคุณภาพ ผู้ให้บริการมีความรู้และความสามารถในวิชาชีพ ส่วนด้านระดับการศึกษาส่งผลต่อค่าบริการ ผลงานและคุณภาพ และความรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน ในด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่งผลต่อด้านผู้ให้บริการมีคำแนะนำที่ดี และด้านลักษณะที่อยู่อาศัยส่งผลต่อค่าบริการ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

5.2 การจัดรูปแบบและการเผยแพร่เนื้อหาบนเว็บไซต์และแอปพลิเคชันส่งผลต่อการใช้แอปพลิเคชัน สำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5: ปัจจัยการจัดรูปแบบและการเผยแพร่เนื้อหาบนเว็บไซต์และแอปพลิเคชันที่ส่งผลต่อการใช้ออปพลิเคชันการให้บริการสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่

การจัดรูปแบบและการเผยแพร่เนื้อหาบนเว็บไซต์และแอปพลิเคชัน	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ออปพลิเคชัน	Sig.	P-Value	ผลที่ได้
บริบท	ประวัติการทำงานของผู้ให้บริการ	0.02*	5.14	ส่งผล
	ผู้ให้บริการมีคำแนะนำที่ดี	0.00*	9.61	ส่งผล
	ความรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน	0.03*	4.58	ส่งผล
เนื้อหา	ประวัติการทำงานของผู้ให้บริการ	0.01*	6.51	ส่งผล
	ผู้ให้บริการมีคำแนะนำที่ดี	0.03*	4.26	ส่งผล
	ความรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน	0.01*	6.12	ส่งผล
ความเป็นชุมชน	ความรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน	0.01*	6.12	ส่งผล
การปรับแต่งความต้องการเฉพาะ	ผู้ให้บริการมีความรู้ และความสามารถในวิชาชีพ	0.03*	4.50	ส่งผล
	ความรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน	0.02*	4.95	ส่งผล
การสื่อสาร	ผลงานและคุณภาพ	0.03*	4.44	ส่งผล
	ผู้ให้บริการมีความรู้ และความสามารถในวิชาชีพ	0.03*	4.27	ส่งผล
	ความรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน	0.01*	6.38	ส่งผล
การพาณิชย์	ประวัติการทำงานของผู้ให้บริการ	0.00*	10.68	ส่งผล
	ค่าบริการ	0.00*	13.04	ส่งผล
	ผลงานและคุณภาพ	0.00*	7.05	ส่งผล
	การบริการที่ดีของผู้ให้บริการ	0.00*	6.74	ส่งผล
	ความรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน	0.00*	10.46	ส่งผล

หมายเหตุ * ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 5 ปัจจัยด้านองค์ประกอบการจัดรูปแบบเว็บไซต์และแอปพลิเคชัน ที่ส่งผลต่อการใช้ออปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ โดยจากการศึกษาพบว่า ด้านการพาณิชย์ส่งผลต่อประวัติการทำงานของผู้ให้บริการ ค่าบริการ ผลงานและคุณภาพ การบริการที่ดีของผู้ให้บริการ และความรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน ในด้านบริบท ส่งผลต่อประวัติการทำงานของผู้ให้บริการ ผู้ให้บริการมีคำแนะนำที่ดี และความรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน ส่วนด้านเนื้อหา ส่งผลต่อประวัติการทำงานของผู้ให้บริการ ผู้ให้บริการมีคำแนะนำที่ดีและความรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน ด้านความเป็นชุมชน ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน ด้านการปรับแต่งความต้องการเฉพาะส่งผลต่อผู้ให้บริการมีความรู้และความสามารถในวิชาชีพ ในด้านการสื่อสาร ส่งผลต่อผลงานและคุณภาพ ผู้ให้บริการมีความรู้และความสามารถในวิชาชีพ และด้านการเชื่อมโยงไม่ส่งผลต่อการใช้ออปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

5.3 คุณภาพการบริการส่งผลต่อการใช้แอปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6: ภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อการใช้แอปพลิเคชันการให้บริการสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่

คุณภาพการให้บริการ	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้แอปพลิเคชัน	Sig.	P-Value	ผลที่ได้
รูปธรรมของการให้บริการ	ผู้ให้บริการมีคำแนะนำที่ดี	0.04*	4.16	ส่งผล
	ความรับผิดชอบต่อการทำงาน	0.04*	4.23	ส่งผล
ด้านความน่าเชื่อถือ	ประวัติการทำงานของผู้ให้บริการ	0.01*	6.14	ส่งผล
	ค่าบริการ	0.00*	11.58	ส่งผล
	ผลงานและคุณภาพ	0.00*	8.66	ส่งผล
	ผู้ให้บริการมีคำแนะนำที่ดี	0.02*	5.19	ส่งผล
ด้านการตอบสนอง	ประวัติการทำงานของผู้ให้บริการ	0.00*	6.91	ส่งผล
	ค่าบริการ	0.04*	4.20	ส่งผล
	ผลงานและคุณภาพ	0.00*	7.78	ส่งผล
	ผู้ให้บริการมีความรู้และความสามารถในวิชาชีพ	0.01*	6.61	ส่งผล
	ผู้ให้บริการมีคำแนะนำที่ดี	0.00*	7.04	ส่งผล
	ความรับผิดชอบต่อการทำงาน	0.00*	6.90	ส่งผล
ด้านความเชื่อมั่น	ประวัติการทำงานของผู้ให้บริการ	0.00*	9.90	ส่งผล
	ค่าบริการ	0.00*	10.45	ส่งผล
	ผลงานและคุณภาพ	0.00*	7.53	ส่งผล
	การบริการที่ดีของผู้ให้บริการ	0.02*	4.99	ส่งผล
	ผู้ให้บริการมีคำแนะนำที่ดี	0.00*	7.55	ส่งผล
	ความรับผิดชอบต่อการทำงาน	0.00*	12.73	ส่งผล
	ด้านการเอาใจใส่	ประวัติการทำงานของผู้ให้บริการ	0.02*	5.20
ค่าบริการ		0.03*	4.42	ส่งผล
ผลงานและคุณภาพ		0.00*	7.83	ส่งผล
การบริการที่ดีของผู้ให้บริการ		0.04*	4.11	ส่งผล
ผู้ให้บริการมีคำแนะนำที่ดี		0.00*	7.41	ส่งผล
ความรับผิดชอบต่อการทำงาน		0.00*	14.55	ส่งผล

หมายเหตุ * ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 6 ปัจจัยด้านคุณภาพการให้บริการส่งผลต่อการใช้แอปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ จากการศึกษาพบว่าคุณภาพบริการด้านรูปธรรมการให้บริการส่งผลต่อผู้ให้บริการมีคำแนะนำที่ดีและความรับผิดชอบต่อการทำงาน ในด้านความน่าเชื่อถือส่งผลต่อประวัติการทำงานของผู้ให้บริการ ค่าบริการ ผลงานและคุณภาพ และผู้ให้บริการมีคำแนะนำที่ดี ส่วนด้านการตอบสนองส่งผลต่อประวัติการทำงานของผู้ให้บริการ ค่าบริการ ผลงานและคุณภาพ ผู้ให้บริการมีความรู้และความสามารถในวิชาชีพ ผู้ให้บริการมีคำแนะนำที่ดี และมีความรับผิดชอบต่อการทำงาน ส่วนด้านความเชื่อมั่นส่งผลต่อประวัติการทำงานของผู้ให้บริการ ค่าบริการ ผลงานและคุณภาพ การบริการที่ดี

ของผู้ให้บริการ ผู้ให้บริการมีคำแนะนำที่ดี ความรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน และด้านการเอาใจใส่ ส่งผลต่อประวัติการทำงานของผู้ให้บริการค่าบริการผลงานและคุณภาพการบริการที่ดีของผู้ให้บริการ ผู้ให้บริการมีคำแนะนำที่ดี และความรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สรุปและอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ย ต่อเดือนและลักษณะที่อยู่อาศัย มีผลต่อการใช้ออปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ออปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้ออาศัยใหม่ในด้านของอายุ คือ ผลงานและคุณภาพ รวมถึงผู้ให้บริการมีความรู้ และความสามารถในวิชาชีพ ในด้านของระดับ การศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ คือ ค่าบริการ ผลงานและคุณภาพ และความรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน ด้านของรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจคือผู้ให้บริการมีคำแนะนำที่ดี และในด้านของลักษณะที่อยู่อาศัย ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจคือ ค่าบริการ นอกจากนี้จากการศึกษา ยังพบว่าเพศ สถานภาพ อาชีพ ไม่ใช่ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ออปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้ออาศัยใหม่ ซึ่งไม่สอดคล้องกับวิจัยของ จุฑารัตน์ เกียรติรัศมี (2558) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อสินค้าผ่านทาง แอปพลิเคชันออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่าลักษณะทางประชากร ด้านอาชีพที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางแอปพลิเคชันออนไลน์แตกต่างกัน

2. ปัจจัยด้านองค์ประกอบการจัดรูปแบบเว็บไซต์และแอปพลิเคชัน จากผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของการจัดรูปแบบเว็บไซต์และแอปพลิเคชันทั้ง 7 ด้าน ส่งผลต่อการใช้ออปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งในด้านพาณิชย์ ด้านการสื่อสาร และด้านเนื้อหา ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับณัฐพล แสงชัน (2560) ที่ได้ทำการ วิจัยเรื่องการศึกษาความเป็นไปได้ในการลงทุนธุรกิจแอปพลิเคชันมือถือสำหรับค้นหาศูนย์บริการ รถยนต์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันค้นหา ศูนย์บริการของผู้บริโภคขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการจัดรูปแบบของแอปพลิเคชัน คือ รูปแบบง่ายต่อการ ใช้งาน ไม่ซับซ้อน มีข้อมูลเนื้อหาครบถ้วน ด้านการสื่อสาร การเชื่อมโยง และการพาณิชย์ ให้ความสำคัญ ระดับมากที่สุด ส่วนด้านเนื้อหาอยู่ในระดับที่มากที่สุด เช่นเดียวกันดังนั้นจึงควรพัฒนาแอปพลิเคชัน มีข้อมูลรายละเอียดผู้ให้บริการครบถ้วน ชัดเจน เช่น ชื่อ อาชีพ ขอบเขตงานที่รับบริการ ราคาที่รับบริการ ผลงานที่ผ่านมา คะแนนการให้บริการ ข้อมูลเป็นปัจจุบัน และปรับปรุงอยู่เสมอ ส่วนด้านบริบทอยู่ใน ระดับที่มากที่สุด ควรพัฒนาแอปพลิเคชันใช้งานที่ง่าย ไม่ซับซ้อน การแยกหมวดหมู่การให้บริการชัดเจน มีฟังก์ชันเปรียบเทียบราคาผู้ให้บริการ และสอดคล้องกับการศึกษาของ รัตนสินี ออมสินสมบุรณ์ (2559) ที่การศึกษาแนวทางการพัฒนาโมบายแอปพลิเคชัน ประเภทการคมนาคมขนส่งทางบก พบว่า แอปพลิเคชันผู้พัฒนาควรมีการพัฒนาการให้บริการให้ครบทุก Platform เพื่อเข้าถึงผู้ใช้งานได้ หลากหลายกลุ่ม นอกจากนี้ผู้ใช้งานยังคาดหวังในการใช้งานที่ง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน และข้อมูลที่แสดงผล ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค ด้านชุมชนเพื่อการติดต่อสื่อสารอยู่ในระดับมากที่สุด แอปพลิเคชัน จึงควรมีช่องทางอื่น ๆ ให้บริการติดต่อสื่อสารได้ง่าย เช่น Facebook Page, Line Official Account ด้านการปรับแต่งข้อมูลเฉพาะอยู่ในระดับที่มากที่สุด ซึ่งต้องให้ความสำคัญกับที่ผู้ใช้งานสามารถแก้ไขข้อมูล ส่วนบุคคล ภาษาที่ใช้ ความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งแอปพลิเคชันมีการแจ้งเตือนการ นัดหมายต่าง ๆ ได้ และด้านการเชื่อมโยงอยู่ในระดับมากที่สุด ควรพัฒนาแอปพลิเคชันในด้านของค้นหา

เว็บไซต์และแอปพลิเคชันได้ผ่าน Search Engine เช่น Google เป็นต้น จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ด้านการเชื่อมโยงไม่ส่งผลต่อการใช้แอปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และพบว่าด้านบริบท เนื้อหา ความเป็นชุมชน การปรับแต่งความต้องการเฉพาะ การสื่อสาร และการพาณิชย์ ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อการดำเนินงานของผู้ให้บริการ นั่นคือความรับผิดชอบต่อการดำเนินงานของผู้ให้บริการเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งความรับผิดชอบเรื่องเนื้อหา เวลา ราคา ซึ่งส่งผลต่อความภักดีของผู้บริโภค

3. ปัจจัยด้านคุณภาพการให้บริการจากการศึกษาพบว่า คุณภาพบริการด้านรูปธรรมการให้บริการ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการตอบสนอง ด้านความเชื่อมั่น ด้านการเอาใจใส่ ซึ่งทุกด้านส่งผลต่อผู้ให้บริการมีคำแนะนำที่ดี เนื่องจากผู้บริโภคต้องการคำแนะนำจากมืออาชีพ โดยคาดหวังข้อมูลคำแนะนำที่ถูกต้อง ส่วนปัจจัยด้านคุณภาพการให้บริการ ในด้านการตอบสนอง ด้านความเชื่อมั่น ด้านการเอาใจใส่ ส่งผลต่อการใช้แอปพลิเคชันในด้านประวัติการทำงานของผู้ให้บริการ ค่าบริการ ผลงานและคุณภาพ ผู้ให้บริการมีความรู้ และความสามารถในวิชาชีพ ผู้ให้บริการมีคำแนะนำที่ดี และความรับผิดชอบต่อการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นนทธีชัย สุขุมหา (2558) ที่ได้ศึกษาเรื่องแผนธุรกิจแอปพลิเคชัน FIXXHOME โดยจากผลงานวิจัยพบว่าสิ่งที่ผู้บริโภคมีความคาดหวังต่อการบริการมากที่สุดคือ ความสะดวกรวดเร็ว ความน่าเชื่อถือ คุณภาพของงาน และราคาของการรับบริการ และสอดคล้องกับทิพย์อนงค์ เจียรสดาวงค์ (2557) ได้ทำการศึกษาความพึงพอใจในเรื่องการเลือกบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างขนาดเล็กของประชากรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในเรื่องการเลือกบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างขนาดเล็กเพื่อ ต่อ เติม ตกแต่งหรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบที่อยู่อาศัย คือคุณค่าของการบริการ คุณภาพของการบริการและความคาดหวังของลูกค้า คือ ความเป็นมาตรฐานในการให้บริการลูกค้า มีผลงานเป็นที่น่าเชื่อถือ มีการควบคุม งบประมาณและค่าใช้จ่ายให้เป็นไปตามงบประมาณที่กำหนดไว้เบื้องต้น

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องปัจจัยการใช้แอปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่าการจัดรูปแบบและการเผยแพร่เนื้อหาบนเว็บไซต์และแอปพลิเคชันในภาพรวม มีความสำคัญระดับมากที่สุดต่อการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ โดยเฉพาะด้านการพาณิชย์ที่มีระดับความสำคัญสูงสุด เนื่องจากความกังวลเรื่องความปลอดภัยในการทำธุรกรรมออนไลน์ และควรมีขั้นตอนการใช้งานที่ง่ายและสะดวก ส่วนด้านบริบท ต้องสะดวกในการค้นหาข้อมูล มีประโยชน์ ด้านเนื้อหา ต้องถูกต้องครบถ้วน สวยงาม ด้านความเป็นชุมชน ผู้ใช้งานต้องสามารถรีวิว แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้จากการรับบริการ ด้านการปรับแต่งความต้องการเฉพาะ ผู้ใช้งานสามารถปรับแต่งแก้ไขข้อมูลส่วนตัวได้ตามต้องการ รวมทั้งสามารถจัดเก็บข้อมูลเรื่องที่สนใจได้ด้วย มีระบบแนะนำที่ผู้ใช้งานสนใจจากการเก็บข้อมูลการค้นหาข้อมูล ด้านการสื่อสารสามารถเข้าถึงแอปพลิเคชันได้ง่าย ผ่านช่องทางต่าง ๆ ด้านการเชื่อมโยงไปยัง โซเชียลมีเดียต่าง ๆ เว็บไซต์และแอปพลิเคชันที่เกี่ยวข้อง ส่วนปัจจัยด้านการให้บริการด้านความน่าเชื่อถือมีความสำคัญสูงสุด เนื่องจากการให้บริการความน่าเชื่อถือไว้วางใจเป็นเรื่องสำคัญ ทั้งเรื่องความรับผิดชอบในภาระงานที่ตกลงกัน

เวลาส่งมอบ ราคา คุณภาพงาน ที่ลูกค้าต้องสามารถไว้วางใจแก่ผู้ให้บริการได้ รวมทั้งผู้บริการต้องมีคำแนะนำที่ดี ถูกต้อง เนื่องจากลูกค้าไว้วางใจให้เป็นผู้เชี่ยวชาญ ลูกค้าจึงคาดหวังและเชื่อมั่นกับข้อมูลคำแนะนำจากผู้ให้บริการ สิ่งที่ธุรกิจต้องการคือความภักดีจากลูกค้า ลูกค้าใช้บริการอย่างต่อเนื่องและบอกต่อ ดังนั้นการตอบสนองความต้องการของลูกค้าเฉพาะบุคคล ตามไลฟ์สไตล์ของแต่ละบุคคลจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นและสำคัญที่ธุรกิจต้องคำนึงถึง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาข้อมูลด้านความส่งผลกระทบระหว่างตัวแปรด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันการบริการสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ เช่น การยอมรับเทคโนโลยี การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ (CRM) เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายแล้วสามารถนำมาพัฒนาระบบแอปพลิเคชันให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคให้ได้มากที่สุด

2.2 ศึกษาความต้องการของผู้ใช้บริการด้านอื่น ๆ เช่น งานที่ปรึกษาโครงการ งานประมาณราคาก่อสร้าง งานควบคุมงานก่อสร้าง เป็นต้น

2.3 ควรขยายพื้นที่ของการศึกษาวิจัยการศึกษาความเป็นไปได้ของธุรกิจแอปพลิเคชันสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ เป็นจังหวัดหรือพื้นที่อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

เอกสารอ้างอิง

- กุลธิดา เหลืองไพรินทร์. (2557). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียม ศุภาลัย ปาร์ค ราฟถุภษ์-เพชรเกษม ของผู้บริโภคในเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ บธ.ม. (การตลาด). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม. ถ่ายเอกสาร.
- จุฑารัตน์ เกียรติรัศมี. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อสินค้าผ่านทางแอปพลิเคชันออนไลน์ของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. การค้นคว้าอิสระ บธ.ม.(บริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ชูชาติ พินธุภณ. (2556). Copfinder: แอปพลิเคชันสำหรับการค้นหาสถานีตำรวจและหมายเลขฉุกเฉิน. สารนิพนธ์ วท.ม. (วิศวกรรมเว็บ). นนทบุรี: คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. ถ่ายเอกสาร.
- ณัฐพล แสงชัน. (2560). การศึกษาความเป็นไปได้ในการลงทุนธุรกิจแอปพลิเคชันมือถือสำหรับค้นหาศูนย์บริการรถยนต์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. การค้นคว้าอิสระ บธ.ม (การจัดการสำหรับการเป็นผู้ประกอบการ). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการจัดการและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. ถ่ายเอกสาร.
- ทิพย์อนงค์ เสียรสวางค์. (2557). การศึกษาความพึงพอใจในเรื่องการเลือกบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างขนาดเล็กของประชากรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. การค้นคว้าอิสระ บธ.ม. (บริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- นนท์วิชัย สุขุมหา. (2558). แผนธุรกิจแอปพลิเคชัน FIXXHOME. การค้นคว้าอิสระ บธ.ม. (วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. ถ่ายเอกสาร.

- ภัทรดนัย พิริยะธนภัทร. (2558). การศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ด้านพฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยด้านเว็บไซต์พระเครื่องพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเช่าหรือประมูลพระเครื่องออนไลน์ (E-COMMERCE). การค้นคว้าอิสระ บธ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. ถ่ายเอกสาร.
- ภาณุพงศ์ ลือฤทธิ์. (2560). คุณภาพการบริการอิเล็กทรอนิกส์ในการสร้างความพึงพอใจของผู้ใช้งาน: กรณีตัวอย่างของแอปพลิเคชันกระเป๋าเงินบนโทรศัพท์มือถือ. การค้นคว้าอิสระ วท.ม. (ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ). กรุงเทพฯ: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ภาวิณี กาญจนานา. (2559). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รัตน์สินี ออมสินสมบุญ. (2559). การศึกษาแนวทางการพัฒนาโมบายแอปพลิเคชันประเภทการคมนาคมขนส่งทางบก, การค้นคว้าอิสระ วท.ม. (นโยบายและการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ศูนย์ข้อมูลสังหาริมทรัพย์ ธนาคารอาคารสงเคราะห์. (2563). สถานการณ์ตลาดที่อยู่อาศัยกรุงเทพฯ - ปริมาณตลาดไตรมาส 4 ปี 2562 และแนวโน้มปี 2563. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2563, จาก <https://www.reic.or.th>
- สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2562). รายงานเปรียบเทียบเรื่องร้องทุกข์รายปี. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2563, จาก http://ccms.ocpb.go.th/Dashboard/D_Year.aspx
- สำนักยุทธศาสตร์สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2563). รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2563 Thailand Internet User Behavior 2020. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2563, จาก https://www.etcha.or.th/getattachment/c5835c06-e238-4cda-9816-814df31caca5/IUB_2020_Web.pdf.aspx
- เสมอ นิมเงิน. (2562). เทคโนโลยี 5G จุดเปลี่ยนของเทคโนโลยีครั้งใหญ่ของไทย. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2563, จาก https://original.prd.go.th/download/article/article_20200522145330.pdf
- เอกภณ จีระสุวรรณ, กองกฤษ โตชัยวัฒน์, และพรพรรณ วีระปรียากร. (2553). ปัจจัยการเพิ่มมูลค่าในครัวเรือนที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อบ้านที่ไม่ใช่โครงการ. *สุทธิปริทัศน์*. 24(73): 89-100.
- Cochran, W.G. (1977). *Sampling Techniques*. New York: John Wiley & Sons.
- Cronbach, L.J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. New York: Harper Collins Publishers.
- Parasuraman, A.; Zeithaml, V. A.; & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A Multiple-Item Scale for Measuring Consumer Perceptions of Service Quality. *Journal of Retailing*. 64(1): 12-40.
- Rayport, J.; & Jaworski, B. (2001). *Introduction to E – Commerce*. New York: McGraw-Hill.

ความสมนัยและความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุ ความพึงพอใจ ในปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและความภักดีต่อตราสินค้าของ ผู้โดยสารสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ

The Correspondence Analysis and the Correlation between Generation, Satisfaction of Marketing Mix and Customer Loyalty: Full-Service Airlines

พิชรุจน์ เปี้ยนวน้อย¹ นันทวัน อินทชาติ² และ อารีรัตน์ เส้นสด³
Pitcharut Pionoi, Nantawan Intachat and Areerat Sensod

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ 2) ศึกษาความภักดีต่อตราสินค้าของสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ 3) วิเคราะห์ความสมนัยระหว่างช่วงอายุของผู้โดยสารกับความพึงพอใจในปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ 4) วิเคราะห์ความสมนัยระหว่างช่วงอายุของผู้โดยสารกับความภักดีต่อสายการบิน และ 5) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการและความภักดีต่อตราสินค้าสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ โดยกลุ่มตัวอย่างคือผู้โดยสารที่ใช้บริการสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ จำนวน 400 คน สุ่มตัวอย่างแบบโควตา เครื่องมือการวิจัยคือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่และร้อยละ การวิเคราะห์การสมนัย และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้โดยสารสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบมีความพึงพอใจในปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดเฉลี่ยในระดับมาก 2) ผู้โดยสารสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบมีความภักดีต่อตราสินค้าในระดับมาก 3) ช่วงอายุมีความสมนัยกับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 4) ช่วงอายุมีความสมนัยกับความภักดีต่อตราสินค้าอย่างมีนัยสำคัญ

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการการบิน หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สถาบันการบินพลเรือน สถาบันสมทบมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา

Master's Student in Management Aviation Management Civil Aviation Training Center Affiliated Institute of Suranaree University of Technology, Nakhon Ratchasim Province.

²นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

³กองวิชาวิศวกรรมการบิน สถาบันการบินพลเรือน สถาบันสมทบมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา

Aeronautical Engineering Division, Civil Aviation Training Center Affiliated Institute of Suranaree University of Technology, Nakhon Ratchasim Province.

Corresponding author e-mail: pitcharut.p@gmail.com

ARTICLE HISTORY: Received 10 September 2020, Revised 24 February 2021, Accepted 16 March 2021

ทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 5) ความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อตราสินค้าสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบในทิศทางบวก ระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: สายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ ความพึงพอใจ ความภักดีต่อตราสินค้า ความสมนัย

Abstract

The purposes of this research are 1) to study the satisfaction of marketing mix 2) to study customer loyalty of full-service airlines 3) to conduct the correspondence analysis between generation and satisfaction of marketing mix 4) to conduct the correspondence analysis between generation and customer loyalty full-service airlines and 5) to conduct the correlation between satisfaction of marketing mix and customer loyalty full-service airlines. The sample is passengers who traveled with full-service airlines in Thailand. Quota sampling was utilized. The statistical analysis includes frequency, percentage, average, correspondence analysis, and correlation.

This research shows that 1) the satisfaction in the marketing mix is at a high level 2) the customer loyalty is at a high level 3) the generation and the satisfaction of the marketing mix have a statistically significant correspondence at the level of 0.05. 4) the generation and customer loyalty have a statistically significant correspondence at the level of 0.05, and 5) the satisfaction of marketing mix and customer loyalty has a statistically significant positively low relationship at the level of 0.05.

Keywords: Full-service airlines, Satisfaction, Loyalty, Correspondence

บทนำ

ปัจจุบันกลุ่มธุรกิจสายการบินมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง มาพร้อมกับการแข่งขันที่สูงด้วยเช่นกัน ทั้งในรูปแบบของการเพิ่มเที่ยวบิน ขยายเส้นทางบิน ขยายฝูงบินหรือสั่งซื้อเครื่องบินเพิ่ม หรือแม้กระทั่ง การเปิดสายการบินใหม่เพื่อรองรับการเดินทางของผู้โดยสารที่ต้องการความสะดวกสบาย ความรวดเร็ว ในการเดินทางมากขึ้น ในปัจจุบันมีสายการบินต่าง ๆ มากมายที่ให้บริการการเดินทางด้วยเครื่องบิน โดยสาร มีทั้งสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ (Full-service airlines) และสายการบินต้นทุนต่ำ (Low-cost airlines) โดยสายการบินทั้งสองรูปแบบนี้มักมีการให้บริการเส้นทางบินที่ใกล้เคียงกัน แต่จุดที่ทำให้สายการบินทั้งสองรูปแบบมีความแตกต่างกันและเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ผู้โดยสารใช้ตัดสินใจเลือกใช้บริการ คือ รูปแบบการให้บริการ เช่น การให้บริการฝากสัมภาระใต้ท้องเครื่องหรือการให้บริการ อาหารบนเครื่องบิน รวมไปถึงราคาบัตรโดยสาร หรือการให้บริการของพนักงาน เป็นต้น ซึ่งสายการบิน ให้บริการเต็มรูปแบบมักจะมีบริการเหล่านี้มาให้พร้อมกับการซื้อบัตรโดยสารโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่ม

ปัจจุบันประเทศไทยมีอัตราการเติบโตของภาคธุรกิจสายการบินอย่างมาก จากรายงานของสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย (2562) วิเคราะห์สถิติการขนส่งผู้โดยสารภาพรวม 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2552 - พ.ศ. 2561) พบว่า มีผู้โดยสารเพิ่มขึ้นประมาณ 2.8 เท่าจากปี พ.ศ. 2552 คิดเป็นอัตราการเติบโตเฉลี่ยของผู้โดยสารทั้งหมดร้อยละ 10.8 ต่อปี แบ่งเป็นผู้โดยสารระหว่างประเทศเติบโตร้อยละ 10 และผู้โดยสารภายในประเทศเติบโตร้อยละ 11.6 และปริมาณผู้โดยสารทั้งประเทศในปี พ.ศ. 2561 มีจำนวน 162 ล้านคน

มีการคาดการณ์การเติบโตของผู้โดยสารของประเทศไทยว่าจะยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่องในช่วง 5 ปี (พ.ศ. 2561 - พ.ศ. 2565) คาดว่าจะเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 75 และในช่วง 10 ปี (พ.ศ. 2561 - พ.ศ. 2571) คาดว่าจะเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 5.6 (สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย, 2562) จากจำนวนที่เพิ่มขึ้นของผู้โดยสารและการเกิดขึ้นของสายการบินต้นทุนต่ำ (Low Cost Airlines) ทำให้เกิดการแข่งขันด้านราคาอย่างรุนแรง ทำให้แต่ละสายการบินต้องพยายามหากลยุทธ์การแข่งขันด้านต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับปัจจัยแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ในสถานการณ์ของโลกปัจจุบัน

ข้อมูลส่วนแบ่งทางการตลาดภาพรวมทั้งประเทศของสายการบินแบบประจำมีกำหนดสัญชาติไทย ของสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย (2562) แสดงให้เห็นว่า ในปีพ.ศ. 2561 สายการบินสัญชาติไทยที่มีส่วนแบ่งทางการตลาดมากที่สุด ได้แก่ สายการบินไทยแอร์เอเชีย คิดเป็นร้อยละ 28.7 ของจำนวนผู้โดยสารทั้งหมด รองลงมาคือ การบินไทย และสายการบินไทยไลอ้อนแอร์ โดยมีส่วนแบ่งทางการตลาดร้อยละ 19.3 และ 15.6 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาลักษณะการให้บริการพบว่า ภาพรวมของผู้โดยสารภายในประเทศจะเลือกใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำมากกว่าสายการบินที่ให้บริการแบบเต็มรูปแบบ (สัดส่วนร้อยละ 64 : 36 ของจำนวนผู้โดยสารทั้งหมด)

การดำเนินธุรกิจให้ประสบผลสำเร็จผู้ประกอบการสายการบินจำเป็นต้องคำนึงถึงการแบ่งกลุ่มผู้โดยสารที่เป็นเป้าหมายหลักของกิจการหรือการแบ่งส่วนตลาดจึงจะสามารถดำเนินงานเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด งานวิจัยนี้กล่าวถึงการแบ่งส่วนตลาดตามช่วงอายุของมนุษย์เนื่องจากผลการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าบุคคลที่เกิดในช่วงเวลาใกล้เคียงกันจะมีประสบการณ์ร่วมกันทางเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ระบบเศรษฐกิจ การพัฒนาเทคโนโลยี การพัฒนาทางการแพทย์ทำให้บุคคลมีทัศนคติ ระบบความคิด พฤติกรรม ความรู้สึกชอบ/ไม่ชอบที่คล้ายกัน (Glass, 2007) จึงเกิดเป็นการจัดกลุ่มมนุษย์ที่มีอายุใกล้เคียงกันเรียกว่า “ช่วงอายุหรือเจนเนอเรชัน (Generation)” เช่น ช่วงอายุโพสต์วอร์ (Post war generation) เป็นกลุ่มประชากรที่มีความอดทนต่อความเครียด มีความอ่อนไหวต่อราคาต่ำ ช่วงอายุวัยเป็นกลุ่มที่มองโลกในแง่ดี ไม่ชอบกฎระเบียบ มีความอดทนต่ำ ชอบทดลองสิ่งใหม่ ๆ และมีความภักดีต่อตราสินค้าต่ำ (Howe; & Strauss, 2000)

ในช่วงวิกฤติการณ์โควิด-19 หลายสายการบินใช้นโยบายหยุดให้บริการ เพื่อพยุงยั้งเหตุปัจจัยสนับสนุนการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส แต่เป็นโอกาสให้สายการบินหันกลับมาวิเคราะห์กลยุทธ์การดำเนินงานและบริการ เพื่อปรับปรุงการให้บริการ การกำหนดราคาค่าโดยสาร การพิจารณาเปิดเส้นทางบินใหม่ โดยก่อนที่จะเกิดวิกฤตดังกล่าว ธุรกิจสายการบินมีการแข่งขันที่สูงอยู่แต่เดิม ดังนั้นเมื่อสถานการณ์ดีขึ้นสายการบินจึงต้องพยายามหาวิธีกลับไปทำการบินให้ได้เร็วที่สุด

จากเหตุที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความพึงพอใจในปัจจุบันส่วนประสมทางการตลาด และความภักดีต่อตราสินค้าของผู้โดยสารที่ใช้บริการสายการบินเต็มรูปแบบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการของสายการบินให้ตรงตามความต้องการของผู้โดยสาร อีกทั้ง นำผลการวิจัยมาวิเคราะห์ เพื่อให้เป็นข้อเสนอแนะกลยุทธ์ทางการตลาดและการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและแตกต่างให้กับสายการบินต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

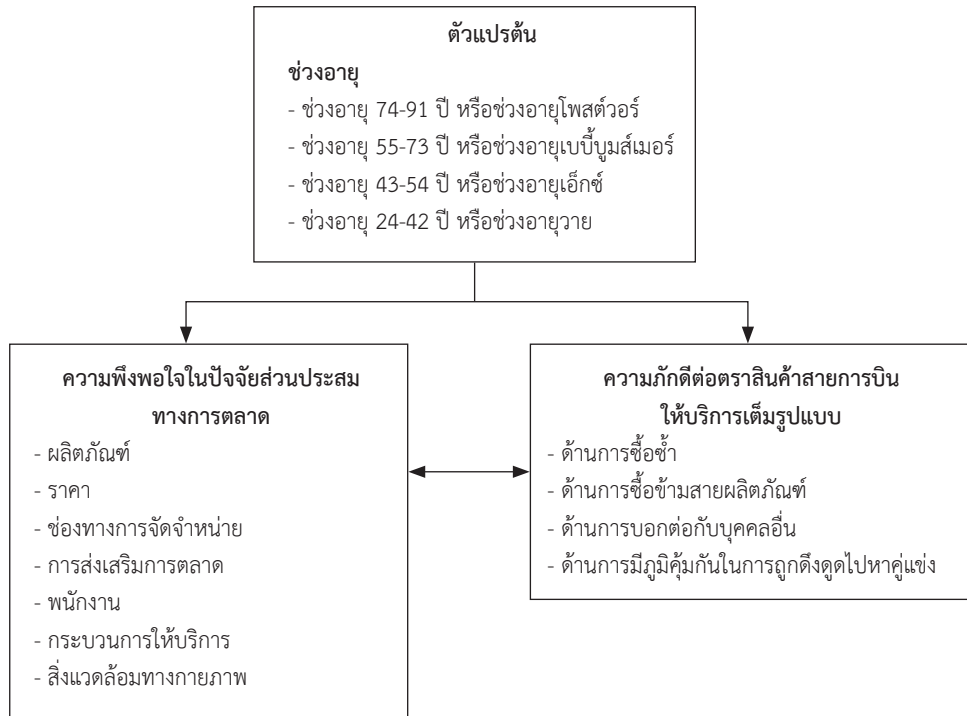
1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ
2. เพื่อศึกษาความภักดีต่อตราสินค้าของสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ
3. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุของผู้โดยสารกับความพึงพอใจในปัจจุบันส่วนประสมทางการตลาด
4. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุของผู้โดยสารกับความภักดีต่อตราสินค้าสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ
5. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในปัจจุบันส่วนประสมทางการตลาดบริการและความภักดีต่อตราสินค้าสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุของผู้โดยสาร ความพึงพอใจและความภักดีต่อตราสินค้าสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ โดยแบ่งช่วงอายุของผู้โดยสารตาม Levy & Weitz (2001) ได้แก่ ช่วงอายุ 24-42 ปี หรือช่วงอายุวาย (Generation Y) ช่วงอายุ 43-54 ปี หรือช่วงอายุเอ็กซ์ (Generation X) ช่วงอายุ 55-73 ปี หรือช่วงอายุเบบี้บูมส์เมอร์ (Baby Boomers) และช่วงอายุ 74-91 ปี หรือช่วงอายุโพสท์วอร์ (Post war generation) ประชากรในการวิจัยนี้ คือ กลุ่มผู้โดยสารคนไทยที่เคยใช้บริการสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบในประเทศไทย ซึ่งหมายถึงสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบตามมาตรฐานสากลทั่วโลก มีบริการอาหารและเครื่องดื่ม ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ได้แก่ การบินไทย สายการบินบางกอกแอร์เวย์ เป็นต้น จำนวน 20.59 ล้านคน (สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย, 2562) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ความสมนัย ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดจนวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผล ตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือนสิงหาคม 2563

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุ ความพึงพอใจในปัจจุบันส่วนประสมทางการตลาดและความภักดีต่อตราสินค้าสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ได้เท่ากับ 0.935 และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรผู้โดยสารที่เคยใช้บริการสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบในประเทศไทย จำนวน 20.59 ล้านคน (สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย, 2562) และใช้วิธีการคำนวณขนาดตัวอย่างตามวิธีของบุญชม ศรีสะอาด (2538) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 400 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling Design) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มช่วงอายุ 24-42 ปี 2) กลุ่มช่วงอายุ 43-54 ปี 3) กลุ่มช่วงอายุ 55-73 ปี และ 4) กลุ่ม ช่วงอายุ 74-91 ปี โดยสอบถามประวัติการเดินทางของผู้โดยสารที่มีต่อสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ

ความหมายของการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 1 ความพึงพอใจในปัจจุบันส่วนประสมทางการตลาด และตารางที่ 2 ความภักดีต่อตราสินค้าสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ มีดังต่อไปนี้

1.00-1.80	หมายถึง	พึงพอใจ/ความภักดีน้อยที่สุด
1.81-2.60	หมายถึง	พึงพอใจ/ความภักดีน้อย
2.61-3.40	หมายถึง	พึงพอใจ/ความภักดีปานกลาง
3.41-4.20	หมายถึง	พึงพอใจ/ความภักดีมาก
4.21-5.00	หมายถึง	พึงพอใจ/ความภักดีมากที่สุด

ผลการวิจัย

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์

พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชายร้อยละ 49.50 เพศหญิงร้อยละ 50.50 ส่วนใหญ่มีอายุ 24-42 ปี ร้อยละ 26.00 รองลงมา คือ อายุ 43-54 ปี ร้อยละ 25.80 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 54.50 รองลงมา คือ สูงกว่าปริญญาตรี 40.50 และต่ำกว่าปริญญาตรีร้อยละ 5.00

การประกอบอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 51.00 รองลงมา คือพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 23.00 และประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ ร้อยละ 17.80

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 40,001 บาท/เดือนขึ้นไป ร้อยละ 59.80 รองลงมาคือรายได้ 30,001 - 40,000 บาท/เดือน ร้อยละ 21.00 และ 20,001 - 30,000 บาท/เดือน ร้อยละ 10.30 ตามลำดับ

ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการซื้อบัตรโดยสารต่อครั้งมากกว่า 8,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 38.30 รองลงมาคือ 1,000 - 2,000 บาทต่อครั้ง ร้อยละ 18.00 และ 3,001 - 4,000 บาทต่อครั้ง ตามลำดับ สำหรับประเภทชั้นโดยสารที่เลือกบ่อยที่สุดพบว่าเป็นชั้นประหยัดร้อยละ 73.00 รองลงมาคือ ชั้นธุรกิจ ร้อยละ 17.50 และชั้นประหยัดแบบพิเศษ ร้อยละ 5.30 ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่มีจุดประสงค์ในการเดินทางเพื่อท่องเที่ยว ร้อยละ 66.30 รองลงมาคืออื่น ๆ (ศึกษาต่อ บรรยายพิเศษ สอบแข่งขัน) ร้อยละ 14.80 และติดต่อธุรกิจร้อยละ 11.00 ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจในปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้โดยสารสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบมีความพึงพอใจในปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดเฉลี่ยในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.92 พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านพนักงานมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.29 ส่วนด้านอื่น ๆ มีความพึงพอใจในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านกระบวนการการให้บริการ ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด ค่าเฉลี่ย 4.12 3.97 3.91 3.82 3.73 และ 3.60 ตามลำดับ

ตารางที่ 1: ค่าเฉลี่ย การแปลความของความพึงพอใจในปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (n=400)

ข้อ	ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
1	ด้านผลิตภัณฑ์	3.82	มาก
2	ด้านราคา	3.73	มาก
3	ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	3.91	มาก
4	ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.60	มาก
5	ด้านพนักงาน	4.29	มากที่สุด
6	ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	3.97	มาก
7	ด้านกระบวนการการให้บริการ	4.12	มาก
ภาพรวม		3.92	มาก

3. ผลการศึกษาความภักดีต่อตราสินค้าสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้โดยสารสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบมีความภักดีต่อตราสินค้าเฉลี่ยในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.84 เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการซื้อซ้ำ ด้านการบอกต่อกับบุคคลอื่น ด้านการซื้อข้ามสายผลิตภัณฑ์ และด้านการมีภูมิคุ้มกันในการถูกดึงดูตไปหาคู่แข่ง ค่าเฉลี่ย 4.07 4.02 3.64 และ 3.64 ตามลำดับ

ตารางที่ 2: ค่าเฉลี่ย การแปลความของความภักดีต่อตราสินค้าสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ (n=400)

ข้อ	ปัจจัยความภักดีต่อตราสินค้า	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
1	ด้านการซื้อซ้ำ	4.07	มาก
2	ด้านการซื้อข้ามสายผลิตภัณฑ์	3.64	มาก
3	ด้านการบอกต่อกับบุคคลอื่น	4.02	มาก
4	ด้านการมีภูมิคุ้มกันในการถูกดึงดูตไปหาคู่แข่ง	3.64	มาก
ภาพรวม		3.84	มาก

4. ผลการวิเคราะห์ความสมนัยระหว่างช่วงอายุ ความพึงพอใจในปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และความภักดีต่อตราสินค้าสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ

สมมติฐานที่ 1 ช่วงอายุมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด

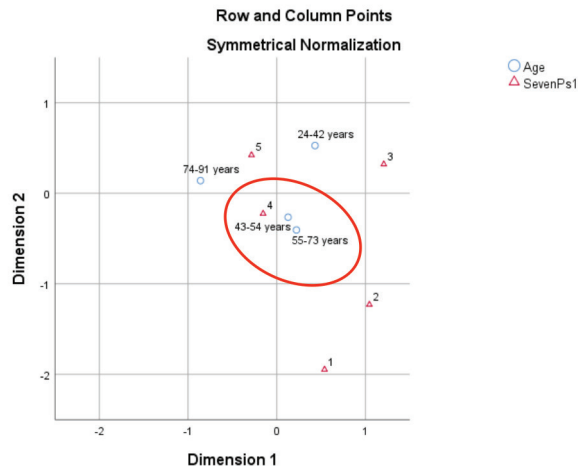
จากตารางที่ 3 กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.12 เมื่อพิจารณาสมรรถนะระดับความพึงพอใจและช่วงอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกช่วงอายุมีความพึงพอใจในปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบในระดับมาก

ตารางที่ 3: ตาราง Burt Table ของตัวแปรช่วงอายุ ระดับความพึงพอใจ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาด

ช่วงอายุ	ระดับความพึงพอใจ					ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ช่วงอายุ 24-42 ปี	33	48	21	2	0	4.08	0.77	มาก
ช่วงอายุ 43-54 ปี	24	62	14	2	1	4.03	0.73	มาก
ช่วงอายุ 55-73 ปี	23	59	13	5	0	4.00	0.75	มาก
ช่วงอายุ 74-91 ปี	35	58	0	0	0	4.38	0.48	มากที่สุด
รวม	115	227	48	9	1	4.12	0.71	มาก

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างช่วงอายุ พบว่า ช่วงอายุที่มีความพึงพอใจมากที่สุดคือ ช่วงอายุ 74-91 ปี ค่าเฉลี่ย 4.38 รองลงมา คือ ช่วงอายุ 24-42 ปี ค่าเฉลี่ย 4.08 ช่วงอายุ 43-54 ปี ค่าเฉลี่ย 4.03 และ ช่วงอายุ 55-73 ปี ค่าเฉลี่ย 4.00 ตามลำดับ

ภาพที่ 2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุกับความพึงพอใจในปัจจุบันส่วนประสมทางการตลาด

จากภาพที่ 2 พบว่า กลุ่มช่วงอายุ 43-54 ปี และกลุ่มช่วงอายุ 55-73 ปี มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดมากที่สุด

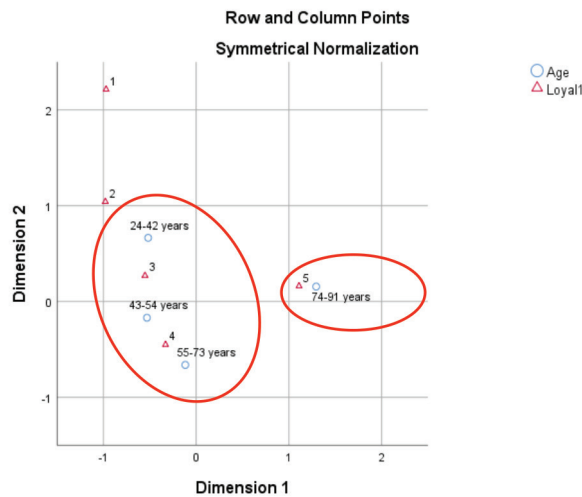
สมมติฐานที่ 2 ช่วงอายุมีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อตราสินค้าสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ

ตารางที่ 5: ตาราง Burt Table ของตัวแปรช่วงอายุ ระดับความพึงพอใจ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความภักดีต่อตราสินค้าสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ

ช่วงอายุ	ระดับความภักดีต่อตราสินค้า					ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน(S.D.)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ช่วงอายุ 24-42 ปี	16	38	35	10	5	3.48	1.02	มาก
ช่วงอายุ 43-54 ปี	12	56	24	10	1	3.66	0.84	มาก
ช่วงอายุ 55-73 ปี	22	56	22	0	0	4.00	0.66	มาก
ช่วงอายุ 74-91 ปี	67	20	6	0	0	4.66	0.59	มากที่สุด
รวม	117	170	87	20	6	3.93	0.91	มาก

จากตารางที่ 5 กลุ่มตัวอย่างมีความภักดีต่อตราสินค้าสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.93 เมื่อพิจารณาสมมติฐานระดับความภักดีต่อตราสินค้าและช่วงอายุ พบว่า กลุ่มช่วงอายุ 24-42 ปี ช่วงอายุ 43-54 ปี และช่วงอายุ 55-73 ปี ส่วนใหญ่มีความภักดีต่อตราสินค้าในระดับมาก ส่วนช่วงอายุ 74-91 ปี ส่วนใหญ่มีความภักดีต่อตราสินค้าในระดับมากที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างช่วงอายุ พบว่า ช่วงอายุที่มีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ช่วงอายุ 74-91 ปี ค่าเฉลี่ย 4.66 รองลงมา คือ ช่วงอายุ 55-73 ปี ค่าเฉลี่ย 4.00 ช่วงอายุ 43-54 ปี ค่าเฉลี่ย 3.88 และช่วงอายุ 24-42 ปี ค่าเฉลี่ย 3.48 ตามลำดับ

ภาพที่ 3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุกับความภักดีต่อตราสินค้าสายการบิน ให้บริการเต็มรูปแบบ

จากภาพที่ 3 พบว่า กลุ่มช่วงอายุ 74-91 ปี มีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อตราสินค้าสายการบิน ให้บริการเต็มรูปแบบมากที่สุด

สมมติฐานที่ 3 ความพึงพอใจในปัจจุบันส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อตราสินค้าสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ

ตารางที่ 6: ความพึงพอใจในปัจจุบันส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อตราสินค้าสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ

ตัวแปร	ความพึงพอใจ (r)	ความภักดีต่อตราสินค้า (r)
ความพึงพอใจ	1.000	.434**
ความภักดีต่อตราสินค้า		1.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 พบว่าค่า Significant level มีค่าเท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 นั่นคือ ความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดกับความภักดีต่อตราสินค้าสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ มีความสัมพันธ์กัน ยอมรับสมมติฐานที่ 3 ความพึงพอใจในปัจจุบันส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อตราสินค้าสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ

โดยเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) แล้วพบว่ามีความเท่ากับ 0.434 แสดงว่า ความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกกับความภักดีต่อตราสินค้าสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

สรุปและอภิปรายผล

1. ความพึงพอใจต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ พบว่า ผู้โดยสารสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบมีความพึงพอใจในปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดเฉลี่ยในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.92 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยด้านพนักงานมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.29 ส่วนปัจจัยด้านอื่น ๆ มีความพึงพอใจในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด ค่าเฉลี่ย 4.12 3.97 3.91 3.82 3.73 และ 3.60 ตามลำดับ

2. ความภักดีต่อตราสินค้าของสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ พบว่า ผู้โดยสารสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบมีความภักดีต่อตราสินค้าเฉลี่ยในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.84 เมื่อพิจารณารายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ปัจจัยด้านการซื้อซ้ำ ปัจจัยด้านการบอกต่อกับบุคคลอื่น ปัจจัยด้านการซื้อซ้ำสายผลิตภัณฑ์ และปัจจัยด้านการมีภูมิคุ้มกันในการถูกดึงดูดไปหาคู่แข่ง ค่าเฉลี่ย 4.07 4.02 3.64 และ 3.64 ตามลำดับ

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุของผู้โดยสารกับความพึงพอใจในปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด พบว่า ช่วงอายุมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1 ช่วงอายุมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด โดยกลุ่มอายุช่วง 43-54 ปี และช่วงอายุ 55-73 ปี มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดมากที่สุด

4. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุของผู้โดยสารกับความภักดีต่อสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ พบว่า ช่วงอายุมีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อตราสินค้าสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 2 ช่วงอายุมีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อตราสินค้าสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ โดยกลุ่มช่วงอายุ 74-91 ปี มีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อตราสินค้าสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบมากที่สุด

5. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและความภักดีต่อตราสินค้าสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ พบว่าค่า Significant level มีค่าเท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 นั่นคือ ความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดกับความภักดีต่อตราสินค้าสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบมีความสัมพันธ์กันเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) แล้วพบว่า มีค่าเท่ากับ 0.434 แสดงว่า ความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดบริการและความภักดีต่อตราสินค้าสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

การศึกษาครั้งนี้ พบว่า ช่วงอายุมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ซึ่งสอดคล้องกับพูลภัทร ชมจิตร (2558) กล่าวว่า กลุ่มคนช่วงวัย 24-41 ปี ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านพนักงานมากที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยด้านกระบวนการ และช่องทางการจัดจำหน่าย เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่ชอบความสะดวกสบาย ชอบความรวดเร็วในการให้บริการ และเป็นกลุ่มที่มีความคิดเป็นของตัวเองสูง จึงต้องการข้อมูลที่รวดเร็วและแม่นยำ ผู้วิจัยได้สรุปการวิจัย ดังนี้

ช่วงอายุมีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อตราสินค้า สอดคล้องกับ Aaker (1991. อ้างถึงใน Matthews; Junghwa Son; & Watchravesriangkan. 2014: 26-39) ที่พบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคทำให้เกิดพฤติกรรมการซื้อซ้ำ หรือเรียกว่าความภักดีต่อตราสินค้า ดังนั้นความพึงพอใจและความภักดีต่อตราสินค้าจึงมีความสัมพันธ์กัน สอดคล้องกับ Sanderson (2010) กล่าวว่า กลุ่มช่วงอายุวัย เป็นกลุ่มช่วงอายุที่รวดเร็ว ฉลาด ยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้มากกว่ากลุ่มช่วงอายุอื่น ชอบใช้สินค้าที่มีความหรูหรา บ่งบอกรสนิยมของผู้เป็นเจ้าของ ดังนั้น สายการบินควรมีการพัฒนา รูปแบบให้บริการให้มีความทันสมัย และรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และจากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มช่วงอายุ 74-91 ปี มีความภักดีต่อตราสินค้ามากที่สุดสอดคล้องกับ Moore & Carpenter (2008) กล่าวว่า กลุ่มช่วงอายุหลังสงคราม (Post war) มีความอ่อนไหวต่อราคาสินค้าต่ำ กล่าวคือ ราคาสินค้าของสายการบินที่ถูกกว่าไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อบัตรโดยสารของกลุ่มช่วงอายุนี้

ความพึงพอใจในปัจจุบันประสมทางการตลาด มีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อตราสินค้า สายการบินให้บริการเต็มรูปแบบสอดคล้องกับปิยกนิษฐ โขติวินิช (2557) กล่าวว่าปัจจัยความพึงพอใจมีอิทธิพลทางตรงต่อปัจจัยความภักดีต่อสายการบินภายในประเทศ ดังนั้น การสร้างคุณภาพการให้บริการเพิ่มขึ้นส่งผลให้ผู้โดยสารเกิดความพึงพอใจเพิ่มขึ้นและส่งผลให้ผู้โดยสารเกิดความภักดีต่อสายการบิน

ปัจจัยความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์ทางตรงต่อความภักดีต่อตราสินค้าสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ อาจเนื่องจากถ้าสายการบินสร้างภาพลักษณ์ที่ดี มีราคาที่เหมาะสม รวมถึงพนักงานให้บริการมีความเอาใจใส่ มีความตรงต่อเวลาจะยิ่งทำให้ผู้ใช้บริการรับรู้ถึงคุณค่า และพึงพอใจในสายการบินดังกล่าวจนทำให้เกิดความจงรักภักดี สอดคล้องกับ เจนจิรา นาทองคำ (2561) ที่ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยทางการตลาดต่อความตั้งใจในการใช้บริการซ้ำของสายการบินต้นทุนต่ำพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการมีผลต่อความภักดีต่อตราสินค้า โดยปัจจัยด้านสภาพสิ่งแวดล้อมทางกายภาพมีอิทธิพลต่อความภักดีต่อตราสินค้ามากที่สุด รองลงมา คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านพนักงาน และด้านราคา ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการสายการบิน

การวิจัยครั้งนี้พบว่าในช่วงอายุ 43-54 ปี และช่วงอายุ 55-73 ปี มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดมากที่สุด อย่างไรก็ตามเพื่อให้ได้ประโยชน์จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้ประกอบการสายการบินควรเพิ่มความสำคัญให้กับความพึงพอใจของผู้โดยสารช่วงอายุ 24-42 ปี เนื่องจากเป็นกลุ่มผู้โดยสารที่ยังมีอายุน้อย และยังมีโอกาสในการกลับมาใช้บริการซ้ำอีก ดังต่อไปนี้

1) ด้านผลิตภัณฑ์ ผู้โดยสารมีความพึงพอใจในปัจจุบันประสมทางการตลาดด้านระบบให้ความบันเทิงในห้องโดยสารในระดับน้อยที่สุด ดังนั้น สายการบินควรปรับปรุงนวัตกรรมการให้บริการ และมีระบบให้ความบันเทิงภายในห้องโดยสาร เพื่อดึงดูดให้ผู้โดยสารช่วงอายุ 24-42 ปี มาใช้บริการ และสร้างความประทับใจเกิดเป็นความภักดีต่อตราสินค้าสายการบินให้บริการเต็มรูปแบบ เพราะการเดินทางระยะเวลาอันยาวนานโดยไม่มีอุปกรณ์ให้ความบันเทิงนั้น อาจเป็นสาเหตุให้ผู้โดยสารหันไปเลือกใช้สายการบินอื่นได้

ควรมีความร่วมมือกับท่าอากาศยานในเรื่องของห้องรับรองผู้โดยสารก่อนขึ้นเครื่อง เพื่อความรู้สึกสะดวกสบายในการใช้บริการและดึงดูดกลุ่มลูกค้าที่เคยใช้บริการกลับมาใช้ใหม่ และกลุ่มที่ไม่เคยใช้บริการให้หันมาเลือกใช้บริการกับสายการบิน

2) ด้านราคา ผู้โดยสารมีความพึงพอใจในปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านบัตรโดยสารมีราคาถูกกว่าสายการบินอื่นเมื่อเทียบกับสายการบินในระดับเดียวกันน้อยที่สุด ดังนั้น สายการบินควรทบทวนกลยุทธ์ด้านราคา โดยกำหนดราคาตรงกับที่ประกาศไว้โดยไม่มีการปิดบังค่าใช้จ่ายอื่น ๆ และควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านราคาและกำลังซื้อของผู้โดยสารที่มีในปัจจุบัน

3) ด้านการส่งเสริมการตลาด ควรมีการประชาสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล เพราะช่วยสร้างความรับรู้ให้กับผู้โดยสารมากขึ้น ให้ความสำคัญในเรื่องของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายเป็นประจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการขายในช่วงเทศกาล หรือช่วงวันหยุดยาวที่รัฐบาลประกาศให้เป็นวันหยุดราชการ เพื่อดึงดูดผู้โดยสารมาใช้บริการมากขึ้น

4) สายการบินควรอ้างวัยซึ่งความสำคัญกับช่วงอายุ 74-91 ปี เพราะเป็นผู้โดยสารที่มีความซื่อสัตย์ต่อสายการบิน จะไม่ถูกชักจูงแม้ว่าจะมีตัวเลือกของสายการบินคู่แข่ง โดยสายการบินอาจจะเพิ่มบริการที่มีความสะดวกสบายเป็นพิเศษ การไม่คิดค่าสัมภาระเพิ่มเติมหรือไม่คิดค่าใช้จ่ายเปลี่ยนแปลงวันเดินทาง อย่างไรก็ตามหากสายการบินพัฒนาการให้บริการโดยมุ่งเน้นปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ผู้วิจัยกล่าวมาข้างต้นให้กับผู้โดยสารกลุ่มช่วงอายุ 24-42 ปี จะเป็นการเพิ่มความภักดีให้กับผู้โดยสารเพราะจากผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจในปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและความภักดีต่อตราสินค้านั้นมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก

เอกสารอ้างอิง

- เจนจิรา นาทองคำ. (2561). อิทธิพลของปัจจัยทางการตลาดต่อความตั้งใจในการใช้บริการซ้ำของสายการบินต้นทุนต่ำ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*. 3(3): 50-61.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2538). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปิยกนิษฐ์ โชติวนิช และคณะ. (2557). การสร้างความภักดีต่อการใช้บริการของ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน). *วารสาร มฉก.วิชาการ*. 17(34): 93-110.
- พูลภัทร ชมจิตต์. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของกลุ่มเจนเอเรชั่นวายกับการเลือกใช้บริการเดินทางระหว่างประเทศของสายการบินของไทย. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการ มข*. 8(1)(2): 40-54.
- สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย. (2562). *รายงานสถานะอุตสาหกรรมการบินของประเทศไทย พ.ศ.2562*: กรุงเทพฯ: สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย.
- Glass, A. (2007). Understanding Generational Differences for Competitive Success. *Industrial and Commercial Training*. 39(2): 98-103.
- Howe, N.; & Strauss, W. (2000). *Millennial Rising: The Next Great Generation*. New York: Random House.
- Levy, M.; & Weitz, B. A. (2001). *Retailing Management*. 4th ed. NY: McGraw-Hill.

- Matthews, Delisia. R.; Junghwa Son; & Watchravesringkan, Kittichai. (2014). An Exploration of Brand Equity Antecedents Concerning Brand Loyalty: A Cognitive, Affective, and Conative Perspective. **Journal of Business and Retail Management Research**. 9(1): 26-39.
- Moore, Marguerite;l & Carpenter, Jason M. (2007). Intergenerational Perceptions of Market Cues among US Apparel Consumers. **Journal of Fashion Marketing and Management**. 12(3): 323-337.
- Sanderson, C. (2010). **Marketing to Generation Y: Understanding and Appealing to the Millennial Generation**. White paper.

ทัศนคติในการจัดการความเสี่ยงองค์กรของผู้ปฏิบัติงานในภาคธุรกิจการบิน หลังสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโควิด-19

Attitudes to Risk Management of Staff in the Aviation Sector after the COVID-19 Pandemic

เยาวลักษณ์ ประดิษฐ์ทวีสุข¹ และ แสงแข บุญศิริ²
Yaowalak Pradittaweek and Sangkae Punyasiri

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงมุมมองของผู้ปฏิบัติงานในภาคธุรกิจการบิน ในระดับปฏิบัติการ ผู้บริหารระดับกลาง และผู้บริหารระดับสูง ต่อปัจจัยความเสี่ยง รวมถึงการนำความรู้ในด้านการจัดการองค์กรและการสื่อสารที่มีประสิทธิผล ไปใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืน อีกทั้งยังต้องการกระตุ้นเตือนให้ผู้ปฏิบัติงานมีการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต การศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และเก็บข้อมูลจากพนักงานที่ปฏิบัติงานในภาคธุรกิจการบิน โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 400 ตัวอย่าง และวิเคราะห์ผลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติถดถอยพหุคูณ

การศึกษาพบว่า ทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานภาคธุรกิจการบินมีความเข้าใจในเรื่องความเสี่ยงและการจัดการความเสี่ยง โดยมีการวางแผนการจัดการความเสี่ยงทั้งในการปฏิบัติงานและในชีวิตประจำวัน รวมถึงมีความเข้าใจในประเภทความเสี่ยงและสามารถระบุความเสี่ยงได้ว่า ความเสี่ยงนั้นส่งผลต่อการปฏิบัติงาน โดยมีความเข้าใจด้านความปลอดภัยในการทำงานจากภายในองค์กร (Internal Hazard Risk) มากที่สุด แต่มีความสามารถในการระบุและประเมินความเสี่ยงด้านการเงิน (Financial Risk) น้อยที่สุด ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจในการจัดการองค์กรค่อนข้างมาก โดยให้ความสำคัญกับการวางแผนและการกำหนดขั้นตอนในการทำงาน และให้ความสำคัญกับการสื่อสารที่มีประสิทธิผลมากที่สุด นอกจากนี้ยังได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารควรมีการสื่อสารสองทางที่ชัดเจนเข้าใจง่าย และเข้าถึงพนักงานทุกคน

¹ นักศึกษาหลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิตสาขาการจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพฯ

Master Degree student in Integrated Tourism Management, Graduate School of Tourism Management, National Institute of Development Administration, Bangkok

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพฯ

Assistant Professor, Graduate School of Tourism Management, National Institute of Development Administration, Bangkok.

Corresponding author e-mail: yaowalakup@outlook.com

ARTICLE HISTORY: Received 14 June 2021, Revised 03 August 2021, Accepted 04 August 2021

ผลการวิเคราะห์ระบุว่า ความเข้าใจในประเภทความเสี่ยงของผู้ปฏิบัติงาน ความเข้าใจในด้านการจัดการองค์กรและการสื่อสารที่มีประสิทธิผลมีความสัมพันธ์ ส่งผลต่อการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ความเสี่ยง การจัดการองค์กร การสื่อสารที่มีประสิทธิผล การพัฒนาประสิทธิภาพ

Abstract

This research studies employees' perspectives in the aviation industry regarding risk factors at the operational level, middle management, and senior executives. In addition, the research aims to utilize the knowledge in management, organization, and effective communication to develop the organization to be efficient and sustainable and encourage the employee to prepare themselves to deal with the uncertainty of risk situations in the future. This study used a quantitative methodology. The questionnaires were collected from 400 employees in the aviation industry (airport and airlines).

The results show the attitudes of aviation industry workers have in understanding risk and risk management. There is risk management in operations and everyday life, as well as understanding the risk categories and identifying risks that affect operations. The workers have the greatest understanding of the internal hazard risk of the company and the least understanding in identifying and assessing financial risks. Respondents understand organizational management with a focus on planning and determining the process of work. They focused on the most productive communications and provided feedback that executives should have clear two-way communications that are easy to understand and accessible to all employees.

Multiple regression analysis shows that the understanding of risk management, organizational management, and effective communication are associated with the use of knowledge for operational development, which is based on the assumptions in this research study.

Keywords: Risk, Organization management, Effective communication, Performance improvement

บทนำ

ความเสี่ยงในทัศนคติของคนทั่วไปมักจะมึ่มมองในทางลบและคิดว่าเป็นเรื่องของโชคร้าย ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ความเสี่ยงนั้นมีอยู่รอบตัวเราตั้งแต่เกิดมาทั้งในชีวิตประจำวัน ชีวิตครอบครัว และชีวิตการทำงาน (กุลธิดา เดชโยธิน. 2558) การจัดการความเสี่ยงคือการประเมินความเสี่ยงและการลดความเสี่ยงซึ่งเป็นสิ่งที่มีอยู่โดยธรรมชาติ ดังนั้นบุคคลจึงควรมีแผนการรองรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต จากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา-19 ที่เริ่มก่อตัวตั้งแต่ปลายปี พ.ศ.2562

และมีการแพร่ระบาดไปทั่วโลก องค์การอนามัยโลกได้ยกระดับสถานการณ์เป็นภาวะการระบาดใหญ่ทั่วโลก (Pandemic) โรคระบาดไวรัสโควิด-19 ทำให้เกิดความสูญเสียทางธุรกิจอย่างรุนแรงทั่วทั้งโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคธุรกิจการท่องเที่ยวและภาคการขนส่งทางอากาศ สายการบินและธุรกิจภาคการบริการได้รับความเสียหายอย่างรุนแรง เนื่องจากภาครัฐในแต่ละประเทศได้ออกระเบียบห้ามการเดินทางระหว่างประเทศ ส่งผลให้ขาดรายได้ ธุรกิจขาดสภาพคล่องทางการเงินและธุรกิจหยุดชะงัก ทำให้บริษัทต้องปิดกิจการเป็นจำนวนมาก พนักงานถูกเลิกจ้าง และเกิดความยากลำบากในการดำรงชีวิต จากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ถือเป็นสถานการณ์วิกฤตที่ไม่มีผู้ใดคาดคิดไว้ ทำให้ทุกคนหันมาให้ความสำคัญกับความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นอีกในอนาคต มีข้อสังเกตที่บ่งชี้ว่าธุรกิจบางกิจการไม่มีการเตรียมตัวที่จะรับมือกับสถานการณ์ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิดโดยเฉพาะเรื่องการบริหารทางการเงิน เนื่องจากธุรกิจได้รับผลกระทบทันทีที่เกิดวิกฤตโรคระบาดมีการลดขนาดกิจการ เลิกจ้างพนักงานรวมถึงมีการปิดกิจการอย่างรวดเร็ว

อย่างไรก็ตามหากพิจารณาโดยทั่วไปแล้ว แม้ว่าจะไม่มีเหตุการณ์โรคระบาดไวรัสโควิด-19 การดำเนินธุรกิจโดยปกติก็จะต้องประสบกับความเสี่ยงและปัญหาหรือความไม่แน่นอน ที่ผ่านมารัฐกิจมีการขยายตัวแต่ก็มีการล้มเลิกกิจการมากมายเช่นเดียวกัน (ญานิตา เมื่อนพะเอ. 2562) โดยทั่วไปแล้วการจัดการความเสี่ยงเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถนำมาใช้ในการจัดการองค์กรเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการดำเนินการ ทั้งนี้ผู้บริหารจะต้องมีการสื่อสารถึงพนักงานในทุกๆระดับได้รับรู้และตระหนักถึงการจัดการความเสี่ยงร่วมกันเพื่อให้เกิดความร่วมมือให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความมั่นใจ ปลอดภัยและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร (องค์กรบริหารส่วนตำบลทุ่งกอ จังหวัดเชียงราย. ม.ป.ป.) หรือทำให้องค์กรได้รับความเสียหายน้อยที่สุด

จากการศึกษาบทความทางวิชาการต่าง ๆ มีความเห็นสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าการจัดการความเสี่ยงถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบริหารจัดการองค์กรที่สามารถลดปัญหา หรือหลีกเลี่ยงปัญหาในการปฏิบัติงาน ซึ่งถือเป็นการวางแผนในการลดความสูญเสียหรือโอกาสที่จะเกิดความเสียหายต่อองค์กร (จิตพนธ์ ชุมเกตุ. 2558) และที่สำคัญคือเป็นหน้าที่ของพนักงานทุกคนในองค์กรที่ต้องให้ความร่วมมือ เพื่อทำให้องค์กรเกิดความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นพนักงานในทุกๆระดับจึงต้องมีการวางแผนในการปฏิบัติงานเพื่อจัดการและควบคุมความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ทำให้สามารถป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด สามารถส่งผลให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน และในท้ายที่สุดก็จะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้ปฏิบัติงานเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงมุมมอง รวมถึงระดับความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานในภาคธุรกิจการบิน ในระดับต่าง ๆ เช่น ผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหารระดับต้น และผู้บริหารระดับสูง ที่มีต่อความเสี่ยง การจัดการความเสี่ยงและการจัดการองค์กรและการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงาน
2. เพื่อศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยง การจัดการองค์กร และการสื่อสารที่มีประสิทธิผลของผู้ปฏิบัติงาน ส่งผลต่อการนำไปใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน

สมมติฐานการวิจัย

1. ความเข้าใจในประเภทความเสี่ยงของผู้ปฏิบัติงาน มีผลต่อการนำความรู้ไปใช้การพัฒนาการปฏิบัติงาน
2. ความเข้าใจในการจัดการองค์กร มีผลต่อการนำความรู้ไปใช้การพัฒนาการปฏิบัติงาน
3. การสื่อสารที่มีประสิทธิผล มีผลต่อการนำความรู้ไปใช้การพัฒนาการปฏิบัติงาน

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาเรื่องการจัดการความเสี่ยง การจัดการองค์กรและการสื่อสารที่มีประสิทธิผล
2. ขอบเขตของกลุ่มประชากร ระดับปฏิบัติการ ผู้บริหารระดับกลาง และผู้บริหารระดับสูงที่ปฏิบัติงานในภาคธุรกิจการบิน เช่น พนักงานท่าอากาศยาน สายการบิน
3. ขอบเขตด้านเวลาในช่วงการเกิดวิกฤตสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโควิด-19 เดือนมีนาคม 2564

การทบทวนวรรณกรรม

1. ความเสี่ยง

1.1 ความหมายของความเสี่ยง

Athearn (1981) (อ้างถึงใน ทนงศักดิ์ ภักดีชิน. 2556) กล่าวว่า ความเสี่ยงหมายถึงโอกาสที่จะเกิดความเสียหายหรือเคราะห์ร้าย เป็นความไม่แน่นอนของสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ในขณะที่ อาร์ เพชรผุด (2530) ระบุว่า ความเสี่ยงหมายถึงผลจากการรับรู้ข้อมูลหรือการประเมินข้อมูลที่ผิดพลาด อาจนำไปสู่การเกิดอุบัติเหตุร้ายแรงได้ ทำให้บุคคลได้รับอันตรายหรือได้รับบาดเจ็บสูญเสียชีวิต ทรัพย์สินและหรือชื่อเสียงของบุคคลหรือองค์กร

1.2 ประเภทความเสี่ยง

องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งก่อ จังหวัดเชียงราย (ม.ป.ป.) ระบุว่าความเสี่ยงขององค์กรแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ประกอบด้วย ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (Strategic Risk) ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติการ (Operations Risk) ความเสี่ยงด้านการรายงาน (Reporting Risk) และความเสี่ยงด้านกฎหมายกฎระเบียบหรือข้อกำหนด (Compliance Risk) ประเภทความเสี่ยงของแต่ละองค์กรนั้นอาจมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของธุรกิจ ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์คือความเสี่ยงที่ทำให้องค์กรไม่บรรลุเป้าหมายตามพันธกิจหลักขององค์กร ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติการเป็นความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการการผลิตและการให้บริการ ความเสี่ยงด้านการรายงานคือความเสี่ยงที่เกิดความผิดพลาดของการรายงานข้อมูล และการรายงานที่ไม่ทันเวลา ส่วนความเสี่ยงด้านกฎหมายกฎระเบียบและข้อกำหนด คือการดำเนินงานที่ไม่เป็นไปตามกฎหมายหรือคู่มือ สำหรับความเสี่ยงด้านการเงินเป็นความเสี่ยงที่เกิดจากปัญหาความล้มเหลวทางการหารายได้ การควบคุมค่าใช้จ่ายและความคุ้มค่าในการลงทุน ความเสี่ยงอาจเกิดจากปัจจัยภายนอกด้วย เช่น ความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนและความเสี่ยงจากภาวะเงินเฟ้อ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ โรคระบาด และภัยจากการก่อการร้าย ความเสี่ยงจากภัยภายในองค์กร เช่น ความปลอดภัยในสถานที่ทำงาน เป็นต้น

1.3 การประเมินความเสี่ยง

มหาวิทยาลัยทักษิณ (2558) ระบุว่า การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) หมายถึงการวิเคราะห์และการจัดลำดับความเสี่ยงโดยพิจารณาจากการประเมินโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง (Likelihood) และความรุนแรงของผลกระทบจากเหตุการณ์ความเสี่ยง (Impact) ต่อการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของหน่วยงาน โดยโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง (Likelihood) หมายถึง ความถี่ที่จะเกิดเหตุการณ์ความเสี่ยง ส่วนผลกระทบจากเหตุการณ์ความเสี่ยง (Impact) หมายถึง ขนาดความรุนแรงของความเสี่ยงนั้น ๆ

1.4 การตอบสนองความเสี่ยง

การตอบสนองความเสี่ยงที่นิยมโดยทั่วไปมี 4 วิธี (คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล. ม.ป.ป.) ได้แก่

1.4.1 การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง (Terminate หรือ Risk Avoidance) คือ การยกเลิกไม่ทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง

1.4.2 การยอมรับความเสี่ยง (Take หรือ Risk Acceptance) ไม่มีแผนที่จะลดความเสี่ยงเนื่องจากไม่คุ้มค่าในการดำเนินการ

1.4.3 การลดความเสี่ยง (Treat หรือ Risk Reduction) คือการกระทำใด ๆ ที่จะลดความเสี่ยง

1.4.4 การโอนความเสี่ยง (Transfer หรือ Risk Sharing) คือการหาผู้ร่วมรับความเสี่ยงโดยโอนภาระความเสี่ยงให้ผู้อื่น ซึ่งอาจเป็นการโอนความเสี่ยงเพียงบางส่วนหรือโอนความเสี่ยงทั้งหมดก็ได้

2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีการรับรู้ประเภทความเสี่ยง

ศิริลักษณ์ ไรจนกิจอำนวย (2561) ระบุว่ามีการศึกษาเรื่องการรับรู้ความเสี่ยงอย่างแพร่หลาย อาทิ งานวิจัยด้านการตลาด ได้แบ่งการรับรู้ความเสี่ยงประเภทความเสี่ยงออกเป็น 5 ปัจจัย คือ ความเสี่ยงด้านการเงิน (Financial Risk) ความเสี่ยงด้านประสิทธิภาพ (Performance Risk) ความเสี่ยงเชิงจิตวิทยา (Psychological Risk) ความเสี่ยงด้านสังคม (Social Risk) และความเสี่ยงด้านเวลา (Time Risk) ในขณะที่ Suwaree; & Jitthanan (2018) ระบุว่า ประเภทของการรับรู้ความเสี่ยงประกอบด้วย ความเสี่ยงด้านความสมบูรณ์ของอุปกรณ์และสถานที่ (Functional Risk) ความเสี่ยงด้านการเงินหรือความคุ้มค่า (Financial Risk) ความเสี่ยงด้านเวลา (Time Risk) ความเสี่ยงด้านความปลอดภัยต่อร่างกาย (Physical Risk) ความเสี่ยงด้านจิตวิทยาความรู้สึกต่อสิ่งนั้น (Psychological Risk) ความเสี่ยงด้านสังคมเกี่ยวกับความเห็นและมุมมองของคนในสังคม (Social Risk) และ ความเสี่ยงด้านความพึงพอใจต่อสิ่งนั้น (Satisfaction Risk) และ AS/NZS 436 (2004 อ้างถึงใน สุพรรณิการ์ ธรรมนิทัศน์. 2562) ระบุว่าความเสี่ยงแบ่งเป็น 4 ประเภทได้แก่ ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (Strategic Risk) ความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ (Operations Risk) ความเสี่ยงด้านการเงิน (Financial Risk) และความเสี่ยงด้านความปลอดภัย (Hazard Risk)

2.2 ทฤษฎีการจัดการ

การจัดการหมายถึงกระบวนการที่ทำให้องค์กรดำเนินกิจการบรรลุตามวัตถุประสงค์ การที่มนุษย์อยู่ร่วมกัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ ตั้งแต่ครอบครัว เพื่อนบ้าน โรงเรียน จนถึงสถานที่ทำงาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการแบ่งงานกันทำ (เกศรา สุขเพชร. 2560)

2.2.1 ทฤษฎีการจัดการแนวความคิดดั้งเดิมแบบสมัยใหม่ (Neo Classical Theory of Organization) เป็นทฤษฎีการจัดการของเฮนรี ฟาโยล (Henri Fayol) (มานะ ทองสิมา. 2557) ถือได้ว่าเป็นวิธีทางที่จะให้ผู้บริหารทุกคนสามารถบริหารงานของตนให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้ ประกอบด้วยหน้าที่ทางการจัดการ 5 ประการ ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดแผนปฏิบัติงานของการทำงานในอนาคต 2) การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดให้มีโครงสร้างของงานต่าง ๆ รวมถึงอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของและตัวคนอยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสม 3) การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งงานต่าง ๆ ผู้บริหารจะต้องกระทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีและเข้าใจผู้ใต้บังคับบัญชา 4) การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่จะต้องติดต่อประสานเชื่อมโยงงานทุกคนที่อยู่ในกระบวนการให้เข้ากันได้และไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน 5) การควบคุม (Controlling) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้แล้ว

2.2.2 ทฤษฎีการจัดการ (เริ่มยุคใหม่) ของดริคเกอร์. (Drucker. 2005 อ้างถึงใน อรรถพรณ ลีลาเกียรติวณิช. 2560) เสนอเป็นหลักการว่ากระบวนการจัดการเป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหาร ประกอบด้วย 1) การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดแผนงานที่ต้องปฏิบัติเพื่อให้สำเร็จบรรลุเป้าหมายองค์การตามแผนกำหนดการที่วางไว้ การวางแผนต้องมีการวางแผนระยะสั้นและระยะยาว 2) การจัดองค์การ (Organizing) เป็นการมอบหมายงานให้บุคคลในแผนกหรือฝ่ายได้ปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแผนที่วางไว้ 3) การเป็นผู้นำ (Leading) เป็นการจูงใจการชักนำ การกระตุ้น และชี้ทิศทางให้ดำเนินไปสู่เป้าหมาย โดยการเพิ่มผลผลิตและเน้นมนุษย์สัมพันธ์ 4) การควบคุม (Controlling) การรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินผลการดำเนินงานและควบคุมโดยเปรียบเทียบผลงานปัจจุบันกับเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้

2.3 ทฤษฎีการสื่อสารภายในองค์กรให้เกิดประสิทธิผล

Hodgetts and Hegar (2005 อ้างถึงใน รัตติกรณ์ จงวิศาล. 2550: 229) ระบุวิธีการเอาชนะอุปสรรคในการสื่อสาร มีขั้นตอนดังนี้

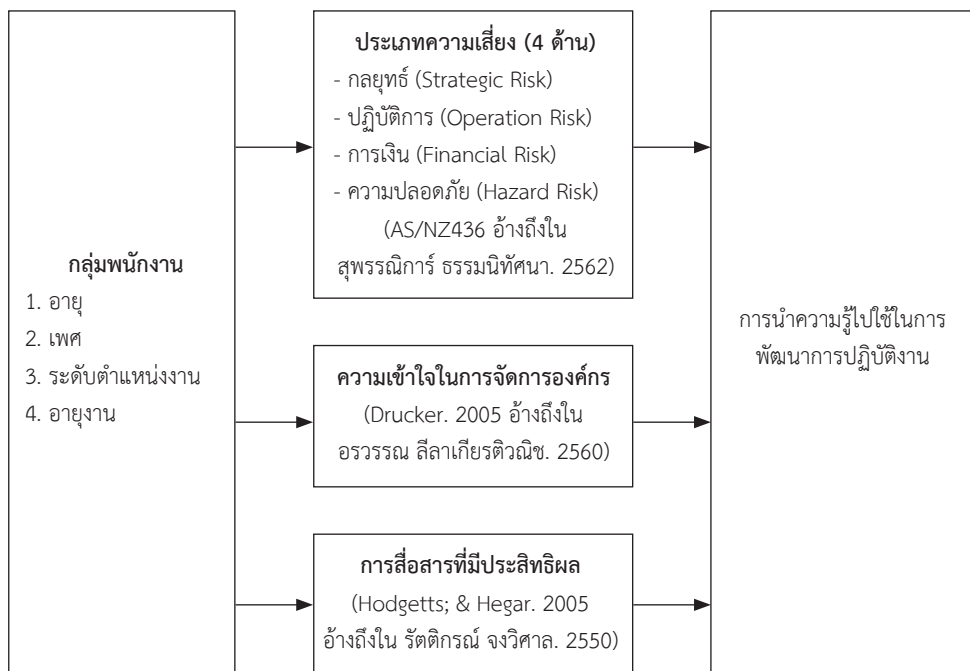
2.3.1 รู้จักขั้นตอนในกระบวนการสื่อสาร (Knowing the step in the Communication Process) เพื่อให้สามารถหลีกเลี่ยงความล้มเหลวในกระบวนการสื่อสาร ขั้นตอนการสื่อสารประกอบด้วย ความตั้งใจในการสื่อสาร (Attention) ความเข้าใจระหว่างผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชา (Understanding) การยอมรับ (Acceptance) และการกระทำ (Action) ที่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้รับข้อมูลและนำไปปฏิบัติ ซึ่งถือเป็นกระบวนการสื่อสารที่เสร็จสมบูรณ์

2.3.2 การใช้ภาษาที่เรียบง่ายและมีการทบทวนซ้ำ (Using Simple and Repetitive Language) ผู้บริหารส่วนใหญ่มักใช้ภาษาที่ยาวและพูดอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่สามารถจับประเด็นได้ทัน ดังนั้นจึงควรมีการสื่อสารที่เข้าใจง่ายและทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีโอกาสตั้งคำถามได้

2.3.3 การใช้ความรู้สึกร่วม (Using Empathy) แนวคิดของ Barker (1978) ได้กล่าวว่า ความรู้สึกร่วมเป็นความรู้สึกที่เข้าใจอย่างลึกซึ้งในบุคคลอื่น รู้สึกถึงความเจ็บปวดรวมถึงแบ่งปันความยินดี

2.3.4 ความเข้าใจภาษาท่าทาง (Understanding Language) เป็นรูปแบบที่สำคัญที่สุดในการสื่อสารแบบไม่ใช้คำพูดทั้งที่รู้สึกตัวและไม่รู้สึกตัว เช่น การแสดงออกทางใบหน้า ท่าทาง การใช้มือ

2.3.5 เรียนรู้ที่จะให้หรือรับข้อมูลย้อนกลับ (Learning to receive and give feedback) ผู้บริหารจะพัฒนาความสามารถในการสื่อสารได้ ต้องเรียนรู้ที่จะให้และรับการประเมิน เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชา หรือเปิดโอกาสให้สมาชิกในองค์กรแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ข้อมูลเพิ่มเติมได้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Method Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 400 ชุด ใน Google Form เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติงานในภาคธุรกิจการบิน เช่น ผู้ปฏิบัติงานในท่าอากาศยาน สายการบิน เป็นต้น และทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic Analysis) และ สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) เนื่องจากเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระหลายตัวแปรที่ต่อตัวแปรตาม 1 ตัวแปร ตามรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ พนักงานในระดับปฏิบัติการ ผู้บริหารระดับกลาง และผู้บริหารระดับสูง ที่ปฏิบัติงานในภาคธุรกิจการบิน ท่าอากาศยานและสายการบิน เพื่อความสะดวกและประหยัดในการเก็บข้อมูล จึงเลือกถามบางส่วนจากกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการพิจารณาของผู้วิจัย รวมถึงการใช้แบบเลือกตัวอย่างตามความสะดวก (Convenience Sampling)

2. กลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน จึงเลือกใช้สูตรการคำนวณที่ไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ W.G. Cochran. (อ้างถึงใน ไพลิน อภิธรรมกิตติ. 2561) ที่มีความเชื่อมั่น 95% ค่าความคลาดเคลื่อนที่สามารถยอมรับได้ที่ 5% หรือ 0.05 ดังนี้

$$n = \frac{P(1-P)Z^2}{E^2}$$

เมื่อ n แทนค่า ขนาดตัวอย่าง

P คือสัดส่วนร้อยละของประชากรที่ผู้วิจัยทำการสุ่มคือ 50% หรือเท่ากับ 0.50

Z คือระดับความเชื่อมั่นที่ผู้วิจัยกำหนดที่มีความเชื่อมั่น 95% หรือเท่ากับ 1.96

E ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ที่ 5% หรือเท่ากับ 0.05

การแทนค่า

$$n = \frac{(0.5)(1-0.5)1.96^2}{(0.05)^2}$$

$$n = \frac{(0.5) (0.5) 3.8416}{0.002}$$

ดังนั้น

$$n = 384.16 \text{ หรือ } 385 \text{ คน}$$

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นการใช้แบบสอบถามจำนวน 30 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 6 ส่วน คือ ข้อมูล ส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ความเข้าใจต่อประเภทความเสี่ยง ความเข้าใจในการจัดการองค์กร การสื่อสารที่มีประสิทธิผล การนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงาน และข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาด้านประชากรศาสตร์

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงร้อยละ 52.80 และเพศชายร้อยละ 47.20 และ ส่วนใหญ่มีอายุมากกว่าหรือเท่ากับ 46 ปี จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 46 รองลงมามีอายุระหว่าง 36-45 ปี จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 34.80 ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 47.30 รองลงมาคือระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 43.30 ส่วนตำแหน่งงานของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นพนักงานระดับปฏิบัติการจำนวน 183 คน คิดเป็น

ร้อยละ 45.70 รองลงมาเป็นผู้บริหารระดับกลาง จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 40.50 และน้อยที่สุดคือผู้บริหารระดับสูง จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 13.80 ในส่วนของอายุงานผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุงานระหว่าง 6 - 15 ปี จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 36.70 รองลงมามีอายุงานมากกว่า 25 ปี จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 30.50 อายุงานระหว่าง 16 - 25 ปี จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19 และอายุงานไม่เกิน 5 ปี จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 13.80

2. ผลการวิเคราะห์ความเข้าใจด้านการจัดการความเสี่ยง การจัดการองค์กร และการสื่อสารที่มีประสิทธิผล

ความเข้าใจด้านการจัดการความเสี่ยง การจัดการองค์กร และการสื่อสารที่มีประสิทธิผลสามารถอภิปรายได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเข้าใจในประเภทความเสี่ยง

การระบุและประเมินความเสี่ยง	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1. ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (Strategic Risk)	3.70	0.73
2. ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติงาน (Operation Risk)	3.94	0.72
3. ความเสี่ยงด้านการเงิน (Financial Risk)	3.68	0.73
4. ความเสี่ยงด้านความปลอดภัยจากภายนอกองค์กร (External Hazzard Risk)	3.90	0.72
5. ความเสี่ยงด้านความปลอดภัยจากภายในองค์กร (Internal Hazzard Risk)	4.02	0.72

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้คะแนนความเข้าใจในการระบุและประเมินความเสี่ยงด้านความปลอดภัยจากภายในองค์กรมากที่สุด เช่น ความปลอดภัยในการทำงาน ในขณะที่ให้คะแนนความเข้าใจในการระบุและประเมินความเสี่ยงด้านการเงินน้อยที่สุด

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเข้าใจในการจัดการองค์กร

ความเข้าใจในการจัดการองค์กร	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1. การวางแผนและกำหนดขั้นตอนการทำงาน (Planning)	4.23	0.69
2. การจัดการและมอบหมายงาน (Organization)	4.11	0.76
3. การทำหน้าที่ผู้นำชี้ทางไปสู่เป้าหมาย (Leading)	3.93	0.90
4. การควบคุมเปรียบเทียบผลงานกับมาตรฐานที่ตั้งไว้ (Controlling)	3.94	0.83

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจในเรื่องการจัดการองค์กร โดยให้คะแนนในเรื่องการวางแผนและการกำหนดขั้นตอนการทำงานมากที่สุด และให้คะแนนการทำหน้าที่ผู้นำชี้ทางไปสู่เป้าหมายน้อยที่สุด

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการสื่อสารที่มีประสิทธิผล

การสื่อสารที่มีประสิทธิผล	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1. สื่อสารที่มีขั้นตอนจะหลีกเลี่ยงความล้มเหลวในกระบวนการสื่อสาร	4.41	0.66
2. การสื่อสารที่เรียบง่าย และทบทวนซ้ำช่วยให้การสื่อสารมีประสิทธิผลและเกิดความสำเร็จ	4.52	0.64
3. การมีความเข้าใจและความรู้สึกร่วมจะทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพและเกิดความสำเร็จ	4.54	0.61

จากตารางที่ 3 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ค่าคะแนนเรื่องการสื่อสารที่มีประสิทธิผลมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบผลจากตารางทั้ง 3 ตาราง ซึ่งผลการวิเคราะห์ที่ได้แสดงค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีค่าน้อยกว่า 1 หมายถึงข้อมูลมีความน่าเชื่อถือเนื่องจากมีค่าความแปรปรวนน้อย

ตารางที่ 4 ความคิดเห็นเรื่องการจัดการความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ สามารถส่งผลต่อความมั่นคงและยั่งยืนขององค์กร

ความเห็น	จำนวนผู้ตอบ	ร้อยละ
เห็นด้วยน้อยที่สุด	0	0.00
เห็นด้วยค่อนข้างน้อย	2	0.50
เห็นด้วยปานกลาง	26	6.50
เห็นด้วยค่อนข้างมาก	182	45.50
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	190	47.50
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการจัดการความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพสามารถส่งผลต่อความมั่นคงและยั่งยืนขององค์กร โดยเห็นด้วยค่อนข้างมากและเห็นด้วยอย่างยิ่งรวมทั้งสิ้น 372 คน จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน หรือมากถึงร้อยละ 93

3. ผลการทดสอบสมมติฐานงานวิจัย ด้วยการวิเคราะห์สถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

การทดสอบสมมติฐานงานวิจัย ด้วยการวิเคราะห์สถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) สามารถอภิปรายได้ดังนี้

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานงานวิจัย

ตัวแปรอิสระ	B	t	Sig.	ระดับความสัมพันธ์
1. ความเข้าใจในประเภทความเสี่ยงของผู้ปฏิบัติงาน	0.1	3.66	0.000	มีความสัมพันธ์
2. ความเข้าใจในด้านการจัดการองค์กรของผู้ปฏิบัติงาน	0.4	11.64	0.000	มีความสัมพันธ์
3. การสื่อสารที่มีประสิทธิผล	0.3	8.17	0.000	มีความสัมพันธ์

3.1 ผลการทดสอบตามตารางที่ 5 พบว่า สมมติฐานที่ 1 ความเข้าใจในประเภทความเสี่ยงของผู้ปฏิบัติงาน ส่งผลต่อการนำความรู้ไปใช้การพัฒนาการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ค่า $\beta = 0.12$ ค่า $t = 3.66$ และ ค่า Sig. = 0.000)

3.2 ผลการทดสอบตามตารางที่ 5 พบว่าสมมติฐานที่ 2 ความเข้าใจในด้านการจัดการองค์กร ส่งผลต่อการนำความรู้ไปใช้การพัฒนาการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ค่า $\beta = 0.40$ ค่า $t = 11.64$ และ ค่า Sig. = 0.000)

3.3 ผลการทดสอบตามตารางที่ 5 พบว่าสมมติฐานที่ 3 การสื่อสารที่มีประสิทธิผลมีผลต่อการนำความรู้ไปใช้การพัฒนาการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (ค่า $\beta = 0.31$ ค่า $t = 8.17$ และ ค่า Sig. = 0.000)

สรุปและอภิปรายผล

1. การศึกษานี้ได้ดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงทัศนคติ รวมถึงระดับความรู้ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงานในภาคธุรกิจการบินในตำแหน่งต่าง ๆ เช่น ผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหารระดับต้น และผู้บริหารระดับสูง ที่มีต่อความเสี่ยง การจัดการความเสี่ยงและการจัดการองค์กร และเพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยง การจัดการองค์กร และการสื่อสารที่มีประสิทธิผลของผู้ปฏิบัติงาน สามารถส่งผลกระทบต่อการใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งผู้ปฏิบัติงานในภาคธุรกิจการบินมีความเข้าใจในเรื่องความเสี่ยงและการจัดการความเสี่ยงค่อนข้างมาก โดยมีการวางแผนการจัดการความเสี่ยงทั้งในการปฏิบัติงานและในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ กุลธิดา เดชโยธิน. (2558) ที่ระบุว่า ความเสี่ยงนั้นมีอยู่รอบ ๆ ตัวเราทั้งในชีวิตประจำวัน และชีวิตการทำงานจึงต้องมีการวางแผนในการจัดการกับความเสี่ยงนั้น ๆ

2. ความเข้าใจในประเภทความเสี่ยง ผู้ปฏิบัติงานสามารถระบุความเสี่ยงได้ว่าความเสี่ยงนั้นส่งผลต่อการปฏิบัติงานได้ค่อนข้างมาก และมีความเข้าใจสามารถระบุและประเมินความเสี่ยงได้ทุกประเภท ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจเกี่ยวกับความเสี่ยงด้านความปลอดภัยจากภายในองค์กร (Internal Hazard Risk) เช่น ความปลอดภัยในการทำงานสูงสุด เนื่องจากเป็นผู้ปฏิบัติงานที่อยู่ในภาคการบินซึ่งเป็นธุรกิจที่ต้องให้ความสำคัญในด้านความปลอดภัยเป็นอันดับแรก และยังเป็นไปตามการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงต่าง ๆ ที่ผ่านมามีผู้วิจัยส่วนใหญ่จะเน้นการศึกษาด้านความปลอดภัยและถือเป็นความสนใจของพนักงานในอันดับต้น ๆ แต่จะเห็นได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความสามารถในการระบุและประเมินความเสี่ยงด้านการเงิน (Financial Risk) น้อยที่สุดซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด เช่น สถานการณ์โรคระบาดไวรัสโควิด-19 กลุ่มธุรกิจที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือกลุ่มธุรกิจทางการบิน เนื่องจากมีแผนการจัดการทางการบริหารการเงินน้อยที่สุด ผู้ตอบแบบสอบถามรวม 372 คน หรือ ร้อยละ 93 ให้ความเห็นด้วยค่อนข้างมากและเห็นด้วยอย่างยิ่ง ว่าการจัดการความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพสามารถส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและยั่งยืนขององค์กร และหากองค์กรสามารถจัดการความเสี่ยงได้อย่างครอบคลุมตามประเภทความเสี่ยง (4 ด้าน) คือ ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (Strategic Risk) ความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ (Operation Risk) ความเสี่ยงด้านการเงิน (Financial Risk) และความเสี่ยงด้านความปลอดภัย (Hazard Risk) (AS/NZS 436. 2004 อ้างถึงใน สุพรรณิการ์ ธรรมนิทัศน์. 2562) จะทำให้องค์กรมีความเข้มแข็งในการดำเนินการในสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้

3. ความเข้าใจในการจัดการองค์กร ที่มีความสัมพันธ์ส่งผลต่อการนำความรู้ไปใช้การพัฒนา การปฏิบัติงาน ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจในการจัดการองค์กรค่อนข้างมาก โดยมีการเสนอ ความเห็นเพิ่มเติมในเรื่องการจัดการองค์กรให้มีระดับชั้นน้อย (Flat Type) จะช่วยให้การบริหารจัดการ มีความกระชับรวดเร็ว ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับการวางแผนและกำหนดขั้นตอนในการ ทำงานมากที่สุด โดยมีการจัดการมอบหมายงานและมีการเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่ตั้งไว้เป็นอันดับ รองลงมา ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการจัดการของดริคเกอร์ (Drucker. 2005 อ้างถึงใน อรวรรณ ลีลาเกียรติวิช. 2560) และมีการทำหน้าที่ผู้นำซึ่งทางไปสู่เป้าหมายน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นพนักงานระดับปฏิบัติการมากถึง ร้อยละ 45.70 และเป็นพนักงานใน ระดับผู้บริหารระดับกลางมากถึงร้อยละ 40.50

4. สำหรับข้อคิดเห็นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารที่มีประสิทธิผล ผู้ตอบแบบสอบถาม ให้ค่าคะแนนในคำถามชุดนี้มากที่สุด โดยให้ความสำคัญเรื่องความเข้าใจและความรู้สึกร่วมจะทำให้ การสื่อสารมีประสิทธิภาพ รวมถึงการสื่อสารที่เรียบง่ายและทบทวนซ้ำช่วยให้การสื่อสารเกิดความสำเร็จ และการมีขั้นตอนในการสื่อสารจะหลีกเลี่ยงความล้มเหลวในกระบวนการสื่อสารได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีการสื่อสารที่มีประสิทธิผลของ ลูดีร์ธน์ นุ่มน้อย (2554) เรื่องวิธีการเอาชนะอุปสรรคในการ สื่อสาร (Hodgetts; & Hegar. 2005 อ้างถึงใน รัตติกรณ์ จงวิศาล. 2550) ดังนั้นผู้บริหารจะต้องมีการ สื่อสารที่ชัดเจนเข้าใจง่ายและเข้าถึงพนักงานทุกคน นอกจากนี้การสื่อสารที่ดีในที่ทำงานก็เป็นปัจจัย สำคัญต่อการทำงานที่ราบรื่น แนวคิดที่นิยมใช้เพื่อสร้างความไว้วางใจคือการพูดคุยกับพนักงานอย่าง สม่ำเสมอโดยใช้การบริหารแบบเดินดูรอบ ๆ หรือ Management by Walking Around (MBWA) ไม่ถือตัวจะช่วยสร้างบรรยากาศของการสื่อสารแบบเปิดเผยทำให้ได้รับข้อมูลมากขึ้น ซึ่งเป็นรูปแบบ การบริหารที่เกิดจากนักคิดที่มีชื่อเสียงด้านการบริหารคือ Peter Drucker สำหรับเรื่องจัดการ ความเสี่ยงนั้นเป็นเรื่องที่ต้องเกี่ยวข้องกับพนักงานทุกคนในองค์กร (ญาณิศา เผื่อนเพาะ. 2562) การ สื่อสารที่มีประสิทธิผลและเข้าถึงพนักงานทุกคนจะสามารถทำให้บุคลากรเกิดความรู้สึกความเข้าใจและ สามารถพัฒนาองค์กรที่มีประสิทธิภาพได้

การวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องในเรื่องการจัดการความเสี่ยง การจัดการองค์กร และการสื่อสารที่มีประสิทธิผล ว่าหากผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจในประเภทความเสี่ยง และความเข้าใจ ในการจัดการองค์กร รวมถึงการสื่อสารที่มีประสิทธิผล จะสามารถส่งผลต่อการนำความรู้ไปใช้ในการ พัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และเป็นองค์กรที่ยั่งยืนซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานในการศึกษา วิจัยครั้งนี้

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากความเสี่ยงเป็นสิ่งที่ทำให้ส่งผลกระทบต่อองค์กร สร้างความเสียหาย ดังนั้นผู้บริหาร ควรมีแผนการจัดการและการสื่อสารที่เข้าใจง่าย มีการกำหนดกระบวนการให้มีขั้นตอนน้อย มีการ สื่อสารอย่างทั่วถึงและเปิดโอกาสให้พนักงานได้แสดงความคิดเห็น รวมถึงการรับฟังปัญหาอุปสรรคใน การดำเนินการ นอกจากนี้ควรมีแผนการอบรมให้ความรู้และเพิ่มทักษะให้กับพนักงานอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารความเสี่ยงจะได้ผลสูงสูดนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และ พนักงานทุกคนในองค์กร

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความรู้และความกรุณาจากคณาจารย์ คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้ให้ความกรุณาประสิทธิประสาทวิชาความรู้ ช่วยให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวิจัยและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสงแข บุญศิริ ที่เสียสละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด ให้กำลังใจและแก้ไขการจัดการทำ การค้นคว้าอิสระนี้จนเสร็จสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.กนกกานต์ แก้วนุช ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. โชคชัย สุเวชวัฒน์กุล และ น.ต.หญิง กัลยาภรณ์ ชื่นปรีชา ที่ได้กรุณาตรวจสอบ เครื่องมือวิจัยและให้คำแนะนำแก้ไขเพิ่มเติม ที่สำคัญที่สุดขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ มนต์พานทอง ที่กรุณาให้โอกาสทำให้ได้รับการศึกษาที่มีคุณค่ายิ่งจากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ซึ่งทำให้สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ นอกจากนี้ขอขอบคุณอาจารย์นาวา มาสวนจิก และรองศาสตราจารย์ ดร.จิราภา พึ่งบางกรวย ผู้ให้ความรู้ในการใช้ระบบ SPSS ผ่านระบบ online และสุดท้ายขอขอบคุณครอบครัวที่คอยสนับสนุนและให้กำลังใจทำให้การศึกษาสำเร็จลุล่วงด้วยความเรียบร้อย

เอกสารอ้างอิง

- กุลธิดา เดชโยธิน. (2558). **บริหารความเสี่ยงองค์กร**. สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- เกศรา สุขเพชร. (2560). **กระบวนการต้นและจริยธรรมในการดำเนินการทางการท่องเที่ยวและบริการ**. เอกสารประกอบการสอน. คณะการจัดการการท่องเที่ยว. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี. (ม.ป.ป.) **การบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายใน**. สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2564, จาก https://med.mahidol.ac.th/risk_mgt.
- จิตพนธ์ ชุมเกตุ. (2558). **การจัดการความเสี่ยงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการองค์กรของหน่วยงาน สนับสนุนการศึกษาและบริการวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐ**. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร. 4(1): 40-49.
- ญาณิศา เผื่อนเพาะ. (2562). **การจัดการความเสี่ยงในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม**. วารสารวิทยาการ การจัดการปริทัศน์. 21(1): 191-199.
- ฐิติรัตน์ นุ่มน้อย. (2554). **การสื่อสารเพื่อการจัดการ การเปลี่ยนแปลงในองค์กร กรณีศึกษา: ธนาคารแลนด์แอนด์เฮาส์ เพื่อรายย่อย จำกัด (มหาชน)**. การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตร มหาบัณฑิต (การสื่อสารประยุกต์). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ทงศักดิ์ ภักดีชน. (2556). **ทัศนคติด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านความรู้สึกและความเสี่ยงด้าน ผลผลิตภัณฑ์ ส่งผลต่อแนวโน้มการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองในเขตกรุงเทพมหานครปี 2557**. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. ถ่ายเอกสาร.
- ไพลิน อภิธรรมกิตติ. (2561). **การรับรู้ความเสี่ยงและแรงจูงใจของผู้บริโภคต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ อาหารเสริมทางอินเทอร์เน็ต**. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ. ถ่ายเอกสาร.
- มหาวิทยาลัยทักษิณ. (2558) **แผนบริหารความเสี่ยง**. สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2564, จาก <http://www2.tsu.ac.th/>

- มานะ ทองสิมา. (2557). **ความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารจัดการในองค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรี**. การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2550) **มนุษย์สัมพันธ์พฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศิริลักษณ์ โรจนกิจอำนวย. (2561). การรับรู้ความเสี่ยงและความไว้วางใจที่ส่งผลต่อการซื้อผ่านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ข้ามพรมแดน. **จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์**. 40(157): 79-99.
- สุพรรณิการ์ ธรรมนิทัศน์นา. (2562). **การประยุกต์ใช้มาตรฐานการบริหารความเสี่ยงสำหรับองค์กรอุตสาหกรรมการผลิตกรณีศึกษา: อุตสาหกรรมแปรรูปกระดาษ**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งกอ จังหวัดเชียงราย. (ม.ป.ป.). **คู่มือบริหารความเสี่ยง**. สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2564, จาก <http://www.tkr.go.th>
- อรรวรรณ ลีลาเกียรติวณิช. (2560) **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารความเสี่ยง กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี**. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการทั่วไป). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม. ถ่ายเอกสาร.
- อารี เพชผุด. (2530). **มนุษย์สัมพันธ์ในการทำงาน**. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- Suwaree, Ashton Ann; & Jitthanan, Metis. (2018). **An Investigation of Western and Eastern Generation Y on Travel Risk Perception in Thailand**. สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2564, จาก <https://e-par.kpru.ac.th/e-par/A1/A0005-3570400532727-201805261527344430.pdf>

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} และลักษณะทางกายภาพของเมืองด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ และแบบจำลองพลศาสตร์ของไหลเชิงคำนวณ

The Analysis of the Relationship between 2.5 Particulate Matter Distribution and Physical Characteristics of Urban Area by Using Geographic Information System and Computational Fluid Dynamics

ศิริพัชร มั่งคั่ง¹ พันทิพย์ ปิยะทัศนานนท์² และ สุธาทิพย์ ชวนะเวสสกุล³
Sirapach Mangkang, Pantip Piyatadsananon and Sutatip Chavanavesskul

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างฝุ่นละออง PM_{2.5} และปัจจัยทางอุตุนิยมวิทยาภายในพื้นที่เมือง ด้วยการวิเคราะห์ทางสถิติ ศึกษาลักษณะทางกายภาพของเมืองที่มีผลต่อการไหลเวียนของลม ที่ระดับความสูง 10, 30 และ 100 เมตร และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างฝุ่นละออง PM_{2.5} และลักษณะทางกายภาพของเมืองจากระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และแบบจำลองพลศาสตร์ของไหลเชิงคำนวณ พื้นที่เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ความเร็วลมมีความสัมพันธ์ต่อความเข้มข้นของฝุ่นละออง PM_{2.5} มากที่สุด บริเวณที่มีความหนาแน่นสูงของอาคารสูงในพื้นที่ ทำให้การไหลเวียนของลมในพื้นที่ลดลง เช่นเดียวกับความหนาแน่นของอาคารในแต่ละระดับความสูง ก็ส่งผลต่อการไหลเวียนของลมเช่นเดียวกัน และโดยส่วนใหญ่แล้วกระแสลมมีความสัมพันธ์ต่อลักษณะทางกายภาพของอาคารในรูปแบบ Staggered Buildings ที่ลมจะเคลื่อนที่ผ่านช่องว่างระหว่างอาคาร และรูปแบบ Channelling ที่ลมจะเคลื่อนที่ผ่านช่องว่างในแนวเดียวกัน เช่น ถนน และซอย เป็นต้น และเมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างฝุ่นละออง PM_{2.5} และลักษณะทางกายภาพของเมือง พบว่าทั้งสองมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยบริเวณพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของอาคารสูงในพื้นที่สูงที่สุด ค่าความเข้มข้นฝุ่นละออง PM_{2.5} ตลอดทั้งปี ก็มีความเข้มข้นที่สูงที่สุดด้วย

¹นิสิตหลักสูตรมหาบัณฑิตสาขานิติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ

Master's degree student in Geoinformatics, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Bangkok.

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาภูมิสารสนเทศ สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา Assistant Professor, School of Remote Sensing, Institute of Science, Suranaree University of Technology, Nakhon Ratchasima Province.

³อาจารย์ ดร. ประจำภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ

Lecturer, Department of Geography, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Bangkok.

Corresponding author e-mail: sirapach.mim@hotmail.com

ARTICLE HISTORY: Received 06 June 2021, Revised 02 July 2021, Accepted 13 September 2021

เช่นกัน และในบริเวณพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของอาคารสูง ในพื้นที่ต่ำที่สุด ค่าความเข้มข้นฝุ่นละออง PM_{2.5} ตลอดทั้งปีก็มีความเข้มข้นที่ต่ำที่สุดเช่นกัน เมื่อพิจารณาจากแหล่งกำเนิดมลพิษ การพัดพาและแปรสภาพของมลพิษ ปัจจัยทางด้านอุตุนิยมวิทยา และลักษณะทางกายภาพของเมืองในบริเวณพื้นที่นั้น ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อการเกิดปัญหาฝุ่นละออง PM_{2.5} จากการศึกษาที่สรุปได้ว่าการวางผังเมืองและการออกแบบช่องว่างระหว่างอาคารของเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ที่คำนึงถึงการไหลเวียนของลม และการระบายอากาศที่ดี จะช่วยให้ลมพัดพาฝุ่นละออง PM_{2.5} ให้แพร่กระจายตัวออกจากพื้นที่ได้ดีมากขึ้น

คำสำคัญ: ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} ลักษณะทางกายภาพของเมือง การไหลเวียนของกระแสลมในพื้นที่เมืองพลศาสตร์ของไหลเชิงคำนวณ

Abstract

This research aims to study the relationship between Particulate Matter 2.5 and meteorological factors in urban areas. The statistical analysis was used to study the physical characteristics of urban areas considering the wind flow at altitudes of 10, 30, and 100 meters. The computational fluid dynamics model and the Geographic Information System were integrated to perform the dynamic model of Particulate Matter 2.5 associated with urban physical characteristics. Wattana district of Bangkok was selected as the study area. The research finds that wind speed was mostly correlated with Particulate Matter 2.5 concentrations. In addition, the high density of high-rise buildings can reduce local wind circulation efficiency. The findings clearly show that wind current is associated with the building appearances, staggered buildings, and channeling. It is also confirmed that Particulate Matter 2.5 is related to the physical characteristics of an urban area. In the areas with the highest building density, Particulate Matter 2.5 concentrations throughout the year are also highest. In the areas with the lowest building density, Particulate Matter 2.5 concentrations are also at the lowest concentration throughout the year. Due to the source of pollution, the transport and the conversion of pollution, meteorological factors, and the physical characteristics of urban areas in the areas that affected the problem with Particulate Matter 2.5. By taking into account the flow of wind and good ventilation in urban planning and the design of the spaces between the buildings of a Smart City, it will help the wind blow the Particulate Matter 2.5 to better spread out across the area.

Keywords: *Particulate Matter 2.5, Urban physical characteristics, Wind flow in urban areas, Computational fluid dynamics*

บทนำ

ฝุ่นละออง PM_{2.5} เป็นปัญหาสำคัญที่เมืองใหญ่ทั่วโลกกำลังประสบ (WHO, 2019) ก่อให้เกิดโรคต่าง ๆ โดยเฉพาะโรคระบบทางเดินหายใจและปอด ฝุ่นละออง PM_{2.5} มีสาเหตุการเกิดมาจากแหล่งกำเนิดมลพิษ ทั้งจากธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น (กรมควบคุมมลพิษ, 2554) การพัฒนาและแปรสภาพของมลพิษ และลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ที่เกิดจากสภาพแวดล้อมและสภาพอุตุนิยมวิทยา มีผลต่อการแพร่กระจายของมลพิษ (กรมควบคุมมลพิษ, 2561) พื้นที่เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่เมืองที่ประสบปัญหาฝุ่นละออง PM_{2.5} (กรมควบคุมมลพิษ, 2562) มีลักษณะทางกายภาพและสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของความเป็นเมืองสูง (สำนักงานเขตวัฒนา, 2554) อาจส่งผลต่อการเกิดปัญหาของฝุ่นละอองภายในพื้นที่ กีดขวางการไหลเวียนของลม ก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศ (วงศ์พันธ์ ลิ้มปเสนีย์, 2543)

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มข้นของฝุ่นละออง PM_{2.5} กับการไหลเวียนของลมภายในพื้นที่จากลักษณะทางกายภาพของเมือง โดยประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ร่วมกับพลศาสตร์ของไหลเชิงคำนวณ เพื่อทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มข้นของฝุ่นละออง PM_{2.5} และการไหลเวียนของลมจากลักษณะทางกายภาพของเมือง ก่อให้เกิดแนวทางการลดปัญหามลพิษทางอากาศ และเป็นแนวทางในการวางผังเมืองของเมืองใหม่ (Smart city) เพื่อบรรเทาปัญหาด้านมลพิษทางอากาศในพื้นที่เมือง สร้างความยั่งยืนต่อสิ่งแวดล้อมและประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างฝุ่นละอองขนาดเล็ก PPM_{2.5} และปัจจัยทางอุตุนิยมวิทยาภายในพื้นที่เมืองด้วยการวิเคราะห์ทางสถิติ
2. เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพของเมืองที่มีผลต่อการไหลเวียนของลมภายในพื้นที่เมืองที่ระดับความสูง 10, 30 และ 100 เมตร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} และลักษณะทางกายภาพของเมืองด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และแบบจำลองพลศาสตร์ของไหลเชิงคำนวณ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำแนกได้ 5 พื้นที่ที่มีความหนาแน่นอาคารต่อพื้นที่เขตวัฒนา ที่ระดับความสูง 30 และ 100 เมตร ตามลำดับ ดังนี้ 1) พื้นที่ A คือ ย่านอโศก เป็นย่านเศรษฐกิจสำคัญของประเทศ ตั้งอยู่บนถนนอโศกมนตรีเชื่อมกับถนนสุขุมวิท มีความหนาแน่นอาคารสูงที่สุด เท่ากับร้อยละ 1.41 และ 0.65 ตามลำดับ 2) พื้นที่ B คือ ย่านสุขุมวิท - ร่มเกล้า เป็นย่านที่เชื่อมต่อกับย่านอโศก มีความหนาแน่นต่ำกว่าพื้นที่ A เท่ากับร้อยละ 0.69 และ 0.29 ตามลำดับ 3) พื้นที่ C คือ ย่านสุขุมวิท - ทองหล่อ เป็นย่านศูนย์กลางทางธุรกิจอีกแห่งหนึ่งที่เชื่อมต่อกับย่านอโศก มีความหนาแน่นร้อยละ 0.56 และ 0.17 ตามลำดับ 4) พื้นที่ D คือ ย่านเอกมัย - พระโขนง มีความหนาแน่นอาคารสูงลดลง เท่ากับร้อยละ 0.14 และ 0.02 ตามลำดับ 5) พื้นที่ E คือ ย่านพระโขนง - คลองตัน มีถนนสุขุมวิท 71 เชื่อมระหว่างถนนสุขุมวิท และถนนรามคำแหง เข้าสู่พื้นที่ใจกลางเมือง ความหนาแน่นของอาคารสูงต่ำกว่าพื้นที่อื่น ส่วนใหญ่ภายในพื้นที่ประกอบด้วยชุมชนมีความหนาแน่นร้อยละ 0.14 และ 0.01 ตามลำดับ (ภาพที่ 1)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่

2.1 ข้อมูลฝุ่นละออง PM2.5 เฉลี่ยรายวัน พ.ศ. 2562 จากสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศ กรมควบคุมมลพิษ ได้แก่ สถานีริมถนนพระราม 4 สถานีริมถนนดินแดง สถานีกรมอุตุฯนิคมวิทยา บางนา สถานีสำนักงานการเคหะชุมชนคลองจั่น สถานีสนามกีฬาการเคหะชุมชนห้วยขวาง สถานีโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) และสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศของสำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร ได้แก่ สถานีเขตคลองเตย

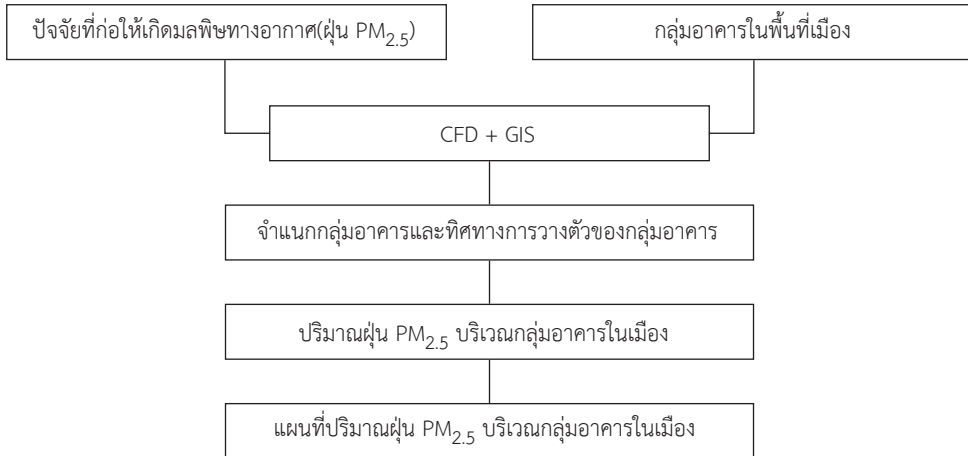
2.2 ข้อมูลด้านอุตุฯนิคมวิทยา ได้แก่ ข้อมูลอุณหภูมิ ความชื้น ความเร็วลม เฉลี่ยรายวัน และความถี่ของทิศทางลม ที่เกิดในแต่ละเดือนของปี พ.ศ. 2562 จากระบบตรวจวัดสภาพอากาศอัตโนมัติ จากกรมอุตุฯนิคมวิทยา บางนา ยกเว้นเดือนตุลาคม เนื่องจากไม่ได้มีการบันทึกข้อมูลในเดือนนั้น

2.3 ขอบเขตด้านข้อมูลขอบเขตอาคาร (BLDG) เป็นข้อมูลที่อยู่ในรูปแบบข้อมูลทางด้านระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ของปี พ.ศ. 2560 พื้นที่เขตวัฒนา จากสำนักการวางผังและพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 1 พื้นที่ศึกษา

ภาพที่ 2 กรอบความคิดที่ใช้วิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาความสัมพันธ์ทางสถิติระหว่างความเข้มข้นของฝุ่นละออง PM_{2.5} และปัจจัยทางด้านอุตุนิยมวิทยาที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ด้วยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ ด้วยซอฟต์แวร์ทางสถิติ โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows
2. การจำลองการไหลเวียนของลมภายในพื้นที่ โดยใช้แบบจำลองปั่นป่วน (Turbulence Models) เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพของเมืองที่มีผลต่อการไหลเวียนของลมภายในพื้นที่เมืองที่ระดับความสูง 10, 30 และ 100 เมตร ซึ่งการเคลื่อนที่ของลมจะได้รับอิทธิพลจากความขรุขระของพื้นที่ที่แตกต่างกันตามระดับความสูง (Oke, 1988) ด้วยการสร้างแบบจำลองการไหลเวียนของลม ด้วยซอฟต์แวร์ทางด้านระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ โดยใช้โปรแกรม ArcGIS และซอฟต์แวร์ด้านพลศาสตร์ของไหลเชิงคำนวณ ด้วยการใช้โปรแกรม Autodesk CFD รายเดือน จากค่าเฉลี่ยความเร็วลมและความถี่ของทิศทางลมที่เกิดขึ้นในแต่ละเดือนของปี พ.ศ. 2562
3. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างฝุ่นละออง PM_{2.5} และลักษณะทางกายภาพของเมืองด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และแบบจำลองพลศาสตร์ของไหลเชิงคำนวณ ด้วยการจัดทำแผนที่ความเข้มข้นของฝุ่นละออง PM_{2.5} เฉลี่ยรายเดือน โดยการนำข้อมูลฝุ่นละออง PM_{2.5} ที่ได้จากสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศที่นำมาใช้ในการศึกษา ร่วมกับการใช้วิธี Thiessen polygon เพื่อช่วยกระจายจุดข้อมูลให้มีความถี่มากขึ้น และนำไปใช้ในประมาณค่าเชิงพื้นที่แบบ Kriging ให้มีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น และนำไปหาความสัมพันธ์ร่วมกับลักษณะทางกายภาพของเมืองด้วยการ Overlay ข้อมูลผลลัพธ์ระหว่างค่าความเข้มข้นของฝุ่นละออง PM_{2.5} และลักษณะทางกายภาพของเมืองในแต่ละเดือนของปี พ.ศ. 2562

ผลการวิจัย

1. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} กับปัจจัยทางอุตุนิยมวิทยาภายในพื้นที่เมือง

ความสัมพันธ์ระหว่างฝุ่นละออง PM_{2.5} กับปัจจัยทางอุตุนิยมวิทยาด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบรายปี ปี พ.ศ. 2562 พบว่าฝุ่นละออง PM_{2.5} มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.13 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร (S.D. = 14.22) อุณหภูมิ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 29.17 องศาเซลเซียส (S.D. = 1.82) ความชื้นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 74.45 เปอร์เซ็นต์ (S.D. = 8.54) ความเร็วลมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.38 กิโลเมตรต่อชั่วโมง (S.D. = 2.00) โดยที่อุณหภูมิมีความสัมพันธ์ต่อฝุ่นละออง PM_{2.5} ในทางลบหรือทางตรงกันข้าม ($r = 0.272$) ความชื้นมีความสัมพันธ์ต่อฝุ่นละออง PM_{2.5} ในทางลบหรือทางตรงกันข้าม ($r = 0.240$) และความเร็วลมมีความสัมพันธ์ต่อฝุ่นละออง PM_{2.5} ในทางลบหรือทางตรงกันข้าม ($r = 0.385$) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าปัจจัยทางอุตุนิยมวิทยาที่มีผลต่อความเข้มข้นของฝุ่นละออง PM_{2.5} มากที่สุดคือความเร็วลม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1: ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลฝุ่นละออง PM_{2.5} กับปัจจัยทางอุตุนิยมวิทยา

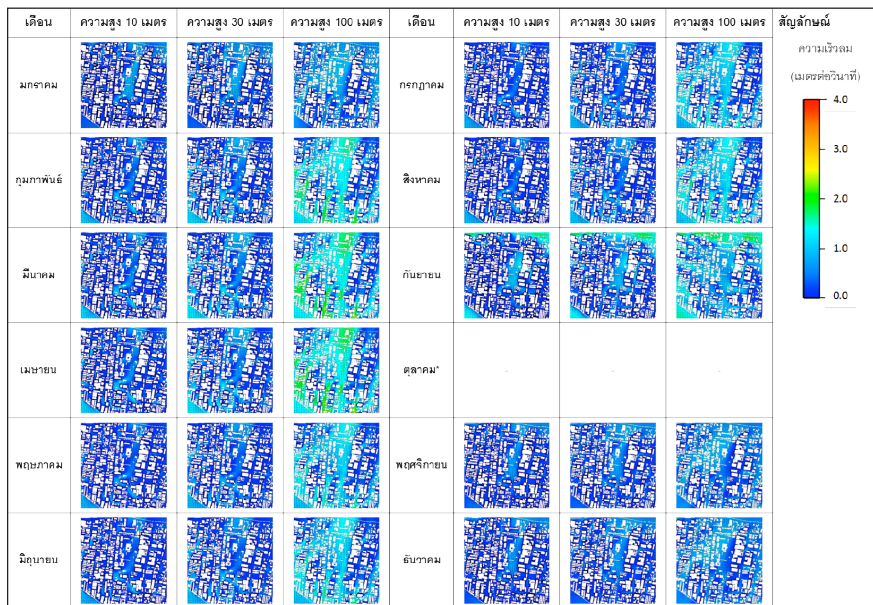
ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient)			
	ฝุ่นละออง PM _{2.5}	อุณหภูมิ	ความชื้น	ความเร็วลม
1.1 ฝุ่นละออง PM _{2.5}	1.000	-	-	-
1.2 อุณหภูมิ	-0.272	1.000	-	-
1.3 ความชื้น	-0.240	0.121	1.000	-
1.4 ความเร็วลม	-0.385	0.490	-0.029	1.000

จากตารางที่ 1 พบว่า เมื่ออุณหภูมิมีค่าสูงขึ้น ฝุ่นละออง PM_{2.5} จะมีค่าความเข้มข้นต่ำและในขณะเดียวกัน เมื่ออุณหภูมิต่ำลงในช่วงฤดูหนาว หรือจากการเกิดปรากฏการณ์อุณหภูมิลดลง ฝุ่นละออง PM_{2.5} จะมีค่าความเข้มข้นสูงขึ้น ในส่วนความชื้นมีค่าสูงขึ้น ฝุ่นละออง PM_{2.5} จะมีค่าความเข้มข้นต่ำลง และในขณะเดียวกัน เมื่อความชื้นต่ำลง ฝุ่นละออง PM_{2.5} จะมีค่าความเข้มข้นสูงขึ้น สอดคล้องกับอุณหภูมิ และในส่วนของความเร็วลม ความเร็วลมสูง ลมจะพัดพาฝุ่นละอองให้ฟุ้งกระจายออกจากพื้นที่ ฝุ่นละออง PM_{2.5} จึงมีค่าความเข้มข้นต่ำ และในขณะเดียวกัน เมื่อความเร็วลมต่ำ ลมไม่สามารถพัดพาความเข้มข้นของฝุ่นละอองออกจากพื้นที่ได้ เกิดการสะสมตัวในพื้นที่ ฝุ่นละออง PM_{2.5} จึงมีค่าความเข้มข้นสูงขึ้น

2. การศึกษาลักษณะทางกายภาพของเมืองที่มีผลต่อการไหลเวียนของลมภายในพื้นที่เมืองที่ระดับความสูง 10, 30 และ 100 เมตร

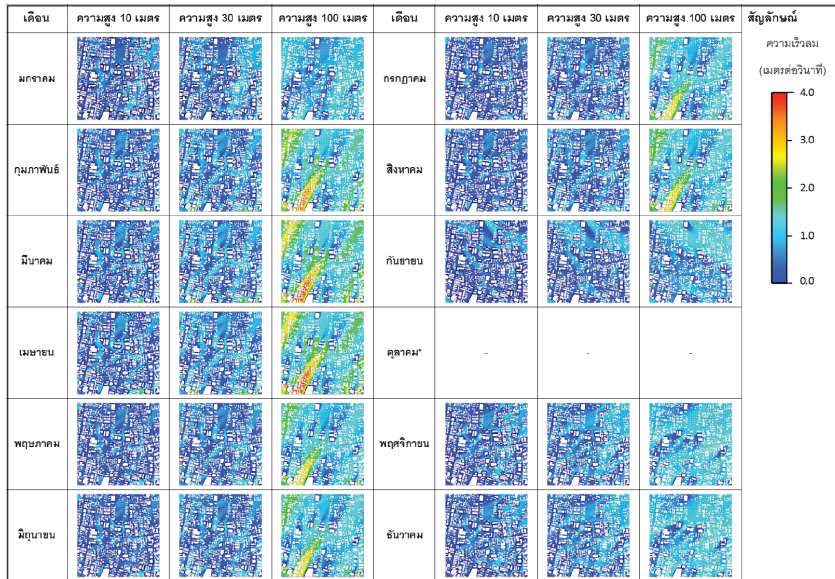
การศึกษาลักษณะทางกายภาพของเมืองที่มีผลต่อการไหลเวียนของลมภายในพื้นที่เมืองที่ระดับความสูง 10, 30 และ 100 เมตร ในบริเวณพื้นที่ A, B, C, D และ E ภายในเขตวัฒนา ได้มาซึ่งผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการไหลเวียนของกระแสลมกับกลุ่มอาคาร (Bennett, 2007) ดังนี้

พื้นที่ A ผลลัพธ์ที่ได้จากการสร้างแบบจำลองการไหลเวียนของกระแสลม พบว่า ที่ระดับความสูง 10 เมตร มีรูปแบบการเคลื่อนที่ของกระแสลมแบบ Staggered Buildings ที่ลมจะเคลื่อนที่ผ่านช่องว่างระหว่างอาคาร เช่น บริเวณโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย และแบบ Channelling ที่ลมจะเคลื่อนที่ผ่านช่องว่างในแนวเดียวกัน พบในแนวถนนอโศกมนตรี และซอยสุขุมวิท 13 เป็นต้น ที่ระดับความสูง 30 เมตร มีรูปแบบการเคลื่อนที่ของกระแสลมแบบ Staggered Buildings และแบบ Channelling เช่นเดียวกับที่ระดับความสูง 10 เมตร ที่ระดับความสูง 100 เมตร มีรูปแบบการเคลื่อนที่ของกระแสลมแบบ Staggered Buildings ดังภาพที่ 3

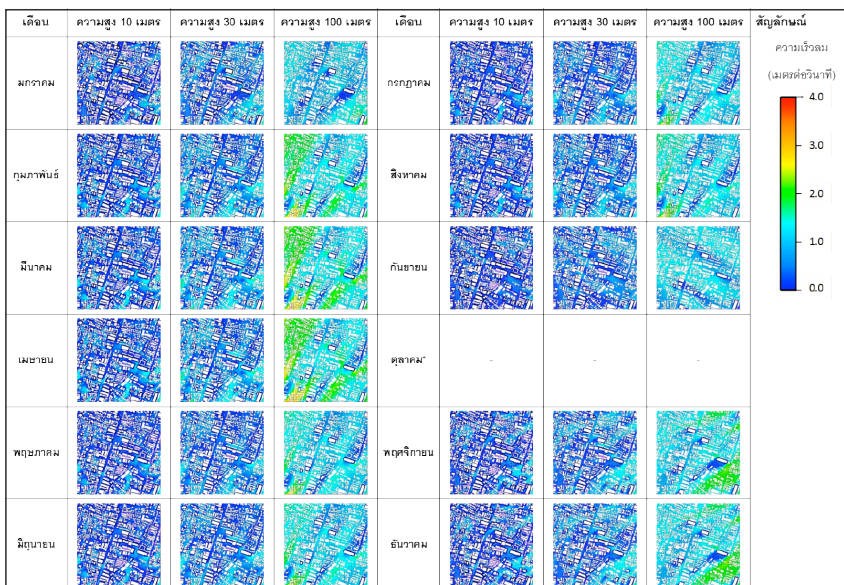
ภาพที่ 3 การไหลเวียนของลมบริเวณพื้นที่ A ที่ระดับความสูง 10, 30 และ 100 เมตร

พื้นที่ B ผลลัพธ์ที่ได้จากการสร้างแบบจำลอง พบว่า ที่ระดับความสูง 10 เมตร มีรูปแบบการเคลื่อนที่ของกระแสลมแบบ Staggered Buildings ลมจะเคลื่อนที่ผ่านช่องว่างระหว่างอาคาร เช่น บริเวณซอยสุขุมวิท 33, ซอยพร้อมศรี 1 และ 2 และแบบ Channelling ลมจะเคลื่อนที่ผ่านช่องว่างในแนวเดียวกัน เช่น ซอยสุขุมวิท 39 ยกเว้นเดือนมกราคม มีรูปแบบการไหลเวียนของกระแสลมแบบ Courtyards บริเวณซอยพร้อมศรี ลมจะเคลื่อนที่ข้ามเขตพื้นที่ของอาคาร จากปัจจัยด้านขนาดของพื้นที่เปิดโล่ง และทิศทางลม ที่ระดับความสูง 30 และ 100 เมตร มีรูปแบบการเคลื่อนที่ของกระแสลมแบบ Staggered Buildings ดังภาพที่ 4

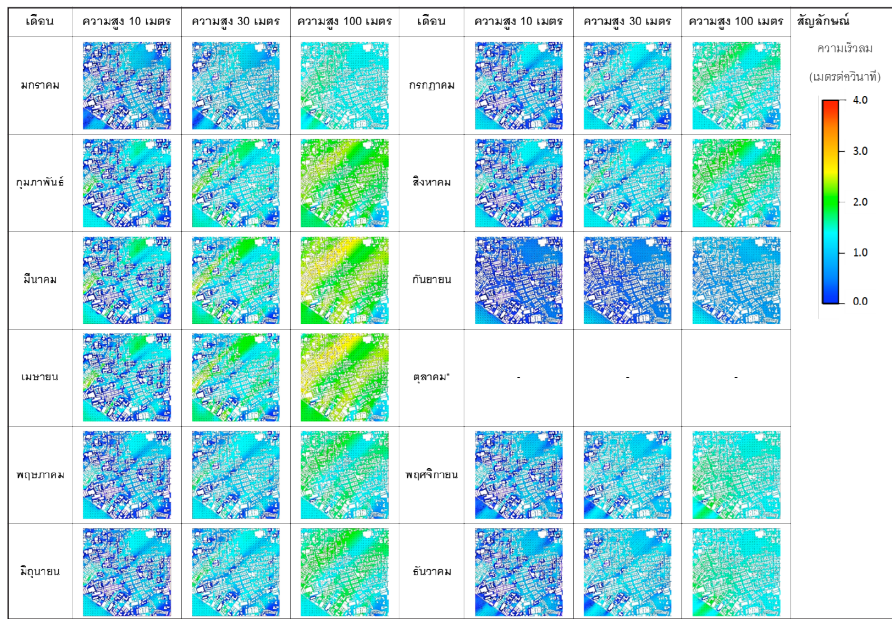
ภาพที่ 4 การไหลเวียนของลมบริเวณพื้นที่ B ที่ระดับความสูง 10, 30 และ 100 เมตร

พื้นที่ C ผลลัพธ์ที่ได้จากการสร้างแบบจำลอง พบว่า ที่ระดับความสูง 10 เมตร มีรูปแบบการเคลื่อนที่ของกระแสลมแบบ Staggered Buildings ที่ลมจะเคลื่อนที่ผ่านช่องว่างระหว่างอาคาร เช่น บริเวณซอยธารารมณี 2 และแบบ Channelling ที่ลมจะเคลื่อนที่ผ่านช่องว่างระหว่างถนน เช่น แนวถนนสุขุมวิท 55 ที่ระดับความสูง 30 และ 100 เมตร มีรูปแบบการเคลื่อนที่ของกระแสลมแบบ Staggered Buildings ดังภาพที่ 5

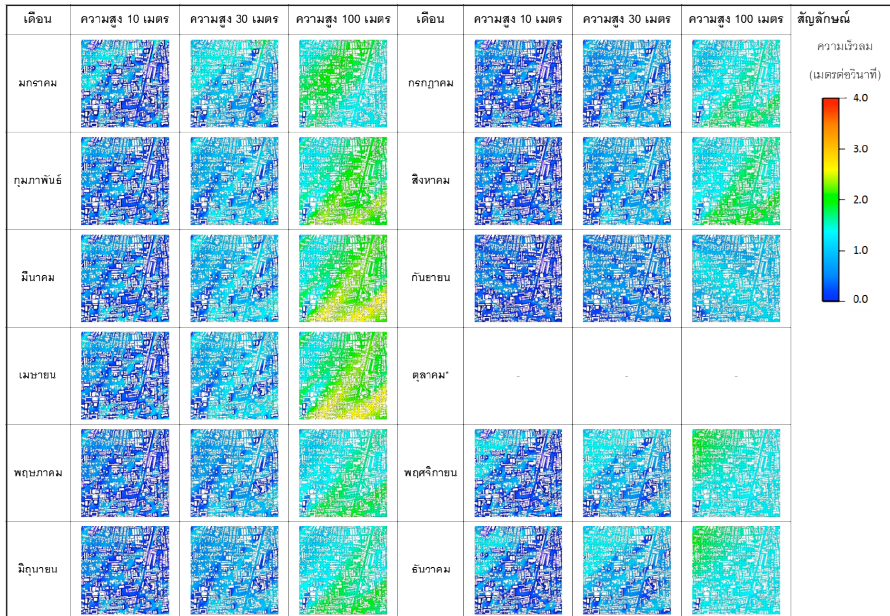
ภาพที่ 5 การไหลเวียนของลมบริเวณพื้นที่ C ที่ระดับความสูง 10, 30 และ 100 เมตร

พื้นที่ D ผลลัพธ์จากการสร้างแบบจำลอง พบว่า ที่ระดับความสูง 10 เมตร มีรูปแบบการเคลื่อนที่ของกระแสลมแบบ Staggered Buildings ที่ลมจะเคลื่อนที่ผ่านช่องว่างระหว่างอาคาร เช่น บริเวณซอยสุขุมวิท 65 และบริเวณซอยเอกมัย 2 และซอยเอกมัย 4 เป็นต้น ที่ระดับความสูง 30 และ 100 เมตร มีรูปแบบการเคลื่อนที่ของกระแสลมแบบ Staggered Buildings เช่นเดียวกับที่ระดับความสูง 10 เมตร ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 การไหลเวียนของลมบริเวณพื้นที่ D ที่ระดับความสูง 10, 30 และ 100 เมตร

พื้นที่ E ผลลัพธ์จากการสร้างแบบจำลอง พบว่า ที่ระดับความสูง 10 เมตร มีรูปแบบการเคลื่อนที่ของกระแสลมแบบ Staggered Buildings ที่ลมจะเคลื่อนที่ผ่านช่องว่างระหว่างอาคาร เช่น ในบริเวณซอยเอวาราช และซอยปรีดี พนมยงค์ 43 เป็นต้น และแบบ Channelling ที่ลมจะเคลื่อนที่ผ่านช่องว่างในแนวเดียวกัน เช่น บริเวณถนนสุขุมวิท 71 เป็นต้น ที่ระดับความสูง 30 และ 100 เมตร มีรูปแบบการเคลื่อนที่ของกระแสลมแบบ Staggered Buildings เช่นเดียวกับที่ระดับความสูง 10 เมตร ดังภาพที่ 7

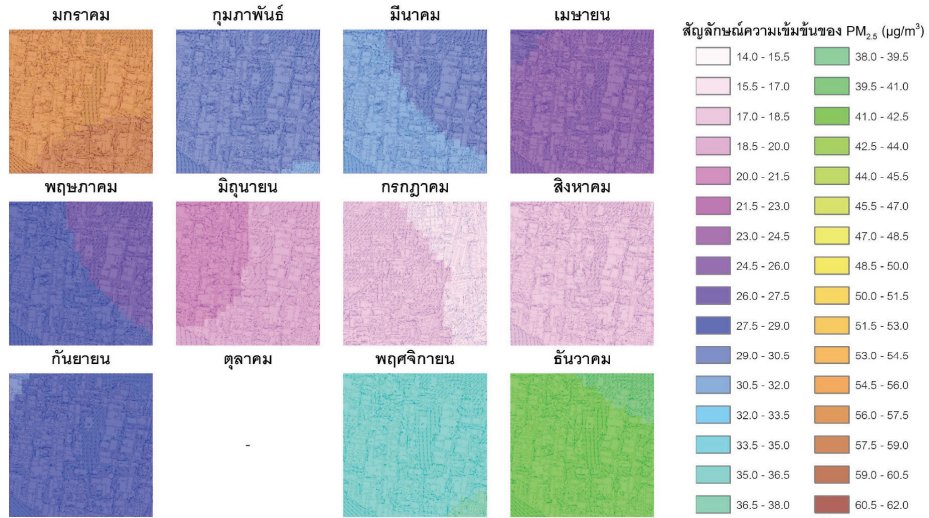

ภาพที่ 7 การไหลเวียนของลมบริเวณพื้นที่ E ที่ระดับความสูง 10, 30 และ 100 เมตร

3. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} และลักษณะทางกายภาพของเมือง

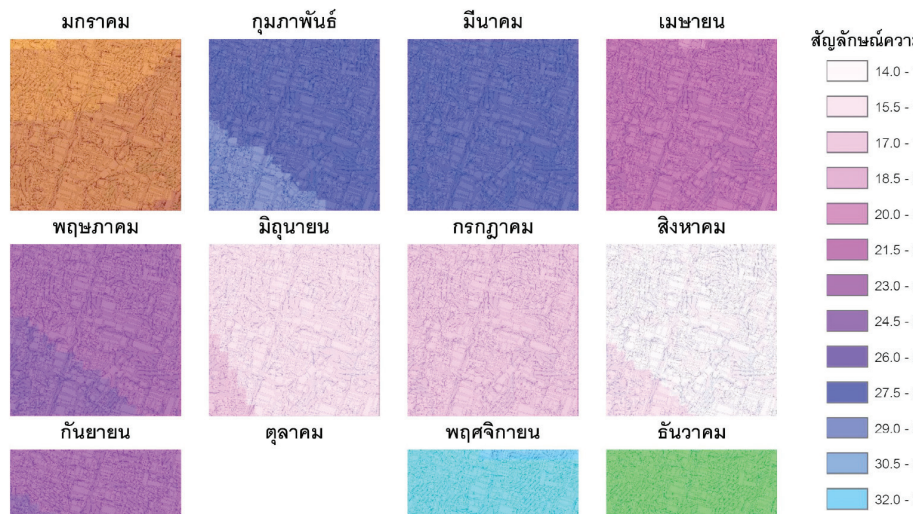
การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} และลักษณะทางกายภาพของเมืองด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และแบบจำลองพลศาสตร์ของไหลเชิงคำนวณ ในบริเวณพื้นที่ A, B, C, D และ E ภายในเขตพัฒนา ได้มาซึ่งผล ดังนี้

พื้นที่ A มีค่าความเข้มข้นของฝุ่นละออง PM_{2.5} สูงที่สุดในเดือนมกราคม (56.0 – 59.0 µg/m³) รองลงมา คือ ธันวาคม (39.5 – 42.5 µg/m³) และพฤศจิกายน (35.0 – 38.0 µg/m³) ตามลำดับ และมีค่าความเข้มข้นของฝุ่นละออง PM_{2.5} ต่ำที่สุดในเดือนสิงหาคม (15.5 – 18.5 µg/m³) ทั้งนี้เดือนมกราคมจะมีค่าความเข้มข้นของฝุ่นละออง PM_{2.5} สูง (57.5 – 59.0 µg/m³) ในบริเวณที่มีการกระจุกตัวของอาคารสูงหนาแน่น และมีความเร็วลมต่ำ เช่น ในบริเวณแนวถนนอโศกมนตรี ด้านซอยสุขุมวิท 19 บริเวณอาคารรัชต์ภาคย์ อโศก และเสริมมิตร ทาวเวอร์ ด้านซอยสุขุมวิท 23 บริเวณอาคารอโศก เฟลส, พี เอส ทาวเวอร์ และประสานมิตรธานี ในซอยสุขุมวิท 15 บริเวณโรงแรมโซฟิเทล และอาคารเดอะเทรนต์ เป็นต้น ดังภาพที่ 8

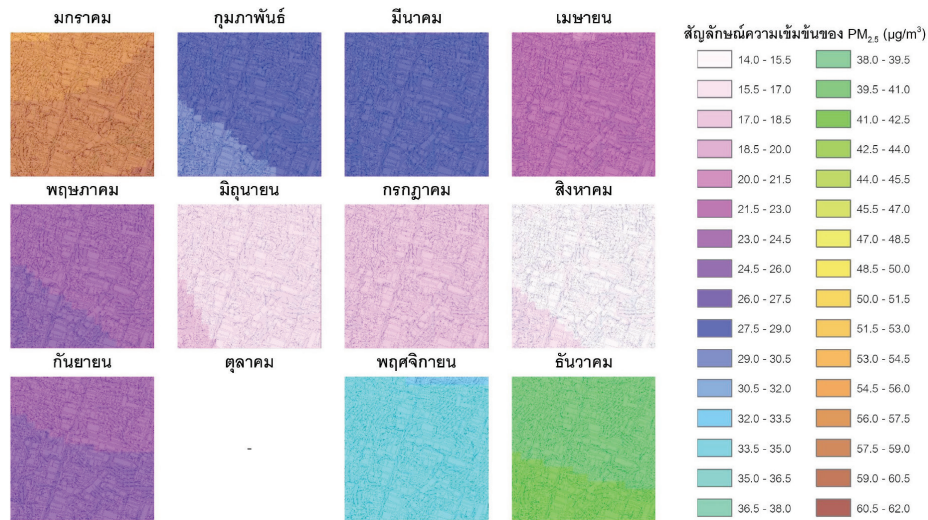
ภาพที่ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างฝุ่น PM_{2.5} และลักษณะทางกายภาพของเมือง รายเดือน ปี 2562 พื้นที่ A

บริเวณพื้นที่ B มีค่าความเข้มข้นของฝุ่นละออง PM_{2.5} สูงที่สุดในเดือนมกราคม (54.5 – 60.5 µg/m₃) รองลงมา คือ ธันวาคม (39.5 – 44.0 µg/m₃) และพฤศจิกายน (33.5 – 38.0 µg/m₃) ตามลำดับ และมีค่าความเข้มข้นของฝุ่นละออง PM_{2.5} ต่ำที่สุดในเดือนสิงหาคม (13.0 – 18.5 µg/m₃) ทั้งนี้เดือนมกราคมจะมีค่าความเข้มข้นของฝุ่นละออง PM_{2.5} สูงกว่าบริเวณอื่น (59.0 – 60.5 µg/m₃) ในบริเวณพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของอาคารสูงในซอยที่ติดกับแนวถนนสุขุมวิท เช่น บริเวณต้นซอยสุขุมวิท 35 และบริเวณศูนย์การค้าเอ็มควอเทียร์, จีเอส แมนชั่น และอาคารพาณิชย์กรรมในบริเวณนั้น เป็นต้น ดังภาพที่ 9

ภาพที่ 9 ความสัมพันธ์ระหว่างฝุ่น PM_{2.5} และลักษณะทางกายภาพของเมือง รายเดือน ปี 2562 พื้นที่ B

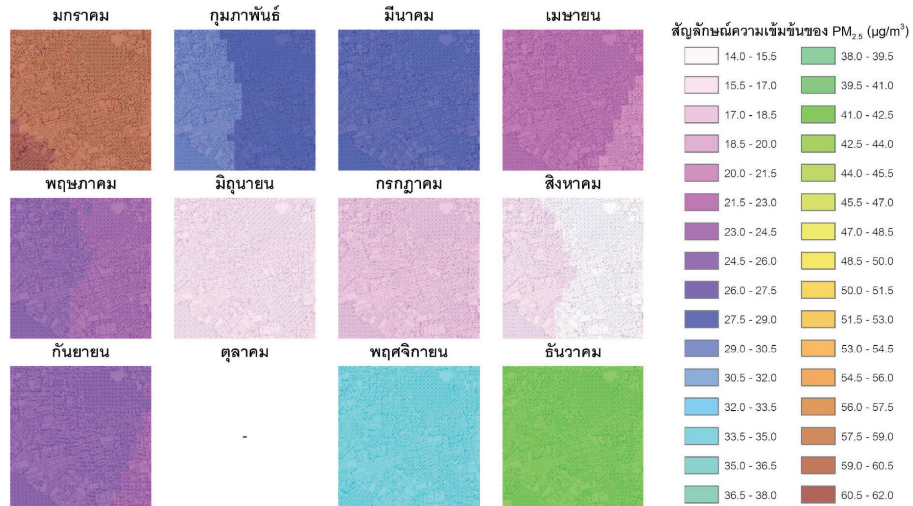
บริเวณพื้นที่ C มีค่าความเข้มข้นของฝุ่นละออง PM_{2.5} สูงที่สุดในเดือนมกราคม (54.5 – 60.5 µg/m³) รองลงมา คือ ธันวาคม (39.5 – 42.5 µg/m³) และพฤศจิกายน (32.0 – 35.0 µg/m³) ตามลำดับ และมีค่าความเข้มข้นของฝุ่นละออง PM_{2.5} ต่ำที่สุดในเดือนสิงหาคม (13.0 – 17.0 µg/m³) ทั้งนี้เดือนมกราคมจะมีค่าความเข้มข้นของฝุ่นละออง PM_{2.5} สูงกว่าบริเวณอื่น (59.0 – 60.5 µg/m³) ในบริเวณคอนโดมิเนียม ซิล บายแสนสิริ ในซอยเอกมัย 12 และบริเวณที่มีอาคารสูงหนาแน่นและความเร็วลมต่ำ ในบริเวณที่ใกล้แนวถนนสุขุมวิท 55 เช่น ในบริเวณซอยธารารามณ์ 2, ซอยทองหล่อ 8, 13, 15 และ 18 เท่ากับ 57.5 – 59.0 µg/m³ ดังภาพที่ 10

ภาพที่ 10 ความสัมพันธ์ระหว่างฝุ่น PM_{2.5} และลักษณะทางกายภาพของเมือง รายเดือน ปี 2562 พื้นที่ C

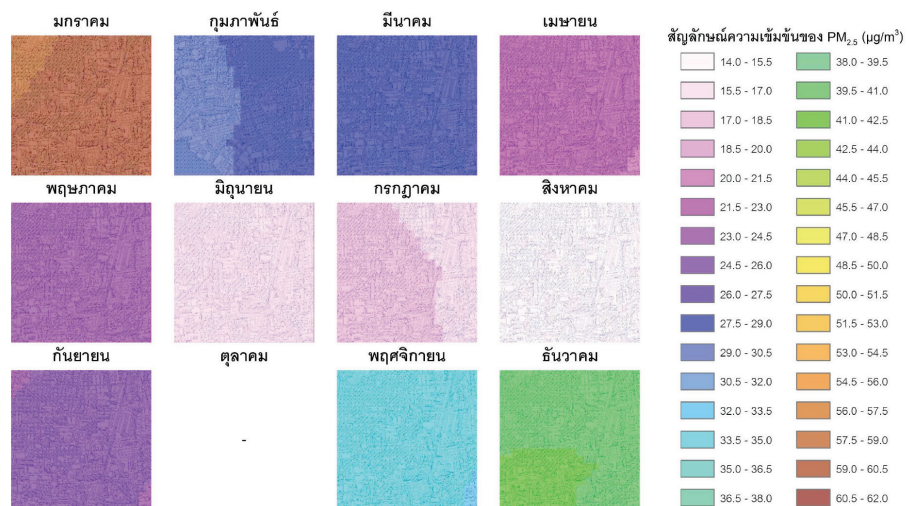
บริเวณพื้นที่ D มีค่าความเข้มข้นของฝุ่นละออง PM_{2.5} สูงที่สุดในเดือนมกราคม (59.0 – 62.0 µg/m³) รองลงมา คือ ธันวาคม (39.5 – 42.5 µg/m³) และพฤศจิกายน (32.0 – 35.0 µg/m³) ตามลำดับ และมีค่าความเข้มข้นของฝุ่นละออง PM_{2.5} ต่ำที่สุดในเดือนสิงหาคม (13.0 – 17.0 µg/m³) ทั้งนี้เดือนมกราคม มีค่าความเข้มข้นของฝุ่นละออง PM_{2.5} สูงกว่าบริเวณอื่น (60.5 – 62.0 µg/m³) ในบริเวณอาคารที่อยู่ใต้วงถนนสุขุมวิท เช่น บริเวณไลฟ์ แอท สุขุมวิท เดอะลอฟท์ เอกมัย และโรงพยาบาลสุขุมวิท เป็นต้น ดังภาพที่ 11

ภาพที่ 11 ความสัมพันธ์ระหว่างฝุ่น PM_{2.5} และลักษณะทางกายภาพของเมือง
รายเดือน ปี 2562 พื้นที่ D

บริเวณพื้นที่ E ค่าความเข้มข้นของฝุ่นละออง PM_{2.5} สูงที่สุดในเดือนมกราคม (57.0 – 60.5 µg/m³) รองลงมา คือ ธันวาคม (39.5 – 42.5 µg/m³) และพฤศจิกายน (32.0 – 35.0 µg/m³) ตามลำดับ และมีค่าความเข้มข้นของฝุ่นละออง PM_{2.5} ต่ำที่สุดในเดือนสิงหาคม (13.0 – 17.0 µg/m³) ทั้งนี้เดือนมกราคมจะมีค่าความเข้มข้นของฝุ่นละออง PM_{2.5} สูงกว่าบริเวณอื่น (59.0 – 60.5 µg/m³) ในแนวนอนสุขุมวิท 71 เชื่อมจากแยกคลองตันและถนนเพชรบุรี เช่น บริเวณอาคารพาณิชย์กรรมหรือตึกแถวที่ตั้งเรียงอยู่ตามแนวถนน และบริเวณซอยปรีดี พนมยงค์ 37 บริเวณเดอะพาร์คเลน ทาวน์โฮม และ เซเวนเดย์ อพาร์ทเมนท์ เป็นต้น ดังภาพที่ 12

ภาพที่ 12 ความสัมพันธ์ระหว่างฝุ่น PM_{2.5} และลักษณะทางกายภาพของเมือง
รายเดือน ปี 2562 พื้นที่ E

สรุปและอภิปรายผล

1. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างฝุ่นละอองขนาดเล็ก $PM_{2.5}$ กับปัจจัยทางอุตุนิยมวิทยาภายในพื้นที่เมือง สามารถสรุปผลได้ว่า อุณหภูมิ ความชื้น และความเร็วลม มีความสัมพันธ์ต่อค่าความเข้มข้นของฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ ในทางลบหรือในทิศทางตรงกันข้าม สอดคล้องตามทฤษฎีปัจจัยทางอุตุนิยมวิทยาที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศของ T.R.Oke เช่น ในช่วงอุณหภูมิต่ำ ค่าความเข้มข้นของฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ จะสูง และในช่วงอุณหภูมิสูง ค่าความเข้มข้นของฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ จะต่ำ และพบว่าความเร็วลมมีความสัมพันธ์ต่อความเข้มข้นของฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ มากที่สุด เนื่องจากความเร็วลมคือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัดพาและการแพร่กระจายตัวของฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ สามารถทำให้ฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ เกิดความเจือจางได้ เมื่อลมพัดผ่านแหล่งกำเนิด แต่จะเห็นได้ว่าช่วงที่เกิดภาวะฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ เกินค่ามาตรฐานตามที่กรมควบคุมมลพิษกำหนด มักจะเกิดในช่วงที่สภาพอากาศนิ่ง ความเร็วลมต่ำ และเกิดปรากฏการณ์ Inversion Layer ที่ทำให้เกิดการจมตัวของอากาศ และทำให้ฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ สะสมตัวอยู่ภายในพื้นที่

2. การศึกษาลักษณะทางกายภาพของเมืองที่มีผลต่อการไหลเวียนของลมภายในพื้นที่เมืองที่ระดับความสูง 10, 30 และ 100 เมตร สามารถสรุปผลได้ว่า ในทุกระดับความสูง กระแสลมจะมีความสัมพันธ์ต่อลักษณะทางกายภาพของอาคาร สอดคล้องกับทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างกระแสลมกับกลุ่มอาคารของ Jessica Bennett ในรูปแบบการเคลื่อนของกระแสลมแบบ Staggered Buildings ซึ่งเป็นการเคลื่อนของกระแสลมผ่านช่องว่างระหว่างอาคาร แต่ถ้าหากมีอาคารวางตัวในแนวถนน หรือชอย ไม่ว่าจะชอยเล็กหรือใหญ่ เป็นถนนสายหลักหรือเป็นถนนสายรอง จะมีกระแสลมแบบ Channelling ซึ่งจะเป็นการเคลื่อนของกระแสลมผ่านช่องว่างระหว่างอาคารในแนวเดียวกัน และลมสามารถเคลื่อนที่ข้ามเขตพื้นที่ของอาคารได้จากปัจจัยทางด้านขนาดของพื้นที่เปิดโล่ง จากความแตกต่างของรูปแบบการวางตัวของอาคาร ทิศทางลม และความเร็วลมที่เกิดขึ้นในเดือนนั้น ทำให้เกิดรูปแบบการไหลเวียนของกระแสลมแบบ Courtyards เกิดขึ้น ในส่วนของระดับความสูงที่ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ต่อลักษณะทางกายภาพของเมืองที่มีผลต่อการไหลเวียนของลม พบว่า ยังมีระดับความสูงที่สูงขึ้น ความหนาแน่นของอาคารก็จะลดลง รูปแบบการวางตัวของอาคารสูงตามแนวถนน และชอยหายไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณที่มีความหนาแน่นของอาคารสูงต่ำ การเคลื่อนของกระแสลมแบบ Staggered Buildings ผ่านช่องว่างระหว่างอาคาร

3. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างฝุ่นละอองขนาดเล็ก $PM_{2.5}$ และลักษณะทางกายภาพของเมืองด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และแบบจำลองพลศาสตร์ของไหลเชิงคำนวณ สามารถสรุปผลได้ว่า ความเข้มข้นของฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ และลักษณะทางกายภาพของเมืองมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เนื่องจากในบริเวณพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของอาคารสูง หรือมีการกระจุกตัวของอาคารสูง ค่าความเข้มข้นฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ ในบริเวณนั้นจะมีค่าความเข้มข้นสูงกว่าบริเวณพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของอาคารต่ำ ค่าความเข้มข้นฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ ตลอดทั้งปีก็มีความเข้มข้นที่ต่ำเช่นกัน เนื่องจากปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาหมอกพิษทางอากาศ ประกอบด้วย การพัดพาและแปรสภาพของมลพิษจากปัจจัยทางด้านอุตุนิยมวิทยา ได้แก่ ความเร็วลม และทิศทางลม เนื่องจากลมคือสื่อกลางที่จะนำพาให้ฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ เกิดการเคลื่อนที่แพร่กระจายออกไป และลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ก็เป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลต่อการแพร่กระจายฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ จากการไหลเวียนของลมในชั้นบรรยากาศ Atmospheric Boundary Layer ที่จะได้รับอิทธิพลความขรุขระของพื้นผิวบริเวณพื้นที่เมือง ซึ่งมีค่า

ความขรุขระสูงจากความหนาแน่นของอาคาร ความเร็วลมจึงต่ำ จึงทำให้ในบริเวณพื้นที่เมือง ที่มีความหนาแน่นของอาคารสูงที่สุด ลมจะนำพาให้ฝุ่นละออง PM_{2.5} แพร่กระจายออกไปจากแหล่งกำเนิดภายในพื้นที่ได้ยากกว่าบริเวณที่มีความหนาแน่นของอาคารสูงน้อยกว่า เนื่องจากอาคารที่ตั้งอยู่อย่างหนาแน่นจะกีดขวางการไหลเวียนของลม ดังเช่น ในบริเวณพื้นที่ A ที่มีอาคารสูงตั้งอยู่อย่างหนาแน่นกว่าบริเวณอื่น ความเร็วลมในบริเวณพื้นที่นี้ มีความเร็วลมต่ำกว่าบริเวณพื้นที่อื่น ทำให้ผู้ที่อาศัยหรือทำงานในบริเวณพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของอาคารสูง ได้รับผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบทางเดินหายใจและปอด

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ที่อาศัยหรือทำงานในพื้นที่ที่มีอาคารสูงตั้งอยู่อย่างหนาแน่น จะได้รับผลกระทบต่อสุขภาพจากฝุ่นละออง PM_{2.5} มากกว่าบริเวณพื้นที่อื่น การปรับปรุงกำแพงหรือผนังอาคารให้อยู่ในรูปแบบ Green Wall รวมถึงการปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น จะช่วยลดค่าความเข้มข้นของฝุ่นละอองได้ จากการช่วยดูดซับและกรองฝุ่นละอองของต้นไม้ให้ลดลง (Paull et al. 2020)
2. การวางผังเมืองและการออกแบบช่องว่างระหว่างอาคารของเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ที่คำนึงถึงการระบายอากาศที่ดี จะช่วยให้ลมสามารถพัดพาฝุ่นละออง PM_{2.5} ให้แพร่กระจายตัวออกจากพื้นที่ได้ดีมากขึ้น
3. ควรหลีกเลี่ยงการสัญจรเข้าไปในพื้นที่ที่มีอาคารสูงหนาแน่น ในขณะสภาพอากาศปิด ความเร็วลมต่ำ โดยเฉพาะในเดือนมกราคม เนื่องจากมีความเสี่ยงที่ค่าฝุ่นละออง PM_{2.5} จะเกินมาตรฐานของกรมควบคุมมลพิษ

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2554). **คู่มือทิศมลพิษทางอากาศ บทเรียน แนวคิดและการจัดการ**. สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2564, จาก <http://air4thai.pcd.go.th/webV2/download.php>
- กรมควบคุมมลพิษ. (2561). **โครงการศึกษาแหล่งกำเนิดและแนวทางการจัดการฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอนในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑล**. สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2564, จาก <http://infofile.pcd.go.th/air/PM2.5.pdf?CFID=1684580&CFTOKEN=65888134>
- กรมควบคุมมลพิษ. (2562). **รายงานสถานการณ์และคุณภาพอากาศประเทศไทย**. สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2564, จาก <http://air4thai.pcd.go.th/webV2/>
- วงศ์พันธ์ ลิ้มปเสนีย์. (2543). **มลภาวะอากาศ**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตวัฒนา. (2554). **ข้อมูลทั่วไป เขตวัฒนา**. สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2564, จาก http://www.bangkok.go.th/upload/user/00000098/AboutUs/KM58/about_vadhana.pdf
- Bennett, J. (2007). **Wind Design Guid**. Retrieved May 30, 2021, from https://www.wgtn.ac.nz/architecture/centres/cbpr/publications/architectural-aerodynamics/pdfs/BBSC_433_Jessica-Bennett_Wind-Design-Guide.pdf

- Paul, N.; Krix, D.; Torpy, F.; & Irga, P. (2020). **Can Green Walls Reduce Outdoor Ambient Particulate Matter, Noise Pollution and Temperature.** Retrieved May 30, 2021, from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7400450/#:~:text=Green%20walls%20have%20previously%20demonstrated,manipulative%20experiments%20and%20computational%20models.&text=Ambient%20noise%20at%20the%20green,at%20the%20reference%20wall%20locations>
- Oke, T. R. (1988). **Boundary Layer Climates.** Retrieved May 30, 2021, from https://books.google.co.th/books?id=K_2dW7crfVIC&printsec=frontcover&hl=th&source=gbg_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
- WHO. (2019). **Air Pollution.** Retrieved May 30, 2021, from <https://www.who.int/airpollution/en/>

การบูรณาการแนวคิดเพื่อกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินสำหรับ การบริหารจัดการอุทกภัยโดยใช้การประเมินมูลค่าความเสียหาย An Integrated Approach to Determine Land Use Zoning for Flood Management by Using Flood Loss Assessment

สาโรจน์ โพธิ์เกษม¹ และ สมฤทัย ทะสวดก²
Saroj Phokasem and Somruthai Tasaduak

บทคัดย่อ

การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นหนึ่งในมาตรการการจัดการอุทกภัยที่ไม่ใช้โครงสร้างซึ่งที่ผ่านมาการกำหนดเขตพื้นที่น้ำท่วมส่วนใหญ่จะกำหนดจากพื้นที่ที่เคยถูกน้ำท่วมหรือพื้นที่ที่เคยได้รับความเสียหายจากน้ำท่วม ส่งผลให้พื้นที่ที่มีอาคารและพื้นที่อื่น ๆ ในเขตพื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วมนั้นไม่ได้รับการพัฒนาต่อไป การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความเสียหายจากน้ำท่วม โดยประเมินจากการเกิดน้ำท่วมในอดีต บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำน้อย อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเสนอแนะแนวทางการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยประยุกต์ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ในการวิเคราะห์เพื่อจำแนกระดับความถี่จำนวนครั้งของการเกิดน้ำท่วมในอดีตที่แบ่งตามเกณฑ์ คือ ความถี่ต่ำ (3 ครั้งต่อ 10 ปี) ความถี่ปานกลาง (4-7 ครั้งต่อ 10 ปี) และความถี่สูง (8-10 ครั้งต่อ 10 ปี) ส่วนการประเมินความเสียหายจากอุทกภัยพิจารณาความเสียหายที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้จาก 6 ปัจจัย ความเสียหายซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความเสียหายเชิงปริมาณและความเสียหายเชิงพื้นที่ในช่องกริดขนาด 100x100 เมตร ที่ได้กำหนดเกณฑ์ของมูลค่าความเสียหายเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต่ำ (≤ 0.1 ล้านบาท) ระดับปานกลาง (0.1 ถึง 1.00 ล้านบาท) และระดับสูง (≥ 1.01 ล้านบาท) ส่วนการวิเคราะห์เพื่อกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน ใช้วิธีการวิเคราะห์ทางเลือกแบบหลายปัจจัยสำหรับเพื่อเสนอแนะการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่าง ๆ ผลการวิเคราะห์พื้นที่น้ำท่วมตามระดับความถี่ของการประสบน้ำท่วมในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2550-2559) พบว่า แต่ละบริเวณมีระดับความถี่ของการประสบน้ำท่วมที่แตกต่างกัน โดยมีขนาดพื้นที่ประสบน้ำท่วมความถี่สูง พื้นที่ประสบน้ำท่วมความถี่ต่ำ และพื้นที่ประสบน้ำท่วมความถี่ปานกลาง คือ 49.64, 27.78 และ 24.79 ตร.กม. ตามลำดับ

¹นักศึกษาลูกศรการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ

Ph.D. student in Sustainable Land Use and Natural Resource Management Program, Kasetsart University, Bangkok

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ภาควิชาวิศวกรรมทรัพยากรน้ำ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ

Assistant Professor, Water Resources Engineering, Faculty of Engineering, Kasetsart University, Bangkok.

Corresponding author e-mail: phokasem.sa@gmail.com

ARTICLE HISTORY: Received 23 June 2021, Revised 03 August 2021, Accepted 22 September 2021

และผลการวิเคราะห์มูลค่าความเสียหายจากน้ำท่วมนั้นมีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 2,396.06 ล้านบาท นอกจากนี้ยังพบว่าพื้นที่ประสบน้ำท่วมความถี่สูงส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีมูลค่าความเสียหายอยู่ในระดับต่ำ ในทางกลับกันพื้นที่ประสบน้ำท่วมความถี่ต่ำส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีระดับความเสียหายจากน้ำท่วมอยู่ในระดับสูง จากผลการศึกษานี้สามารถกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการบริหารจัดการอุทกภัยได้ 5 เขต คือ เขตทรัพยากรน้ำ เขตเกษตรกรรมสำหรับกักเก็บน้ำ เขตพัฒนาชนบทและเกษตรกรรม เขตควบคุมการพัฒนา และเขตพื้นที่พัฒนาที่ต้องดำเนินโครงการป้องกันน้ำท่วม

คำสำคัญ: การจัดการเขตนํ้าท่วม มูลค่าความเสียหายจากน้ำท่วม แม่นํ้าน้อย อำเภอสena

Abstract

Land-use zoning is one of the non-structural flood management measures. In the past, criteria for flood zoning were mostly based on flooding experiences or potential flood damage. The result shows that the built-up land and spaces in flood risk areas cannot undergo further development. This study aims to assess flood loss based on previous flood events in the Noi River floodplain, Sena District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, to suggest a guideline for land use zoning. This study applies Geographic Information System (GIS) techniques for flood frequency analysis in order to classify flood frequency levels. The applied criteria included low frequency (LF $\leq$ 3 times/10 years), moderate frequency (MF = 4-7 times/10 years), and high frequency (HF = 8-10 times/10 years). The flood loss is evaluated by considering the tangible and intangible losses of six flood damages in monetary terms. The flood loss is analyzed quantitatively and spatially on a grid size of 100x100 m. The flood loss value is divided into three classes: low ($\leq$ 0.1 million baht), moderate (0.1 -1.00 million baht), and high ($\geq$ 1.01 million baht). To determine the land use zones, multiple criteria decision analysis is employed. The analysis of flooded areas and flooded frequency levels for the past ten years (2007-2016) shows that each flooded area has a different flood frequency level. The flooded area of HF, LF, and MF was 49.64, 27.78, and 24.79 sq km, respectively. The total flood loss stood at 2,396.06 million baht, most of which arose from LF areas. HF areas were also areas of low flood loss level (LL). On the other hand, some areas with LF turned into areas of high flood loss level (HL). As a result of land-use zoning, five flood management zones can be determined, namely a water resource zone (WRZ), an agricultural area for water retention zone (AWZ), a rural and agricultural development zone (RAZ), a development control zone (DCZ) and a developed area for flood prevention projects implementation zone (DAZ).

Keywords: Flood zoning management, Flood loss, Noi River, Sena district.

Introduction

Land use planning in floodplains is one of the key flood management measures. It lessens the risk and costs of flood damage control or restricts land use and building structures to mitigate potential flood damage in a particular area. Flood-resilient communities may benefit from zoning or land use planning. Such flood management policies can reduce flood risks by regulating the development of flooded areas and raising public awareness (Botzen et al. 2019; Burby et al. 2000). Zoning regulations achieved by restricting development in floodplain areas can further lower exposure and vulnerability to floods, as evaluated through the number of people or the value of assets that can be affected, which can serve to alter the potential flood hazard (Hudson; & Botzen. 2019).

Risk-based zoning maps have recently been used by global communities and recognized as an essential part of comprehensive flood loss prevention and management programs (ISDR. 2004). A map is created using hydraulic models based on flooding experiences or potential flood damage and takes into account only the extent of the flooded area, not the cost of the flood damage. However, the value of flood damage varies according to the major use of land in the flood risk area. Hence this flood-risk and zone-based classification, which leave the estimation of damage out of the equation, will prevent the existing built-up lands and areas of great potential for investment from undergoing further development.

Flood damages have indicated both tangible and intangible flood damages (Jonkman et al. 2008). Each type of damage is classified as direct or indirect, depending on whether it is related to a direct exposure to flooding or whether it occurs in an area with no previous exposure to flooding (Bremond; Grelot; & Agenais. 2013). Direct flood damage results from physical contact with floodwater, while indirect flood damage results from the interruption and disruption of economic and social activities caused by direct flood damage (Dutta; Herath; & Musiaka. 2001). Types of flood damage to agriculture fall into five categories: 1) flood damage to agricultural land, with mainly crop loss and opposing effects on plant growth; 2) flood damage to agricultural buildings, machinery and equipment; 3) flood damage to stocks or production stuff; 4) costs for evacuation; and 5) other costs (e.g. costs for repairing damaged agricultural infrastructure and clearing and cleaning-up costs) (Thieken et al. 2008).

Flooding in the Noi River floodplain is a natural hazard in central Thailand that causes severe damage to agricultural and residential areas. The flooding is caused by heavy rainfall in the area together with maximum streamflow, especially during the rainy season. The assessment of flood damage in monetary values in Sena district

revealed the average flood loss of 321,643 baht per household. This can be classified as damage to buildings and assets amounting to 31,227 baht per household. The damage from loss of employment opportunities was 87,321 baht per household. The average damage value of prevention, cleaning, and water-borne disease treatment costs was 5,178 baht per household and the average damage value of agricultural flood damage was 208,333 baht per household (DPT. 2019).

There are many government sectors in Thailand that regulate the land and building utilization related to water management for flood prevention. The Comprehensive Plan of the Department of Public Works and Town & Country Planning (DPT) has defined open-space and land use zones for flood management. The open-space plan has determined the following zones: open-space areas for environmental quality conservation along the rivers and canals zone (OEC), open-space areas for preservation of natural drainage conditions zone (OPD), open-space areas as drainage basins for flood prevention zone (OFP) including a zone for rural and agricultural conservation, which is defined as the land use for water drainage or drainage basins; besides, these are preserved as valuable agricultural areas (DPT. 2020a). In addition, The Water Master Plan of Office of the National Water Resources (ONWR) has also defined several other zones, namely floodway areas along the rivers and streams and floodway areas for drainage conservation zone. Wetland and lowland zones are also included (ONWR. 2019). Determination of the various land use zones mentioned above is mainly based on physical conditions and flood situation. However, flood loss is not taken into consideration.

GIS is a decision-making tool for spatial planning, and geospatial decision making derives from computationally complex prescriptive methods. (Milutinović et al. 2021). The data using in this study are complex. Thus, GIS application by using overlay technique in grid cells was employed. These spatial database represents an analysis of flood frequency in the past, damage assessment caused by flood both tangible and intangible aspects, and an analysis of land use zone in order to prepare for flood management.

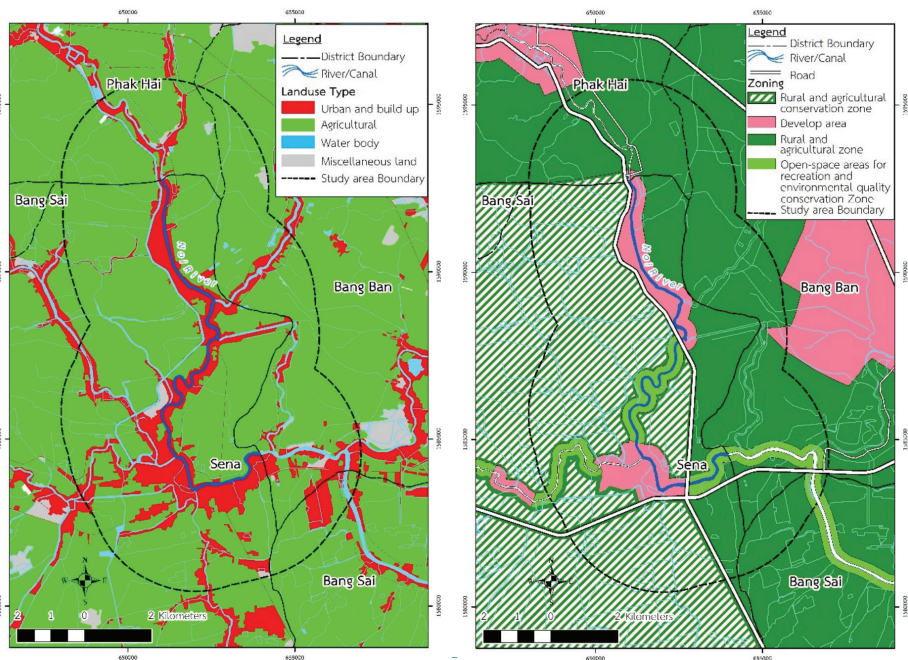
Research Objectives

The aim of this study was to determine land use zoning under the consideration of the expected flood loss value, to establish a guideline for the control of land use and building utilization that is suitable for the actual conditions of the area.

Study Area

The Noi River is a tributary of the Chao Phraya River, which flows from the north to the south through the eastern area of Sena District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, central of Thailand. for a distance of 10.15 kilometers, with a river width of approximately 70-80 meters. The land use at 3 kilometers from Noi river, Sena district consists mostly of agricultural areas (97.61 % as peddy field), followed by urban and built-up areas and others, respectively. (LLD. 2016). The Noi River floodplain features zones that are designated as the urban zone, the rural and agricultural conservation zone, the rural and agricultural zone, and the open-space areas for recreation and environmental quality conservation zone of the Phra Nakhon Si Ayutthaya comprehensive plan. Apart from this plan, the Royal Irrigation Department (RID) has also proposed a water management strategy that focuses on designating the study area as a water storage area. Figure 1 illustrates the land use zone of the Phra Nakhon Si Ayutthaya comprehensive plan, which is different from the existing land use because the comprehensive plan considers the factors such as development strategy, physical characteristics, population density, economics, etc. in the analysis and determination of the land use zoning (DPT. 2021).

(a) Existing land use in the Noi River floodplain (LLD. 2016).

(b) Land use zoning according to the Phra Nakhon Si Ayutthaya comprehensive plan (Office of the Council of State. 2017).

Figure 1 Existing land use and land use zoning in the Noi River floodplain.

Research Methodology

The methodology of this study consists of four main stages: 1) Flood frequency analysis; 2) Flood damage analysis; 3) Flood loss assessment; and 4) Determination of land use zones. These are illustrated in Figure 2.

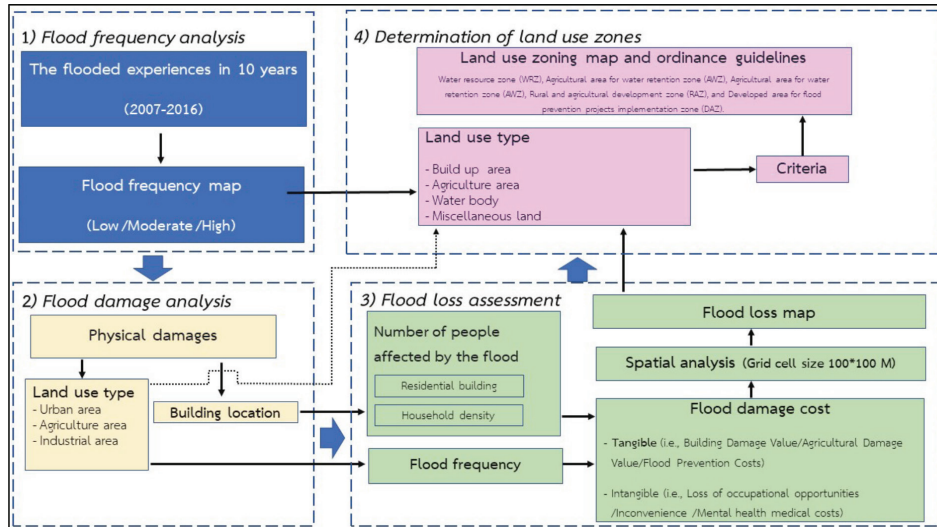

Figure 2 Research methodology framework.

1. Flood frequency analysis

The analysis of flood frequency relied on the overlay technique in the geographic information system provided by GISTDA, which used flood data of the past 10 years (2007-2016) and divided them into 3 levels by using the same criteria as the frequent flooding areas (LLD. 2020). The 3 levels consist of 1) low frequency level (≤ 3 times per 10 years); 2) moderate frequency level (4-7 times per 10 years); and 3) high frequency level (8-10 times per 10 years). The high frequency level represents a high-risk investment opportunity for development.

2. Flood damage analysis

Flood damage analysis deals with the physical damage expected to occur at different levels of flood frequency. The technique uses spatial analysis of 2 considerable data sets, namely Land Use data (LU) and Building Location (BL). LU from LDD in year 2016, was utilized on flood-hit areas. BL was defined by DPT (DPT. 2020b) for the purpose of determining the number of buildings.

3. Flood loss assessment

Since the losses are not exactly predictable, flood losses are assumed by the expected value which can be evaluated from the losses arising from the flood in the specified period. The objective of flood loss assessment in this study was to evaluate the expected economic losses to inform flood frequency with reference to the damage value from previous studies and to the compensation reference value set by a government agency. Flood losses used in the assessment cover both tangible and intangible losses as shown in Table 1. Flood Losses were calculated by combining the damage values on grids using the overlay technique in the Geographic Information System (GIS) Program. In this study, a grid size of 100x100 m was selected due to the limitations of the spatial data resolution using for analysis. In case of using a smaller grid, the spatial damage value of the flood loss map, which divided into three levels, will not much different from the selected grid cells for this study.

Table 1: Types of damage and flood damage value determination.

Type of damage	Value used in the assessment	Source
Building damage Value		Ministry of Finance (2013)
- Residential and commercial buildings	49,500 Baht/Building	
- Other buildings	5,700 Baht/Building	
Agricultural damage Value		
(Calculated from rice farming investment costs)	4,710 Baht/Rai	Sena District Agriculture Extension Office (2016)
Flood prevention costs	5,178 Baht/Household	DPT (2019)
Loss of occupational opportunities	87,321 Baht/Household	
Inconvenience	3,800 Baht/Building	Ministry of Finance (2013)
(Comparable to the cost of Relief Supplies Bag)		
Mental health medical costs	950 Baht /time X 6 time	KhonKaen Rajanagarindra Psychiatric Hospital (2020)
(Comparable to general assessment of therapeutic activities, individual consultation (by multidisciplinary team) and individual psychotherapy)		

4. Determination of land use zones

To determine the suitable zone for each land use, the spatial data of a grid cell was used. Multi-Criteria Decision Analysis was employed under the criteria of three main factors which are 1) Existing land use (built-up or agricultural areas and miscellaneous land); 2) Flood frequency levels (low, moderate, and high); and 3) Flood loss levels (low, moderate, and high). This flood management zoning can be applied to correspond the physical characteristics of the area, and way of life of the locals, allowing them to stay in the area while minimizing the impact on their livelihood.

Zone 1 Water resource zone (WRZ): The environment surrounding this area should be protected and maintained, as it is a state resource area, to allow the water in its original natural conditions to be drained. The flood management zoning needs to present WRZ in order to preserve water body area as well as to promote local occupations; which are mainly dominated by agriculture.

Zone 2 Agricultural area for water retention zone (AWZ): Agricultural or miscellaneous areas at a high frequency flooding level with low losses. These areas should be preserved for the benefit of drainage or as an area for water detention.

Zone 3 Rural and agricultural development zone (RAZ): The areas in this zone are miscellaneous and agriculture land at low frequency flooding but characterized by high or moderate losses and urban areas at high frequency flooding with moderate or low losses. They must be conserved for natural water drainage.

Zone 4 Development control zone (DCZ): Areas in this zone can be developed under a defined zoning ordinance or building code. They are areas of low frequency flooding where low loss value will occur.

Zone 5 Developed area for flood prevention projects implementation zone (DAZ): This is a dense urban area that represents the center of activities. If flooding occurs, it will cause a great deal of damage.

When the zones were arranged in a geometrical pattern, the final step was to adjust the zone geometry to enable the description of the physical characteristics of the area. The zones are defined according to the chart in Figure 3.

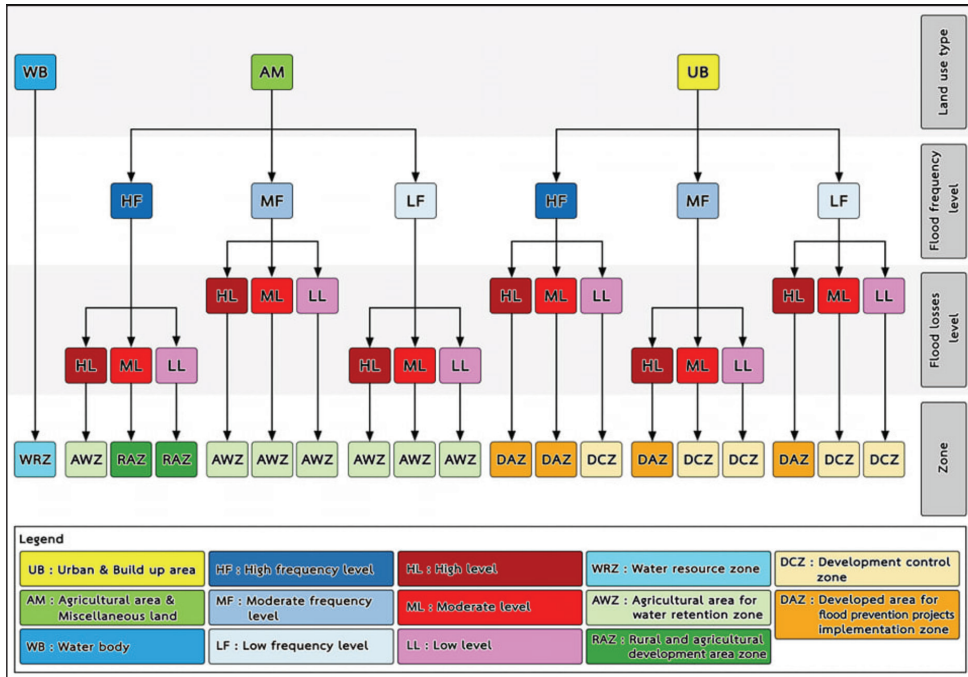
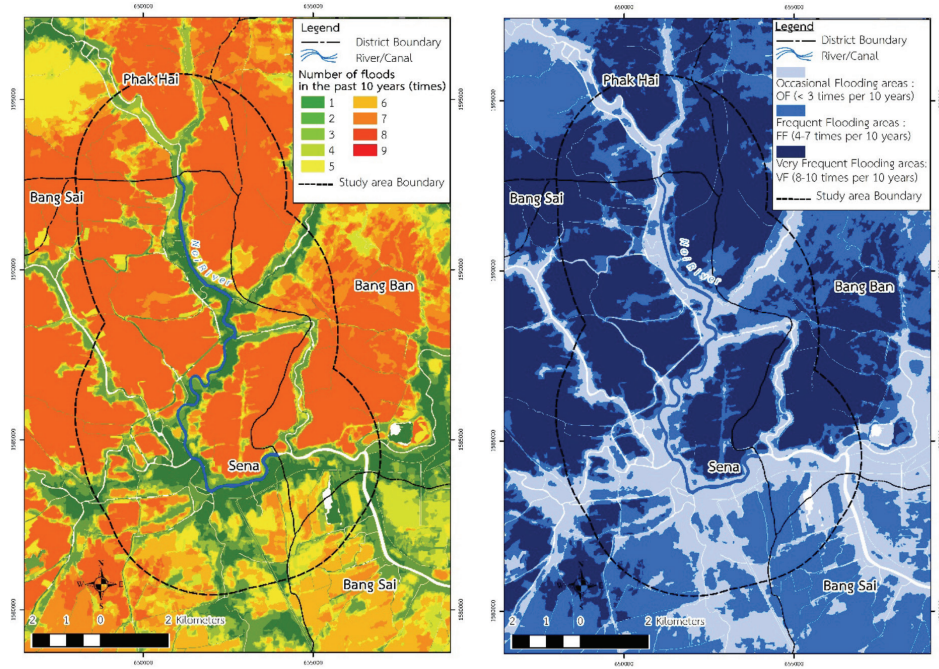

Figure 3 Guidelines for determining land use zone

Results and Discussion

1. Flood frequency level and flood damage analysis

The analysis of flood frequency in the study area found that the high frequency level (HF) often accompanied the upper part of the study area. There were lowland areas reserved for paddy fields and other agricultural practices. While areas with the moderate frequency level (MF) were small and in the connectivity area of the Noi River and tributaries, the areas adjacent to the Noi River and tributaries, the road, and the areas adjacent to the road were of the low frequency level (LF) because of their high elevation than that of other areas. The business center area or the Sena municipality was also in an LF area as shown in Table 2 and Figure 4

(a) The number of flooded.

(b) Flood frequency in the past 10 years.

Figure 4 The frequency of flooding in the area around the Noi River in Sena District.

Table 2: The expected damage according to the flood frequency level.

Flood Frequency Level	Area (km ²)				Number of Buildings Affected (N)				Number of Affected People (people)	
	Urban & build up area	agricultural area	Miscellaneous land	Total	Residential Buildings	Buildings in Agriculture	Commercial and Industrial Buildings	Other Buildings		
LF	16.28	7.22	4.29	27.78	12,514	943	948	1,879	16,284	46,084
MF	1.60	22.42	0.77	24.79	534	590	48	213	1,385	3,920
HF	0.13	49.21	0.31	49.64	6	119	1	27	153	433
total	18.00	78.84	5.37	102.21	13,054	1,652	997	2,119	17,822	50,436

According to Table 2, although HF areas were the largest, only LF areas were significantly affected by floods that ravaged buildings and people. Overall, the areas affected by flooding at all frequency levels included a total of 17,822 buildings, most of which were 13,054 residential buildings in urban areas and 1,652 agricultural buildings. These eventually affected 50,436 people in all areas (calculated from the density 2.83 people per household (DPT. 2019).

2. Flood loss

Flood loss assessment was conducted in two steps: 1) The analysis of the total flood loss by weighing up the relevant factors and 2) The analysis of spatial flood loss. The details are outlined as follows.

2.1 Assessment of the expected flood loss

Flood loss obtained from the analysis was assumed in a hypothetical flooding scenario and calculated at the specified damage value of each factor. The analysis results showed that, if all areas were affected by floods, the flood loss would be 2,396.06 million baht. This could be specified as the loss of occupational opportunities for the greatest amount due to farmers in the area having other occupations. Thus, compensation value would be high when this factor is counted, followed by the building damage value in urban areas and agricultural damage value, respectively. The results suggested that 83.52 percent of the total flood loss were in low frequency level areas. These areas had a small chance of flooding; however, if they were inundated, the effect from flood loss would be substantial, as shown in Table 3.

Table 3: The expected flood loss under the flood frequency level.

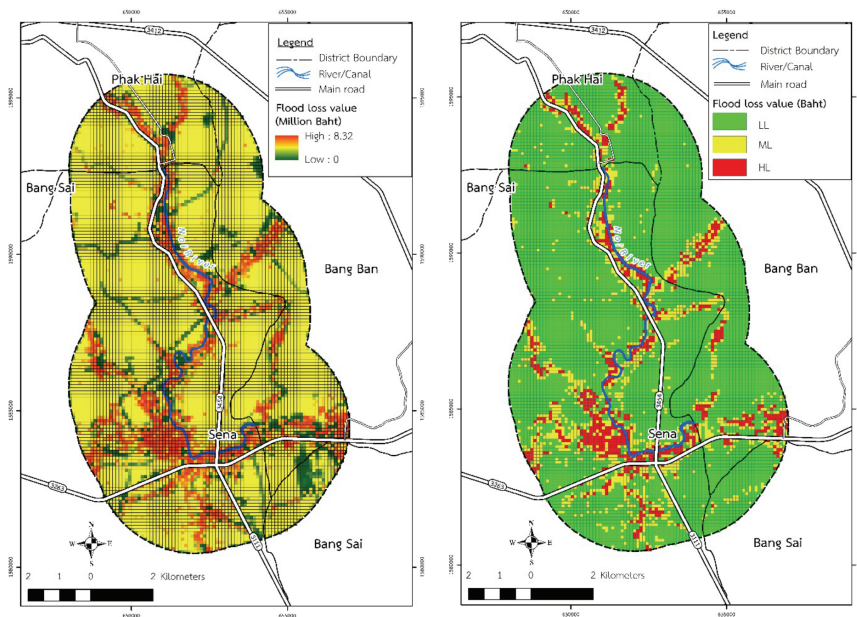
Flood Frequency Level area	Flood losses (million baht)							
	Building Damage Value		Agricultural Damage Value	Flood Prevention Costs	Loss of Occupational Opportunities	Inconvenience	Mental Health Medical Costs	Total
	Urban area	Agriculture area						
LF	666.12	10.71	21.25	74.59	1,175.08	51.14	2.39	2,001.28
MF	55.64	1.21	65.98	6.07	98.15	4.27	0.20	231.53
HF	6.19	0.15	144.85	0.65	10.92	0.48	0.02	163.25
Total	727.95	12.08	232.08	81.31	1,284.14	55.88	2.61	2,396.06

2.2 Spatial flood loss analysis

Flood loss evaluation was calculated by combining all flood losses on 100 x 100 m grids in the GIS Program. This study divided flood risk into three levels including low (LL $\leq$ 0.1 million baht), moderate (ML = 0.1 -1.00 million baht), and high (HL $\geq$ 1.01 million baht). The analysis showed that in one grid, the highest flood loss was 8,320,672 baht (Figure 5 (a)). And almost half of the grids used for analysis were grids located in the HF and LL coordination, followed by grids located in the MF and LL coordination. Clearly, although the overall flood loss was the highest in the LF level, the spatial damage value was higher in the MF and HF levels, as shown in Table 4 and Figure 5 (b).

Table 4: Calculation of flood loss level on grid cell.

Flood Frequency	flood losses (million baht)	flood loss level (Number of grids)			
		HL	ML	LL	Total
Level					
LF	2,001.28	762	1,106	928	2,796
MF	231.53	38	363	2,042	2,443
HF	163.25	2	123	4,850	4,975
Total	2,396.06	802	1,592	7,820	10,214

(a) Flood loss on grid cell. (b) Flood loss level after data grouping.

Figure 5 Flood loss value of the study area.

Figure 5 shows that the HL found in 3 areas consisted of 1) the southern part of the area, which served as the business center area; 2) the area adjacent to the river or canal, which has been the settlement area since the past; and 3) the area along the main road, designated to support the expansion of buildings. The HL areas were surrounded by the ML areas because of the low density of buildings and residences. The LL areas were mostly found to be paddy fields. Nonetheless, some parts of the agricultural areas were also found to contain ML areas.

3. Land use zoning for flood management

The results of the flood mitigation zoning, under certain conditions, suggested that most areas should be designated as AWZ, followed by RAZ and DCZ, respectively. The determination of the areas in this manner would add more particularized details to the land use zoning approach by the Phra Nakhon Si Ayutthaya comprehensive plan, providing a better association with the basic information of the area, as shown in Figure 6. and Table 5.

Determination of land use zoning for flood management is vital in order to present suggesting methods for damage reduction from floods in the future. Land use zoning for flood management based on the expected flood loss in this study. Results lead to the comparison of the spatial damage value with the investment cost in flood prevention and mitigation projects, both structural and non-structural measures.

Table 5: Land use zoning area size.

Zone No	Zone Name	Number of grids	Zoning adjusted	
			km ²	%
1	Water resource zone (WRZ)	455	5.22	5.11
2	Agricultural area for water retention zone (AWZ)	4,931	57.94	56.69
3	Rural and agricultural development zone (RAZ)	2,990	23.10	22.60
4	Development control zone (DCZ)	1,166	9.88	9.67
5	Developed area for flood prevention projects implementation zone (DAZ)	672	6.07	5.94
Total		10,214	102.21	100

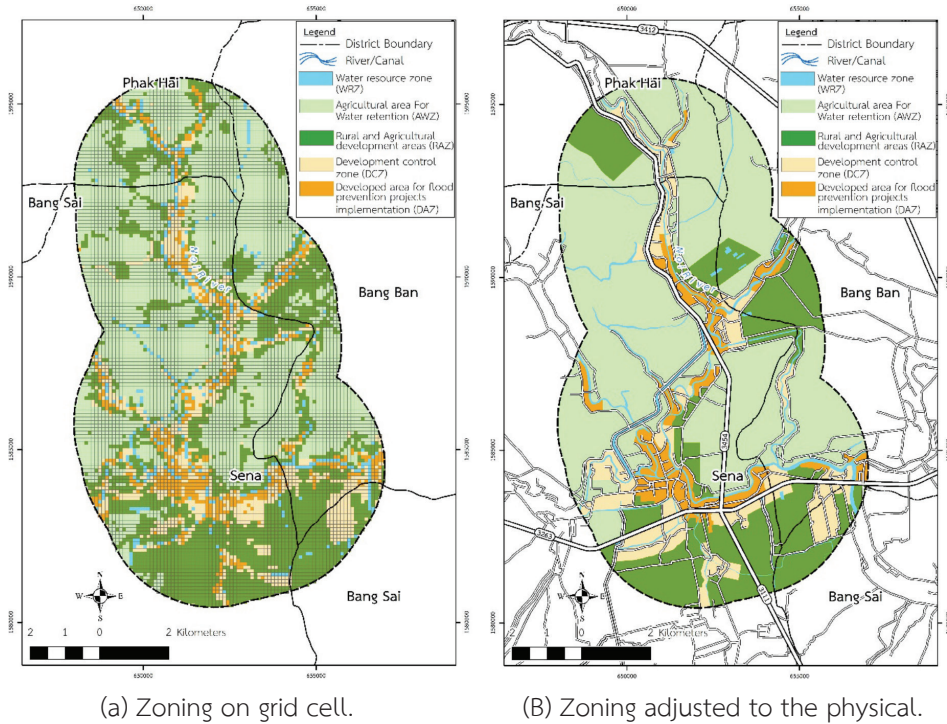

Figure 6 Land use zoning for flood management.

Conclusions and Suggestions

Land use zoning for flood management by using flood loss assessment takes into account flood risk through flooding experiences and the current conditions of the area. Remarkably, this approach of zoning provides a clearer insight than the one that relies on the risk level alone. Land use zoning must accurately define the building code according to the purpose of the zones, including the definition of the open-space areas along the river for proper drainage based on the river size or the flood return period. Importantly, land use zoning for flood management can specify the areas for implementing projects for flood prevention and mitigation. Zoning, where the initial flood loss was assessed, is also essential for preparing a budget for flood prevention and mitigation. It can also be useful for flood risk management strategies, transfer development rights (TDRs), flood insurance and other flood mitigation measures in the future. Finally, it is vital that zoning incorporate the expected damage value. For a special development plan, this technique might be applied in a multidisciplinary fashion by integrating public policy, demography, economy and other social factors into the implementation in accordance with the principles of urban planning and through the participation of local communities.

References

- Botzen, B. L. M.; Scussolini, P.; Kuik, O.; Haasnoot, M.; Lawrence, J.; & Aerts, J. C. J. H. (2019). Integrated Disaster Risk Management and Adaptation. In **Loss and Damage from Climate Change: Concepts, Methods and Policy Options**. Edited by R. Mechler; L. M. Bouwer; T. Schinko; S. Surminski; & J. Linnerooth-Bayer. pp. 287-315. Cham: Springer.
- Bre'mond, Pauline; Grelot, Frédéric; & Agenais, Anne-Laurence. (2013). **Flood Damage Assessment on Agricultural Areas: Review and Analysis of Existing Methods**. Retrieved February 20, 2021, from <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-00783552/document>
- Burby, R. J.; Deyle, R. E.; Godschalk, D. R.; & Olshansky, R. B. (2000). Creating Hazard Resilient Communities through Land-Use Planning. **Natural Hazard Review**. 1(2): 99-106.
- Department of Public Works and Town and Country Planning. (2019). **Draft Final Report The study of Sena comprehensive plan Phra Nakhon Si Ayutthaya (in Thai)**. Bangkok: DPT.
- _____. (2020a). **Draft-Guidelines for Writing A Layout Report For The New Comprehensive Plan (in Thai)**. Bangkok: DPT.
- _____. (2020b). **Building use of Phra Nakhon Si Ayutthaya province in 2019 scale 1:4,000 (in Thai)**. Bangkok: DPT.
- _____. (2021). **Draft- Criteria and standardization for comprehensive plan (town & community) (in Thai)**. Bangkok: DPT.
- Dutta, D.; Herath, S.; & Musiaka K. (2001). **Direct Flood Damage Modeling towards Flood Risk Management**. Tokyo: International Center for Urban Safety Engineering (ICUS/INCEDE), IIS, The University of Tokyo.
- Geo-Informatics and Space Technology Development Agency (Public Organization) (GISTDA). (2021). **Flood Map in 2007-2016 (Digital file)**. Retrieved February 20, 2021, from <http://flood.gistda.or.th>
- International Strategy for Disaster Reduction (ISDR). (2004). **Guidelines for Reducing Flood Losses**, New York: Inter-agency Secretariat of the ISDR, United Nations.
- Jonkman, S.N.; Bockarjova, M.; Kok, M.; & Bernardini, P. (2008). Integrated Hydrodynamic and Economic Modelling of Flood Damage in the Netherlands. **Ecological Economics**. 66(1): 77-90.

- KhonKaen Rajanagarindra Psychiatric Hospital. (2020). **Service Rates of Khon Kaen Rajanagarindra Psychiatric Hospital (in Thai)**. Nonthaburi: Department of Mental health, Ministry of Public Health.
- Land Development Department (LLD). (2016) **Land Use Map of Phra Nakhon Si Ayutthaya Province in 2016 Scale 1:50,000 of Phra Nakhon Si Ayutthaya Province in 2007 Scale 1:4,000**. Thailand. 2016. (Digital file).
- _____. (2020). **Description of the Repetitive Flood Data (in Thai)**. Retrieved February 20, 2021, from <http://sql.ldd.go.th/ldddata/mapsoilH2.html>
- Milutinović, G.; Seipel, S.; & Ahonen-Jonnarth, U. (2021). Geospatial Decision-Making Framework Based on the Concept of Satisficing. **International Journal of Geo-Information**. 10(5): 326.
- Ministry of Finance. (2013). **Criteria for Government Advances Spending to Help Disaster Victims in An Emergency, 2013 in Accordance with the Ministry of Finance Regulations on Government Advances to Help Disaster Victims in An Emergency (in Thai)**. Bangkok: Ministry of Finance.
- Office of the Council of State. (2017). **Regulation Phra Nakhon Si Ayutthaya Comprehensive Plan (B.E. 2560 (2017) Issued Under the Town Planning ACT, B.E. 2562 (2019)**. Bangkok: Office of the Council of State.
- Office of the National Water Resources (ONWR). (2019). **The Preparation of Water Planning in the Chanthaburi River Basin Report: Project to Prepare a Master Plan of Water Planning (In Thai)**. Bangkok: Office of the National Water Resources.
- Hudson, Paul; & Botzen, W. J. Wouter. (2019). Cost-Benefit Analysis of Flood-Zoning Policies: A Review of Current Practice. **WIREs Water**. 6(6): e1387.
- Sena District Agriculture Extension Office. (2016). **Rice Production Area Management Plan Under the Agro-Economic Zone Management Project for Important Agricultural Products, Sena District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province (in Thai)**. Bangkok: Department of Agricultural Extension.
- Thieken, AH; Ackermann, V.; Elmer, F.; Kreibich, H.; Kuhlmann, B.; Kunert, U.; Maiwald, H.; Merz, B.; Muller, M.; Piroth, K.; Schwarz, J.; Schwarze, R.; Seifert, I.; & Seifert, J. (2008). Methods for the Evaluation of Direct and Indirect Flood Losses. In **4th International Symposium on Flood Defense: Managing Flood Risk. Reliability and Vulnerability** (pp.98-1 – 98-10). Toronto: Institute for Catastrophic Loss Reduction.

การเปลี่ยนผ่านรามัญนิกายจากรามัญประเทศสู่ธรรมยุติกนิกาย
ในสยามประเทศและจากธรรมยุติกนิกายในสยามประเทศ
สู่การฟื้นคืนรามัญนิกายในพม่าประเทศ
The Transition of Raman Nikaya from Ramannadesa
in Siam and Dhammayut Nikaya in Siam to
the Revitalization of Raman Nikaya in Burma

องค์ บรรจุน¹
Ong Bunjoon

บทคัดย่อ

การสถาปนาธรรมยุติกนิกายในรามัญประเทศเมื่อปี พ.ศ. 2419 เป็นผลสืบเนื่องมาจากการสถาปนาธรรมยุติกนิกายในสยามประเทศในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ. 2368 โดยมีพระอาจารย์ชาย รามัญนิกายเป็นแม่แบบ การเดินทางของรามัญนิกายในรูปของธรรมยุติกนิกายสู่รามัญประเทศภายใต้การปกครองของอังกฤษมีความสำคัญต่อชาวมอญในรามัญประเทศในฐานะเครื่องมือฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนภาษาและพุทธศาสนาแบบมอญ ที่ถูกพม่ากลืนชาติภายหลังแพ้สงครามกรุงหงสาวดีครั้งสุดท้ายเมื่อปี พ.ศ. 2300 การศึกษาวิจัยนี้ เพื่อเติมเต็มประวัติศาสตร์การเดินทางของพุทธศาสนาเถรวาทแบบรามัญนิกายจากจุดตั้งต้นกระทั่งหยั่งรากลงในสยามประเทศ ตลอดจนทำความเข้าใจสถานการณ์ทางการเมืองและสังคมของทั้งสองประเทศ ณ ขณะเวลาที่เกิดธรรมยุติกนิกายในสยามประเทศ และปรากฏการณ์การเปลี่ยนผ่านของธรรมยุติกนิกายที่พาวัฒนธรรมมอญจากสยามประเทศย้อนกลับสู่รามัญประเทศโดยมหาเถร หรือพระไตรสรณธัช (เย็นพุทธวิไล) พระมอญที่เกิดในสยาม เพื่อการฟื้นฟูรามัญนิกายที่เสื่อมถอยภายหลังอาณาจักรมอญล่มสลาย กระทั่งเติบโตแพร่หลายเป็น 1 ใน 9 นิกายหลักที่รัฐบาลเมียนมาให้การรับรองในปัจจุบันนอกจากนี้ยังพบว่าการดำรงอยู่และการแลกรับปรับเปลี่ยนแบบแผนทางพุทธศาสนาในสภาวะของการก้าวข้ามพรมแดนรัฐชาติอย่างมีพลวัตของไทยและเมียนมาแต่อดีตจนปัจจุบัน สะท้อนว่าพุทธศาสนานิกายเถรวาทเป็นแก่นแกนวัฒนธรรมร่วมรากเหง้าของผู้คนในภูมิภาค มีการปรับปรนเพื่อการรับใช้สังคมและการเมืองให้เข้ากับบริบทของวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: มอญ รามัญประเทศ รามัญนิกาย ธรรมยุติกนิกาย สยามประเทศ พม่าประเทศ

¹อาจารย์ประจำคณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ
Department of Integrated Tourism Management, Faculty of Environmental Culture and Ecotourism, Srinakharinwirot University, Bangkok.

Corresponding author e-mail: ong@q.swu.ac.th

ARTICLE HISTORY: Received 15 July 2020, Revised 03 August 2021, Accepted 17 August 2021

Abstract

The founding of the Dhammayut Nikaya in Ramannadesa in 2419 B.E. was the result of the establishment of Dhammayut Nikaya in Siam by King Mongkut in 2368 B.E. which adapted from Master Monk Sai, Raman Nikaya. The journey back of the Raman Nikaya in the form of Dhammayut Nikaya to Ramannadesa is important to the Mon people in Ramannadesa as it was a cultural revival tool. Burma has assimilated the language and Buddhism in Mon style after losing its last war in Hongswadi since 2300 B.E. This research aims to 1) fulfill the history of the journey of Theravada Buddhism in Raman Nikaya way from the beginning until established the deep root in Siam and 2) understand the political and social situation of both countries during the founding period of Dhammayut Nikaya in Siam and the transformation of Dhammayut Nikaya that takes Mon culture from Siam back to Ramannadesa by Maha Yen Buddhawangso (Phra Tri Saranatat)- the Siam-born Mon Monk, for the restoration of Raman Nikaya after the collapse of the Mon Kingdom until the point of becoming one of the nine main denominations that the Myanmar government has certified nowadays. The research shows that the culture upholding and the exchanging pattern of Buddhism in cross border context from past to present reflects that both countries share cultural roots by using Buddhism as a mutual core. It has been adapted and indulged in serving the society and politics to get along with local culture.

Keywords: *Mon, Ramannadesa, Raman Nikaya, Dhammayut Nikaya, Siam, Burma*

บทนำ

ตำนานชนชาติมอญระบุว่า พระเจ้าติสสะได้สถาปนาอาณาจักรมอญขึ้นที่แคว้นมณีปุระ (Manipur) หรือแคว้นอัสสัม (Assam) แถบลุ่มแม่น้ำกฤษณา (Krishna) และโคธาวารี (Godavari) ขึ้นไปทางเหนือจรดภูเขาคิมาลัย แถบ “ต้อยเหล็ลนเกียะเหนียะ” (Tiliunjn) หรือแคว้นตะเลงคะนะ (Talangan) ในอินเดียตอนใต้ มีเมืองทูปินะเป็นราชธานี ต่อมาเกิดการแย่งชิงราชสมบัติกันภายในราชวงศ์ พระโอรสของพระเจ้าติสสะ 2 พระองค์ได้รวบรวมไพร่พลลงเรือสำเภามายังดินแดนสุวรรณภูมิ (พระมหาช่วง อุเจริญ. 2540) โดยเอกสาร “ศาสนวงศ์” กล่าวว่า สุวรรณภูมิ คือรัฐหนึ่งในสามของมอญ อีกสองแห่งคือ หงสาวดี และเกาะตะมะ (พระปัญญาสามี. 2506)

นักวิชาการเชื่อว่า สุวรรณภูมิคือดินแดนทางตะวันออกเฉียงของอินเดีย ส่วนที่เป็นแผ่นดินจึงน่าจะเป็นประเทศเมียนมา ไทย ลาว และกัมพูชา ส่วนที่เป็นเกาะน่าจะได้แก่ ชาว สุมาตรา และฟิลิปปินส์ เมื่อพิจารณาหลักฐานทางโบราณคดีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา พบว่า เมืองสะเทิม และนครปฐม มีอายุเก่าแก่ที่สุดและร่วมสมัยสมัยทวารวดี คือในราวพุทธศตวรรษที่ 11 (มานิต วัลลิโภดม. 2521) นอกจากนี้ “จารึกกัลยาณี” โดยพระเจ้าธรรมเจดีย์แห่งกรุงหงสาวดีระบุว่า ภายหลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพาน 218 ปี พระโมคคัลลบุตรติสสเถระ ประชุมพระอรหันต์ 1,000 องค์ สังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 3 โดยมี

พระเจ้าอโศกมหาราชเป็นองค์อุปถัมภ์ ซึ่งมอญได้นำมณีนับถือพุทธศาสนามาก่อนแล้ว (พระเจ้าธรรมเจดีย์. 2468) และจารึกหลักนี้เองที่เป็นแหล่งอ้างอิงประวัติศาสตร์พุทธศาสนาที่สำคัญของไทยและประเทศที่นับถือพุทธศาสนาทั่วโลกในปัจจุบัน

ธรรมยุติกนิกายในสยามประเทศได้รับการสถาปนาขึ้นโดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ขณะผนวชในพรรษาที่ 2 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ปัจจัยที่เป็นตัวแปรสำคัญในการเกิดขึ้นของธรรมยุตต์ก็คือ “รามัญนิกาย” ซึ่งรัชกาลที่ 4 ทรงอ้างว่าได้พบ “วงศ์บรรพชาอุปสมบทที่เนื่องมาแต่พระสุคตทศพล” เพื่อการปฏิรูปพระพุทธศาสนาในสยามประเทศให้กลับบริสุทธิ์เหมือนเมื่อครั้งบ้านเมืองยังดี ซึ่งก็คือพระสุเมธมณี หรือพระอาจารย์ชาย พุทรวีโส พระภิกษุมอญจากรามัญประเทศ ที่พระองค์ได้พบ สนทนาธรรม และฝากตนเป็นศิษย์ ส่วนผู้ที่นำธรรมยุติกนิกายที่รัชกาลที่ 4 สถาปนาขึ้นนี้ไปเผยแผ่ยังรามัญประเทศก็คือ มหาเย็น หรือพระไตรสรณธัช (เย็น พุทรวีโส) ศิษย์สำนักวัดบวรนิเวศในรัชกาลที่ 4 และน่าจะเชื่อได้ว่า มหาเย็นได้ใช้พุทธศาสนาธรรมยุติกนิกายนี้ในฐานะเครื่องมือในการฟื้นฟูพุทธศาสนาแบบมอญ ตลอดจนภาษาและศิลปวัฒนธรรมมอญ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ของพุทธศาสนาเถรวาทแบบรามัญนิกายและธรรมยุติกนิกายระหว่างประเทศไทยและเมียนมา
2. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการจัดการวัฒนธรรมพุทธศาสนาเถรวาทกร่วมวัฒนธรรมในสถานะก้าวข้ามพรมแดนรัฐชาติของไทยและเมียนมาอย่างมีพลวัต

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาการเปลี่ยนผ่านรามัญนิกายจากรามัญประเทศสู่ธรรมยุติกนิกายในสยามประเทศ และจากธรรมยุติกนิกายในสยามประเทศสู่การฟื้นคืนรามัญนิกายในพม่าประเทศภายหลังพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสถาปนาธรรมยุติกนิกายขึ้นในปี พ.ศ. 2368 ถึงปัจจุบัน
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาบริบทธรรมยุติกนิกายในประเทศไทย และรามัญนิกายและธรรมยุติกนิกาย (มหาเย็น) ในประเทศเมียนมา โดยการสุ่มเลือกกรณีศึกษาจำนวน 20 วัด

กรอบความคิดที่ใช้วิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องว่าด้วยการเผยแผ่พุทธศาสนา มักพบคำอธิบายการเดินทางของพุทธศาสนาที่มักเกิดจากความศรัทธาในตัวบทหรือแบบแผนพิธีกรรมหรือมีการเมืองราชสำนักอยู่เบื้องหลัง รวมทั้งเป็นการเดินทางถ่ายเดียว หรือเป็นการเดินทางเพียงคราวเดียว แต่หลักฐานที่พบแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า พุทธศาสนามีการเดินทางในลักษณะของการแลกรับปรับเปลี่ยนเป็นไปตามบริบททางสังคมอย่างมีพลวัต และมักถูกใช้เป็นเครื่องมือทางสังคมและการเมืองตลอดมาทุกยุคทุกสมัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากเอกสารขั้นต้นและชั้นรอง รวมทั้งการสัมภาษณ์บุคคลในพื้นที่ (Field Research) สังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) เป็นการเก็บข้อมูลเชิงลึก (Indept Data Collection) จากบุคลากรทางพุทธศาสนาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากวัดมอญในประเทศไทยและเมียนมา นำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ให้ได้ข้อสรุปผลการวิจัยที่เป็นองค์ความรู้ใหม่เพื่อขยายกรอบความรู้ที่มีอยู่ในการศึกษาประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ทางพุทธศาสนาเถรวาทแบบรามัญนิกายอย่าง ลุ่มลึกและมีพลวัต โดยนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาโวหาร

ผลการวิจัย

1. การสถาปนารมณยุติกนิกายในสยามประเทศ

ความปรากฏชัดว่ารัชกาลที่ 4 ผนวชจนตลอดรัชกาลที่ 3 และในระหว่างที่ภิกษุเจ้าฟ้า มงกุฎผนวช นั้น รัชกาลที่ 2 ซึ่งเป็นพระราชบิดาเสด็จสวรรคต โดยที่ “พระราชวงศานุวงศ์แลข้าราชการ” เห็นสมควรที่จะถวายราชสมบัติแก่ “พระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ ซึ่งเป็นพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์ใหญ่ เจริญพระชนมายุกว่าพระองค์อื่น และได้รับราชการต่างพระเนตรพระกรรณราชกิจทั้งปวงมา ให้ผ่านพิภพสืบสนองพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งทรงเสด็จสวรรคตนั้น” (คณะธรรมยุต. 2547) อันผิดจากโบราณราชประเพณี

เนื่องจากกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ประสูติแต่เจ้าจอมมารดา แทนที่จะเป็นเจ้าฟ้ามงกุฎ ซึ่งเป็นพระราชโอรสประสูติแต่พระอัครมเหสี และขณะนั้นทรงมีพระชนมายุ 21 พรรษา พันวัยเยาว์ จึงมีสิทธิชอบธรรมทั้งนิตินัยและวิญญูติ โดยมี “พระราชวงศานุวงศ์แลข้าราชการ” เช่น “หม่อมไกรสร อยู่ในพวกเจ้านายที่ประสงค์จะให้ราชสมบัติพลัดจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” แสดงตนอย่างชัดเจนว่าไม่สนับสนุน (จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. 2532) ขณะเดียวกันก็มี “พระราชวงศานุวงศ์แลข้าราชการ” เข้าเฝ้าทูลถามว่า จะทรงปรารถนาราชสมบัติหรือจะผนวชต่อ (โดยราชประเพณีแล้ว หน่อเนื้อเชื้อกษัตริย์มักจะผนวชเพียงระยะเวลาสั้น ๆ ด้วยมีภาระในทางบ้านเมือง ดังนั้นวันที่รัชกาลที่ 2 สวรรคต เป็นวันที่เจ้าฟ้ามงกุฎผนวชได้ 15 วัน ถือเป็นการสมควรแก่พระราชสถานะ) ภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎ “ได้ทรงทราบกิตติศัพท์อยู่แล้วว่าคิดกันจะถวายราชสมบัติแก่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว หากพระองค์ปรารถนาราชสมบัติในเวลานั้น พระราชวงศ์คงแตกสามัคคีกัน อาจจะไม่เกิดเหตุร้ายในบ้านเมือง” (จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. 2532) เมื่อทรงปรึกษากับพระญาติ เจ้าฟ้ากรมขุนอิศราธิราช พระเจ้าน้องอภัยวงศ์น้อยถวายคำแนะนำว่าควรคิดเอาราชสมบัติตามสิทธิ์ ส่วนกรมหมื่นนุชิตชิโนรส พระปิตุลาซึ่งผนวชอยู่ กับกรมหมื่นเชษอดิศร พระเชษฐาซึ่งทรงนับถือมากทรงแนะนำว่า “ไม่ใช่เวลาควรจะปรารถนา อย่าหวังราชสมบัติจะดีกว่า” (จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. 2532)

พระประสงค์ในการผนวชต่อของภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎจึงเป็นไปตามคำแนะนำของพระญาติใกล้ชิดที่ว่า “ไม่ใช่เวลาควรจะปรารถนา อย่าหวังราชสมบัติจะดีกว่า” มีนัยยะเพื่อรักษาพระชนม์ชีพไว้ก่อน เปิดทางให้กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ ซึ่งมากบารมีและได้รับการสนับสนุนจาก “พระราชวงศานุวงศ์แลข้าราชการ” ขึ้นครองราชย์เป็นรัชกาลที่ 3 (จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. 2532) และนำเชื่อว่าตลอดระยะ

เวลา 27 พรรษาของการผนวช ภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎน่าจะทรงไตร่ตรองถึงความไม่ปกตินี้อย่างหนักหน่วง ดังที่พระองค์ได้ทรงส่งต่อความรู้สึกในเวลานั้นมายังรัชกาลที่ 5 พระราชโอรส และรัชกาลที่ 5 ก็ได้ส่งต่อมายังพระราชโอรสของพระองค์อีกชั้นหนึ่งว่า “เป็นการต่อสู้อย่างยิ่ง” ดังปรากฏอยู่ในพระบรมราชโองการในรัชกาลที่ 5 พระราชทานแก่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมารเมื่อ พ.ศ. 2437 (จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. 2513) ความว่า

“ทูลกระหม่อม [รัชกาลที่ 4] ทรงตั้งพระสงฆ์คณะธรรมยุติกนิกายเป็นการต่อสู้อย่างยิ่ง มิใช่เล่น ท่าน [รัชกาลที่ 3] ก็มีใช้แต่ไม่ออกพระโอษฐ์คัดค้านอันหนึ่งอันใด กลับพระราชทานที่วัดบวรนิเวศฯ ให้เป็นที่เสด็จมาประทับอยู่ เป็นที่ตั้งธรรมยุติกนิกาย และยกย่องให้เป็นราชาคณะผู้ใหญ่ จนถึงเป็นผู้สอบไล่พระปริยัติธรรม จนจวนสวรรคตทีเดียวจึงได้ขอเลิกเรื่องหมัดแหวกอกแต่อย่างเดียว แต่ทรงได้ออกกลั่นอยู่ได้ถึง 20 ปี...”

น่าเชื่อว่า รัชกาลที่ 3 ยอมรับในการที่รัชกาลที่ 4 นำแบบแผนพระมอญมาถือปฏิบัติและก่อตั้งธรรมยุติกนิกาย โดยขอเพียงให้เลิก “หมัดแหวกแบบมอญ” เท่านั้น (ภายหลังรัชกาลที่ 4 ขึ้นครองราชย์ คณะสงฆ์ธรรมยุติ นำโดยสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ เข้าชื่อขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตกลับไปหมัดแหวกอย่างมอญ ซึ่งรัชกาลที่ 4 มีพระราชดำรัสว่า “ไม่ทรงถือการพระศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องการแผ่นดิน พระสงฆ์เห็นว่าปฏิบัติอย่างไรถูก ประการนั้นจะทำจงทำได้ตามใจ” เป็นอันว่า พระธรรมยุติกนิกายก็กลับมาครองจีวรแหวกแบบมอญดั้งเดิมเช่นปัจจุบัน) และการนำแบบแผนของพระมอญมาเป็นต้นแบบคณะธรรมยุตินั้นก็เหมาะสมด้วยประการทั้งปวง ทั้งด้านความสัมพันธ์ทางสายพระโลหิต ความนิยมคุ้นเคยมาแต่พระชนมายุ 9 พรรษา ครั้งที่เสด็จออกไปกับกองทัพถึงด่านเจดีย์สามองค์เพื่อจับควมมอญอพยพเข้ามายังแผ่นดินสยาม ตลอดจนภาพลักษณ์ที่เคร่งครัดของคณะสงฆ์รามัญนิกายในสังคมสยามเวลานั้น (นฤมล ธีรวัฒน์. 2525)

อย่างไรก็ตาม บริบทแวดล้อมทางการเมืองภายในราชสำนักในช่วงเวลาดังกล่าว ตลอดจนอิทธิพลทางศาสนาที่มีต่อการเมืองในโลกตะวันตกซึ่งพระภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎสนใจศึกษาแสดงให้เห็นว่า “ศาสนจักรสามารถล้มอาณาจักร” น่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎสถาปนาธรรมยุติกนิกายขึ้นเพื่อสร้างฐานบารมี อาศัยสถานะของสมณเพศซึ่งเป็นธรรมด่าที่อาจจะได้รับศรัทธายกย่องจากคนทุกระดับชั้น ทั้งเป็นการสำรวจความนิยมชมชอบในหมู่ประชาชน โดยที่ไม่ต้องแสดงพระองค์ชัดแจ้งในทางการเมือง และผู้ที่นิยมชมชอบหรือฝักใฝ่ในพระองค์ก็ไม่ต้องสุมเสียงต่อการถูกมองว่าเอาใจออกห่างจากรัชกาลที่ 3 เป็นการแผ้วถางเส้นทางสู่ราชบัลลังก์ สอดคล้องกับกี ฐานิสสร (2518) และพิชญา สุ่มจินดา (2557) ที่มองว่า เป็นการสถาปนาอำนาจในทางศาสนาเพื่อก้าวไปสู่อำนาจทางการเมือง รวมทั้งผลการศึกษาเรื่อง “มหานิกาย-ธรรมยุต ความขัดแย้งภายในของคณะสงฆ์ไทยกับการส่องเสพอำนาจปกครองระหว่างฝ่ายอาณาจักรและศาสนจักร” ระบุว่า การก่อตั้งคณะสงฆ์ใหม่นี้ นอกจากไม่มีเนื้อหาที่แตกต่างไปจากเดิมแล้ว ยังเป็นเพียงการสร้างฐานอำนาจทางการเมือง รวมทั้งยังเป็นสาเหตุแห่งความขัดแย้งขององค์กรคณะสงฆ์ไทยในเวลาต่อมาด้วย (กระจำจ นันทโพธิ. 2528ข) รวมทั้งนฤมล ธีรวัฒน์ (2525) ที่อธิบายว่า การก้าวเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎเกิดจากการนำความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับการเมืองมาปรับใช้กับสถานะของพระองค์ การสถาปนาคณะสงฆ์ใหม่จึงเป็น “ภาพสะท้อนของทัศนคติที่มีต่อความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งของการเมือง

และศาสนา” ตลอดจนการแสดงทรรศนะของภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฏ ว่าด้วยนโยบายต่างประเทศ เช่นการยอมรับในแสนยานุภาพของอังกฤษและฝรั่งเศส เป็นต้น ที่แสดงให้เห็นถึงการติดตามข่าวสาร เท่าทันโลกตะวันตก ทำให้ภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฏสามารถสร้างบารมีการเมืองจากศาสนาให้เป็นที่ยอมรับว่าทรงมีความเหมาะสมที่จะเป็นกษัตริย์องค์ต่อไป “เป็นชัยชนะขั้นสูงสุดทางการเมืองของพระองค์ ที่บรรลุความปรารถนาสูงสุดในช่วงผนวช และเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติในฐานะพระมหากษัตริย์องค์ต่อไปที่เตรียมความคิดทางการเมืองไว้แล้ว”

แม้นักวิชาการจำนวนหนึ่งจะเชื่อว่า ปัจจัยจากภายนอกประเทศ คือ ลัทธิจักรวรรดินิยม (Imperialism) และการโจมตีคำสอนของพุทธศาสนาโดยมิชชันนารีก็มีส่วนสำคัญ ส่งผลให้ภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฏจำต้องเตรียมพร้อมรับมือ โดยการตั้งธรรมยุติกนิกายขึ้นเพื่อปฏิรูปพุทธศาสนา เช่น การเปลี่ยนโลกทัศน์ในทางพุทธศาสนาแบบเก่าที่มีเขาพระสุเมรุเป็นศูนย์กลางไปสู่โลกทัศน์แบบใหม่ซึ่งอธิบายสุริยจักรวาลได้ด้วยความรู้ทางวิทยาศาสตร์ (วิไลรัตน์ ยंत्रอด และธวัชชัย องค์กรุฒิมเวทย์. 2559) แต่ต้องไม่ลืมว่า ณ ขณะเวลานั้น ยังไม่มีผู้ใดจะสามารถพยากรณ์ได้ว่าภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฏจะได้กลับคืนสู่ราชบัลลังก์ เป็นเพียงความพยายามอธิบายความในชั้นหลังภายหลังการขึ้นครองราชย์ของรัชกาลที่ 4 แล้วเท่านั้น

2. การสถาปนาระรมยุติกนิกายในพม่าประเทศ

ผู้ซึ่งนำธรรมยุติกนิกายที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสถาปนาขึ้นไปเผยแพร่ยังรามัญประเทศคือ มหาเย็น พุทฺธวโธ หรือพระไตรสรณธัช ชาวมอญซึ่งเกิดที่หมู่บ้านคลองครุ ตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เมื่อปี พ.ศ. 2384 (. 1324) อุปสมบท ณ วัดบวรนิเวศฯ เป็นศิษย์ในสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ ศึกษาพระปริยัติธรรมจนเชี่ยวชาญในภาษาบาลี สอบได้เปรียญธรรม 5 ประโยค ได้รับแต่งตั้งเป็นครูสอนพระปริยัติธรรม มีลูกศิษย์ในสำนักจำนวนมาก ต่อมาในปี พ.ศ. 2415 ได้ทำการสึกและเข้ารับราชการในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากฤษดาภินิหาร กรมพระนเรศวรฤทธิเป็นเวลา 1 ปี จากนั้นได้เดินทางเข้าไปยังรามัญประเทศเมื่อปี พ.ศ. 2417 (วัดบวรมงคล. 2534)

แม้ว่าการลาสิกขาของมหาเย็นจะไม่ชัดเจนว่ามีสาเหตุมาจากเรื่องการเมือง ความขัดแย้งในหมู่สงฆ์ หรือเหตุผลส่วนตัว แต่การที่มหาเย็นเลือกสมัครเข้ารับราชการในกรมพระนเรศวรฤทธิพระราชโอรสในรัชกาลที่ 4 ซึ่งเกิดแต่เจ้าจอมมารดาช่อนกลิ่น ธิดาพระยาดำรงราชพลขันธ์ เจ้าเมืองพระประแดง เหลนเจ้าพระยามหาโยธา (เจ่ง คชเสนี) ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากพระอนุชาในพญาทะละเจ้าเมืองเตริน อดีตกษัตริย์มอญแห่งหงสาวดี ก่อนออกเดินทางเข้าไปยังรามัญประเทศ รวมทั้งภายหลังเมื่อทำการบวชใหม่ในรามัญประเทศก็ได้รับการสนับสนุนปัจจัยในการฟื้นฟูกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาแบบมอญ เช่นการสมทบทุนสร้างเครื่องพิมพ์ภาษามอญเครื่องแรกในพม่าประเทศโดยชาวมอญในสยามประเทศ รวมทั้งกรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ และโดยเฉพาะกรมพระนเรศวรฤทธิเป็นจำนวนเงิน 160 บาท เมื่อปี พ.ศ. 2442 (. 1324) ย่อมแสดงให้เห็นว่า การสึกจากพระและการเดินทางเข้าไปยังรามัญประเทศของมหาเย็นอาจไม่ใช่ความบังเอิญ หรือ “เปื้อนหายในเพศบรรพชิต” (วัดบวรมงคล. 2534) และการบวชใหม่ในรามัญประเทศก็ไม่ใช่ “เปื้อนหายในวิสัยฆราวาส” (. 1324) ที่จะสามารถพิจารณาอย่างตรงไปตรงมาเท่าที่ปรากฏในบันทึกได้ แต่น่าเชื่อได้ว่า เป็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงชาวมอญทั้งสองประเทศเข้าด้วยกันผ่านอุดมการณ์เรื่องชนชาติ

มหาเถรไต้ทำการบวชใหม่อีกครั้งตามคำชวนของเจ้าอาวาสวัดสังกะปาง หมู่บ้านกะเตอ-เกะนัต รัมมัญประเทศ เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2417 ด้วยท่านเจ้าอาวาสพบว่ามหาเถรไต้มีความสามารถสมควรที่จะเข้ามาช่วยสอนพระปริยัติธรรมมอญ และสืบทอดพุทธศาสนาแบบมอญ จากนั้นมหาเถรไต้กลับมากกราบพระอาจารย์ที่เมืองไทยและบวชซ้ำในธรรมยุติกนิกายเมื่อปี พ.ศ. 2418 แล้วเดินทางกลับรัมมัญประเทศ ต่อมาชาวบ้านหมู่บ้านกะเตอ-เกะนัตได้ร่วมกันสร้าง “วัดสุสาน”(วัดกะเตอ/วัดมหาเถรไต้) ถวายให้อยู่จำพรรษา ก่อนที่มหาเถรไต้จะได้สถาปนาธรรมยุติกนิกายขึ้นเมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2419 มหาเถรไต้จึงเป็นพระสังฆราชองค์แรกของธรรมยุติกนิกายในรัมมัญประเทศ (. 1360; . 1374; ออง ตาน. 2563)

ตำแหน่งสังฆราชนิกายธรรมยุต (มหาเถรไต้) ในรัมมัญประเทศ ตั้งแต่แรกสถาปนาเมื่อปี พ.ศ. 2419 จนถึง พ.ศ. 2563 มีทั้งสิ้น 10 องค์ ดังนี้คือ

1. พระไตรสรณธัมมาเถระ พุทธวงศา (พ.ศ. 2419-2448) ชาตินิกมบ้านคลองครุสมุทรสาคร ดำรงตำแหน่งสังฆราช 29 ปี เดินทางกลับสยามประเทศ พ.ศ. 2448 (อายุ 75 พรรษา 42)
2. พระมหาเถระญาณสิริ (พ.ศ. 2450-2464) ชาตินิกมบ้านแดง แขวงเมืองมุกข์แดง รัมมัญประเทศ (อายุ 69 พรรษา 49) ดำรงตำแหน่งสังฆราช 14 ปี
3. พระมหาเถระโมคคัลลสิบุตร (พ.ศ. 2464- 2475) ชาตินิกมบ้านตาตะระม แขวงเมืองมุกข์แดง รัมมัญประเทศ (อายุ 76 พรรษา 56) ดำรงตำแหน่งสังฆราช 11 ปี
4. พระมหาเถระนาฬาคีรี (พ.ศ. 2475-2487) ชาตินิกมบ้านมุกข์เหริตโต้ต แขวงเมืองกะมะมาง รัมมัญประเทศ (อายุ 80 พรรษา 60) ดำรงตำแหน่งสังฆราช 12 ปี
5. พระมหาเถระมหินทะ (พ.ศ. 2487-2499) ชาตินิกมบ้านกะเตอโต้ต แขวงเมืองบาปานกะมะมาง รัมมัญประเทศ (อายุ 70 พรรษา 50) ดำรงตำแหน่งสังฆราช 12 ปี
6. พระมหาเถระโชติปาละ (พ.ศ. 2499-2530) ชาตินิกมบ้านกะกะเปิง แขวงเมืองมุกข์แดง รัมมัญประเทศ (อายุ 99 พรรษา 79) ดำรงตำแหน่งสังฆราช 31 ปี
7. พระประระมะมหาเถระ (พ.ศ. 2530-2531) ชาตินิกมหมู่บ้านกานณี แขวงเมืองกะเกร็ก รัฐกะเหริยง รัมมัญประเทศ (อายุ 84 พรรษา 64) ดำรงตำแหน่งสังฆราช 1 ปี
8. พระญาณเดชมหาเถระ (พ.ศ. 2531-2538) ชาตินิกมบ้านมุกข์เฮีย แขวงเมืองบาปานกะมะมาง รัมมัญประเทศ (อายุ 92 พรรษา 72) ดำรงตำแหน่งสังฆราช 7 ปี
9. พระอภิธัมมาเถระครุ อาทิตมหาเถร (พ.ศ. 2538 – 2560) ชาตินิกมบ้านหยาก แขวงเมืองบาปาน กะมะมาง รัมมัญประเทศ (อายุ 99 พรรษา 79) ดำรงตำแหน่งสังฆราช 21 ปี
10. พระวิวกะโหนนตะเต (พ.ศ. 2560 – ปัจจุบัน) ชาตินิกมบ้านกะเตอ รัมมัญประเทศ

ดั่งจะพบได้ว่า สมเด็จพระสังฆราชธรรมยุติกนิกายในประเทศไทยเมียนมาองค์แรก คือ พระไตรสรณธัมมาเถระ พุทธวงศา และสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 9 คือ พระอภิธัมมาเถระครุ อาทิตมหาเถร ได้รับสมณศักดิ์ชั้นสูงสุด นั่นคือ “ธัม” ในพระนามที่หมายถึงธงชัยแห่งพระศาสนา สะท้อนว่าองค์ประมุขแห่งธรรมยุติกนิกายในเมียนมาเป็นที่นิยมยอมรับในหมู่มหาชน เนื่องจากการถวายสมณศักดิ์แด่พระในเมียนมาจะพิจารณาจากวัยวุฒิ คุณวุฒิ และความประพฤติของสงฆ์ ประการสำคัญ ฆราวาสหรือ “เสียงมหาชน” จะเป็นตัวชี้วัดว่าพระรูปนั้นปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ จากนั้นสมณศักดิ์ก็อาจจะติดตามมาภายหลัง ยิ่งไปกว่านั้น สมณศักดิ์ของพระเมียนมาโดยรวมไม่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งสังฆาธิการหรือการปกครองสงฆ์จึงไม่สามารถให้คุ้มครองให้โทษแก่ผู้ได้รับสมณศักดิ์ได้โดยตรง (พระธัมมานันทมหาเถระ.

2534) ภาพลักษณ์ของมหาเถรเมื่อแรกบวชขึ้นใหม่ในรามัญประเทศนั้น เป็นผู้สันโดษ ครอบรู้ในพระไตรปิฎก เคร่งครัดในพระธรรมวินัย และมักจำพรรษาอยู่ในสุสาน ก่อเกิดศรัทธาแก่ผู้พบเห็น บันทึกคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายในรามัญประเทศระบุว่า คหบดีชาวพม่าจากเมืองพุกามซึ่งเป็นโยมอุปัฏฐากวัดสังคะปางเงาจะจงใจให้มนต์มหาเถรเข้ารับการถวายปัจจัยและเครื่องสักการะเป็นการเฉพาะเนื่องจากเลื่อมใสในวัตรปฏิบัติ (. 1360) ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายโดยรวมที่ไม่เพียงแต่เลื่อมใสศรัทธาในหมู่ชาวมอญแต่ยังรวมทั้งชาวพม่าด้วย

ภาพลักษณ์ของคณะสงฆ์นิคายมหาเถร หรือธรรมยุติกนิกายในประเทศเมียนมาปัจจุบันคือ วัดมีความสะอาดเป็นระเบียบ มีลักษณะเป็นวัดป่า ไม่เน้นสิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่ ไม่มีการจัดมหรสพ ไม่มีการขอรับบริจาค พระภิกษุสามเณรนิยมศึกษาพระปริยัติธรรม เคร่งครัดในพระวินัยกริยาสำรวม เช่น ไม่กินหมาก ไม่สูบบุหรี่ ไม่หิบบัจจปัจจัย ไม่ขับรถยนต์มอเตอร์ไซค์ และไม่กางหญ้าตัดต้นไม้ เป็นต้น นอกจากนี้ก็มีภาพลักษณ์ของนิกายที่มี “ความเป็นมอญ” เป็นที่จับตาชุมชนและวัดรามัญนิกายเดิม ทั้งในด้านการเอาเป็นแบบอย่างและการแข่งขันเพื่อให้ได้รับความนิยมในลักษณะเดียวกัน (พระภิกษุภาวิสระ. 2559; ออง ตาน. 2563) ส่งผลให้เกิดกระแสการฟื้นฟูพุทธศาสนาแบบมอญหรือรามัญนิกายขึ้นในประเทศเมียนมา

อย่างไรก็ตาม บริบทของธรรมยุติกนิกายในประเทศไทยปัจจุบันเป็นนิกายที่วัดมอญในประเทศไทยจำนวนหนึ่งจำเป็นต้องเลือกเข้าสู่สังกัดภายหลังรามัญนิกายถูกประกาศยุบเลิกโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 พ.ศ. 2445 โดยรัชกาลที่ 5 (สุเชาวน์ พลอยชุม. 2544) ส่วนหนึ่งเกิดจากการรับรู้ว่า ธรรมยุติกนิกายที่ผ่านการสถาปนาขึ้นโดยมีพระมอญเป็นแม่แบบ มีวัตรปฏิบัติที่ใกล้เคียงกับรามัญนิกาย แต่ไม่ว่าอย่างไรก็ตาม วัดมอญในประเทศไทยทั้งสองนิกายก็มักทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมมอญร่วมกันโดยไม่มีการแบ่งแยก (พระมหาจรัญ ญาณจารี. 2548) และยังคงเรียกวัดมอญในเมืองไทยทั้งสองนิกายรวมกันว่า “วัดมอญ” ไม่ได้ให้ความสำคัญกับความแตกต่างทางนิกายแต่อย่างใด ส่งผลให้ภาพลักษณ์ดังกล่าวได้รับการส่งผ่านไปยังรามัญนิกายและธรรมยุติกนิกายในประเทศเมียนมา ก่อให้เกิดความร่วมมือในการฟื้นคืนรามัญนิกายในประเทศเมียนมาในปัจจุบัน โดยเป็นความร่วมมือของพระสงฆ์และฆราวาสชาวมอญทั้งในประเทศไทยและเมียนมา (อรวรรณ ทับสกุล. 2547) ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

3. การฟื้นคืนรามัญนิกายในรามัญประเทศ

ทุกครั้งที่กษัตริย์พม่ามีชัยชนะเหนืออาณาจักรมอญก็มักจะทำการทำลายพุทธศาสนาของมอญไปในคราวเดียวกัน ดังจะพบได้ในรัชกาลพระเจ้านันทบุเรง (พ.ศ. 2124 – 2140) ที่บังคับพระมอญให้สึกออกมาเป็นทหารหรือในรัชกาลพระเจ้าอลองพญา (พ.ศ. 2395–2403) ที่สั่งจับพระมอญประหารชีวิต เป็นเหตุให้พระมอญจำนวนมากพากันอพยพเข้ามาตั้งรกรากในสยามประเทศ (สุภรณ์ โอเจริญ. 2541) ส่งผลให้พุทธศาสนาแบบมอญในพม่าประเทศอ่อนแอลงเป็นลำดับ กระทั่งการเดินทางของธรรมยุติกนิกายเข้าสู่รามัญประเทศเมื่อปี พ.ศ. 2419 เป็นช่วงเวลาที่สถานการณ์ของรามัญนิกายและ “ความเป็นมอญ” ในรามัญประเทศอยู่ในสภาวะใกล้สูญหาย โดยในเวลานั้นก็ได้มีพระมอญจากเมืองไทยหลายรูปเดินทางเข้ามาสมทบเพื่อสอนหนังสือและฟื้นฟูรามัญนิกายด้วย เช่น พระอาจารย์หิน ปุ่ปรั่มโม เจ้าอาวาสวัดศาลาแดงเหนือ พระปทุมเถรสถาน วัดปทุมทอง ปทุมธานี (. 1360; . 1374) ภายหลังพม่าตอนเหนือตกเป็นอาณานิคมอังกฤษเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในปี พ.ศ. 2428 เป็นผลให้ในปี พ.ศ. 2434-2435 ชาวมอญ

จากราชบุรีจำนวนหนึ่งได้ลักลอบอพยพกลับรามัญประเทศ รัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ให้กองทัพติดตามกลับคืนและหาทางป้องกันกวดขันให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2434) ซึ่งก่อนหน้านั้นในปี พ.ศ. 2396 หลังอังกฤษเข้ายึดพม่าตอนใต้ซึ่งเป็นพื้นที่รามัญประเทศไว้ได้แล้ว ได้มีชาวมอญจำนวนหนึ่งอพยพกลับไปเนื่องจากไว้อังกฤษมากกว่าพม่า นั่นคือชาวมอญบ้านโรงเรือ 12 ครอบครัวหนีออกจากแขวงเมืองตากและอุทัยธานีและมอญจากเมืองมะละแหม่งลอบเข้ามาชักชวนญาติพี่น้องแถบเมืองกาญจนบุรีและราชบุรีกลับรามัญประเทศ เป็นเหตุให้ทางการสยามต้องออกติดตามเช่นกัน เนื่องจากเกรงว่าชาวมอญเหล่านี้จะกลับไปเป็นกำลังของพม่าและอังกฤษ (หอสมุดแห่งชาติ. 2364; หอสมุดแห่งชาติ. 2396)

หลังจากที่พระมอญจากเมืองไทยเข้าไปปฏิรูปคณะสงฆ์มอญในรามัญประเทศจึงมีผู้เข้ามาบรรพชาอุปสมบทและศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมจำนวนมาก ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรมประเพณีมอญจึงได้ฟื้นคืนกลับขึ้นมาอีกครั้ง ทว่าในปัจจุบัน สถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป ชาวมอญในแต่ละพื้นที่มีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกัน บุคลิกลักษณะเฉพาะของตน มอญที่ถูกกดไว้ก็เผยขึ้นมาอีกครั้ง อย่างที่มหาเถรียนเขียนจดหมายและส่งถึงพระอาจารย์หิน ปู่ป้อมโม เจ้าอาวาสวัดศาลาแดงเหนือ ปทุมธานี ความว่า “ในบรรดามอญกับมอญนั้น เป็นเหมือนบุคคลที่มีไม้พายเอาเท้าราน้ำ” (. 1360; . 1374) หรือในสถานการณ์ของกองทัพมอญกู้ชาติ ที่ น.อ.อานนท์ ปุณศรีกรกาภา ผู้นำกบฏแมนฮัตตัน ได้เข้าไปสัมผัสกับผู้นำกองทัพรศรมอญใหม่ก็เกิดข้อสังเกตเช่นเดียวกันว่า “ความสามัคคีของบรรดาผู้นำฝ่ายทหาร และฝ่ายการเมืองในขบวนการกอบกู้อิสรภาพมอญน่าจะไม่มีอยู่ในระดับที่ราบรื่นดีนัก...” (สุนทร ศรีปานเงิน. 2542) สะท้อนอุปนิสัยเชิงลบในการทำงานร่วมกันของชาวมอญซึ่งมีมาอย่างยาวนาน ดังที่ปรากฏว่าในบางพื้นที่ของรามัญประเทศในปัจจุบัน โดยเฉพาะในแถบเมืองรี (เย) คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายไม่ได้รับการยอมรับนัก ดังนั้น การพิจารณาสร้างวัดนิกายธรรมยุตจะต้องสร้างในหมู่บ้านที่ยังไม่มีวัด แต่หากมีที่ดินและเจ้าภาพแล้วจะขออนุญาตสร้างได้ง่าย เช่นที่ศิษย์ในสำนักเรียนมหาเถรียนระบุ “หากกรณีมีวัดอยู่แล้ว โดยเฉพาะวัดต่างนิกาย จะไม่ได้รับอนุญาตให้สร้างวัดมหาเถรียน เพราะมักจะทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นเสมอ ในเรื่องของการแย่งมวลชนเพราะชาวบ้านนิยมพระมหาเถรียน” (พระภิกษุณนทะเล. 2559; ออง ตาน. 2563)

คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายยังคงมีแนวคิดที่จะสร้างวัดธรรมยุตเพิ่มขึ้นแบบค่อยเป็นค่อยไปอย่างที่ว่าพระธรรมยุตนั้นมักพูดเสมอว่า “ไม่ค่อยมีเงิน” โดยวัตถุประสงค์ในการสร้างมอญวัดธรรมยุตในยุคหลังที่เริ่มฟื้นคืนความเป็น “มอญ” ผ่านนิกายธรรมยุตให้กลับคืนความเป็น “รามัญนิกาย” โดยมากมีเป้าหมายเพื่อการสืบทอดพระพุทธศาสนา เป็นสถานที่พักแรมของผู้แสวงบุญและพักอาศัยของนักศึกษา ทั้งพระสงฆ์สามเณรที่ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม และการรักษาวัฒนธรรมมอญเป็นสำคัญ (พระภิกษุวะรินตะ. 2559)

นอกจากที่กล่าวข้างต้นแล้ว วัดธรรมยุตที่สร้างขึ้นนอกพื้นที่รามัญประเทศเดิม เช่น ในเมืองมณฑลทะเลย์ หรือในตัวเมืองใหญ่ที่มีวัดรามัญนิกายและวัดธรรมยุติกนิกายอยู่แล้ว เช่น เมืองย่างกุ้ง มะละแหม่ง แต่ในกรณีของวัดจายจกซอยโหม่น เมืองมณฑลทะเลย์ แม้จะสามารถประกาศความเป็นวัดมอญได้ แต่ไม่สามารถประกาศความเป็นวัดธรรมยุตได้ เนื่องจากถูกร้องขอจากคณะกรรมการสงฆ์ที่ดูแลนครวัดในพื้นที่ ด้วยเกรงว่าจะเกิดความแตกแยกระหว่างนิกายขึ้น (พระภิกษุอายุโหม่น. 2559) ภาพลักษณ์ของพระมอญที่มีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูพุทธศาสนาแบบมอญตลอดจนภาษาและศิลปวัฒนธรรมมอญในประเทศเมียนมาจึงมักติดอยู่กับพระรามัญนิกาย (Za Wa Na. 2018)

ประชากรเมียนมาในปี พ.ศ. 2563 มีทั้งสิ้น 53 ล้านคน นับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาท ร้อยละ 80 ที่เหลือนับถือศาสนาคริสต์ อิสลาม ฮินดู และอื่น ๆ ทั่วประเทศมีวัดพุทธทั้งสิ้น 50,000 วัด และแม้เมียนมาจะมีนิกายทางพุทธศาสนาจำนวนมากแต่รัฐบาลให้การรับรองเพียง 9 นิกาย ได้แก่ สุธรรมมา (Thudhamma) ชเวจิน (Shwegyin) มหาทวาระ (Mahadwaya) มุละทวาระ (Muladwaya) เวฬุออน (Weiluwun) แงตวิน (Mahasatipatthana Hngettwin) กะโตะ (Ganavimut-Gado) อะนุกชาวทวาระ (Anaukchaung Dwaya) และธรรมยุต (Dhammayuttika) หรือนิกายมหาเถร (วีรัช นิยมธรรม และอรนุช นิยมธรรม. 2551)

ในส่วนของนิกายสุธรรมมาและชเวจินได้เป็นนิกายหลักภายหลังจากเมียนมาได้รับเอกราช จากอังกฤษเมื่อ พ.ศ. 2491 โดย นิกายชเวจิน เป็นนิกายที่มีระเบียบแบบแผนและการจัดการองค์กร ที่ดี และแม้ว่าพระมอญในบรรดาวัดมอญต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่สังกัดอยู่ในนิกายสุธรรมมาจะรวมตัวกัน และเรียกกันเองว่า “รามัญนิกาย” แต่ทางการเมียนมาไม่ประกาศรับรอง อ้างว่าพระมอญนิกายนี้ พัวพันกับการเมือง ซึ่งนิกายของพระมอญในรามัญประเทศที่แตกต่างกันนี้เนื่องมาจากการเข้ามาของ ธรรมยุติกนิกายจากเมืองไทย

“เมื่อก่อนมอญไม่ได้แยกพุทธศาสนาเป็นนิกาย เพราะมีนิกายเดียวคือเถรวาท แต่คนอื่น เรียกแบบที่มอญปฏิบัติว่ารามัญนิกาย เช่นเดียวกับคนสยาม เพราะเป็นแบบเฉพาะของรามัญ ในขณะที่พม่ารับรามัญนิกายไปจากมอญและเรียกว่า สุธรรมมา ซึ่งมอญไม่ได้เรียกอย่างที่พม่าเรียก แต่ภายหลังเมื่อเกิดนิกายมหาเถรขึ้น มอญจึงเรียกรามัญนิกายซึ่งเป็นนิกายเก่าของคณะสงฆ์มอญ หรือ สุธรรมมา ที่เป็นของคณะสงฆ์พม่าว่า เกินอะโหน่ง แปลว่า “นิกายใหญ่” ซึ่งก็คงทำนองเดียวกับที่คนไทยเรียกนิกายเถรวาทว่า มหานิกาย...ซึ่งพวกที่เริ่มเรียก เป็นพวกพระมอญที่มาจากเมือง สยาม...” (พระภิกษุธรรมมาจริยะ. 2559)

เป็นที่สังเกตว่าคำเรียก “มหานิกาย” ในประเทศไทย กับ “เกินอะโหน่ง” หรือนิกายใหญ่ ในรามัญประเทศล้วนเป็นคำที่ใช้เรียกพุทธศาสนาเถรวาทลัทธิลังกาวงศ์เดิม โดยคำนี้มีรากศัพท์มาจาก ภาษาบาลี มหุต + นิกาย แปลว่า “หมู่ใหญ่” หรือ “พวกมาก” เนื่องจากเป็นนิกายที่มีมาก่อนและมีคนนับถือมาก (กระจำจัน พโทธิ. 2528ก) เหมือนกันทั้งในสยามประเทศและรามัญประเทศ

ชาวมอญในรามัญประเทศส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาท โดยมีวัดมอญทั้งสิ้น 957 วัด แยกออกเป็นวัดรามัญนิกาย 877 วัด และธรรมยุติกนิกาย 80 วัด นอกจากนี้ เอกสารทำเนียบ คณะสงฆ์รามัญนิกายประจำปี 2558 (. 2558) และเพชรามัญคดี (อาโต๊ด. 2563) ระบุว่ามอญมีวัดรามัญนิกายทั่วโลก 1,291 วัด ส่วนวัดธรรมยุติกนิกายจำนวน 80 วัด มีเฉพาะในประเทศเมียนมา และพบว่า วัดรามัญนิกายและวัดธรรมยุติกนิกายส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่รัฐมอญ (Mon State) เว้นแต่วัดรามัญนิกาย ที่มีมากในไทย นอกนั้นกระจายอยู่ในเมืองสำคัญ ๆ ของเมียนมา ส่วนวัดธรรมยุต (มหาเถร) ไม่พบใน ต่างประเทศ

เมื่อจำแนกวัดรามัญนิกายและวัดธรรมยุติกนิกายในเมียนมาออกตามเมืองและรัฐแล้วจะ พบว่า วัดมอญส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตรัฐมอญ ได้แก่ วัดรามัญนิกาย 721 วัด จากทั้งหมด 877 วัด และ วัดธรรมยุติกนิกาย 65 วัด จากทั้งหมด 80 วัด (. 1376) โดยจะพบว่า ในเมืองรี (เย) เป็นเมืองที่มี วัดรามัญนิกายมากที่สุดคือ 169 วัด ขณะที่ไม่มีวัดธรรมยุตอยู่ในเมืองนี้ (. 1374) เนื่องจากเป็นพื้นที่ ซึ่งวัดธรรมยุตไม่สามารถเข้าถึงได้ (พระภิกษุพนทะปาละ. 2559) และยิ่งพบว่าในเมืองรี (เย) นี้ มีร้าน จำหน่ายสบงจีวรขนาดใหญ่และทันสมัย มีการขึ้นป้ายโฆษณาภาษามอญหน้าร้านว่า “สบงจีวรรามัญ นิกาย” เป็นการเฉพาะจำนวนหลายร้าน

วัดธรรมยุตในแต่ละเมืองและรัฐ แม้จะมีสายการปกครองที่เข้มแข็ง มีการดูแลบังคับบัญชาที่ค่อนข้างทั่วถึงและเป็นระเบียบแบบแผน (พระภิกษุราหุล. 2559) ทว่าแต่ละวัดก็มีลักษณะทางกายภาพและบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน ทำให้มีการปรับตัวให้เข้ากับบริบทแวดล้อม ซึ่งสามารถจำแนกวัดธรรมยุตออกได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ วัดประจำหมู่บ้าน และวัดนิคมอาคารรวม

วัดประจำหมู่บ้าน คือ วัดในชนบทที่มีอาณาบริเวณ อาคารเสนาสนะสงฆ์แยกออกจากกันตามประเภทการใช้งาน เช่น กุฏิ หอฉัน โบสถ์ และวิหาร วัดในลักษณะนี้จะมีชาวบ้านดูแลปฏิบัติวิญญูการ

วัดนิคมอาคารรวม คือ วัดในเมือง ตั้งอยู่ในอาคารแนวดิ่งไม่มีอาณาบริเวณ กุฏิสงฆ์ โบสถ์วิหาร หอฉัน และหอสดมภ์รวมกันอยู่ในอาคารหลังเดียว โดยจะต้องอยู่ในพื้นที่ซึ่งทางการอนุญาต จึงมีวัดของทุกนิกายและทุกชาติพันธุ์จำนวนมากอยู่ปะปนกัน ลักษณะเป็นนิคมวัด (พระภิกษุอายุโหม่น. 2559) ในนิคมวัดมีบ้านเรือนฆราวาสแทรกอยู่ไม่มากนัก จึงจำเป็นต้องผ่อนปรนเรื่องวัตรปฏิบัติ เช่น การใช้ภาษาพม่าในการสวดหรือประกอบพิธีกรรมในบางครั้ง การต้องจ้างพ่อครัวไว้ทำอาหารเนื่องจากปริมาณวัดมีมาก อาหารบิณฑบาตไม่พอฉัน รวมทั้งความเคร่งครัดในพระธรรมวินัย เช่น วัดธรรมยุตในเมืองอย่างกึ่ง มีพระพม่ารวมอยู่ด้วย สามารถชมโทรทัศน์ มหรสพ และหยิบจับปัจจัยได้ (พระภิกษุกาวิสระ. 2559; พระภิกษุวิระ. 2559)

แม้วัดธรรมยุตินิกายและวัดรามัญนิกายจะไม่ได้กีดกันคนต่างชาติพันธุ์เข้าอุปสมบท แต่เนื่องจากภาษาที่ใช้ในการอุปสมบท สวดมนต์ การประกอบพิธีกรรม ตลอดจนการเรียนพระปริยัติธรรมล้วนแล้วแต่เป็นภาษามอญ ทำให้แทบไม่มีคนต่างชาติพันธุ์เข้ามาอุปสมบทในนิกายธรรมยุต (พระภิกษุวิระ. 2559) นอกจากในรายที่มีความศรัทธาและความพยายามศึกษาเรียนรู้ภาษามอญอย่างแท้จริง (อาติจจะมหาเถระ. 2559) จากเหตุผลดังกล่าวนี้ ทำให้วัดธรรมยุตมีภาพลักษณ์เป็นวัดนิกายมอญ หรือเรียกได้ว่า เป็นวัดของกลุ่มชาติพันธุ์มอญ ทำให้วัดมอญเหล่านี้กลายเป็นพื้นที่แสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมอญอย่างเปิดเผย

อภิปรายผล

กล่าวได้ว่า จารึกกลีขานีของพระเจ้าธรรมเจดีย์ที่บันทึกเรื่องราวพุทธศาสนาที่เก่าที่สุดของอุษาคเนย์และใช้อ้างอิงประวัติศาสตร์พุทธศาสนาของทุกชาติในอุษาคเนย์ (พระเจ้าธรรมเจดีย์. 2468) ส่งผลให้สถานะของรามัญนิกายจากรามัญประเทศได้รับการเชื่อถือจากชนชั้นนำของสยามว่าสืบทอดมาจากพุทธศาสนาเถรวาทดั้งเดิมแห่งคณะมหาวีรลัทธิลังกาประเทศดังที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ใช้รามัญนิกายเป็นแม่แบบในการสถาปนารวมธรรมยุตินิกาย โดยการอ้างอิงวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์และแบบแผนรามัญนิกาย ดังปรากฏอยู่ในประวัติคณะธรรมยุต (2547) แม้กระทั่งการบวชช้ด้วยพระภิกษุมอญภายในอุโบสถกลางน้ำ (อุทกสีมา) เพื่อให้แน่ใจว่าเป็นศิษย์พระตถาคตอันบริสุทธิ์แท้จริง แต่กระนั้น ประวัติรามัญนิกายที่ปรากฏในเอกสารไทยยุคต่อมาก็มักจะขาดหายเมื่อรามัญนิกายถูกยุบเลิกในสมัยรัชกาลที่ 5 (สุเชาวน์ พลอยชุม. 2544) แม้ว่าในทางปฏิบัติความเป็นรามัญนิกายของพระมอญในประเทศไทยยังดำรงอยู่ภายใต้คณะสงฆ์ธรรมยุตในนาม “รามัญธรรมยุต” (ปัจจุบันมีวัดมอญที่ประกาศตนเป็นรามัญธรรมยุตทั้งสิ้น 31 วัด) และเมื่อมาเยือนได้บวชใหม่ในรามัญประเทศก็ได้กลับมาทำพิธีบวชช้ยังสำนักวัดบวรนิเวศของพระอาจารย์ เพื่อให้แน่ใจว่าสืบทอดแบบแผนธรรมยุตินิกายที่มีแม่แบบจากรามัญนิกายอย่างถูกต้อง จึงน่าจะเชื่อได้ว่า ไม่เพียงการ

อ้างอิงความเป็นธรรมยุดิกนิกายที่มีรามัญนิกายเป็นแม่แบบเท่านั้น แต่เนื่องจากธรรมยุดิกนิกายของสยามประเทศได้รับการสถาปนาโดยกษัตริย์ซึ่งระบุพระองค์ว่าสืบเชื้อสายมอญ (จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. 2532) ทั้งที่การสถาปนานิกายขึ้นใหม่นั้นเป็นการผิดไปจากพุทธวัจนะ “เป็นสาเหตุแห่งความขัดแย้งขององค์กรคณะสงฆ์ไทยในเวลาต่อมา (กระจาง นันทโพธิ. 2528ข)” ซึ่งน่าจะเชื่อได้ว่า มหาเถรซึ่งเป็นผู้ที่แตกฉานในพระธรรมวินัย (วัดบวรเมตตา. 2534) ย่อมตระหนักดีเช่นกันว่าเป็นการทำลายสงฆ์ ด้วยการยุยงให้สงฆ์แตกแยกออกเป็นหมู่เหล่า เข้าข่ายสังฆเภทตามหลักกอนันตริยกรรม และผู้ทำอนันตริยกรรมจะต้องตกมหานรกอเวจี นรกขุมที่ลึกที่สุด (พระพรหมโมลี. 2545) แต่กระนั้นปัจจัยเรื่องอุดมการณ์ชนชาติอาจส่งผลให้มหาเถรเลือกใช้ความศรัทธามหาชนที่มีต่อธรรมยุดิกนิกายอันมีแม่แบบมาจากรามัญนิกายและสถาปนาขึ้นโดยกษัตริย์ในการอ้างอิงความเป็นมอญผ่านธรรมยุดิกนิกายเพื่อการฟื้นคืนอุดมการณ์ทางการเมืองของชาวมอญในรามัญประเทศได้อย่างมีพลัง แม้ว่าความศรัทธาของศาสนิกชนเริ่มแรกออกจะมุ่งไปที่ตัวบุคคลคือ “มหาเถร” เนื่องจากมหาชนนิยมเรียกนิกายนี้ว่า “เกินแหะฮาเถร” หรือ “นิกายมหาเถร” ขณะที่บางคนแทบไม่รู้จัก “ธรรมยุดิกนิกาย” ชื่อที่เป็นทางการ (พระอภิมาธัชชระรัตคุรุ อาติจจะมหาเถระ. 2559)

ปัจจุบัน พระมอญในประเทศเมียนมามีความพยายามในการฟื้นคืนรามัญนิกายขึ้นอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่สมัยอังกฤษปกครองพม่าในฐานะอาณานิคม โดยพบว่า มีการสำรวจและเพิ่มรายชื่อในทะเบียนวัดรามัญนิกายทุกปี วัดที่สร้างหรือบูรณะใหม่มักจะเขียนป้ายหรือปูนปั้นอักษรมอญคำว่า “รามัญนิกาย” คู่กับชื่อวัดเสมอ (องค์ บรรจุน. 2561) แม้รัฐบาลเมียนมาไม่มีนโยบายให้การรับรองนิกายใหม่เพิ่มเติม โดยเฉพาะรามัญนิกายซึ่งถูกขึ้นบัญชีดำในฐานะนิกายที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมทางการเมืองของพรรครัฐมอญใหม่ (New Mon State Party) กองกำลังกู้ชาติของมอญ (สุนทรศรีปานเงิน. 2542; พระภิกษุธรรมมาจริยะ. 2563) สอดคล้องกับงานวิจัยของพระภิกษุ Za Wa Na (2018) นักศึกษาจาก Ramannaratha Buddhist University ประเทศเมียนมา ที่พบว่าคณะสงฆ์รามัญนิกายในรัฐมอญ ประเทศเมียนมามีแนวโน้มที่จะแสดงบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูพุทธศาสนาแบบมอญตลอดจนภาษาและศิลปวัฒนธรรมมอญ แต่ก็ไม่ได้กล่าวถึงพระธรรมยุดิกนิกายว่าได้มีบทบาทในกรณีดังกล่าวนี้แต่อย่างใด ข้อนี้ก็น่าเชื่อได้ว่า ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ผู้วิจัยเป็นพระรามัญนิกายที่เป็นส่วนหนึ่งของความไม่ลงรอยระหว่างนิกายดังกล่าวแล้ว จึงอาจจใจเล็งที่จะกล่าวถึงบทบาทของคณะสงฆ์ธรรมยุดิกนิกาย ประการสำคัญ คณะสงฆ์ธรรมยุดิกนิกายเป็นนิกายที่มีภาพลักษณ์ของความสมถะ สාරวม และเคร่งครัดในพระธรรมวินัยแบบ “ธรรมยุด” มีมหาชนทั้งชาวมอญและพม่าเลื่อมใสศรัทธา รวมทั้งทางการเมียนมาให้การรับรองอย่างเป็นทางการ พระธรรมยุดิกนิกายจึงต่างระมัดระวังบทบาทของตนที่จะแสดงออก ต่างจากพระรามัญนิกายที่มักจะขับเคลื่อนกิจกรรมทางวัฒนธรรมมอญของตนอย่างค่อนข้างเปิดเผย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนากระแสหลักทั้งในประเทศไทยและเมียนมาในปัจจุบันจะไม่ให้การรับรองสถานะของรามัญนิกาย แต่ในทางปฏิบัติรามัญนิกายของทั้งสองประเทศกลับยังคงดำรงอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรามัญนิกายในประเทศเมียนมาที่มีการขยายตัวอย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้นในทุกขณะ

สรุป

ชาวมอญในรามัญประเทศและในสยามประเทศมีอัตลักษณ์สำคัญคือความเคร่งครัดในพุทธศาสนาและความยึดมั่นในผีบรรพชน (Halliday. 1913; Smithies. 1986) แม้การพ่ายแพ้สงครามที่ส่งผลให้สูญเสียดินแดนเอกราชไปกว่า 250 ปี แต่วัฒนธรรมประเพณีตลอดจนประวัติศาสตร์มอญยังคงได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น (สุภรณ์ โอเจริญ. 2541) ยังพบได้ว่าสังคมชนบทยังคงให้ความสำคัญกับสถาบันสงฆ์ วัดจึงยังคงมีบทบาทสำคัญในฐานะศูนย์รวมจิตใจ โดยมีพระเป็นเครื่องมือสำคัญในการกระตุ้นเตือนความเป็นมอญ (องค์ บรรจุน. 2549) เมื่อสภาวะโลกาภิวัตน์เช่นปัจจุบันส่งเสริมให้พลเมืองโลกเคารพในความแตกต่างหลากหลาย ชาวมอญจึงเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ของตนผ่านกิจกรรมด้านวัฒนธรรมรวมทั้งการฟื้นคืนรามัญนิกาย และรามัญนิกายที่กลายรูปเป็นธรรมยุติกนิกายอันมีแม่แบบมาจากพุทธศาสนาแบบมอญก็ถูกใช้ประโยชน์รับใช้อุดมการณ์ทางการเมืองในรามัญประเทศเช่นเดียวกับจุดกำเนิดของธรรมยุติกนิกายในสยามประเทศซึ่งรัชกาลที่ 4 ทรงประสบความสำเร็จ ดังที่นฤมล ชีร์วัฒน์ (2525) ชี้ให้เห็นว่า การก้าวเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎเกิดจากการนำความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับการเมืองมาปรับใช้กับสถานะของพระองค์ นอกจากการเปลี่ยนผ่านของพุทธศาสนาสู่ดินแดนต่าง ๆ โดยเฉพาะภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มักดำเนินควบคู่ไปกับนโยบายทางการเมืองและการค้า ยังเป็นการแฝงฝังแนวคิดอยู่ในการดำเนินชีวิต ดังปรากฏในงานศึกษาเรื่อง “ศรัทธาข้ามพรมแดน: ศิลปวัฒนธรรมพิจารณา ก้าวข้ามภูมิศาสตร์ ศาสนา กาลเวลา และชาติพันธุ์” (รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง. 2559) ดังจะพบว่าชาวมอญหรือกลุ่มชาติพันธุ์อื่นใดที่มาจากประเทศเมียนมาที่มีสถานะแรงงานต่างด้าวในสังคมไทยสามารถใช้ความศรัทธาในพุทธศาสนาผ่านวัตรปฏิบัติที่เคร่งครัด กิจกรรมการทำนุบำรุงวัฒนธรรมประเพณี และการก่อสร้างสถาปัตยกรรมทางพุทธศาสนาด้วยศิลปะแบบมอญ-พม่าในวัดของชาวไทย กระทั่งชาวไทยให้การยอมรับ สามารถก้าวข้ามอคติที่เกิดจากความแตกต่างทางชนชาติและประวัติศาสตร์บาดแผลที่ปรากฏในแบบเรียนระหว่างไทยและพม่ามาอย่างยาวนาน เหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า พรมแดนทางภูมิศาสตร์ที่แบ่งแยกผู้คนออกเป็นประเทศต่าง ๆ ไม่อาจขวางกั้นพลังศรัทธา เนื่องจากผู้คนเดินทางไปมาหาสู่กันตลอดเวลา ทำให้เกิดการถ่ายเทแลกเปลี่ยนศิลปะและวัฒนธรรมระหว่างกัน และการข้ามพรมแดนมิได้เพิ่งเกิดขึ้น โดยปรากฏหลักฐานการเชื่อมโยงผู้คนตามเส้นทางของรามัญนิกาย ณ จุดตั้งต้นจากรามัญประเทศ ก่อนส่งผ่านมายังสยามประเทศ ที่ก่อเกิดเป็นพุทธศาสนาเถรวาท (มหานิกาย) หรือ “รามัญนิกาย” การปฏิรูปพุทธศาสนาโดยมีรามัญนิกายเป็นแม่แบบในรัชกาลที่ 4 นำมาซึ่ง “ธรรมยุติกนิกาย” และที่น่าสนใจยิ่งกว่าก็คือ จากการเดินทางของรามัญนิกายในรูปของธรรมยุติกนิกายที่มีพระมอญเป็นแม่แบบได้เดินทางจากสยามประเทศกลับสู่รามัญประเทศ รามัญนิกายซึ่งครั้งหนึ่งกษัตริย์พม่าเคยทำลายได้กลายรูปเป็นธรรมยุติกนิกาย 1 ใน 9 นิกายที่รัฐบาลเมียนมาในปัจจุบันให้การรับรอง ส่งผลให้เกิดกระแสฟื้นฟูรามัญนิกายที่กำลังเสื่อมถอยภายใต้การปกครองราชสำนักพม่ากระทั่งเป็นที่ยอมรับของชาวมอญและพม่าในประเทศเมียนมา กรณีนี้สะท้อนรากร่วมทางวัฒนธรรมที่มีพุทธศาสนา นิกายเถรวาทเป็นแก่นแกน เชื่อมโยงวัฒนธรรมของสองประเทศตลอดจนประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาค ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมอันเป็นลักษณะร่วมดังกล่าวนี้สามารถต่อยอดการศึกษาและการสร้างเรื่องเล่า (Storytelling) เพื่อประโยชน์และความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของภูมิภาคได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กระจ่าง นันทโพธิ์. (2528ก). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____ . (2528ข). **มหานิกาย-ธรรมยุต ความขัดแย้งภายในของคณะสงฆ์ไทยกับการ
ล่องเสพอ่านาจอปกครองระหว่างฝ่ายอาณาจักรและศาสนจักร.** กรุงเทพฯ: สันติธรรม.
- กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2434). **แฟ้ม ม.5.1ก./31 เรื่องพวกรามัญแขวงเมืองราชบุรีหนีออกไป
นอกพระราชอาณาเขต ร.ศ.109-110.** กรุงเทพฯ: สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ.
- กี ฐานิสสร. (2518). **ประวัติคณะสงฆ์ไทยกับธรรมยุติกบิหาร.** กรุงเทพฯ: มณีกรวิทยา.
- คณะธรรมยุต. (2547). **ประวัติคณะธรรมยุต.** นครปฐม: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- นฤมล ธีรวัฒน์. (2525). **พระราชดำริทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.**
วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พระธัมมานันทมหาเถระ. (2534). **การศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศพม่า.** วิทยานิพนธ์ปริญญา
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2532). **พระราชหัตถเลขาพระราชทานแก่เซอร์ จอห์น
เบาวริง. ประวัติศาสตร์บางเรื่องในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.** บรรณาธิการ
โดย ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2513). **พระบรมราชาวาทในรัชกาลที่ 5 พระราชทาน
แก่พระเจ้าลูกยาเธอ และหลักราชการ พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.**
พระนคร: กรมศิลปากร.
- พระปัญญาสาหมิ. (2506). **ศาสนวงศ์ หรือ ประวัติศาสนา: พิมพ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ
สมเด็จพระพุฒาจารย์.** กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- พระพรหมโมลี, (วิลาศ ญาณวโร). (2545). **กรรมที่ปณี.** กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.
- พระมหาช่วง อุเจริญ. (2540). **พงศาวดารชนชาติมอญ. อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระครู
ปทุมธรรมโชติ (บุญไทย โชติปาโล).** กรุงเทพฯ: เท็คโพรโมชั่น แอนด์ แอดเวอร์ไทซิ่ง.
- พระเจ้าบรมเจดีย์. (2468). **จารึกกัลยาณี.** แปลโดย พระยาพจนสุนทร (เรื่อง อติเปรมานนท์).
พระนคร: โสภณพิพิธธรรมาคาร.
- มานิต วัลลิโกดม. (2521). **สุวรรณภูมิอยู่ที่ไหน.** กรุงเทพฯ: การเวก.
- รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง. (2559). **ศรีทราข้ามพรมแดน.** กรุงเทพฯ: สมาพันธ์.
- วัดบวรเมกมล. (2534). **ประวัติวัดบวรเมกมล.** กรุงเทพฯ: สหมิตรออฟเซท.
- วิรัช นิยมธรรม และ อรุณฯ นิยมธรรม. (2551). **เรียนรู้สังคมวัฒนธรรมพม่า.** พิษณุโลก: มหาวิทยาลัย
นเรศวร.
- วีไลรัตน์ ยังรอด และ ธวัชชัย องค์กรวิเวช. (2559). **ถอดรหัส ภาพผนัง พระจอมเกล้า-ชรัวอินโขง.**
กรุงเทพฯ: มิวเซียมเพรส.
- สุนทร ศรีปานเงิน. (2542). **แปดฝนในเมืองมอญ: สารคดีบันทึกประวัติศาสตร์จากประสบการณ์จริง
ผู้นำกบฏแมนฮัตตันตอนล่างการเมือง.** กรุงเทพฯ: สันนิบาตชนชาติมอญ.

- สุภรณ์ โอเจริญ. (2541). **มอญในเมืองไทย**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- สุเขาว์น พลอยชุม. (2544). **คณะสงฆ์รามัญในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- หอสุมุดแห่งชาติ. (2364). **เอกสารตัวเขียนสมุดไทดำ รัชกาลที่ 2 จ.ศ. 1183 เลขที่ 3**. กรุงเทพฯ: สำนักหอสุมุดแห่งชาติ.
- _____. (2396). **เอกสารตัวเขียนสมุดไทดำ รัชกาลที่ 4 จ.ศ. 1215 เลขที่ 47**. กรุงเทพฯ: สำนักหอสุมุดแห่งชาติ.
- องค์ บรรจุน. (2549). **ต้นทางจากมะละแหม่ง**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- _____. (2561). **มนุษย์สี่หน้าวังหงสา: บันทึกสนามของนักวิจัยในเมืองมอญ**. กรุงเทพฯ: สมอลดรีม.
- อรรธรณ ทับสกุล. (2547). **หลวงพ่อดตมะ: หลวงพ่อใหญ่ของชาวมอญ**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- อาโต้ด. (2563). **วัดมอญในเมืองไทย 397 วัด**. สืบค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2563, จาก <https://www.facebook.com/oneMononeGoal/photos/>.
- Halliday, Robert. (1913). Immigration of the Mons into Siam. *JSS* 10. Part 3: 1-14.
- Smithies, Michel. (1986). Village Mons of Bangkok. *The Mons: Collected Articles from The Journal of Siam Society*. Bangkok: The Siam Society.
- Za Wa Na, Ven. (2018). The Trend of the Role of Ramanna Nikaya in the Next Decade in Mon State. *The Journal of International Association of Buddhist Universities (JIABU)*. 11(3): 194-211.
- အာဒိစ္စ, ထေရဝုဒ္ဓိ. (1323). အတ္ထုပ္ပတ္တိအဘိဓမ္မာမဟာယျော့နိ: မွဲဟာန်ကျော် သွာဝဉ်ဥပဒေ ဂိုဏ်းမဟာယျော့နိ သက္ကရာဇ် ၁၂၃၇ ဟန်လပ် ဂိုဏ်းမဟာယျော့နိရောင်. မတ်မလီ: ဟ.မ.ရ.
- ကကျော်ရာမညဓမ္မာစရိယ ရာမညနိကာယပရိယတ္တိ. (1376). စရင်လုပ်ဒဂိုန်ကကျော်သင်ရာမည နိကာယ အလုံတို့ရဲချင်မန်. လဂုင်: ဟ.မ.ရ.
- ဂိုဏ်းမဟာယျော့နိဓမ္မာပုတ္တိနိကာယ. (1374). စရင်လုပ်ဒဂိုန်ဝင်အလုပ်ဂိုဏ်းမဟာယျော့နိ ဓမ္မာပုတ္တိ နိကာယ. မတ်မလီ: ဟ.မ.ရ.
- _____. (1377). စရင်လုပ်ဒဂိုန်ဝင်အလုပ်ဂိုဏ်းမဟာယျော့နိ ဓမ္မာပုတ္တိနိကာယ. မတ်မလီ: ဟ.မ.ရ.
- ပါလိတ, ဘဒ္ဒန္တမှာတေရ်. (1349). ပြိုကိုတ် ကြဲလိက်တွဲကလျာဏီ. ကွာဝက်: ဟ.မ.ရ.
- ဘာကဒီ. (1360). လိက်ကွပ်သမ္ဘိသဘင်သွာန်သုံလိက်ကျော်ကလောင်လိက်အလုပ်ဂိုဏ်းမဟာယျော့နိ ပေင် 100 သွာ်. မတ်မလီ: ဟ.မ.ရ.
- _____. (1374). လိက်ကွပ်ပုဇ်အဘိဓမ္မာရာဇဂုဏ် ဘဒ္ဒန္တအာဒိစ္စမဟာထေရ်ဂုဏ်ပုဇ်စာစာစောင်. မတ်မလီ: ဟ.မ.ရ.

สัมภาษณ์

- พระภิกษุอายุโหม่น. เจ้าอาวาสวัดจังก์ชอยโหม่น. เมืองมณฑลพะเยา. เมียนมา. (23 เมษายน 2559).
- พระภิกษุภาวิสาระ. เจ้าอาวาสวัดต่อแจงโหม่นด้าจก์ รัฐมอญ. เมียนมา. (17 เมษายน 2559).
- พระภิกษุธรรมาจริยะ. เจ้าอาวาสวัดเปอแหละหังม เมืองย่างกุ้ง. เมียนมา. (21 เมษายน 2559, 8 กุมภาพันธ์ 2563).
- พระภิกษุนนทะปาละ. เจ้าอาวาสวัดสเม็ญย รัฐมอญ. เมียนมา. (18 เมษายน 2559).
- พระภิกษุราหุล. วัดกะต่อมหาเย็น รัฐมอญ. เมียนมา. (16 เมษายน 2559).
- พระภิกษุวะรินแตะ. วัดมหาวิหารปริยัติ รัฐกะเหรี่ยง. เมียนมา. (30 เมษายน 2559).
- พระภิกษุวิตะระ. วัดสุวรรณภูมิ เมืองย่างกุ้ง. เมียนมา. (22 เมษายน 2559).
- พระภิกษุเวปัลละ. เจ้าอาวาสวัดจังก์ชอยโหม่น เมืองย่างกุ้ง. เมียนมา. (21 เมษายน 2559).
- พระมหาจรรยา ญาณจारी. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชนะสงคราม กรุงเทพฯ. (10 พฤษภาคม 2548).
- ออง ตาน. หมู่บ้านเกาะซัว แขวงเมืองจังก์ชอยโหม่น รัฐมอญ. ประเทศเมียนมา. (15 เมษายน 2559, 25 มิถุนายน 2563).
- อาติจจะมหาเถระ, อภิมหาชชะรัตคุรุ. พระสังฆราชแห่งธรรมยุติกนิกาย. เจ้าอาวาสวัดกะต่อมหาเย็น หมู่บ้านกะต่อ รัฐมอญ. ประเทศเมียนมา. (16 เมษายน 2559).

วัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ
พนักงานมหาวิทยาลัย
สายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Organizational Culture Affecting Efficiency of University
Academic Support Staff of Srinakharinwirot University

อัญญาชิสรา ภัทรศิริวิรัชยา¹

Anchisa Phattarasiriwaratchaya

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒโดยจำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์ และศึกษาลักษณะวัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 400 คน ผลการวิจัยพบว่า

พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีเพศ ประสบการณ์ทำงาน ตำแหน่งงานที่ทำ และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวมและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05

พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ตำแหน่งงานที่ทำ และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของค่าใช้จ่ายแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05

พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีระดับการศึกษาและรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของกระบวนการบริหารแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05

ลักษณะวัฒนธรรมองค์กรด้านเอกลักษณ์ ด้านแบบแผนของการติดต่อสื่อสาร ด้านความอดทนต่อความขัดแย้ง และด้านการริเริ่มส่วนบุคคล มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: วัฒนธรรมองค์กร ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน พนักงานสายสนับสนุนวิชาการ

¹นักจัดการงานทั่วไป สำนักงานคณบดี คณะบริหารธุรกิจเพื่อสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ

General Administration Officer, Office of the Dean, Faculty of Business Administration for Society, Srinakharinwirot University, Bangkok.

Corresponding author e-mail: praneem@gs.wvu.ac.th

ARTICLE HISTORY: Received 26 January 2021, Revised 18 July 2021, Accepted 02 August 2021

Abstract

This research aims to study work efficiency among university academic support staff of Srinakharinwirot University with different demographic backgrounds and to study organizational culture characteristics that affect work efficiency. Questionnaires were collected from 400 academic support staff.

The results show that:

Staff with different gender, work experience, job position, and monthly income differ in overall work efficiency and, more specifically, productivity and outputs at a 0.05 statistical level.

Staff with different age, education level, work experience, job position, and monthly income differ in terms of work efficiency at costs perspectives at a 0.05 statistical level.

Staff with different education level and monthly income differ in work efficiency at administration process perspectives at 0.05 statistical level.

Organizational culture characteristics regarding identity, communication patterns, conflict tolerance, and individual initiative affect work efficiency at a 0.01 statistical level.

Keywords: *Oganizational culture, Work efficiency, Academic support staff*

บทนำ

วัฒนธรรมองค์กรเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรหรือพนักงาน เพราะวัฒนธรรมองค์กร คือ ระบบของการกระทำ ความเชื่อ และค่านิยมร่วมกัน รวมทั้งความเข้าใจเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของหน่วยงาน วิธีปฏิบัติงาน ลักษณะของสัมพันธภาพของสมาชิกที่สืบทอดกันมา จนเกิดพฤติกรรมที่คุ้นเคยภายในองค์กร ซึ่งขึ้นำการกระทำและความคาดหวังในหมู่สมาชิก (Schermerhorn, 1999: 267) และยังพบว่าวัฒนธรรมองค์กรมีผลกระทบต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวขององค์กรอีกด้วย โดยในทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็นองค์กรขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ เป็นองค์กรภาคเอกชนหรือราชการต่างล้วนมีวัฒนธรรมองค์กรทั้งสิ้น เพื่อให้ทุกคนทำงานอยู่ร่วมกันในองค์กรนี้มีระเบียบแบบแผนที่เป็นไปในทางเดียวกัน มีระบบการทำงานเป็นหนึ่งเดียว มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเดียวกัน ซึ่งนับเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้การดำเนินงานขององค์กรประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ (สุชีรา เฉลิมพุดพิงศ์. 2556: 1)

ในการทำงานของบุคลากรหรือพนักงานจึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กร ซึ่งจะเป็นตัวชี้ที่ดีถึงความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของวัฒนธรรมในการบริหารขององค์กร นอกจากนี้ยังสามารถชี้ถึงแนวโน้มของความตั้งใจที่จะอยู่หรือลาออก โยกย้ายจากองค์กร ความตั้งใจในการทำงาน ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งผู้นำองค์กรสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางและสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรต่อไปได้ (พัชรธรรม พุกพบสุข. 2551: 1)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เนื่องจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ เป็นสถาบันการศึกษาที่มีศักยภาพและมุ่งมั่นให้บุคลากรหรือพนักงานเกิดการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพเพื่อความสำเร็จของมหาวิทยาลัยต่อไป และเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาบุคลากรของมหาวิทยาลัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้กับพนักงาน รวมไปถึงการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้กับมหาวิทยาลัยได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒโดยจำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์
2. เพื่อศึกษาลักษณะวัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สมมุติฐานของการวิจัย

1. พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีลักษณะประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่งงานที่ทำ และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
2. ลักษณะวัฒนธรรมองค์กร ประกอบด้วย การริเริ่มส่วนบุคคล ความอดทนต่อความเสี่ยง การกำหนดทิศทาง การประสานและการร่วมกัน การสนับสนุนทางการจัดการ การควบคุม เอกลักษณะ ระบบการให้รางวัล ความอดทนต่อความขัดแย้ง แบบแผนของการติดต่อสื่อสาร มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการ

ขอบเขตของการวิจัย

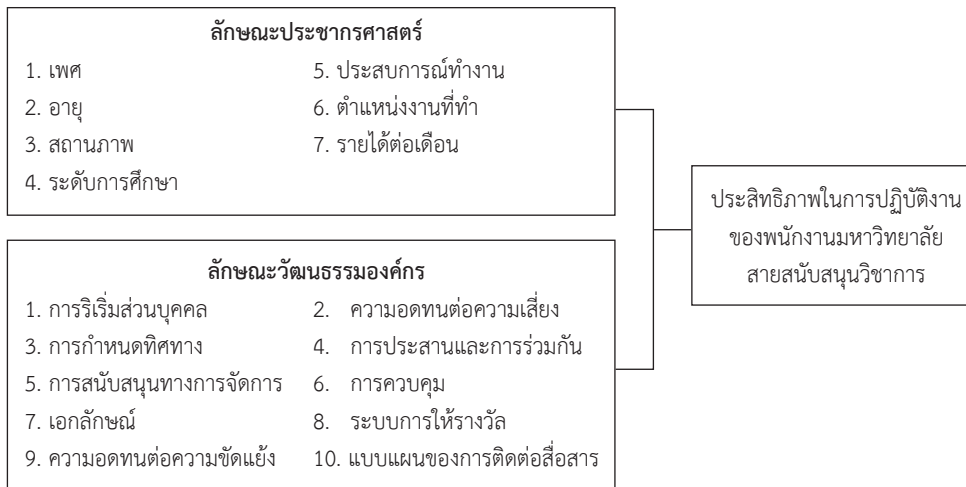
วัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย
  - 1.1 ลักษณะวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีของ Robbins (1994: 245) ที่ได้ศึกษาถึงลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมองค์กร โดยให้สมาชิกขององค์กรต่าง ๆ แสดงความเห็นและสรุปได้ว่า คุณลักษณะของวัฒนธรรมองค์กรที่สำคัญจะมีอยู่ 10 ด้าน ได้แก่ การริเริ่มส่วนบุคคล ความอดทนต่อความเสี่ยง การกำหนดทิศทาง การประสานและการร่วมกัน การสนับสนุนทางการจัดการ การควบคุม เอกลักษณะ ระบบการให้รางวัล ความอดทนต่อความขัดแย้ง แบบแผนของการติดต่อสื่อสาร
  - 1.2 ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการ ผู้วิจัยได้แนวคิดของทิวาดี เมฆสรณ์ (2538: 2) ที่ชี้ให้เห็นว่าประสิทธิภาพในระบบราชการมีความหมายรวมถึงผลิตภาพ และประสิทธิภาพ โดยประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่วัดได้หลายมิติ ตามแต่วัตถุประสงค์ที่ต้องการพิจารณา ประกอบด้วยประสิทธิภาพในมิติของค่าใช้จ่าย ประสิทธิภาพในมิติของกระบวนการบริหาร และประสิทธิภาพในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ โดยงานวิจัยนี้ศึกษาจากพนักงานมหาวิทยาลัย สายสนับสนุนวิชาการที่ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. ขอบเขตด้านระยะเวลา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นระยะเวลา 12 เดือน เริ่มเดือนตุลาคม 2557 – กันยายน 2558

กรอบความคิดในการวิจัย

วัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังแสดงในภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากร (population) คือ พนักงานมหาวิทยาลัย สายสนับสนุนวิชาการที่ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รวมทั้งสิ้นจำนวน 3,516 คน (กองการเจ้าหน้าที่. 2556)

ตัวอย่าง (sample) คือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานมหาวิทยาลัย สายสนับสนุนวิชาการที่ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เนื่องจากทราบจำนวนประชากร ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) โดยกำหนดที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้เท่ากับ 5% ได้จำนวนตัวอย่าง 400 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างวิธีการแบบตามความสะดวก (Convenience Sampling)

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

1.1 ข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์ พบว่า พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 62.75 มีอายุระหว่าง 25-34 ปี ร้อยละ 43.00 สถานภาพโสด ร้อยละ 52.50 มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 54.25 มีประสบการณ์ทำงานระหว่าง 3-6 ปี ร้อยละ 33.25 มีตำแหน่งงานที่ทำเป็นพนักงานมหาวิทยาลัย ร้อยละ 28.75 และมีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 15,001-20,000 บาท ร้อยละ 53.25

1.2 ลักษณะวัฒนธรรมองค์กร พบว่า พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการมีความคิดเห็นต่อลักษณะวัฒนธรรมองค์กรในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 3.83$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านเอกลักษณ์ พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการมีความคิดเห็นต่อลักษณะวัฒนธรรมองค์กร ด้านเอกลักษณ์ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 3.99$) ด้านการกำหนดทิศทาง พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการมีความคิดเห็นต่อลักษณะวัฒนธรรมองค์กรด้านกำหนดทิศทางในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 3.95$) ด้านการริเริ่มส่วนบุคคล พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการมีความคิดเห็นต่อลักษณะวัฒนธรรมองค์กรด้านการริเริ่มส่วนบุคคลในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 3.88$) ด้านความอดทนต่อความเสี่ยง พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการมีความคิดเห็นต่อลักษณะวัฒนธรรมองค์กรด้านความอดทนต่อความเสี่ยงในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 3.84$) ด้านการสนับสนุนทางการจัดการ พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการมีความคิดเห็นต่อลักษณะวัฒนธรรมองค์กรด้านการสนับสนุนทางการจัดการในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 3.81$) ด้านระบบการให้รางวัล พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการมีความคิดเห็นต่อลักษณะวัฒนธรรมองค์กรด้านระบบการให้รางวัลในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 3.81$) ด้านแบบแผนของการติดต่อสื่อสาร พบว่า พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการมีความคิดเห็นต่อลักษณะวัฒนธรรมองค์กรด้านแบบแผนของการติดต่อสื่อสารในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 3.80$) ด้านความอดทนต่อความขัดแย้ง พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการมีความคิดเห็นต่อลักษณะวัฒนธรรมองค์กรด้านความอดทนต่อความขัดแย้งในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 3.75$) ด้านการประสานและการร่วมกัน พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการมีความคิดเห็นต่อลักษณะวัฒนธรรมองค์กรด้านการประสานและการร่วมกันในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 3.75$) และด้านการควบคุม พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการมีความคิดเห็นต่อลักษณะวัฒนธรรมองค์กรด้านการควบคุมในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 3.71$)

1.3 ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน พบว่า พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.06$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับได้ดังนี้ ประสิทธิภาพในมิติของกระบวนการบริหาร พบว่า พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของกระบวนการบริหารอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.07$) ประสิทธิภาพในมิติของค่าใช้จ่าย พบว่า พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของค่าใช้จ่ายอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.06$) และประสิทธิภาพในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์ พบว่า พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.04$)

2. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยจำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า

2.1 ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวม

2.1.1 พนักงานมหาวิทยาลัยที่มีอายุ สถานภาพ และระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.1.2 พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีเพศแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการเพศชายมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวมมากกว่าเพศหญิง

2.1.3 พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 3 ปี ประสบการณ์ทำงาน 3-6 ปี และประสบการณ์ทำงาน 7-9 ปี มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวมน้อยกว่าพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 13 ปี ขึ้นไป

2.1.4 พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีตำแหน่งงานที่ทำแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีตำแหน่งงานที่ทำเป็นข้าราชการมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวมมากกว่าพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีตำแหน่งงานที่ทำเป็นพนักงานมหาวิทยาลัย และลูกจ้างประจำและอื่น ๆ

2.1.5 พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวมน้อยกว่าพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีรายได้ต่อเดือน 15,001-20,000 บาท รายได้ต่อเดือน 20,001-25,000 บาท และรายได้ต่อเดือนมากกว่า 25,000 บาทขึ้นไป

สรุป พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีเพศ ประสบการณ์ทำงาน ตำแหน่งงานที่ทำ และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของค่าใช้จ่าย

2.2.1 พนักงานมหาวิทยาลัยที่มีเพศ และสถานภาพแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของค่าใช้จ่ายไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2.2 พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีอายุแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของค่าใช้จ่ายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของค่าใช้จ่ายน้อยกว่าพนักงานสายสนับสนุนวิชาการที่มีอายุ 35 ปีขึ้นไป

สายสนับสนุนวิชาการที่มีรายได้ต่อเดือน 15,001-20,000 บาท รายได้ต่อเดือน 20,001-25,000 บาท และรายได้ต่อเดือนมากกว่า 25,000 บาทขึ้นไป

สรุป พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีระดับการศึกษาและรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของกระบวนการบริหารแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.4 ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์

2.4.1 พนักงานมหาวิทยาลัยที่มี อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงานที่ทำแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของผลผลิตและผลไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4.2 พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีเพศแตกต่างกันมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หมายความว่า พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการเพศชายมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์มากกว่าเพศหญิง

2.4.3 พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 3 ปี ประสบการณ์ทำงาน 3-6 ปี และประสบการณ์ทำงาน 7-9 ปี มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์น้อยกว่าพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 13 ปีขึ้นไป

2.4.4 พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาทมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์น้อยกว่าพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีรายได้ต่อเดือน 15,001-20,000 บาท รายได้ต่อเดือน 20,001-25,000 บาท และรายได้ต่อเดือนมากกว่า 25,000 บาทขึ้นไป

สรุป พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มี เพศ ประสบการณ์ทำงาน และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ลักษณะวัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผลการวิจัยพบว่า

3.1. ลักษณะวัฒนธรรมองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวมมากที่สุด ได้แก่ ด้านเอกลักษณ์ ($\beta = 0.333$) รองลงมาได้แก่ ด้านแบบแผนของการติดต่อสื่อสาร ($\beta = 0.204$) ด้านความอดทนต่อความขัดแย้ง ($\beta = 0.142$) และด้านการริเริ่มส่วนบุคคล ($\beta = 0.121$) โดยตัวแปรดังกล่าวมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวม ร้อยละ 39.40 (R^2) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2 ลักษณะวัฒนธรรมองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของค่าใช้จ่ายมากที่สุดได้แก่ ด้านเอกลักษณ์ ($\beta = 0.278$) รองลงมาได้แก่ ด้านความอดทนต่อความขัดแย้ง ($\beta = 0.156$) ด้านแบบแผนของการติดต่อสื่อสาร ($\beta = 0.145$) และด้านการริเริ่มส่วนบุคคล ($\beta = 0.123$) โดยตัวแปรดังกล่าวมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของค่าใช้จ่าย ร้อยละ 29.80 (R^2) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.3 ลักษณะวัฒนธรรมองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของกระบวนการบริหารมากที่สุดได้แก่ ด้านเอกลักษณ์ ($\beta = 0.349$) รองลงมาได้แก่ ด้านแบบแผนของการติดต่อสื่อสาร ($\beta = 0.207$) และด้านการริเริ่มส่วนบุคคล ($\beta = 0.134$) โดยตัวแปรดังกล่าวมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของกระบวนการบริหาร ร้อยละ 32.10 (R^2) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.4 ลักษณะวัฒนธรรมองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์มากที่สุดได้แก่ ด้านเอกลักษณ์ ($\beta = 0.269$) รองลงมาได้แก่ ด้านแบบแผนของการติดต่อสื่อสาร ($\beta = 0.235$) และด้านความอดทนต่อความขัดแย้ง ($\beta = 0.163$) โดยตัวแปรดังกล่าวมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์ ร้อยละ 28.20 (R^2) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปและอภิปรายผล

1. พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีลักษณะประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่งงานที่ทำ และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า

1.1 พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีเพศ ประสบการณ์ทำงาน ตำแหน่งงานที่ทำ และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวมและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05 โดยพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการเพศชาย มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 13 ปีขึ้นไป มีตำแหน่งงานที่ทำเป็นข้าราชการ และมีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 25,000 บาทขึ้นไป มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวมและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ เนื่องจากผู้ชายเป็นเพศที่มีการคิดวิเคราะห์ข้อมูลในการทำงาน และจะใช้ประสบการณ์ในการทำงานที่ผ่านมานำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาด อีกทั้งต้องการให้งานมีคุณภาพ เกิดประโยชน์ต่อองค์กร โดยยึดหลักการปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบการปฏิบัติงานเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดและเป็นที่พอใจของผู้บังคับบัญชาทำให้เกิดความก้าวหน้าในหน้าที่การงานได้เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งหรือได้ปรับเงินเดือน ซึ่งทำให้พนักงานมหาวิทยาลัยกลุ่มนี้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานดีมาก สอดคล้องกับแนวคิดของปรเม สตะเวทิน (2533) ที่กล่าวว่า ความแตกต่างทางเพศทำให้บุคคลมีพฤติกรรม การติดต่อสื่อสารที่แตกต่างกันในเรื่องความคิด ค่านิยมและทัศนคติทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมและสังคมกำหนดบทบาทและกิจกรรมของเพศหญิงและเพศชายต่างกัน และสอดคล้องกับแนวคิดของ Bennett & Cohen (1959; อ้างถึงในสุรางค์ ไคว้ตระกูล. 2541) กล่าวว่าเพศชายมีความคิดหนักแน่นมากกว่าเพศหญิงซึ่งส่งผลต่อการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้มีเพศชายมีพฤติกรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของปิ่นณชเร เทียนทอง (2555) พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลมีผลต่อวัฒนธรรมองค์กรและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารธนชาติ

1.2 พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ตำแหน่งงานที่ทำ และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของค่าใช้จ่ายแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05 โดยพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีอายุ 35 ปีขึ้นไป ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ประสบการณ์ทำงาน 13 ปีขึ้นไป ตำแหน่งงานเป็นข้าราชการ และมีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 25,000 บาทขึ้นไป มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของค่าใช้จ่ายมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการกลุ่มนี้เป็นผู้ที่มีอายุอยู่ในวัยกลางคนที่มีการใช้ความคิดในการทำงาน มีความรอบคอบ อีกทั้งพนักงานที่มีอายุมากจะมีความรักและความผูกพันต่อองค์กรทำให้เวลาปฏิบัติงานจะคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรด้านการเงิน คน วัสดุ เทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างประหยัดคุ้มค่าและเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Certo & Certo (2006) ที่กล่าวว่า ประสิทธิภาพเป็นการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้เกิดการสิ้นเปลืองน้อยที่สุดโดยสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายโดยใช้ทรัพยากรต่ำสุด อีกทั้งพนักงานมหาวิทยาลัยที่มีการศึกษาที่สูงขึ้นเป็นผู้มีความรู้ ความคิด ตลอดจนประสบการณ์ในการทำงานที่นานจะช่วยให้เกิดความเข้าใจในการทำงานมากขึ้นเกิดข้อผิดพลาดน้อยลง ทำงานได้ตรงตามวัตถุประสงค์ขององค์กรได้รับความไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชา ส่งผลให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของกรกฎ พลพานิช (2540) ที่พบว่า พนักงานที่มีอายุมากจะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานสูง สามารถแก้ไขปัญหาได้ดี และมีความชำนาญมากกว่าจึงสามารถปฏิบัติงานหน้าที่การงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริกร สุขสุดไพศาล (2556) ที่พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการพลเรือนในเขตกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

1.3 พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีระดับการศึกษาและรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของกระบวนการบริหารแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05 โดยพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี และมีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 25,000 บาทขึ้นไป มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของกระบวนการบริหารมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการกลุ่มนี้เป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาที่สูงกว่าและได้รับค่าตอบแทนที่สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ จึงได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่และความรับผิดชอบที่สูงกว่า จึงต้องนำความรู้ความสามารถที่มีมาใช้ในการทำงานเพื่อให้การปฏิบัติงานมีความถูกต้องได้มาตรฐาน รวดเร็ว และมีการนำเทคนิคต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ทำให้เกิดการสะสมประสบการณ์การทำงาน ได้รับความไว้วางใจและมอบหมายงานที่ยาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสิตาพัชร จินตนาพันธ์ (2557) ที่พบว่า พนักงานที่มีรายได้ต่อเดือน 25,001 บาทขึ้นไป มีประสิทธิภาพในการทำงานด้านประสิทธิภาพจากแง่มุมของกระบวนการบริหารมากที่สุดเพราะพนักงานที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่ามีหน้าที่ความรับผิดชอบ มีเงินเดือนและมีตำแหน่งที่สูงกว่านั้นหมายความว่า การที่มีเงินเดือนมีตำแหน่งและมีหน้าที่ความรับผิดชอบที่สูงกว่าเป็นส่วนหนึ่งของแรงกระตุ้นให้พนักงานมีการพัฒนาตนเองย่อมส่งผลให้ประสิทธิภาพจากแง่มุมของกระบวนการบริหารและสอดคล้องกับพัชรธรรม์ พุกพบสุข (2551) พบว่าพนักงานที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีประสิทธิภาพในมิติกระบวนการบริหารแตกต่างกัน

2. ลักษณะวัฒนธรรมองค์กร ประกอบด้วย การริเริ่มส่วนบุคคล ความอดทนต่อความเสี่ยง การกำหนดทิศทาง การประสานและการร่วมกัน การสนับสนุนทางการจัดการ การควบคุม เอกลักษณะ ระบบการให้รางวัล ความอดทนต่อความขัดแย้ง แบบแผนของการติดต่อสื่อสาร มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการ ผลการวิจัยพบว่า

ลักษณะวัฒนธรรมองค์กร ที่มีเอกลักษณะ แบบแผนของการติดต่อสื่อสาร ความอดทนต่อความขัดแย้ง และการริเริ่มส่วนบุคคล มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวม ร้อยละ 39.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 .01 .01 และ .05

ลักษณะวัฒนธรรมองค์กร ที่มีเอกลักษณะ ความอดทนต่อความขัดแย้ง แบบแผนของการติดต่อสื่อสาร และการริเริ่มส่วนบุคคล มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของค่าใช้จ่าย ร้อยละ 29.80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 .01 .01 และ .05

ลักษณะวัฒนธรรมองค์กร ที่มีเอกลักษณะ แบบแผนของการติดต่อสื่อสาร และการริเริ่มส่วนบุคคล มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของกระบวนการบริหาร ร้อยละ 32.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 .01 และ .05

ลักษณะวัฒนธรรมองค์กร ที่มีลักษณะด้านเอกลักษณะ ด้านแบบแผนของการติดต่อสื่อสาร และด้านความอดทนต่อความขัดแย้ง มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์ ร้อยละ 28.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 .01 .01 และ .01

ลักษณะวัฒนธรรมองค์กร ที่มีเอกลักษณะ แบบแผนของการติดต่อสื่อสาร ความอดทนต่อความขัดแย้ง และการริเริ่มส่วนบุคคล มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการเห็นว่าการสร้างเอกลักษณะขององค์กรร่วมกันเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งความภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการสร้างเอกลักษณะของมหาวิทยาลัยและจะรู้สึกไม่พอใจและจะตอบโต้ทันทีเมื่อมีใครพูดถึงมหาวิทยาลัยในทางที่ไม่ดี จะปกป้องชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย อีกทั้งยังเห็นว่าองค์กรที่มีแบบแผนของการติดต่อสื่อสารที่มีการจัดแบ่งสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจนเป็นระบบ ใช้วิธีการติดต่อสื่อสารที่หลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นแบบทางการและไม่เป็นทางการ และเห็นว่าในองค์กรถ้าเกิดมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงานมีการหลีกเลี่ยงการใช้อารมณ์ ไม่มีอคติต่อกัน ผู้บังคับบัญชาเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นเมื่อเกิดปัญหาข้อขัดแย้ง ตลอดจนองค์กรเปิดโอกาสให้พนักงานได้แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงาน ให้อิสระที่จะกำหนด วางแผน แก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ความสำคัญของลักษณะวัฒนธรรมองค์กรเหล่านี้จะทำให้พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการมีความกระตือรือร้นที่จะทำงานให้กับองค์กร ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็นประสิทธิภาพในมิติของค่าใช้จ่าย กระบวนการบริหาร ตลอดจนประสิทธิภาพในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Backer & Neuthauser (1978) ที่กล่าวว่า การกำหนดระเบียบปฏิบัติชัดเจน เพื่อเพิ่มผลการทำงานที่มองเห็นได้มีผลทำให้ประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นด้วย และสอดคล้องกับแนวคิดของ Mike Woodcock (1989) ที่กล่าวว่า การทำงานที่มีประสิทธิภาพ คือ (1) ความเปิดเผยต่อกันและการเผชิญหน้าเพื่อแก้ปัญหา (openness objective and agreed goal) ความเปิดเผยต่อกันของบุคลากรเป็นสิ่งสำคัญต่อการทำงานร่วมกัน การทำงานที่มีประสิทธิภาพบุคลากรต้องกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา จะต้องกล้าเผชิญหน้าช่วยแก้ไขปัญหอย่างเต็มใจและจริงจัง การทำงานที่มีประสิทธิภาพจะต้องมองไปที่ความเชื่อถือว่ามีความเข้าใจซึ่งกันและกัน สามารถพูดคุยกันแล้วไม่เกิดปัญหาต่อตนเอง (2) การติดต่อสื่อสารที่ดี

(good communication) จะต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้บริหาร (ผู้บังคับบัญชา) กับผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้ร่วมปฏิบัติงานอย่างเปิดเผย (openness) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสื่อความหรือแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกัน การติดต่อสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารงานให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ การติดต่อสื่อสารจึงต้องอาศัยศิลปะในการถ่ายทอดข้อความ คือ ต้องหาวิธีหึงความต้องการ อารมณ์ ความรู้สึกของผู้ร่วมงานทุกคน เพื่อจะได้ถ่ายทอดข้อมูลต่าง ๆ เช่น คำพูด กิริยาท่าทาง สีหน้า แววตา ภาษาเขียน สัญลักษณ์ หรือสื่อมวลชน การสื่อสารที่ไม่ดีจะก่อให้เกิดความเข้าใจไม่ตรงกัน ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งหรือความล้มเหลวในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรธรรม พุกพบสุข (2551) พบว่า ลักษณะวัฒนธรรมองค์การโดยรวมมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยรวมของพนักงานบริษัท ระยะเวลาเพียวริฟายเออร์ จำกัด (มหาชน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และลักษณะวัฒนธรรมองค์การในการบริหารจัดการโดยรวมมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยรวมของพนักงานบริษัท ระยะเวลาเพียวริฟายเออร์ จำกัด (มหาชน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังนี้

1. จากการศึกษาพบว่าเพศที่แตกต่างกันมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวมและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์แตกต่างกัน โดยเพศหญิงมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานน้อยกว่าเพศชาย องค์กรควรให้ความสำคัญและเพิ่มโอกาสการพัฒนาการทำงานให้กับเพศหญิงมากขึ้น โดยการจัดฝึกอบรมหรือส่งเสริมให้มีการเพิ่มพูนความรู้มากขึ้นตลอดจนมอบหมายงานที่ยากและคอยติดตามช่วยเหลือเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการทำงานมากยิ่งขึ้น

2. ลักษณะประชากรศาสตร์ ด้านระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ตำแหน่งงานที่ทำ และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน ดังนั้นองค์กรควรให้ความสำคัญกับพนักงานที่มีระดับการศึกษาต่ำ มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยเพื่อฝึกทักษะและเพิ่มพูนประสบการณ์ทำงานเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา จะส่งผลให้พนักงานเหล่านี้มีประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น

3. ลักษณะวัฒนธรรมองค์การ

3.1 ด้านการริเริ่มส่วนบุคคล มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัย ดังนั้นองค์กรควรให้พนักงานสามารถแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงาน มีอิสระที่จะกำหนด วางแผน และแก้ปัญหาในการทำงานได้ด้วยตนเอง เพื่อให้พนักงานเกิดความเชื่อมั่นและผลักดันสู่การทำงานที่มีประสิทธิภาพ

3.2 ด้านเอกลักษณ์ ควรให้พนักงานมีส่วนร่วมในการสร้างเอกลักษณ์ให้แก่องค์กรเพื่อให้รู้สึกภูมิใจที่จะบอกกับคนทั่วไปว่าเป็นพนักงานในองค์กรนี้ ตลอดจนการปกป้องชื่อเสียงขององค์กรนั้น เป็นที่สำคัญที่สุด เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ด้านเอกลักษณ์มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัย 3.3 ด้านความอดทนต่อความขัดแย้ง มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัย ดังนั้นองค์กรควรมีการปลูกฝังให้พนักงานหลีกเลี่ยงการใช้อารมณ์ในแก้ปัญหา สร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันและผู้บังคับบัญชาเปิดโอกาสให้พนักงานแสดงความคิดเห็นต่อกรณีความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

3.4 ด้านแบบแผนของการติดต่อสื่อสาร มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัย ดังนั้นหน่วยงานควรมีการจัดแบ่งสายการบังคับบัญชาอย่างชัดเจนเป็นระบบ และในองค์กรควรมีวิธีการติดต่อสื่อสารที่เหมาะสมหลายรูปแบบ

ผลการศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเป็นเพียงการประเมินผลตนเองที่เก็บรวบรวมข้อมูลแบบประเมินตนเองของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เท่านั้น มิได้เก็บข้อมูลจากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บังคับบัญชา หัวหน้า ผู้บริหาร คณาจารย์ หรือผู้มาติดต่อ ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาการประเมินประสิทธิภาพจากบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรกฎ พลพานิช. (2540). ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบังคับบัญชาและพนักงานวิชาชีพ การตลาด บริษัท ปูนซีเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน). วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต (จิตวิทยาอุตสาหกรรม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- กองการเจ้าหน้าที่. (2556). สถิติจำนวนบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิพาวดี เมฆสุวรรณ. (2538). การส่งเสริมประสิทธิภาพในระบบราชการ. กรุงเทพฯ: รักอ่าน.
- ปัทมพร เทียนทอง. (2555). วัฒนธรรมองค์การที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารธนาชาต. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การประกอบการ). เพชรบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร
- ปรมะ สตะเวทิน (2533). หลักนิเทศศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- พัชรธรรณ พุกพบสุข. (2551). วัฒนธรรมองค์การที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทระยอง เพียวริฟายเออร์ จำกัด (มหาชน). สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สิตาพัชร จินตนาพันธ์ (2557). สมรรถนะ ความต้องการของพนักงานที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สำนักงานสาขาในเขตราชเทวี. ปริญญาานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สิริกร สุขสุดไพศาล. (2556). วัฒนธรรมองค์การและแรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของข้าราชการพลเรือนใน กรุงเทพมหานคร. ปริญญาานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สุชีรา เฉลิมพุดผิงค์. (2556). วัฒนธรรมองค์การที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกรุงไทย สำนักงานใหญ่. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การตลาด). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2541). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Backer, S.W.; & Neuthauser, D. (1978). **The Efficient Organization**. New York: Elsevier Sientifie.
- Certo, S.C.; & Certo, S.T. (2006). **Modern Management**. 10th ed. New York: Pearson Education.
- Robbins, Stephen P. (1994). **Management**. 4th ed. USA: Prentice-Hall.
- Schermerhorn, John R. (1999). **Organizational Culture and Leadership**. 2nd ed. San Francico: Jossey-Bass.
- Yamane, Taro. (1970). **Statistic and Introductory Analysis**. Tokyo: John Weather Hill.
- Woodcock, Mike. (1989). **Team Development Manual**. 2nd ed. England: Gower Publishing.